Україна на стародавніх картах

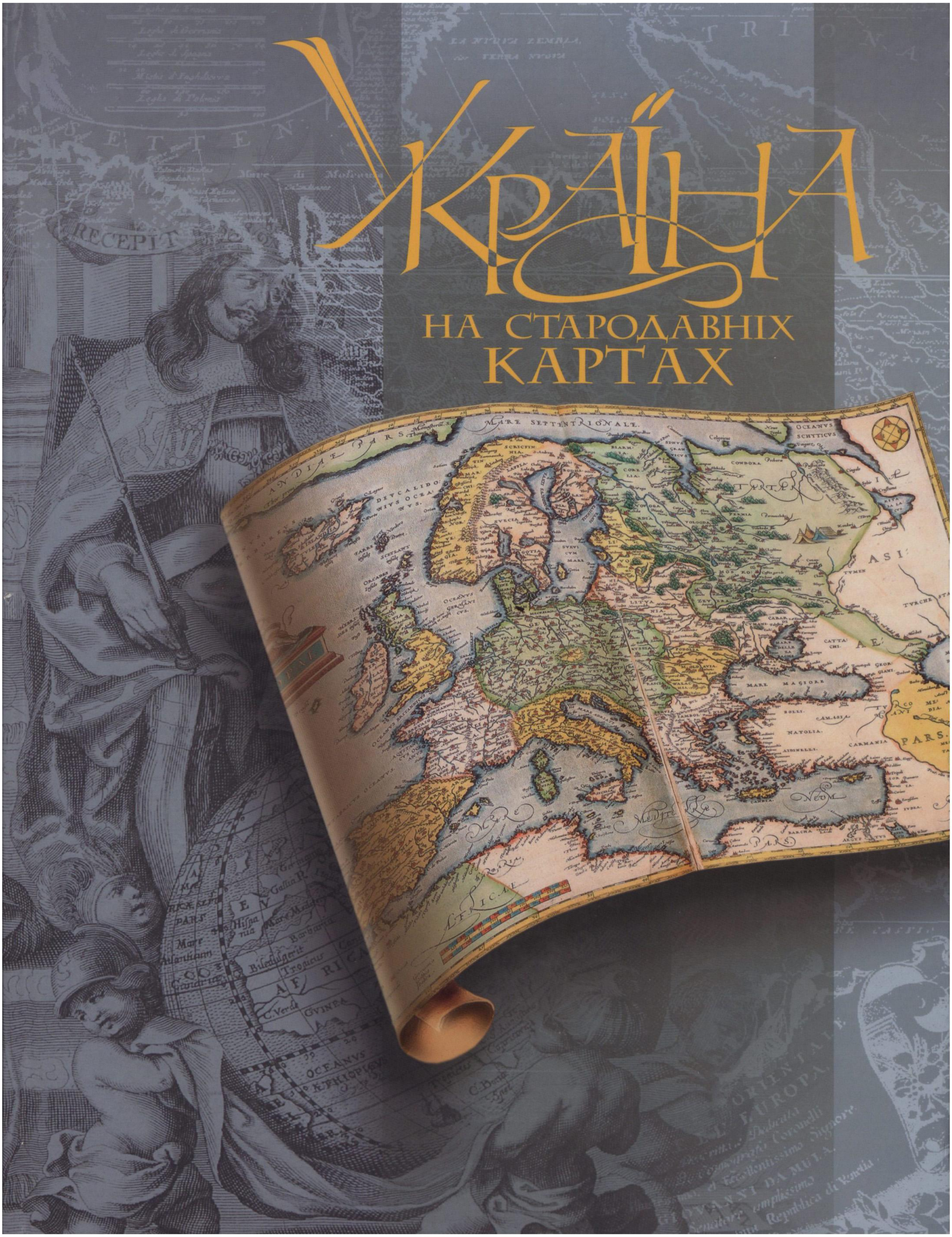

Україна на стародавніх картах

Україна на стародавніх картах

М. Вавричин
Я. Дашкевич
У. Кришталович

Україна на стародавніх картах

Кінець XV – перша половина XVII ст.

ДНВП
«Картографія»

УДК 528.9(477)(091)(084)
ББК 26.17.(4УКР)я6
В12

Серія
«Пам'ятки картографії України»
(Продовження серії, започаткованої В. Кордтом у 1899 р.)

Редакційна колегія
Ярослав Дашкевич (голова),
Юрій Лоза,
Ігор Сапожников,
Ростислав Сосса,
Павло Сохань
Андрій Перналь
Денніс Ессар

Переклав англійською
Лесь Герасимчук

Редактор
Олена Буряк

Літературний редактор
Марія Максименко

Художнє оформлення
Михайло Гутман

У виданні вміщено репродукції карт фондів Львівської наукової бібліотеки ім. Василя Стефаника НАН України та Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. Івана Франка

ДНВП «Картографія» складає щиру подяку всім, хто сприяв появі цього видання:
Львівському відділенню Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Центральному державному історичному архіву України у Львові та особисто *Олегові Гольку, Ганні Демченко, Олександрові Мазуренку, Неонілі Падюці, Степанові Ямелинцю*

ISBN 966-631-526-2

© М. Вавричин, Я. Дашкевич,
У. Кришталович, коментарі, 2004 р.
© Л. Герасимчук, переклад
англійською, 2004 р.
© Р. Сосса, передмова, 2004 р.
© ДНВП «Картографія», 2004, 2006 рр.

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Кожний етап людської цивілізації полишав прийдешнім поколінням велике різноманіття картографічних творів, що в скорім часі ставали пам'ятками історії науки і техніки, безцінним джерелом інформації, а деякі – ще й правдивими витворами мистецтва.

Карти й атласи минулого незрідка слугували першовитоками географічних та історичних знань, утримували дані, що їх важко, а то й неможливо було віднайти в інших джерельних свідченнях.

Саме тому публікація картографічних пам'яток у світовій практиці оддавна стала одним із превалюючих напрямів наукових досліджень. Поза тим, що з плином часу карти дедалі активніше виступали предметом наукових зацікавлень, до них почали виявляти інтерес колекціонери. Бажання багатьох дослідників, так само як і прагнення колекціонерів, мати копії стародавніх карт і атласів немало прислужилися популярності цих творів.

Факсимільні видання здебільшого присвячуються окремим картографічним творам. Доволі поширеними є наукові публікації, де групування факсиміле карт підлягає певному принципу – чи територіальному, чи хронологічному, чи то за місцем зберігання тощо.

Зображення території України на старовинних картах зафіксоване в дуже віддаленому од нас часі, тож і звернення до цієї теми з метою наукового вивчення так само давнє. Вагоме місце серед досліджень, присвячених темі відображення українських територій на стародавніх картах, займають факсимільні видання. Одним із таких відомих нам факсимільних видань, здійснених у 1893 р., є план Києва, що його у 1695 р. уклав полковник Г. Ушаков, додавши до нього науковий коментар. А в 1919 р. теж у Києві граф Михайло Тишкевич видав невелику добірку старовинних карт території України у вигляді атласу. І понині взірцевим серед факсимільних видань стародавніх карт вважається фундаментальний чотиритомний атлас Веніаміна Кордта (1899, 1906, 1910, 1931 рр.). Першим випуском серії «Пам'ятки картографії України» («Monumenta Cartographica Ucrainae») і своєрідним продовженням серії, започаткованої В. Кордтом іще у 1899 р., стало факсимільне видання у 2000 р. «Спеціальної карти України Гійома Левассера де Боплана 1650 року» (8 аркушів у папці), доповнене ґрунтовним коментарем і покажчиком назв об'єктів, відображених на карті.

Пропоноване видання «Україна на стародавніх картах» включає репродукції західноєвропейських середньовічних карт із зображенням території України, що зберігаються у фондах знаних львівських бібліотек – Львівської наукової бібліотеки ім. Василя Стефаника НАН України та Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. Івана Франка.

FOREWORD

Every stage of human civilization leaves for posterity a variety of cartographic works destined to document the history of science and technology, provide priceless information, and sometimes presenting great artistic values.

Quite often old maps and atlases contained important geographical and historical data, which could be hardly found elsewhere.

For this reason the publication of cartographic material has long become a major direction of in scientific research. Besides their scientific value the old maps became an important attraction for collectors. Both researchers, and collectors wished to have copies of old maps and atlases at their disposal and it triggered interest in this field.

As a rule, facsimile editions are dedicated to separate cartographic works. Usually, these are scientific publications of facsimile maps grouped according to territorial, chronological, custody-keeping or some other principle.

The earliest mapping of Ukraine was performed in the olden times; therefore, the scientific research in this field was started long ago. The facsimile editions occupy a ponderable place in this domain. One such facsimile publication undertaken in 1893 contains the plan of Kyiv brought out with scientific commentaries by Colonel H. Uzhakov in 1695. In 1919, also in Kyiv, Count Mykhailo Tyszkiewicz brought out a small selection of old maps of the territory of Ukraine as an atlas. There was an exemplary four-volume fundamental edition of Veniamin Kordt's old maps' facsimiles (1899, 1906, 1910, and 1931). In 2000, *the Special Map of Ukraine of Guillaume Le Vasseur de Beauplan from 1650* (8 leaves to a folder) appended with the in-depth comments and index of mapped objects inaugurated the series *Monumenta Cartographica Ucrainae* continuing the series founded by V. Kordt in 1899.

The album *Ukraine On Old Maps* includes reproductions of Western European medieval maps showing the territory of Ukraine, which are preserved in the funds of the Vasyl Stefanyk Lviv Scientific Library of the NAS of Ukraine and Scientific Library of the Ivan Franko Lviv National University.

The Vasyl Stefanyk Lviv Scientific Library of the NAS of Ukraine has a collection of over 20,000 maps and atlases (is second only to the V.I. Vernadsky National Library of the NAS of Ukraine having over 43,000 of cartographic editions). The cartographic funds of the Lviv Scientific Library were formed in 1940 when the new academic library brought together over 80 existing libraries with centennial and older traditions. The main collection included cartographic works owned by the Taras Shevchenko Scientific Society, Ossolineum (the latter included the family collec-

Львівська наукова бібліотека ім. Василя Стефаника НАН України містить колекцію карт і атласів, що налічує понад 20 000 примірників (за кількістю картографічних одиниць зберігання в Україні поступається лише Національній бібліотеці ім. В. І. Вернадського НАН України, що утримує понад 43 000 примірників картографічних видань). Картографічні фонди Львівської наукової бібліотеки почали формуватися одночасно із створенням її у 1940 р. як академічної шляхом об'єднання понад 80 діючих тоді бібліотек, що мали свої багатолітні, часом навіть столітні, традиції. Основою картографічної колекції бібліотеки послужили картографічні твори із зібрань бібліотек Наукового товариства ім. Шевченка, «Оссолінеума» (до фондів цієї наукової установи ввійшли колекції родини князів Любомирських та бібліотека Павліковських), Народного дому. Найціннішу частину колекції становлять картографічні стародруки XVI–XVII ст.

Картографічна збірка відділу стародруків, рукописних та рідкісних книг ім. Ф. П. Максименка Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. Івана Франка налічує понад 1 500 карт і атласів. Фонди її формувалися завдяки тому, що в часи Австро-Угорської монархії та довоєнної Польщі до бібліотеки надходили обов'язкові бібліотечні примірники. Крім того, бібліотека здійснювала закупівлю картографічних творів у львівських книготорговців; долучилися до цієї справи і приватні колекціонери, що поповнювали зібрання карт подарунками. Картографічні фонди бібліотеки, хоч і невеликі за кількістю одиниць зберігання, надзвичайно цінні своїми атласами кінця XVI–XVII ст.

Вміщені в альбомі старовинні карти території України видрукувані в період од 1493 р. до 1649 р., подані вони в хронологічному порядку.

У другій половині XV ст. в Європі започатковується і набуває розвитку книгодрукування (у тім числі й картодрукування). Видання «Географії» давньогрецького вченого Клавдія Птолемея теж стало поступом у справі розвитку укладання карт. Перевидання «Географії» вміщували 27 стародавніх птолемеївських карт, так званих *tabula antiqua*, які поступово уточнювалися і доповнювалися тогочасними відомостями про навколишній світ. Поряд з цими картами до «Географії» додаються численні нові карти – *tabula moderna* (*сучасні карти*). Перше друковане видання «Географії» К. Птолемея побачило світ 1477 р. у м. Болонья (Італія). Останні три видання, із відретушованих у 1695 р. плит, здійснені у Нідерландах (1704, 1704, 1730 рр.). У XVI ст. під впливом «Географії» К. Птолемея значного поширення набули зведені описи відомого світу – космографії, які видавалися порівняно з «Географією» у зменшеному форматі. У середині XVI ст. Себастьян Мюнстер, tions of the Counts Lubomirskis and the Pavlikowskis' library), and Public Center. The most valuable part of this collection includes the cartographic old stock from the 16th to the 17th c.

The F.M. Maxymenko Cartographic Old Stock Department of the Ivan Franko Lviv National University has over 1,500 maps and atlases. These funds were formed of the obligatory library copies contributed during the times of the Austrian Hungarian Monarchy and pre-war Poland. In addition, the library purchased cartographic works from the Lviv booksellers; private collectors also made their contributions. The cartographic funds of library are not that big if we consider the number of titles; however, they boast extraordinarily valuable atlases of the late 16th to 17th c.

The old maps of Ukraine printed from 1493 to 1649 are presented in the chronological order.

In the mid–15th c. Europe evidenced the rapid development of the art of multiplying books (map printing including). The publication of Ptolemy's *Geography* became an important milestone in the history of mapmaking. The reprints of *Geography* contained 27 old Ptolemaic maps, so called *tabula antiqua*, which were gradually amended and updated. In the course of time the Geography was supplemented with numerous new maps called *tabula moderna* (modern maps). For the first time the Ptolemy's *Geography* was printed in Bologna (Italy) in 1477. The last three printings from the plates retouched in 1695 were carried out in the Netherlands (1704, 1704, and 1730). In the 16th c., under the influence of the Ptolemy's *Geography*, the descriptive cosmographies hit the market; their format was smaller, though. In the mid-16th c. Sebastian Munster, while reediting the *Geography*, initiated the printing of *Cosmography*, which ran into several editions in different languages. Italian scientist Giovanni Antonio Magini made the *Geography* a serial edition. In the late 16th c. there appeared such achievements of European cartography as the big atlases of Abraham Ortelius, Gerard Mercator, which opened the new vistas of the world cartography. These atlases with amendments and supplements ran through many editions. The 17th c. gave us numerous atlases of Johannes Bleau and Willem Bleau, Jan Jansonius, Gerard de Jode and Cornelis de Jode, Henrik Hondius, etc.

The album *Ukraine On Old Maps* includes 83 facsimiles of old maps showing Ukrainian lands from the end of the 15th c. to the mid–17th c. There are such authors as Claudius Ptolemaeus, Gerard Mercator, Sebastian Münster, Jodocus Hondius, Willem Bleau, Giovanni Antonio Magini, Abraham Ortelius, Wacław Grodecki, Gerard de Jode, Bernard Silvan, Giacomo Gastaldi, Tomasz Makowski, Isaac Massa, Johann Honter, and Sigizmund Herberstein to name a few.

поряд з перевиданнями «Географії», започаткував видання «Космографії», що неодноразово перевидавалася з доповненнями різними мовами. Серію видань «Географії» здійснив італійський вчений Джованні Антоніо Маджіні. Кінець XVI ст. ознаменувався в європейській картографії появою великих атласів Абрагама Ортелія, Ґерарда Меркатора, які відкрили нову епоху у розвитку світової картографії. Ці атласи зі змінами та доповненнями витримали багато перевидань. XVII ст. дарує нам численні атласи Йоана Блау та Віллема Блау, Яна Янсона, Ґерарда де Йоде та Корнеліса де Йоде, Генріка Гондія та ін.

До видання «Україна на стародавніх картах» увійшло 83 факсиміле стародавніх карт із зображенням українських земель од кінця XV до середини XVII ст., авторами яких є знані картографи минулого: Клавдій Птолемей, Ґерард Меркатор, Себастьян Мюнстер, Йодок Гондій, Віллем Блау, Джованні Антоніо Маджіні, Абрагам Ортелій, Вацлав Ґродецький, Ґерард де Йоде, Бернард Сильван, Джакомо Ґастальді, Томаш Маковський, Ісаак Масса, Йоганн Гонтер, Сиґізмунд Герберштайн та ін. Територія України із різною ступінню детальності та достовірності відображена на картах світу, на Четвертій та Восьмій картах Європи, на Другій карті Азії, на численних картах окремих країн з прилеглими до них краями (Польщі, Литви, Росії, Угорщини, Румунії, Туреччини тощо). Ці карти були включені до різноманітних видань «Географії», «Космографії», географічних трактатів, підручників з географії, до географічних атласів (великих і кишенькового формату).

Зображення території України на стародавніх картах відповідало тогочасним уявленням західноєвропейських картографів про наш край. Тож і не дивно, що деякі з карт мають неточності та помилки при відображенні тих чи тих елементів географічної основи. Загадковим і досьогодні є показ на окремих картах неіснуючих Амадоцьких гір і Амадоцького озера. Але попри всі похибки, неточності, перекручення, ми переймаємося розумінням того, що часом і людьми збережена важлива топонімічна інформація. Ці карти із їхніми сюжетами – точними і часом наївними, високохудожніми і примітивними – не лишають читача байдужим, спонукають до подальших пошуків і досліджень.

Вихід у світ пропонованого альбому репродукцій стародавніх карт є продовженням започаткованих в Україні традицій факсимільних перевидань картографічних творів, що мають історичне та наукове значення. Видання «Україна на стародавніх картах» є другим випуском відродженої серії «Пам'ятки картографії України».

Ростислав СОССА

The territory of Ukraine with different level of accuracy is represented on the maps of the world, on the Fourth and Eighth maps of Europe, on the Second map of Asia, on numerous maps of separate countries with neighboring states (Poland, Lithuania, Russia, Hungary, Romania, Turkey etc). These maps appeared in various editions of *Geography*, *Cosmography*, geographical treatises, textbooks on geography, and geographical atlases (both big and pocket ones).

The mapping of Ukraine in those times reflected the Western European concept of our land. Therefore, there is no wonder that we comer across inaccuracies and mistakes in certain elements of geographical basis. The sporadic mapping of the non-existent Amadok Mountains and Amadok Lake remains a mystery up to now. But despite all errors, inaccuracies, and misrepresentation we understand that time and people preserved important toponymic information. These maps with their subjects-exact or sometimes naive, artistic and primitive-rivet everybody's attention and encourage further research.

This album of reproductions of the old maps is a continuation of the series of reproductions of cartographic works in Ukraine which have historical and scientific value. The album *Ukraine On Old Maps* is the second issue of the revived series the *Cartographical Monuments of Ukraine*.

Rostyslav SOSSA

[Карта Середньої та Східної Європи] 1493 р., Нюрнберг

Автор: Єронім Мюнцер (Hieronim Münzer), Микола з Кузи (Nicolaus Cusanus)
Видавець: Антоній Кобергер (Antonius Koberger)
Гравер: Міхаель Вольгемут (Michael Wohlgemut), Вільгельм Плейденвурф (Wilhelm Pleydenwurff)
У книзі: REGISTRUM HUŸUS OPERIS LIBRI CRONICARUM CVM FIGURIS ET IMAGINIBUS AB INITU[M] MUNDI. COMPLETO IN FAMOSISSIMA NURENBERGENSI VRBE OPERI DE HYSTORIJS ETATUM MUNDI, AC DESCRIPTIONE VRBIVM, FELIX IMPONITUS – FINIS. COLLECTUM BREUI TEMPORE AUXILIO DOCTORIS HARTMANI SCHEDEL, QUE FIERI POTUIT DELIGENTIA. – ANNO 1493. – S. 299
Дереворит
Одноколірна
Папір
57,8 × 39 см
Мова: латинська

Карта без заголовка, має однолінійну рамку. На полі карти підписані сторони світу: *Mitnacht, Mitag, Occident, Orient.*

Карта охоплює територію від Бретані *(Britania)*, Нормандії *(Normandia)*, Англії *(Anglia)*, Ірландії *(Ibernia)* на заході до західного узбережжя Чорного моря та дельти Дунаю на сході. Гірські хребти на карті зображені художнім малюнком. Підписано назви: Русь *(Rvssia)*, Мазовія *(Mosovia)*, Польща *(Polonia)*, Волощина *(Walachia)*, Трансільванія *(Transilvana)*, Угорщина *(Vngaria)*, Моравія *(Moravia)*, Туреччина *(Turchia)*, кордони не показано. Позначена незначна кількість міст, на території Західної України – Львів *(Lemberg)*, Польщі – Краків *(Cracouia)*, Росії – Новгород *(Nogradum)*, Псков *(Plesgo)*.

Карта, автором якої є нюрнберзький лікар Є. Мюнцер (1437–1508 рр.), вміщена в «Хроніці світу» нюрнберзького гуманіста Г. Шеделя (1440–1514 рр.), виданій у друкарні А. Кобергера (бл. 1440–1512 рр.) у Нюрнберзі.

Карта Є. Мюнцера є варіантом карти Середньої і Східної Європи Миколи з Кузи середини XV ст. – першої новітньої карти Середньої і Східної Європи, на якій показано багато об'єктів. На українських землях позначені міста: Дрогобич, Стрий, Жидачів, Долина, Галич, Львів, Глиняни, Белз, Луцьк, Острог, Кам'янець, Хмільник, Зіньків, Брацлав, Черкаси. Нині карта вважається втраченою, до нас дійшли тільки її переопрацьовані варіанти. Найближчими до оригіналу є карти Нікола Ґермана (1491 р.), римського картографа Гейнріха Мартелло і венеційського гравера Джованні Андреа Вавассоре. Переопрацювання карти, здійснене Є. Мюнцером, вважається найпримітивнішим варіантом карти.

[Map of the Central and Eastern Europe] 1493, Nuremberg

Author: Hieronim Münzer, Nicolaus Cusanus
Publisher: Antonius Koberger
Engraver: Michael Wohlgemut, Wilhelm Pleydenwurff
In the book: REGISTRUM HUŸUS OPERIS LIBRI CRONICARUM CVM FIGURIS ET IMAGINIBUS AB INITU[M] MUNDI. COMPLETO IN FAMOSISSIMA NURENBERGENSI VRBE OPERI DE HYSTORIJS ETATUM MUNDI, AC DESCRIPTIONE VRBIVM, FELIX IMPONITUS – FINIS. COLLECTUM BREUI TEMPORE AUXILIO DOCTORIS HARTMANI SCHEDEL, QUE FIERI POTUIT DELIGENTIA. – ANNO 1493. – S. 299
Woodcut
One-color
Paper
57.8 × 39 cm
Language: Latin

This untitled map has one-line margin. The cardinal points are inscribed on the map: *Mitnacht, Mitag, Occident, Orient.*

The map shows the territory from Brittany *(Britania)*, Normandy *(Normandia)*, England *(Anglia)*, Ireland *(Ibernia)* in the west to the western shore of the Black Sea and the Danube Estuary in the east. The mountaine ridges are are artistically drawn. The names inscribed are Rus *(Rvssia)*, Mazovia *(Mosovia)*, Poland *(Polonia)*, Walachia *(Walachia)*, Transylvania *(Transilvana)*, Hungary *(Vngaria)*, *Moravia*, Turkey *(Turchia)*; no borders are shown. A small number of cities are denoted: Lviv *(Lemberg)* in the Western Ukraine, Krakow *(Cracouia)* in Poland, Novgorod *(Nogradum)* and Pskov *(Plesgo)* in Russia.

The map, made by the Nuremberg doctor H. Münzer (1437–1508) was included into the *Chronicle of the World* by the Nuremberg humanist H. Schedel (1440–1514), printed at the printing plant of A. Koberger (*c.* 1440–1512) in Nuremberg.

H. Münzer's map is a variant of the map of the Central and Eastern Europe of Nicolaus Cusanus (mid-15th c.), the first modern map of the Central and Eastern Europe showing many objects. In Ukrainian lands such cities as Drohobych, Stryj, Zhydachiv, Dolyna, Halych, Lviv, Hlyniany, Belz, Lutsk, Ostroh, Kamyanets, Khmilnyk, Zinkiv, Braclaw, and Cherkasy are shown. Today we have only the revised copies of this map. The close-to original maps include maps of Nicola German (1491), Roman mapmaker Heinrich Martello and Venetian engraver Giovanni Andrea Vavassore. H. Münzer's emendations are considered the most primitive variant.

Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 88–89;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 2–3;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 22;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister... – S. 118;
Buczek K. Dzieje... – S.17–23;
Encyklopedia... – S. 1175, 1598;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 19–21.

*Тут і далі, під кожною з карт, наводяться скорочені бібліографічні описи. Повністю Список використаної літератури з усіма елементами бібліографічного опису – згідно з стандартами – подано в кінці альбому.

Henceforth you will find bibliographical references below each map. The standard summary bibliographical description is at the end of the album.

УКРАЇНА НА СТАРОДАВНІХ КАРТАХ

QVARTA · EVROPAE · TABVLA
Четверта карта Європи
1511 р., Венеція

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Бернард Сильван (Bernardus Sylvanus)

Видавець: Якобо Пент з Леуки (Jacobus Pentius de Leucho)

Гравер: Якобо Пент з Леуки

В атласі: CLAVDII PTHOLEMAEI ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHIAE CVM TABVLIS ET VNIVERSALI FIGVRA ET CVM ADDITIONE LOCORVM QVAE A RECENTI ORBIS REPERTA SVNT DILIGENTI CVRA EMENDATVS ET IMPRESSVS. VENETIIS, PER IACOBUM PENTIUM DE LEUCHO ANNO DOMINI M.D.XI. Die.XX. MENSIS MARTII. – Tab. V

Дереворит
Двоколірна
Папір
31 – 39,5 × 35,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований над верхньою рамкою, в окремій рамці, прикрашеній з двох сторін черепашками. Другий заголовок – *GERMANIA* – розташований на полі карти і написаний літерами червоного кольору. Карта має форму трапеції і дволінійну рамку, видрукувана з двох плит. У бокових рамках трапеції вказані градуси – *47, 50, 55, 59*, у верхній і нижній – *25, 30, 35, 40, 45*. Поза боковими рамками містяться тексти з інформацією про клімат, тривалість дня під час літнього сонцестояння, відстань між меридіанами та ін. Наприклад, у лівому нижньому куті – *Milia passus 42*, у правому нижньому куті – *15. Par per Boryſſene dif equi. Hor. 4habens max diez horaz 16*. У кутах рамки розміщено чотири малюнки – амфора, кухоль, таріль і таця.

Карта виконана двоколірним друком. Чорним кольором підписано назви місцевостей, лісів і гір, червоним – морів, племен і країн.

Подано густу мережу населених пунктів на територіях між Рейном, Дунаєм і Віслою, позначено головні річки, гірські хребти і країни. В тій частині карти, що охоплює територію України (до неї відноситься назва *Sarmatiae Europae pars*) позначені тільки Карпати *(montes Carmatici, Carpatus mons)* і землі, де проживало плем'я язиґів[1] *(Iazigvm metanastarvm pars)*. Ліси і гори зображені художніми малюнками.

Географічна *сучасна карта (tabula moderna)* з елементами карти К. Птолемея.

Клавдій Птолемей (87–150 рр., або бл. 100–168 рр.), давньогрецький математик, астроном і географ з Александрії, де працював у знаменитій Александрійській бібліотеці. Автор трактатів з астрономії, географії і музики. В праці *Syntaxis mathematica*, відомій од 827 р. під арабською назвою *Almagest*, виклав теорію геоцентричної системи світу, на зміну якій в XVI ст. прийшла геліоцентрична система М. Коперніка. На основі власних математичних розрахунків і праць грецьких і римських попередників – історика Геродота з Галікарнасу (V ст. до н.е.), Гіпократа (450–377 р. до н.е.), Аристотеля (384–322 р. до н.е.), а також свого вчителя Мариноса з Тира К. Птолемей створив працю *Географія*, яка стала першою спробою відтворення світу в картографічному зображенні.

Ідеї К. Птолемея не мали послідовників, а його праця була в забутті аж до XV ст. В 1482 р. з'явилося два видання *Географії* в Ульмі і Флоренції, доповнені новими картами – *tabula moderna*. Од початку XV ст. праця Птолемея в поєднанні з морськими картами (портоланами) та новими географічними відкриттями стала для картографів основним інформаційним матеріалом для створення сучасніших карт.

Одним із унікальних є венеційське видання *Географії* 1511 р. Її випустив у світ Бернард Сильван з Еболі – португальський монах, що жив на початку XV ст. у Венеції. До його видання увійшло 28 карт (у тім числі карта світу у формі серця, на якій Сильван позначив відкриття Колумба, вона вперше надрукована двома кольорами, сучасні назви на карті подані червоним кольором). Б. Сильван актуалізував усі 27 Птолемеєвих *античних карт (tabulae antiquae)*, додавши сучасні назви, також друковані червоним кольором. Виправлення, зроблені Б. Сильваном, стосуються положення об'єктів на карті, що їх Б. Сильван описав у вступі до свого видання. В такий спосіб редагував карти лише Б. Сильван, інші автори залишали *античні карти* без змін, а додавали *сучасні карти (tabulae modernae)*, на яких зображали тогочасний відомий їм світ.

Праця Б. Сильвана вирізняється також способом видання – вперше застосовано двоколірний і двосторонній друк.

---

[1] Язиги – сарматське плем'я, яке спочатку жило на узбережжі Чорного й Азовського морів, а в часи панування римського імператора Клавдія (10 р. до н.е. – 54 р. н.е.) перекочувало на нижній Дунай.

QVARTA · EVROPAE · TABVLA
The fourth map of Europe
1511, Venice

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Bernardus Sylvanus

Publisher: Jacobus Pentius de Leucho

Engraver: Jacobus Pentius de Leucho

In the atlas: CLAVDII PTHOLEMAEI ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHIAE CVM TABVLIS ET VNIVERSALI FIGVRA ET CVM ADDITIONE LOCORVM QVAE A RECENTI ORBIS REPERTA SVNT DILIGENTI CVRA EMENDATVS ET IMPRESSVS. VENETIIS, PER IACOBUM PENTIUM DE LEUCHO ANNO DOMINI M.D.XI. Die.XX. MENSIS MARTII. - Tab. V

Woodcut
Two-color
Paper
31 - 39.5 × 35.5 cm
Language: Latin

The map title is above the upper border in a frame decorated with shells on two sides. The second title - *GERMANIA* - is written in red in the margin. The trapezoid map with two-line border was printed from two plates. Along the lateral margins of trapezoid the degrees - *47, 50, 55, 59* are indicated; along the upper and bottom margins - *25, 30, 35, 40, 45*. Beyond the lateral borders there are texts with information about climate, duration of dayloght during summer solstice, distance between meridians, etc. For example, in the lower left corner - *Milia passus 42*, in the lower right corner - *15. Par per Boryſſene dif equi. Hor. 4.habens max diez horaz 16*. In the inside corners there are four pictures: amphora, mug, plate, and dish.

This is the two-color printing. The names of territories, forests and mountains are signed in black; seas, tribes and countries - in red.

The thick network of settlements is shown among Rhine, Danube and Vistula, main rivers, mountain ridges and countries. The Ukrainian part of the map features the name of *Sarmatiae Europae* and brings out only the Carpathians (*montes Sarmatici, Carpatus mons*) and lands of Yazygi tribe[1] (*Iazigvm metanastarvm rars*). Forests and mountains are represented by artistic pictures.

Geographic *tabula moderna* with the elements of the C. Ptolemy's map.

Claudius Ptolemy (87-150, or *c.* 100-168), Greek astronomer, mathematician, and geographer from Alexandria, where he worked in the famous Alexandrine Library. He wrote treatises on astronomy, geography and music. In his *Syntaxis mathematica* known from 827 under its Arabic title *Almagest* he expounded the theory of geocentric system of the world, which in the 16th c. was replaced by the heliocentric system of Copernicus. On the basis of his own mathematical computations and works of his Greek and Roman predecessors - historian Herodotus from Halicarnassus (5 c. BC), Hippocrates (450-377 BC), Aristotle (384-322 BC), and his teacher Marinos from Thíra C. Ptolemy created his *Geography* which became the maiden attempt of cartographic imaging of the world.

The ideas of C. Ptolemy had no followers, and his work was in oblivion up to the 15th c. In 1482 there appeared two editions of *Geography* in Uhlm and Florence supplemented with the new maps - *tabula moderna*. From the early 15th c. the C. Ptolemy's work in combination with portolani and geographic discoveries provided the fresh data for cartographers which were working to create updated maps.

The Venetian edition of *Geography* (1511) is a unique one. It was published by Bernardo Silvano from Eboli, a Portuguese monk working in Venice in the early 16th c. This edition included 28 maps (with one in the form of a heart, on which B. Silvan marked the discovery of Coloumbus; it was initially printed in two colors, with contemporary names in red.) B. Silvan updated all 27 Ptolemy's *tabulae antiquae* adding contemporary names also in red. In his foreword Silvano explained the amended positioning of objects on the map. So, only B. Silvan corrected maps; all other authors left *tabulae antiquae* as they were adding *tabulae modernae* to map modern world.

The work of Silvano is characterized by the progressive two-color and two-side printing.

---

[1] Yazygi as a tribe belonged to Sarmatians and at first settled along the shores of Black and Azov seas; at the time of Roman Emperor Claudius (10 BC - 54 AD) they moved to the lower Danube.

Геродот. История. – С. 547–599;
Дашкевич Я. Р. Покрайні нотатки... – С. 82–87;
Диттмар Ф. В. От Птолемея до Колумба. – С. 32–34;
Potter J. Antique maps... – P. 73;
Szaniawska L. Sarmacja na mapach... – S. 73–74;
Szathmáry T. Descriptio Hungariae... – Ol. 47.

OCTAVA · EVROPAE · TABVLA
Восьма карта Європи
1511 р., Венеція

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Бернард Сильван (Bernardus Sylvanus)
Видавець: Якобо Пент з Леуки (Jacobus Pentius de Leucho)
Гравер: Якобо Пент з Леуки
В атласі: CLAVDII PTHOLEMAEI ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHIAE CVM TABVLIS ET VNIVERSALI FIGVRA ET CVM ADDITIONE LOCORVM QVAE A RECENTI ORBIS REPERTA SVNT DILIGENTI CVRA EMENDATVS ET IMPRESSVS. VENETIIS, PER IACOBUM PENTIUM DE LEUCHO ANNO DOMINI M.D.XI. Die.XX. MENSIS MARTII. – Tab. IX
Дереворит
Двоколірна
Папір
31 – 39,5 × 35,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в окремій рамці, над картою; рамка прикрашена з двох сторін візерунком. Карта трапецієвидної форми, має дволінійну рамку. В бокових рамках трапеції підписано градуси – *47, 50, 55, 60, 63*, у верхній і нижній – *43, 45, 50, 55, 65, 70, 73.* Поза боковими рамками міститься інформація про клімат, тривалість дня під час літнього сонцестояння, відстань між меридіанами та ін.

Карта надрукована в два кольори. Чорним підписано назви місцевостей, лісів і гір, червоним – морів, племен і країн.

На карті підписано Європейську Сарматію *(Sarmatia Evropae)*, частину Азійської Сарматії *(Sarmatiae Asiaticae Pars)*, Таврику Херсонеську *(Tavrica Chersonesvs)*.

Густа мережа населених пунктів позначена на території Кримського півострова, між Дністром *(Tyras f.)*, Дніпром *(Borysthenes f.)* та Азовським морем *(Palvs Maeotis)*, серед них: *Ordesus, Olbia, Firum, Amadocha, Amagarium*[1]. Найбільша ліва притока Дніпра (Прип'ять) на карті не має назви, бере початок біля Амадоцького озера *(Amadoca palus)*, розташованого південніше гірського масиву *Pauca mons.* На узбережжях Чорного і Азовського морів позначено тільки річки і підписано назви племен на місцях їхньої осілості. На території Таврії підписано назву племені тавроскіфів *(Tavroscytae)*[2], вище Карпат *(Carpates mons.)* – карпів *(Carpiani)*[3], на північно-східному березі Азовського моря (теперішня Запорізька і Донецька області) – язиґів *(Iazyges)*, роксоланів *(Rhoxolani)*[4] і аланів *(Alavni scithae)*[5]. На інших землях показані головні річки, гірські пасма і країни. Гори на карті показані стилізованим малюнком.

Географічна *сучасна карта (tabula moderna)* з елементами карти К. Птолемея. Вона увійшла до видання Птолемеєвої *Географії* Бернарда Сильвана у Венеції. Свої карти Б. Сильван видавав у формі трапеції, що було запозичено Птолемеєм у арабських картографів. В Європі карти такої форми видавали рідко. Праця Б. Сильвана не набула популярності і не стала основою для створення нових карт.

[1] Назви населених пунктів не відповідають ані античним, ані татарським (місцевим) назвам. Правдоподібно, Б. Сильван не користувався даними К. Птолемея, давньогрецькими кодексами і старими картами, а використав відомості, зібрані під час своїх подорожей.

[2] Тавроскіфи – жителі Таврії, станом на 1511 р. це мали б бути татари.

[3] Вперше про плем'я карпів згадує Ефор з Кіме (Еоліда), учень Ісократа, автор всесвітньої історії (бл. 360 р. до н.е.), локалізуючи його на території Карпат, над горішнім Прутом і Дністром та північніше. У II ст. плем'я перейшло на нижній Дунай, у III ст., переможене римлянами, переселилося у Паннонію.

[4] Ірановомні сарматські племена, у II ст. до н.е. – IVст. н.е. жили у Північному Причорномор'ї, звідки їх витіснили гуни. На території України створили міжплемінне об'єднання на чолі з царем Тасієм. Воювали проти Херсонеса, Ольвії, нападали на римські володіння на Дунаї.

[5] Ірановомні племена сарматського походження, з I ст. жили між нижнім Дунаєм, Південним Уралом і Північним Кавказом. В 372 р. розбиті гунами, згодом частина переселилася на Піренеї і в Північну Африку, а інші увійшли до Хазарського каганату.

Геродот. История. – С. 547–599;
Katalog wystawy zbiorów... – S. 73–74;
Диттмар Ф. Б. От Птолемея до Колумба. – С. 32–36;
Lelevel J. Géographie... – T. II. – S. 155–157;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 8–12;
Szaniawska L. Sarmacja na mapach... – S. 166–167;
Satmáry T. Descriptio Hungariae... – Ol. 47.

OCTAVA · EVROPAE · TABVLA
The eighth map of Europe
1511, Venice

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Bernardus Sylvanus
Publisher: Jacobus Pentius de Leucho
Engraver: Jacobus Pentius de Leucho
In the atlas: CLAVDII PTHOLEMAEI ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHIAE CVM TABVLIS ET VNIVERSALI FIGVRA ET CVM ADDITIONE LOCORVM QVAE A RECENTI ORBIS REPERTA SVNT DILIGENTI CVRA EMENDATVS ET IMPRESSVS. VENETIIS, PER IACOBUM PENTIUM DE LEUCHO ANNO DOMINI M.D.XI. Die.XX. MENSIS MARTII. – Tab. IX
Woodcut
Two-color
Paper
31 – 39.5 × 35.5 cm
Language: Latin

The map title is in a separate frame; above the map the frame is ornamented on two sides. This is a trapezoid map with a two-line border. The sides of trapezoid have degrees signed – *47, 50, 55, 60, 63*; the upper and bottom sides – *43, 45, 50, 55 65, 70, 73*. Outside the lateral borders there is information about climate, duration of daylight during the summer solstice, inter-meridian distance, etc.

The map is printed in two colors. The names of territories, forests and mountains are signed in black; seas, tribes and countries – in red.

The map carries the names of European Sarmatia (*Sarmatia Evropae*), part of Asian Sarmatia (*Sarmatiae Asiaticae Pars*), and Chersonesus Taurica (*Tavrica Chersonesvs*).

The thick network of settlements is marked on the territory of the Crimean peninsula among Dnister (*Tyras f.*), Dnipro (*Borysthenes f.*) and the Sea of Azov (*Palvs Maeotis*), among them: *Ordesus, Olbia, Firum, Amadocha, Amagarium*[1]. The major left tributary of Dnipro (Prypyat; w/o name on the map) originates near the Amadoc Lake *(Amadoca palus)* to the south of the mountain range *Pauca mons.* On the shores of the Black and Azov seas only rivers were mapped and the settled tribes inscribed. In the Taurica the Tauroscythians were indicated *(Tavroscytae)*[2]; above the Carpathians *(Carpates mons.)* – Carpians *(Carpiani)*[3]; on the NE shore of the Sea of Azov (Zaporizhia and Donetsk oblasts) – Yazygs *(Iazyges),* Roxolans *(Rhoxolani)*[4] and Alans *(Alavni scithae)*[5]. On the rest of the territory main rivers, mountain ranges and countries were shown. Mountains on the map are conventionalized.

This is geographic *tabula moderna* with the elements of the C. Ptolemy's map. The Venetian Bernardo Silvano included this map into his edition of the Ptolemy's *Geography*. B. Silvano brought out trapezoid maps which Ptolemy adopted from the Arabic cartographers. In Europe such maps were rarities. B. Silvano's work wasn't a success and was never used as a base for the new maps.

[1] The names of settlements correspond with neither antique, nor Tatar (local) names. Maybe, B. Silvano did not use C. Ptolemy's information, Old Greek codexes or old maps, but stuck to data of his own travels.

[2] Tauroscythians settled in Taurica; in 1511 those had to be Tatars.

[3] The Carpians were mentioned for the first time by Ephor from Kime (Aeolida), pupil of Isocrates, author of the world history (*c.* 360 B.C.), localizing the tribe in the Carpathians, over the upper reaches of Prut, Dnister and further north. In the 2nd c. the tribe moved to the lower Danube; in the 3rd c., defeated by Romans, it proceeded to Panonia.

[4] Iranian-speaking Sarmatian tribes, which in 2nd to 4th B.C. lived in northern Prychornomorya, from where they were forced out by Huns. In Ukrainian lands they created the intertribe association led by the tsar Tasiy. They organized excursions against Chersonesus and Olbia, and attacked Roman possessions on the Danube.

[5] Iranian-speaking Sarmatian tribes; from the 1st c. they settled among lower Danube, Southern Urals and Northern Caucasus. Huns crashed them in 372; a part moved to Pyrenees and Northern Africa, and the rest was integrated into the Khazar Kahanate.

NONA · EVROPAE · TABVLA
Дев'ята карта Європи
1511 р., Венеція

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Бернард Сильван (Bernardus Sylvanus)

Видавець: Якобо Пент з Леуки (Jacobus Pentius de Leucho)

Гравер: Якобо Пент з Леуки

В атласі: CLAVDII PTHOLEMAEI ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHIAE CVM TABVLIS ET VNIVERSALI FIGVRA ET CVM ADDITIONE LOCORVM QVAE A RECENTI ORBIS REPERTA SVNT DILIGENTI CVRA EMENDATVS ET IMPRESSVS. VENETIIS, PER IACOBUM PENTIUM DE LEUCHO ANNO DOMINI M.D.XI. Die.XX. MENSIS MARTII. – Tab. X

Дереворит

Двоколірна

Папір

33 – 38 × 31 см

Мова: латинська

Заголовок розташовано над картою, в окремій рамці, прикрашеній з обох боків візерунком. Карта має форму трапеції і дволінійну рамку. В бокових рамках трапеції вказані градуси – від 41 до 49, у верхній і нижній – від 43 до 58. Поза боковими рамками подано інформацію про клімат, тривалість дня під час літнього сонцестояння, відстань між меридіанами та ін.

Карта надрукована у дві фарби. Чорним кольором підписано назви місцевостей, лісів та гір, червоним – морів, племен та країн.

Карта охоплює територію від Балканського півострова (територію сучасних Румунії, Болгарії і європейської частини Туреччини) до Карпат *(Carpatus mons)*, на північ від яких показано Європейську Сарматію *(Sarmatiae Evropae Pars)*. На карті подано окраїну українських земель, що названа Нижньою Мізією *(Mysia infe.)* біля дельти Дунаю *(Ister f.)*; показані гирла Дністра *(Tiras f.)*, Дніпра *(Boristenis f.)* і Тилігулу *(Axiaces f.)*, уздовж яких позначені міста Ніконіум *(Niconium)*, Офіуса *(Ophiusa)*, Физея *(Physea)*, на правому березі Дністра – місто Тіра *(Tyras)*. На узбережжі Чорного моря *(Mare. Ponticvm vel. Pontus Evxinvs)* та в дельті Дунаю показані грецькі колонії *Thiagola, Psedosimus, Calestemium, Chilia, Arpiepolis* та Тилігульський лиман, зображений у вигляді озера *(Thiagola palus)*, на 47° пн.ш. – острів Зміїний *(Ieuca ins.)*. Вся територія суходолу на карті представлена як горбиста місцевість, на українських територіях, вище русла Дністра, малюнком у вигляді широкого пасма гір зображені Карпати.

На тлі водної поверхні морів подано горизонтальне штрихування (для надання об'ємності зображенню), гірські хребти показані художніми малюнками – ці ознаки притаманні всім картам, виданим Б. Сильваном. На західному узбережжі Чорного моря і частині Балканського півострова – густа мережа населених пунктів, тоді як на інших землях позначені тільки головні річки, гори і племена.

Географічна *сучасна карта (tabula moderna)* з елементами карти К. Птолемея, походить з венеційського видання Птолемеєвої *Географії* Бернарда Сильвана 1511 р.

NONA · EVROPAE · TABVLA
The ninth map of Europe
1511, Venice

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Bernardus Sylvanus

Publisher: Jacobus Pentius de Leucho

Engraver: Jacobus Pentius de Leucho

In the atlas: CLAVDII PTHOLEMAEI ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHIAE CVM TABVLIS ET VNIVERSALI FIGVRA ET CVM ADDITIONE LOCORVM QVAE A RECENTI ORBIS REPERTA SVNT DILIGENTI CVRA EMENDATVS ET IMPRESSVS. VENETIIS, PER IACOBUM PENTIUM DE LEUCHO ANNO DOMINI M.D.XI. Die.XX. MENSIS MARTII. – Tab. X

Woodcut
Two-color
Paper
33 – 38 × 31 cm
Language: Latin

The title is over the map in a frame ornamented on two sides. The trapezoid map has two-line borders. The lateral sides of trapezoid feature the indicated degrees from 41 to 49; the upper and lower sides – 43 to 58. Beyond the side borders there is information about climate, length of daylight during the summer solstice, distance between meridians etc.

The map is a two-color print. The names of territories, forests and mountains are signed in black; seas, tribes and countries – in red.

The map shows the territory from the Balkan peninsula (territory of modern Romania, Bulgaria and European part of Turkey) to the Carpathians (*Carpatus mons*) to the north of which the European Sarmatia is shown (*Sarmatiae Evropae Pars*). On a map the borderlands of Ukraine are shown under the name of Lower Mysia (*Mysia infe.*) near the delta of Danube (*Ister f.*), mouths of Dnister (*Tiras f.*), Dnipro (*Boristenis f.*) and Tyligul (*Axiaces f.*), along which the cities of Niconium, Ophiusa, Physea are marked; on the right bank of Dnister – the city of Tyra (*Tyras*). On the coast of the Black Sea (*Mare. Ponticvm vel. Pontus Evxinvs*) and in the delta of Danube the Greek colonies *Thiagola, Psedosimus, Calestemium, Chilia, Arpiepolis* are shown as well as the Tyligul estuary which is mapped as a lake (*Thiagola palus*). In latitude 47°S there is the Zmiyiny Island (*Ieuca ins.*). All mainlands are shown on the map as hilly territory; Over Dnister, on the Ukrainian territory, the Carpathians are depicted as a wide range of mountains.

The sea surface is covered with horizontal hatching (to create a stereoscopic picture), mountain ridges are shown as artistic pictures which is characteristic for all maps of Silvano. On the western coast of the Black sea and a part of the Balkan Peninsula there is a dense network of settlements, while on other lands only main rivers, mountains and tribes are marked.

This is geographic *tabula moderna* with the elements of the Ptolemy's map. This map is from the Venetian edition of the Ptolemy's *Geography* of Bernardo Silvano, 1511.

Геродот. История. – С. 547–599;
Katalog wystawy zbiorów... – S. 73–74;
Диттмар Ф. Б. От Птолемея до Колумба. – С. 32–36;
Lelevel J. Géographie... – T. II. – S. 155–157;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 8–12;
Szaniawska L. Sarmacja na mapach... – S. 12–24.

SECVNDA ASIAE TABVLA
Друга карта Азії
1511 р., Венеція

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Бернард Сильван (Bernardus Sylvanus)
Видавець: Якобо Пент з Леуки (Jacobus Pentius de Leucho)
Гравер: Якобо Пент з Леуки
В атласі: CLAVDII PTHOLEMAEI ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHIAE CVM TABVLIS ET VNIVERSALI FIGVRA... ANNO DOMINI M.D.XI. Die.XX. MENSIS MARTII. – Tab. XVII
Дереворит
Двоколірна
Папір
31 – 38 × 33 см
Мова: латинська

Заголовок розміщено над картою, в окремій рамці, прикрашеній з двох сторін візерунком. Карта має форму трапеції, дволінійну рамку. В бокових рамках трапеції вказані градуси – від 47 до 62, у верхній і нижній – від 61 до 88 з проміжком 2°. Поза боковими рамками подано інформацію про клімат, тривалість дня під час літнього сонцестояння, відстань між меридіанами та ін.

Карту надруковано у два кольори. Чорним підписано назви місцевостей, лісів та гір, червоним – морів, племен та країн.

Карта охоплює територію частини Європейської Сарматії та Азійську Сарматію – від Кавказьких гір *(Caucaus mons)* на півдні до витоків Волги *(Rha f.)* на півночі. Європейська і Азійська Сарматії розмежовані річкою Дон *(Tanais f.)*. В Кавказьких горах зображено три брами[1] – дві Сарматські *(Sarmatiae porte)* і Албанська *(Albaniae porte)*. На Кавказькому хребті, східному узбережжі Азовського моря *(Palus Meotides)*, північному узбережжі Чорного моря *(Ponti. Evxini Pars)* позначено густу мережу населених пунктів.

Українські території представлені західним узбережжям Азовського моря *(Palvs Meotides)* і Кримським півостровом *(Tavrica Chersonesvs)*, на яких не позначені населені пункти, річки та гори.

Географічна *сучасна карта (tabula moderna)* з елементами карти К. Птолемея, походить з венеційського видання Птолемеєвої *Географії*, виданого Бернардом Сильваном 1511 р. На тлі водної поверхні морів подано горизонтальне штрихування (для надання об'ємності зображенню), гірські хребти показані художнім малюнком – ці ознаки характерні для всіх карт, виданих Б. Сильваном.

[1] Можливо, так позначені гірські перевали.

SECVNDA ASIAE TABVLA
The second map of Asia
1511, Venice

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Bernardus Sylvanus
Publisher: Jacobus Pentius de Leucho
Engraver: Jacobus Pentius de Leucho
In the atlas: CLAVDII PTHOLEMAEI ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHIAE CVM TABVLIS ET VNIVERSALI FIGVRA... ANNO DOMINI M.D.XI. Die.XX. MENSIS MARTII. - Tab. XVII
Woodcut
Two-color
Paper
31 - 38 × 33 cm
Language: Latin

The title is over the map in a frame ornamented on two sides. The trapezoid map has two-line borders. In the lateral margins degrees from 47 to 62 are marked; in the upper and bottombargins - from 61 to 88 with the 2° interval. Beyond the lateral borders the information is given about climate, length of daytime during summer solstice, distance between meridians etc.

The map was printed in two colors. The names of territories, woods and mountains are written in black; names of seas, tribes and countries are in red.

It shows a part of European Sarmatia and Asian Sarmatia from the Caucasian mountains (*Caucaus mons*) on the south to the sources of the Volga (*Rha f.*) in the north. European and Asian Sarmatias are delimited by the river Don (*Tanais f.*). Thre gates are shown in the Caucasian mountains[1]: two Sarmatian *(Sarmatiae porte)* and Albanian *(Albaniae porte)*. The Caucasian Ridge, eastern shore of the Sea of Azov *(Palus Meotides)* and northern shore of the Black Sea *(Ponti. Evxini Pars)* are covered with a dense network of settlements.

Ukrainian territories are presented by the western coast of the Sea of Azov (*Palvs Meotides*) and Crimean peninsula (*Tavrica Chersonesvs*), on which no settlements, rivers and mountains were marked.

This is geographic *tabula moderna* with the elements of the Ptolemy's map. This map is from the Venetian edition of the C. Ptolemy's *Geography* brought out by Bernardo Silvano in 1511. On the sea surface there is horizontal hatching (to display this image) mountain ridges are drawn artistically which is characteristic for all maps published by B. Silvano.

[1] Maybe it is a sign for a mountain pass.

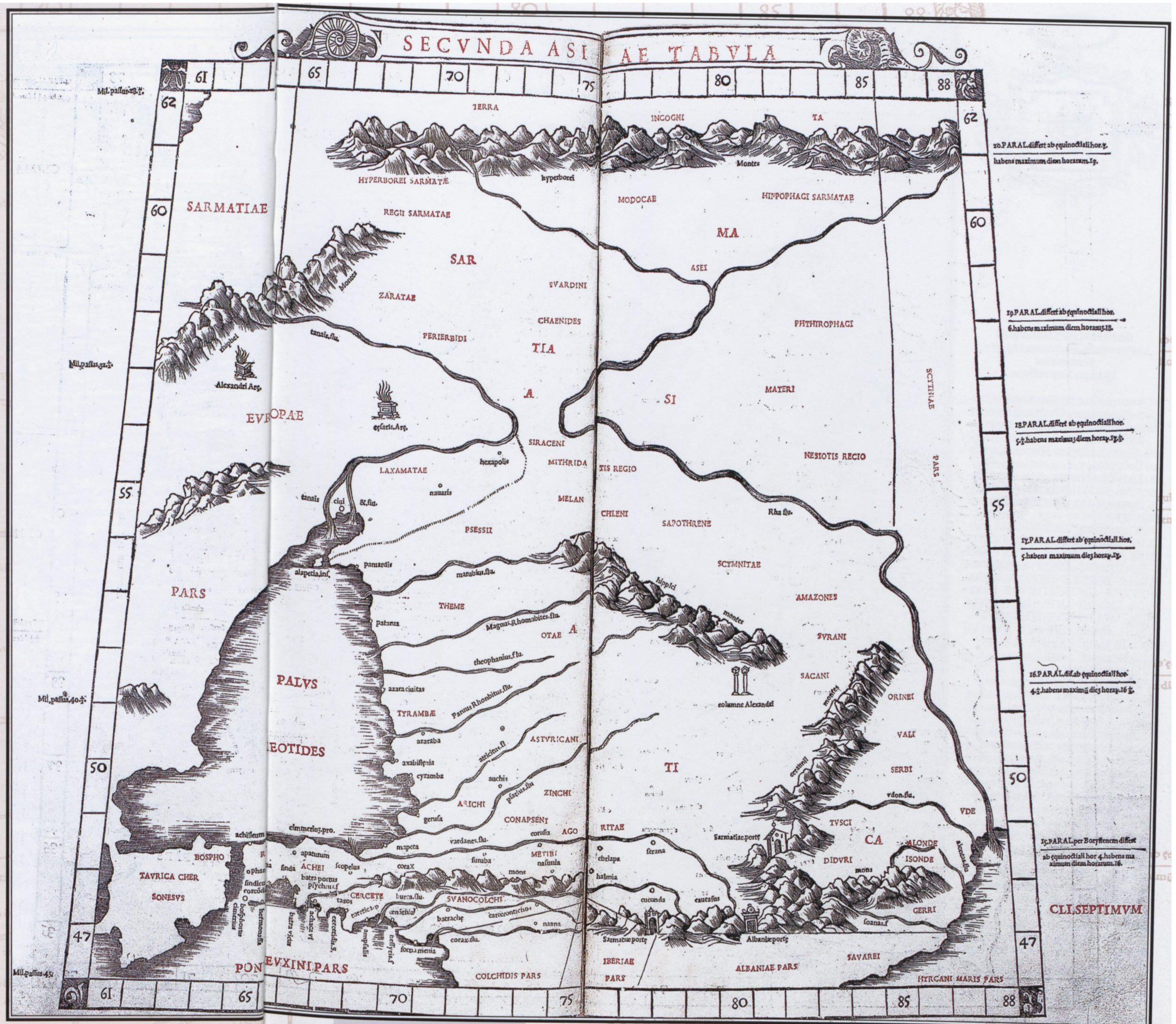

Геродот. История. – С. 547–599;
Katalog wystawy zbiorów... – S. 73–74;
Дитмар Ф. Б. От Птолемея до Колумба. – С. 32–36;
Lelevel J. Géographie... – T. II. – S. 155–157;
Szaniawska L. Sarmacja na mapach... – S. 214;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 8–12.

GENERALE PTHOLEMEI
Генеральна карта світу Птолемея
1513 р., Страсбурґ

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Нікола Ґерман (Nicolaus Germanus)
Видавець: Якобо Есслер (Jacobus Eszler), Ґеорґій Убелін (Georgius Uebelin)
Гравер: Мартін Вальдзеемюллер (Martin Waldseemüller)
Друкар: Йоганн Скотт (Johann Schott)
В атласі: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICĘ DISCIPLINĘ PHILOSOPHIĘ DOCTISSIMI GEOGRAPHIĘ OPUS NOVISSIMA TRADUCTIONE E GRĘCORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM: CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS. DATU[M] ARGENTINĘ SUB ANNU[S] MDXIII. MARCIJ XV. – P. 21
Дереворит
Одноколірна
Папір
45–59 × 55 см
Мова: латинська

Заголовок розташовано над картою, яка має форму трапеції (нижні кути основи трапеції зрізані), дволінійну рамку, на якій позначено градуси. Навколо карти розміщено символічні зображення вітрів: *Septentrio, Aqvilo, Cecias, Subsolanvs, Evrvs, Evroavster, Avsternotvs, Avsterafricvs, Africvslibs, Favonivs, Cavrvs, Circinvs.*

Територію від Піренейського півострова до Азовського моря названо Європою *(Europa)*, на схід від Каспійського моря – Азією *(Asia)*. Східна Європа має на карті назву Європейської Сарматії *(Sarmatia Europa)*.

На карті показано гідрографію, рельєф та населені пункти. Гірські масиви, у вигляді суцільних смуг, утворюють замкнуті системи, що переходять одна в одну.

Територія сучасної України на карті зображена узагальнено. Нанесено Дніпро *(Borystenes fl.)* з правою, без назви, притокою, дві річки, теж без назв, на Правобережжі. Азовське море *(Paludes meotides)* – дуже велике, у вигляді трикутника, простягається далеко на північ, аж до узбережжя Балтійського моря. На Чорному морі *(Mare pontium sive pontus evxinvs)* зображено Кримський півострів *(tavrica)*.

Карта входила до *Географії* К. Птолемея – твір, де автор синтезував географічні відомості давньогрецьких вчених, їхні знання про ойкумену, виклав принципи створення карт на математичній основі, подав близько 8000 відомих на той час географічних об'єктів та вказав їхні координати.

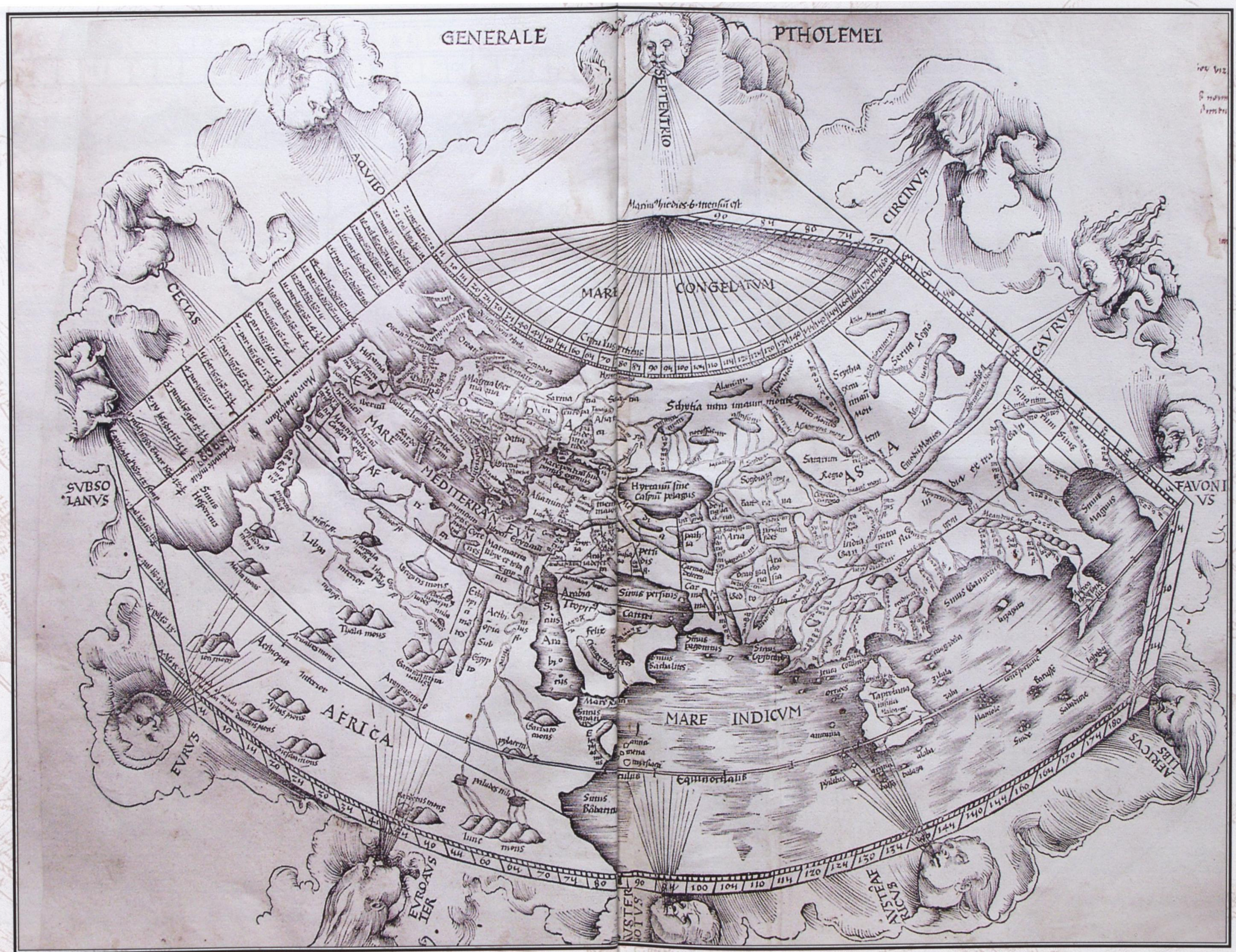

Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 88–93;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 94–100;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 3;
Кордт В. Материалы по истории... 1910. – С. 9;
Dzikowski M. Katalog atlasów... – № 1;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 23–25;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 37;
Rastawiecki E. Mapografia... – S. 2;
Szaniawska L. Sarmacja na mapach... – S. 43–45.

GENERALE PTHOLEMEI
The general map of the world of Ptolemy
1513, Strasbourg

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Nicolaus Germanus
Publisher: Jacobus Eszler, Georgius Uebelin
Engraver: Martin Waldseemüller
Printer: Johann Schott
In the atlas: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICĘ DISCIPLINĘ PHILOSOPHIĘ DOCTISSIMI GEOGRAPHIĘ OPUS NOVISSIMA TRADUCTIONE E GRĘCORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM: CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS. DATU[M] ARGENTINĘ SUB ANNU[S] MDXIII. MARCIJ XV. –P. 21
Woodcut
Monochrome
Paper
45 - 59 × 55 cm
Language: Latin

The title of the map is above the trapezoid map (the lower angles of trapezium are cut); there is a two line border with marked degrees. All around the borders there are symbols of winds: *Septentrio, Aqvilo, Cecias, Subsolanvs, Evrvs, Evroavster, Avsternotvs, Avsterafricvs, Africvslibs, Favonivs, Cavrvs, and Circinvs.*

The territory from the Pyrenees to the Sea of Azov is named Europe *(Europa)*, to the east of the Caspian Sea - *Asia*. Eastern Europe is named European Sarmatia *(Sarmatia Luropa)* on the map.

The map shows surface waters, relief and settlements. Mountain ranges are shown as the closed loop systems.

The territory of the contemporary Ukraine is generalized. In Pravoberezhia there are Dnipro *(Borystenes fl.)* with a right unnamed tributary and two unnamed rivers. The vast triangular Sea of Azov *(Paludes meotides)* extends far north up to the Baltic Sea. On the Black Sea *(Mare pontium sive pontus evxinvs)* there is the Crimean Peninsula *(tavrica)*.

The map is from C. Ptolemy's *Geography* which summed up the knowledge of old Greek scientists, their information on oikoumenē, mathematical principles of mapping, showed 8000 known geographical objects at the time as well as their coordinates.

OCTAVA EVROPE TABVLA
Восьма карта Європи
1513 р., Страсбурґ

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemeus), Нікола Герман (Nicolaus Germanus)
Видавець: Якобо Есслер (Jacobus Eszler), Ґеорґій Убелін (Georgius Uebelin)
Гравер: Мартін Вальдзеемюллер (Martin Waldseemüller)
Друкар: Йоганн Скотт (Johann Schott)
У книзі: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICĘ DISCIPLINĘ PHILOSOPHIĘ DOCTISSIMI GEOGRAPHIĘ OPUS NOVISSIMA TRADUCTIONE E GRĘCORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM: CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS. DATU[M] ARGENTINĘ SUB ANNU[S] MDXIII. MARCIJ XV. – P. 8
Дереворит
Одноколірна
Папір
30 – 45 × 35, 7 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано над її верхньою рамкою. Карта має форму трапеції, трилінійну рамку, на якій подано поділки та підписи градусів.

На карті зображена територія від Одеру на заході до Дону *(Tanais flu)* на сході. На півночі – частина Скандинавського півострова та острів Ґотланд *(Gotlyia insula)*, на півдні – Кримський півострів *(Taurica cherſone.)*, Азовське море *(Palvdes Meotides)* та Сиваш *(Bicis palus)*, частина Чорного моря *(Ponti Evxini pars)* і північне Причорномор'я. Позначені гори: Сарматські *(Sarmatici mons)*, Карпати *(Carpatÿ mons)*, Амадоцькі *(Amadoci montes)*, Бідонські *(Bidonus mons)*, Алаунські *(Alaunus mons)*; річки: Дунай *(Danubis fl.)*, Дністер *(Tyras fl)*, Південний Буг *(Axiaces fl)*, Дніпро *(Borysthenes fl)*, у Приазов'ї – річка Каркініт *(Carcinitus fl)*; племена: карпи *(Carpiani)*, амадоки *(Amadoci)*, певкини *(Peucini)*, бастарни *(Basterne)*, роксолани *(Rosolani per totum)*, гуни *(Chuni)*, будини *(Bodini)*.

Міста згруповані переважно вздовж річок, на узбережжі Чорного і Азовського морів та на Кримському півострові. Вздовж Дністра показано міста: Клепідава *(Clepidava)* – приблизно на місці сучасного Кам'янця-Подільського та Урбантанаріум *(Urbantanarium)*, Гераклея *(Heracly)*; вздовж Південного Бугу – Одреса *(Odressus)*; вздовж Дніпра – Азаґарум *(Azagarum)*, Метрополіс *(Metropolis)*, Ольвія *(Olbia)* і Борисфен *(Boristenes)*.

Історична карта з елементами карти К. Птолемея майже без змін повторювалася в усіх виданнях *Географії* К. Птоломея, починаючи од ульмського видання 1482 р. до видання 1541 р. Карту також вміщували у виданнях малого формату з деякими змінами (зменшували розмір та генералізували). На пізніших картах Європи XVI ст. окремі території, зокрема північне Причорномор'я, Кримський півострів, Приазов'я, показані на основі карт К. Птолемея.

Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 88–93;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 94–100;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 3;
Кордт В. Материалы по истории... 1910. – С. 9;
Dzikowski M. Katalog atlasów... – № 1; *Katalog* dawnych map...– T. I. – S. 23–25;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 37;
Rastawiecki E. Mapografia... – S. 2;
Szaniawska L. Analiza ... – S. 43–45.

OCTAVA EVROPE TABVLA
The eighth map of Europe
1513, Strasbourg

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Nicolaus Germanus
Engraver: Martin Waldseemüller
Publisher: Jacobus Eszler, Georgius Uebelin
Printer: Johann Schott
In the book: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICĘ DISCIPLINĘ PHILOSOPHIĘ DOCTISSIMI GEOGRAPHIĘ OPUS NOVISSIMA TRADUCTIONE E GRĘCORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM: CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS. DATU[M] ARGENTINĘ SUB ANNU[S] MDXIII. MARCIJ XV. – P. 8
Woodcut
One-color
Paper
30 – 45 × 35.7 cm
Language: Latin

The title of the map is in the upper margin. The map has the form of a trapezoid; it has a three-line frame with the marked divisions and grades.

The map shows the territory from Oder in the west to Don *(Tanais flu)* in the east. In the north – a part of Scandinavian Peninsula and Gotland Island *(Gotlyia insula)*; in the south – Crimea Peninsula *(Taurica cherſone.)*, Sea of Azov *(Palvdes Meotides)* and Syvash *(Bicis palus)*, part of the Black Sea *(Ponti Evxini pars)* and northern Prychornomorya. The mountains are shown as follows: Sarmatian *(Sarmatici mons)*, Carpathians *(Carpatÿ mons)*, Amadok *(Amadoci montes)*, Bidon *(Bidonus mons)*, Alaun *(Alaunus mons)*; rivers: Danube *(Danubis fl.)*, Dnister *(Tyras fl)*, Pivdenny Buh *(Axiaces fl)*, Dnipro *(Borysthenes fl)*; in Pryazovya: Karkinit River *(Carcinitus fl)*; tribes: Carpians *(Carpiani)*, Amadoks *(Amadoci)*, Peucins *(Peucini)*, Basternes *(Basterne)*, Roxolani *(Rosolani per totum)*, Huns *(Chuni)*, Bodinis *(Bodini)*.

The urban settlements are grouped along the riverflowa, along the Black and Azov Sea shoreline and in the Crimea. Along the Dnister it shows such cities as Klepidava *(Clepidava)* in place of the contemporary Kamyanets Podilsky and Urbantanarium, Heracleum *(Heracly)*; Odresa *(Odressus)* on the Pivdenny Buh; down the Dnipro River – *Azagarum, Metropolis, Olbia* and *Boristenes*.

This is historic map with the elements of the Ptolemy's map. Without any changes this map was included into all editions of the *Geography* of C. Ptolemy, from the Uhlm edition in 1482 up to 1541. With some amendments they included it into small-format editions (they reduced dimensions and generalized the map). The later maps of Europe from the 16th c. certain territories, especially the northern Prychornomorya, Crimea, and Pryazovya, were also based on C. Ptolemy's maps.

TABULA·MODERNA·SARMATIE·EUR·SIUE HUNGARIE·POLNIE·RUSSIE·PRSSIE·ET·UALCHE
SUETIE PARS
DATIA
MARE SARMATICUM
LIUONIA
DUCATUS MOSKOUIA
PRUSSIA
POMERAN
SAMOGITIA · LITHUANIA
DUCATUS LITHU
POLONIE PARS
KUIAUIA
RUSIA ALBA SIUE MOSCKOUIA
MAGNE GERMANIE PARS
POLONIA MAIOR
DUC MASOUIE
RUSSIA
PODOLIA
TARTARIA PRECOPIENSIS
POLONIA MINOR
RUSSIA
UALACHIA
UALACHIA MAGNA
BOEMIA
TRANSSILUANIA
BULGARIA TURCHIA
Sinus Carcinitus
TAURICA CHERSONESUS nunc minor Tartaria
BAUARIA
AUSTRIA
HUNGARIA
SEPTEM CASTRA
PONTI EUXINI PARS
ALPES
BOS SINE ET SERUIE PARTES
TURCHIA
TRACIE PARS
Constantinopolis
Propontidis
ASIE MINORIS PARS NUNC MAIORIS TURCHIE
ITALIE PARS
veneti
SCLAUONIE PARS

TABVLA · MODERNA · SARMATIE · EVR · IVE HVNGARIE · POLONIE · RVSSIE · PRVSSIE · ET · VALACHIE
Сучасна карта Європейської Сарматії або Угорщини, Польщі, Русі, Пруссії і Волощини 1513 р., Страсбурґ

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Мартін Вальдзеемюллер (Martin Waldseemüller)
Видавець: Якобо Есслер (Jacobus Eszler), Ґеорґій Убелін (Georgius Ubelin)
Гравер: Мартін Вальдзеемюллер
Друкар: Йоганн Скотт (Johann Schott)
У книзі: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICĘ DISCIPLINĘ PHILOSOPHIĘ DOCTISSIMI GEOGRAPHIĘ OPUS NOVISSIMA TRADUCTIONE E GRĘCORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM: CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS. DATU[M] ARGENTINĘ SUB ANNU[S] MDXIII. MARCIJ XV. – P. 7
Дереворит
Одноколірна
Папір
54,5 × 38,3 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано над її верхньою рамкою. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів вздовж західної та східної рамок.

Найдетальніше показано територію від Одеру до Дніпра і західного узбережжя Чорного моря. Територія на захід від Одеру названа частиною Великої Німеччини *(Magne Germanie pars)*. Землі на лівому березі Дніпра подані схематично. У верхньому правому куті зображено Московське князівство *(Dvcatvs Mosckovia)*, на південь від нього – Біла Русь або Московія *(Russia Alba sive Mosckovia)*, на півдні – Перекопська Татарія *(Tartaria Precopiensis)*. На півночі – Скандинавський півострів з підписом – Швеція *(Svetie pars)*, на півдні – північне узбережжя Туреччини, північ Італії. На карті позначено гірські хребти, серед яких залісені Карпати *(Carpatus Mons)*, Герцинський ліс[1] *(Silua Hertinia)* – гірський хребет, що перетинає Центральну і Східну Європу з південного заходу на північний схід. На півночі це пасмо гір продовжують Рифейські гори *(Riffei Mons)*. Позначено частину України – Русь *(Rvssia)* на північному сході від Герцинського лісу та Поділля *(Podolia)* на південь від Карпат.

На території України зображено дельту Дунаю, річку Дністер, в окремих частинах названу по різному: у верхів'ї – Турло *(Tvrlo fl)*, в нижній течії – Дністер *(Nefter fl)*, та річку Дніпро, також під двома назвами – Борисфен *(Boriftenes fl)* і Дніпро *(Neper fl)*. На карті вперше позначено багато українських міст: Холм *(Cnelmen)*, Самбір *(Sambor)*, Стрий *(Striy)*, Глиняни *(Gliniani)*, Буськ *(Bufzco)*, Львів *(Leopolis)*, Городок *(Grodeck)*, Смотрич *(Smoricz)*, Скала *(Schala)*, Кам'янець *(Kamenetz)*, Галич *(Halicz)*, Коломия *(Colomia)*, Долина *(Dolina)*, Київ *(Kyow)*, Канів *(Kaniof)*, Черкаси *(Cerkafsy)*, Вишнівець *(Vyfnyovyecz)*, Хмільник *(Chmielnik)*, Брацлав *(Bratslavia)*, Луцьк *(Lutcko)*. На Чорному морі *(Ponti Evxini Pars)* позначена Каркінітська затока *(Sinus Carcinitus)*, Кримський півострів *(Tavrica Chersonesvs nunc minor Tartaria)*. Назви об'єктів у північному Причорномор'ї подано за середньовічними портоланами.

Географічна *сучасна карта (tabula maderna)*, створена на основі карт Центральної Європи Ерґарда Етцлауба та Марко Беневентано й карти Бернарда Ваповського, що входила до римського видання *Географії* К. Птолемея 1507 р.

[1] Назва цього гірського пасма походить від назви гір Гарц на заході Німеччини. Герцинський ліс вперше було показано на карті Миколи з Кузи (середина XV ст.), пізніше його позначали на багатьох картах XVI ст.

TABVLA · MODERNA · SARMATIE · EVR · SIVE HVNGARIE · POLONIE · RVSSIE · PRVSSIE · ET · VALACHIE
Modern map of European Sarmatia or Hungary, Poland, Rus, Prussia, and Walachia 1513, Strasbourg

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Martin Waldseemüller
Publisher: Jacobus Eszler, Georgius Ubelin
Engraver: Martin Waldseemüller
Printer: Johann Schott
In the book: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICĘ DISCIPLINĘ PHILOSOPHIĘ DOCTISSIMI GEOGRAPHIĘ OPUS NOVISSIMA TRADUCTIONE E GRĘCORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM: CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS. DATU[M] ARGENTINĘ SUB ANNU[S] MDXIII. MARCIJ XV. – P. 7
Woodcut
One-color
Paper
54.5 × 38.3 cm
Language: Latin

The map has two-line borders with degrees marked along the left and right borders. The map title is above the upper border.

The best elaborated is the territory from Oder to Dnipro and western Black Sea shore. The territory westward of Oder is named a part of the Great Germany *(Magne Germanie pars)*. The lands on the left bank of Ukraine are only sketched. Moscow principality *(Dvcatvs Mosckovia)* is shown in the upper right corner; down south–White Rus or Muscovy (*Rvssia Alba sive Mosckovia*), in the south–Perekop Tartary (*Tartaria Precopiensis*). In the north there is Scandinavia with the inscription *Sweden* (*Svetie pars*); in the south–the northernshore of Turkey, anḍ north of Italy. The map shows mountain ranges with the wooded Carpathians (*Carpatus Mons*), Harzian Wood[1] *(Silua Hertinia)*, the mountain range crossing the Central and Eastern Europe from SW to NE. In the north this range is continued by Riffean Mts *(Riffei Mons)*. A part of Ukraine is shown: Rus (*Rvssia*) to the NE from the Harzian Wood and Podillia (*Podolia*) to the south of Carpathians.

On the territory of Ukraine the map shows the Danube Estuary, Dnister, the different stretches of which are named differently–Turlo *(Tvrlo fl)* at the head and Dnister (*Nefter fl*) in the lower reaches, and Dnipro, also under two names–Boristhen *(Boriftenes fl)* and Dnipro (*Neper fl*). Many Ukrainian cities are marked for the first time: Kholm (*Cnelmen*), Sambir (*Sambor*), Stryi *(Striy)*, Hlyniany (*Gliniani*), Busk (*Bufzco*), Lviv (*Leopolis*), Horodok (*Grodeck*), Smotrych (*Smoricz*), Skala (*Schala*), Kamyanets (*Kamenetz*), Halych (*Halicz*), Kolomyia (*Colomia*), Dolyna (*Dolina*), Kyiv (*Kyow*), Kaniv (*Kaniof*), Cherkasy (*Cerkafsy*), Vyshnivets (*Vyfnyovyecz*), Khmilnyk (*Chmielnik*), Braclaw (*Bratslavia*), Lutsk (*Lutcko*). On the Black Sea *(Ponti Evxini Pars)* the Gulf of Karkinit *(Sinus Carcinitus)*, and the Crimean Peninsula (*Tavrica Chersonesvs nunc minor Tartaria*) are shown. The names of objects in the northern Prychornomorya follow the Middle Age portolan charts.

Geographical *tabula moderna* is based on the map of Central and Eastern Europe of Erhardt Etzlaub and Marco Beneventano and the map of Bernard Wapowski included into the Roman edition of C. Ptolemy's *Geography* in 1507.

[1] The name of this mountain range is derived from the Harz Mountains in the west of Germany. For the first time the Harzian wood was shown on the map of Nicolaus Cusanus (mid-15th c.); later it was marked on many 16th c. maps.

Вавричин М. Г. Карти українських земель... – С. 40–45;
Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 101–102;
Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 88–89;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 2–3;
Кордт В. Материалы по истории... 1910. – С. 7–10;
Огороднuк Т. М., Падюка Н. В. Картографічна збірка...– С. 83–84;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 24;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister... – S. 474, 549;
Buczek K. Dzieje... – S. 11, 17–23;
Dzikowski M. Katalog atlasów... – № 1;
Encyklopedia... – S. 2425;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 23–25;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 18, 21;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 9–11, 37–38;
Olszewicz B. Kartografia polska... – S. 12;
Rastawiecki E. Mapografia... – S. 2;
Szaniawska L. Sarmacja na mapach... – S. 45.

RVSIA
MOSC
POLONIE
PARS
Wilno
Gredno
Bresge
RV
SSIA
PODOLIA
Chmelnik
Schola
Borisstenes
Kyow
Camenes
Colonia
Moldavia
VAL
ACHIA
Monastro
VALACHIA
Braila
no
MAGNA
TRANS
LVA
NIA
Sabesus
BVL
GARIA
TVRCH

УКРАЇНА НА СТАРОДАВНІХ КАРТАХ

SECUNDA ASIAE TABULA
Друга карта Азії
1513 р., Страсбурґ

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Нікола Герман (Nicolaus Germanus)

Видавець: Якобо Есслер (Jacobus Eszler), Ґеорґій Убелін (Georgius Uebelin)

Гравер: Мартін Вальдзеемюллер (Martin Waldseemüller)

Друкар: Йоганн Скотт (Johann Schott)

У книзі: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICĘ DISCIPLINĘ PHILOSOPHIĘ DOCTISSIMI GEOGRAPHIĘ OPUS NOVISSIMA TRADUCTIONE E GRĘCORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM: CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS. DATU[M] ARGENTINĘ SUB ANNU[S] MDXIII. MARCIJ XV. – S. 18

Мідерит
Одноколірна
Папір
30,1 – 54,8 × 38,5 см
Мова: латинська

Карта має трапецієвидну форму, подвійну рамку з поділками та підписами градусів. Заголовок розташовано над верхньою рамкою. На карті зображені частини: Європейської Сарматії *(Sarmatiae in Europa pars)*, Азовського моря *(Palus Mæotis)*, Приазов'я з Сивашем *(Bicis Palus)*, Кримського півострова *(Taurica Chersonesus)*, Чорного моря *(Ponti Euxini pars)*, ланцюга Алаунських гір *(Alauni montes)*, що переходять у Ріфейські гори *(Riphei montes)*. З цих гір витікають три річки без назви, які перетинають Приазов'я і впадають в Азовське море. У Призов'ї позначено Жертовник Цезаря *(Arę Cesaris)*, у Ріфейських горах – Жертовник Олександра *(Arę Alexandri)*.

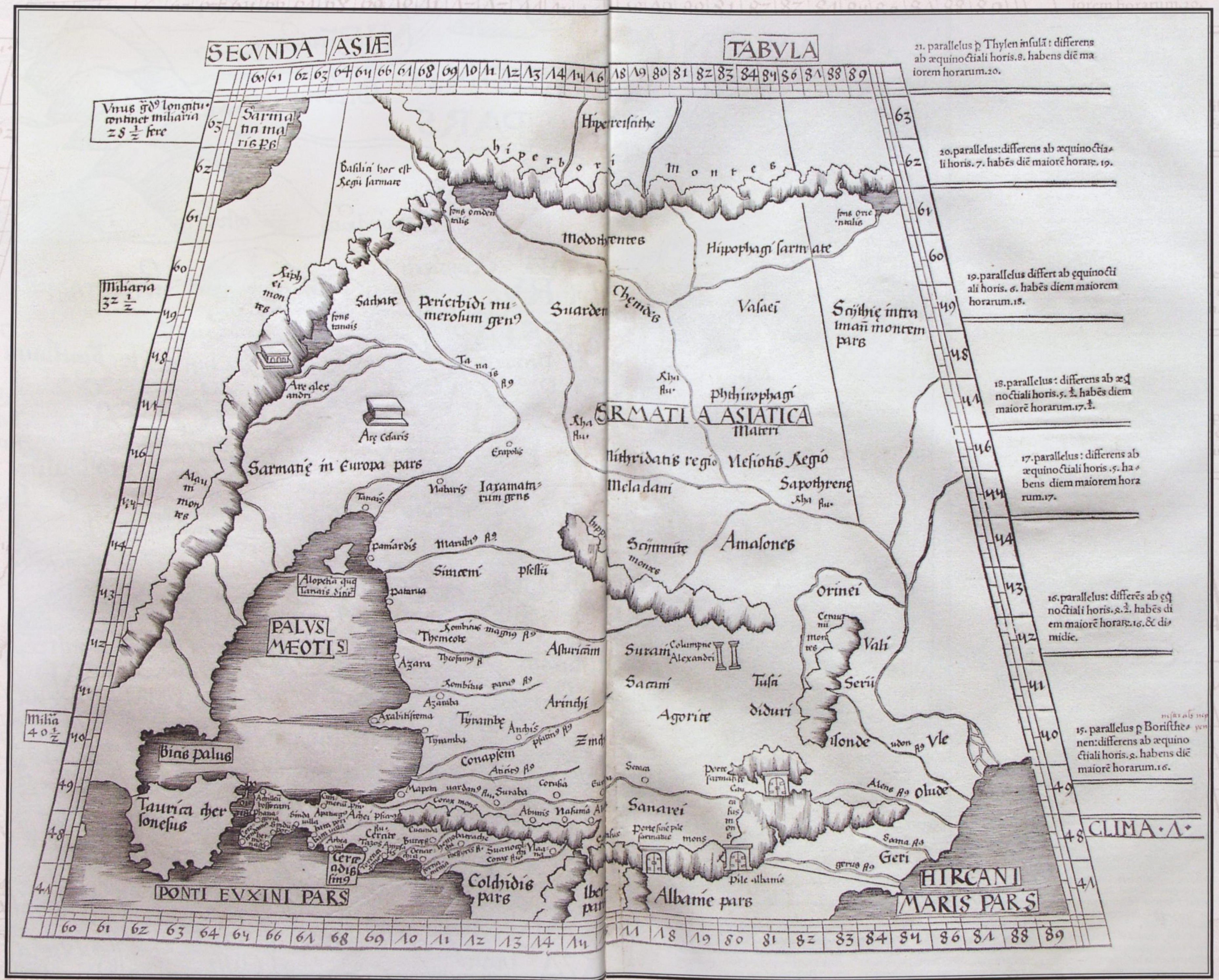

УКРАЇНА НА СТАРОДАВНІХ КАРТАХ

SECUNDA ASIAE TABULA
The second map of Asia
1513 p., Strasbourg

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Nicolaus Germanus

Publisher: Jacobus Eszler, Georgius Uebelin

Engraver: Martin Waldseemüller

Printer: Johann Schott

In the book: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICĘ DISCIPLINĘ PHILOSOPHIĘ DOCTISSIMI GEOGRAPHIĘ OPUS NOVISSIMA TRADUCTIONE E GRĘCORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM: CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS. DATU[M] ARGENTINĘ SUB ANNU[S] MDXIII. MARCIJ XV. – S. 18

Copperplate engraving
One-color
Paper
30.1 - 54.8 × 38.5 cm
Language: Latin

The map is trapezoidal with double margin with points and grades signatures. The title is over the upper margin. The map shows the parts of European Sarmatia *(Sarmatiae in Europa pars)*, Sea of Azov *(Palus Mæotis)*, Pryazovya with Syvash *(Bicis Palus)*, Crimean Peninsula *(Taurica Chersonesus)*, Black Sea *(Ponti Euxini pars)*, chain of Alaun Mts. *(Alauni montes)* grading inti Riphei mountains *(Riphei montes)*. Therefrom three unnamed rivers flow through Pryazovya and into the Sea of Azov. In Pryazovya the Caesar's Altar is marked *(Arę Cesaris)*, while in Riphei mountains the Alexander's Altar is shown *(Arę Alexandri)*.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 101–102;
Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 88–89;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 2–3;
Кордт В. Материалы по истории... 1910. – С. 7–10; *Огородник Т. М., Падюка Н. В.* Картографічна збірка...– С. 83–84;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 24;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister... – S. 474, 549;
Buczek K. Dzieje... – S. 11, 17–23;
Dzikowski M. Katalog atlasów... – № 1;
Encyklopedia... – S. 2425;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 23–25;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 18, 21;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 9–11, 37–38;
Olszewicz B. Kartografia polska... – S. 12;
Rastawiecki E. Mapografia... – S. 2;
Szaniawska L. Analiza ... – S. 45.

POLONIA ET VNGARIA · XV · NOVA TABVLA
Нова карта Польщі та Угорщини
1540 р., Базель

Автор: Бернард Ваповський (Bernard Wapowski), Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)

Видавець: Себастьян Мюнстер

Гравер: Ганс Гольбайн (Hans Holbein)

Друкар: Генрік Петрі (Henrich Petri)

У книзі: GEOGRAPHIA VNIVERSALIS VETUS ET NOVA, COMPLECTENS CLAUDII PTOLEMAEI ALEXANDRINI ENARRATIONIS LIBROS VIII. – BASILEA, APUD HENRICUM PETRUM, MENSE MARTIO ANNO MDXL. – P. 42

Дереворит
Одноколірна
Папір
34, 5 × 25,7 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою[1]. Північна і південна рамки карти – однолінійні, західна і східна – дволінійні з позначенням градусів. На полі карти, поряд зі східною рамкою, у готичному щиті – герб Кримського ханства.

Карта охоплює територію від Одеру *(Odera fl)* до верхів'їв лівих приток Дніпра.

На українських землях виділено території: Русь *(Rvssia)*, Волинь *(Volhinia)*, Поділля *(Podolia)*, Кодима *(Codimia)*, Покуття *(Pocutze)*, Біла Русь *(Rvssia Alba)*, Бессарабія *(Bessarabia)*, Мала Татарія *(Tartaria minor)*, Перекопська Татарія *(Tartaria Pręcopien[sis])*. Кримські гори і Карпати – без підписів. Лісові масиви показані біля Десни і на правому березі Дніпра – Чорний ліс *(Nigra ſylua)*. Гідрографічна мережа представлена річками (деякі – з подвійними назвами): Дніпро *(Neper fl., Neper q[ui] e[st] Borysthenes fl.)* з притоками Сож *(Soſa fl.)*, Десна *(Deſna fl.)*, Псел *(Pſola fl.)*, Оріль *(Arela fl.)*, Самара *(Samar fl.)*, Кінська *(Conſcauoda fl.)*, Прип'ять *(Pripectus fl.)*, Стир *(Styr fl.)*, Горинь *(Horinea fl.)*, Тясмин *(Tasmen fl.)* і Тетерів *(Teretenia fl.)*, який впадає у Прип'ять. Бог (Південний Буг) *(Bog fl.)* поданий з притоками Соб *(Sob fl.)*, Савранка *(Sauran fl.)*, Синюха *(Synauoda fl.)*. Усі річки басейну Богу (Південного Бугу) витікають з Амадоцького болота *(Amadoca palus)*. Нижче Галича у Дністер *(Neſter fl., Tyras et Neſter fl.)* впадає Луква *(Lokow fl.)*. Дністровський лиман названий Обидовим озером *(Lacus Obidoua)*. Зображені також частина Чорного моря *(Pontus Euxinus)* з Каркінітською затокою *(Sinus Carcinitus)*, Тилігул *(Telikol)* та озеро в гирлі Дунаю – *Lacus Roſone*. На карті подано густу мережу населених пунктів. Показано міста: Куликів *(Culicow)*, Потелич *(Po[t]ilitz)*, Кучурган *(Cutzürhan)*, Оріхів *(Oryhow)*, Холм *(Chelm)*, Городок *(Grodek)*, Львів *(Leopol)*, Рогатин *(Rohatin)*, Галич *(Halitz)*, Кам'янець *(Camenetz)*, Дубно *(Duben)*, Рів *(Row)*, Бакота *(Bucota)*, Любеч *(Lubycz)*, Стародуб *(Starodub)*, Чуднів *(Cudnow)*, Житомир *(Szytomirs)*, Звенигород *(Suyinigrod)*, Вишгород *(Viſigrod)*, у гирлі Дністра – Білгород *(Wyſſenburg, Neſter alba Bialogrod)*, в гирлі Дунаю – Кілія *(Kylia)*. Виділені центри єпископств: Київ *(Kyouia)*, Луцьк *(Lutzk)*, Перемишль *(Premislia)*. З татарських міст подано Аслан *(Oſslam)*, Очаків *(Oczakow)*, Перекоп *(Precop)*, Керкел *(Kerkel)*, Гезлеве *(Coſlo)*, Мангуп *(Moncop)*.

Для укладення карти С. Мюнстер використав карту Південної Сарматії Б. Ваповського. Карта вперше була вміщена у базельське видання *Географії* К. Птолемея, здійсненого С. Мюнстером 1540 р. Карта друкувалася у виданнях *Географії* К. Птолемея 1542, 1545, 1551, 1552 рр. У 26 перших виданнях *Космографії* С. Мюнстера ця карта друкувалася під назвою *«Landtafel de Vngerland, Polands, Rüssen, Littaw, Walachei und Bulgarei"*.

[1] Цифра XV у заголовку карти означає її порядковий номер у групі *сучасних карт (tabula moderna)*, доданих до видання.

POLONIA ET VNGARIA · XV · NOVA TABVLA
The new map of Poland and Hungary
1540, Basel

Author: Bernard Wapowski, Sebastian Münster

Publisher: Sebastian Münster

Engraver: Hans Holbein

Printer: Henrich Petri

In the book: GEOGRAPHIA VNIVERSALIS VETUS ET NOVA, COMPLECTENS CLAUDII PTOLEMAEI ALEXANDRINI ENARRATIONIS LIBROS VIII. - BASILEA, APUD HENRICUM PETRUM, MENSE MARTIO ANNO MDXL. - P. 42

Woodcut
One-color
Paper
34.5 × 25.7 cm
Language: Latin

The map title is over the upper border[1]. Upper and bottom borders are one-line and side borders are two-line with degrees marked. There is the National Emblem of Crimean Khanate on the Gothic escutcheon near the eastern border.

The map shows the territory from Oder (*Odera fl)* to the heads of the left tributarties of Dnipro.

The following territories are brought out in Ukrainian lands: Rus (*Rvssia)*, Volyn (*Volhinia)*, Podillia (*Podolia)*, Kodyma (*Codimia)*, Pokuttia (*Pocutze)*, White Rus (*Rvssia Alba)*, Besarabia (*Bessarabia)*, Little Tartary (*Tartaria minor)*, Perekop Tartary (*Tartaria Pręcopien[sis])*. The Carpathians and Crimean Mountains are unsigned. Woods are shown near Desna and on the right bank of Dnipro: Chorny Wood (*Nigra ſylua)*. The surface water includes rivers (some of them have two names)–Dnipro (*Neper fl., Neper q[ui] e[st] Borysthenes fl.)* with tributaries Sozh (*Soſa fl.)*, Desna (*Deſna fl.)*, Psel (*Pſola fl.)*, Oril (*Arela fl.)*, Samara (*Samar fl.)*, Kinska (*Conſcauoda fl.)*, Prypyat (*Pripectus fl.)*, Styr (*Styr fl.)*, Horyn (*Horinea fl.)*, Tiasmyn (*Tasmen fl.)* and Teteriv (*Teretenia fl.)*, which flows into Prypyat. Boh (Pivdenny Buh) (*Bog fl.)* is mapped with tributaries Sob *(Sob fl.)*, Savranka (*Sauran fl.)*, Syniukha (*Synauoda fl.)*. All rivers of the Boh (Pivdenny Buh) Basin flow out of the Amadoc Bog *(Amadoca palus)*. Lukva (*Lokow fl.)* flows into Dnister (*Neſter fl., Tyras et Neſter fl.)* below Halych. The Dnister Estuary is called the Obydove Lake *(Lacus Obidoua)*. Other objects include a part of the Black Sea (*Pontus Euxinus)* with the Gulf of Karkinit (*Sinus Carcinitus)*, Tylihul (*Telikol)* and a lake in the Danube Estuary–*Lacus Roſone*. There is a dense network of settlements. The following cities are shown: Kulykiv (*Culicow)*, Potelych (*Po[t]ilitz)*, Kuchurhan (*Cutzürhan)*, Orikhiv (*Oryhow)*, Kholm (*Chelm)*, Horodok (*Grodek)*, Lviv (*Leopol)*, Rohatyn (*Rohatin)*, Halych (*Halitz)*, Kamyanets (*Camenetz)*, Dubno (*Duben)*, Riv (*Row)*, Bakota (*Bucota)*, Liubech (*Lubycz)*, Starodub (*Starodub)*, Chudniv (*Cudnow)*, Zhytomyr (*Szytomirs)*, Zvenyhorod (*Suyinigrod)*, Vyshhorod (*Viſigrod)*, Bilhorod (*Wyſſenburg, Neſter alba Bialogrod)* in the Dnister Estuary, Kiliya (*Kylia)* in the Danube Estuary. Three bishoprics are shown: Kyiv (*Kyouia)*, Lutsk (*Lutzk)*, Peremyshl (*Premislia)*. The Tatar cities include Aslan (*Oſslam)*, Ochakiv (*Oczakow)*, Perekop (*Precop)*, Kerkel (*Kerkel)*, Hezleve (*Coſlo)*, and Manhup (*Moncop)*.

S. Münster used the map of the Southern Sarmatia of B. Wapowski. For the first time it was included into the Basel edition of C. Ptolemy's *Geography*, made by S. Münster in 1540. It appeared in the editions of C.Ptolemy's Geography in 1542, 1545, 1551, and 1552. In 26 initial editions of the *Cosmography* of S. Münster it appeared under the title *«Landtafel de Vngerland, Polands, Rüssen, Littaw, Walachei und Bulgarei»*.

[1] Arabic numerals XV in the map title denote its number in the group of *tabula moderna* in the appendix.

Вавричин М.Г. Матеріали до історії... – С. 105;
Дашкевич Я.Р. Територія України... – С. 89;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Кордт В. Материалы по истории... 1910. – С. 12;
Сосса Р.І. Історія картографування... – С. 24–25;
Buczek K. Dzieje... – S. 25, tabl. IX;
Bzinkowska J. Luźne mapy ... – S. 17–21;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 28–29;
Olszewicz B. Kartografia polska... – S. 16;
Szaniawska L. Sarmacja na mapach... – S. 42–55;
Szeliga J. Mapy ziem... – S. 20–25.

VON DEM POLAND. BESCHREIBUNG ALER LÄNDER SO ETWAN DEM KÖNIGR[EICHE] POLAND VNDERWORFFEN SEIND GEWESEN ODER SONST MIT IM ZUSCHAFFEN GEHABT. CAP. LIIII.
Про Польщу. Опис усіх країн, які коли-небудь підкорило Королівство Польщі, або взагалі мали з ним справу. Розділ 54.
1550 р., Базель

Автор: Йоганн Гонтер (Johann Honter), Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)
Видавець: Себастьян Мюнстер
Гравер: Йоганн Гонтер
Друкар: Генрік Петрі (Henrich Petri)
Дереворит
Одноколірна
Папір
13,2 × 8 см
Мова: латинська, німецька

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою; рамка карти – однолінійна.

Карта охоплює територію від Ґданська *(Dantzig)* до Перемишля *(Premysl)* з півночі на південь, від Торуня *(Thorn)* до Києва *(Kyouia)* з заходу на схід.

На українських землях позначено регіони під назвами Русь *(Rüssen)* і Поділля *(Podolia)*, у південно-західній частині – гори без назви (Карпати). У південній частині, над Богом (Південним Бугом) *(Bog flu.)* і містом Вишгород *(Vissegrod)*, зображено великі лісові масиви. Гідрографічна мережа показана як єдина система. Із Сарматського озера *(Sarmatis see)* витікають три річки – Нарва *(Naref fl.)*, Буг (Західний Буг) *(Bug fl.)* та річка без назви, на якій розташовані Городок *(Grodec)* і Вишгород. З Амадоцького озера *(Amadoca see)* витікає Бог (Південний Буг). З українських міст позначено також Холм *(Chelm)*, Львів *(Lemburg)*, Луцьк *(Lutcko)*.

Карта укладена на основі карти Й. Гонтера, доданої до його віршованого підручника з географії *Rudimenta cosmographiae*., виданого у Брашові 1530 р. Карта є однією з шести карт окремих країн, виготовлених самим Гонтером. Вона друкувалася в наступних виданнях підручника, в *Космографії* С. Мюнстера упродовж XVI ст., та у книзі *Opera omnia* Енея Сильвія (1551 р.).

VON DEM POLAND. BESCHREIBUNG ALER LÄNDER SO ETWAN DEM KÖNIGR[EICHE] POLAND VNDERWORFFEN SEIND GEWESEN ODER SONST MIT IM ZUSCHAFFEN GEHABT. CAP. LIIII.
About Poland. Description of all countries the Kingdom of Poland ever conquered or dealt with. Chapter 54.
1550, Basel

Author: Johann Honter, Sebastian Münster
Publisher: Sebastian Münster
Engraver: Johann Honter
Printer: Henrich Petri
Woodcut
One-color
Paper
13.2 × 8 cm
Language: Latin, German

The title is above the upper margin; one-line margin.

The map shows the territory from Gdansk *(Dantzig)* to Peremyshl *(Premysl)* in the north and down to Torun *(Thorn)* to Kyiv *(Kyouia)* from west to east.

The Ukrainian regions are signed as *Rüssen* and *Podolia*; there are mountains w/o sign in the SW (Carpathians). Down above the Boh (Pivdenny Buh) *(Bog flu.)* and Vyshhorod town *(Vissegrod)* woods are shown. The surface water is represented as a common system. Three rivers flow out of the Sarmatian Lake *(Sarmatis see)*: Narva *(Naref fl.)*, Buh (Zakhidny Buh) *(Bug fl.)* and a river w/o name with Horodok *(Grodec)* and Vyshhorod situated near it. River Boh (Pivdenny Buh) flows from the Amadok Lake *(Amadoca see)*. Among other Ukrainian cities there are Kholm *(Chelm)*, Lviv *(Lemburg)*, and Lutsk *(Lutcko)*.

It is based on the map of J. Honter supplementing his versified geography manual *Rudimentà cosmographiae*.., published in Braşov in 1530. This is one of six maps of separate countries made by Honter himself. It was included into the subsequent editions of the manual, into the *Cosmography* of S. Münster during the 16th c., and *Opera omnia* of Aenneus Silvius (1551).

Katalog dawnych map...– T. I. – S. 32;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 24–26;
Olszewicz B. Kartografia polska... – S. 14–18;
Szeliga J. Mapy ziem... – S. 18–27.

VON DEM KÖNIGREICH POLAND, DAS IN SARMATIA AUCH BEGRIFFEN WIRTSAMPT ANDERN LÄNDERN DISEM KÖNIGREICH ZÜGEHÖRIG. CAP[UT] XLIX
Про Королівство Польщі, що також розташоване у Сарматії, із зображенням інших земель, які належать до цього Королівства. Розділ 49
1550 р., Базель

Автор: Йоганн Гонтер (Johann Honter), Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)
Видавець: Себастьян Мюнстер
Гравер: Йоганн Гонтер
Друкар: Генрік Петрі (Henrich Petri)
Дереворит
Одноколірна
Папір
15,5 × 11,5 см
Мова: латинська, німецька

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта має однолінійну рамку.

Карта охоплює територію від Одеру *(Oder fl.)* на заході до Дону *(Tanais fl.)* на сході, від південного узбережжя Балтійського моря на півночі, до північного узбережжя Чорного моря і Приазов'я на півдні. Зображені Пруссія *(Prüßen)*, Великопольща *(Gros Polonia)*, Малопольща *(Klein Polonia)*, Угорщина *(Ungern)*, Волощина *(Walachy)*, Молдавія *(Moldaw)*, Бессарабія *(Besſarabia)*, Московія *(Moſcou)*, Лівонія *(Liuonia)*, Самогітія *(Samogitia)*, Литва *(Lietaw)*, Сарматія *(Sarmatia)*, Псковщина *(Pleſkouia)*, Татарія *(Tartaria)*.

З українських земель позначені Русь *(Rüßen)* з містами Львів *(Lemburg)*, Перемишль *(Premiſel)*, Луцьк *(Lutzko)* та Карпатами (без підпису), зображений також Київ *(Kiow)*. Між річками Південний Буг та Дністер показана територія Поділля *(Podolia)* з містами Кам'янець *(Camenetz)*, Городок *(Grodec)*. Територія Правобережної України та Приазов'я укладена з використанням зразка – карти Європейської Сарматії Клавдія Птолемея з зазначенням місць осілості племен бастарнів *(Baſternæ)* та гамаксобіїв *(Hamaxobij)*. Кримський півострів *(Taurica Cherſ)* має овальну форму, на ньому показано міста Кафа *(Caffa)* і Перекоп *(Precope)*.

Доволі густа гідрографічна мережа: річки Дніпро *(Borysthenes)* з двома притоками – Прип'ять і Десна (без підписів назв), Дністер *(Neſter fl.)*, Бог (Південний Буг) *(Bog fl.)*, Прут *(Prut fl.)*, а також Сарматське озеро *(Sarmatiß ſee)* та Амадоцьке болото (без підпису), Чорне море *(Eüxinißch möre)*.

Описана карта є переопрацюванням карти Дунайських країн Й. Гонтера (1534 р.). Карта Й. Гонтера була створена на основі карти Південної Сарматії (1528 р.) Б. Ваповського до шкільного підручника *Rudimenta cosmographica* (1530 р.). З невеликими змінами у заголовку, шрифтах та написанні назв карта друкувалася в усіх базельських виданнях *Космографії* до 1570 р.

VON DEM KÖNIGREICH POLAND, DAS IN SARMATIA AUCH BEGRIFFEN WIRTſAMPT ANDERN LÄNDERN DIſEM KÖNIGREICH ZÜGEHÖRIG. CAP[UT] XLIX
On the Kingdom of Poland, which is situated in Sarmatia as well, with mapping of other lands which belong to this Kingdom.
Part 49
1550, Basel

Author: Johann Honter, Sebastian Münster
Publisher: Sebastian Münster
Engraver: Johann Honter
Printer: Henrich Petri
Woodcut
One-color
Paper
15.5 × 11.5 cm
Language: Latin, German

The map title is over the upper border. The map has one-line borders.

The map shows the territory from Oder (*Oder fl.*) in the west, to Don (*Tanais fl.*) in the east, from the southern shore of the Baltic Sea in the north to the northern Black Sea shore and Pryazovya in the south. The map shows Prussia (*Prüßen*), Wielkopolska (*Gros Polonia*), Malopolska (*Klein Polonia*), Hungary (*Ungern*), Walachia (*Walachy*), Moldova (*Moldaw*), Besarabia (*Besſarabia*), Muscovy (*Moſcou*), Livonia (*Liuonia*), *Samogitia*, Lithuania (*Lietaw*), *Sarmatia*, Pskovschyna (*Pleſkouia*), Tartary (*Tartaria*).

Ukrainian lands are shown to contain Rus (*Rüßen*) with the cities Lviv (*Lemburg*), Peremyshl (*Premiſel*), Lutsk (*Lutzko*) and Carpathians (unsigned); Kyiv (*Kiow*) is also mapped. Between rivers Pivdenny Buh and Dnister Podillia (*Podolia*) is shown with with the cities Kamyanets (*Camenetz*) and Horodok (*Grodec*). The Right-Bank Ukraine and Pryazovya are

mapped according to the model map of European Sarmatia of Claudius Ptolemaeus with marked settlements of the tribes of Bastarns (*Baſternæ*) and Hamaxobis (*Hamaxobij*). The Crimean Peninsula (*Taurica Cherſ*) is shown oval and featuring the cities of Kafa (*Caffa*) and Perekop (*Precope*).

The surface water network is rather dense: rivers Dnipro (*Borysthenes*) with two tributaries–Prypyat and Desna (unnamed), Dnister (*Neſter fl.*), Boh (Pivdenny Buh) (*Bog fl.*), Prut (*Prut fl.*), as well as Sarmatian Lake (*Sarmatiß ſee*), Amadoc Bog (unsigned), and Black Sea (*Eüxinißch möre*).

This is a remake of the map of Danube countries of J. Honter (1534). The latter was based on the map of the Southern Sarmatia (1528) of B. Wapowski from the schoolbook *Rudimenta cosmographica* (1530). With minor changes in the title, fonts and name spelling the map appeared in all Basel editions of *Cosmography* up to 1570.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 101–109;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Katalog dawnych map... – T. I. – S. 89–90, 95;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 25;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 82–84;
Olszewicz B. Kartografia polska... – S. 14–15;
Ruland H. L. A Survey of the duble... – P. 84–96;
Szeliga J. Mapy ziem... – S.18–19, 24–25.

DÉſCRIPTIONÉ DÉ LA MOſCOUIA PER GIACOMO GAſTALDO PIAMO[N]TEÆ COſMOGRAPHO IN VENETIA MDL
Опис Московщини Джакомо Ґастальді, п'ємонтійця, космографа у Венеції 1550
1550 р., Венеція

Автор: Джакомо Ґастальді (Giacomo Gastaldi), Сиґізмунд Герберштайн (Sigismund Herberstein)
Видавець: Джованні Батіста Педрезано (Giovanni Battista Pedrezzano)
Гравер: Джакомо Ґастальді
У книзі: COMMENTARII DELLA MOSCOVIA ET PARTIMENTE DELLA RUSSIA, ET DE LA ALTRE COSE BELLE ET NOTABILI COMPOSTE GIÀ LATINAMENTE PER IL SIGNOR SIGISMONDO LIBERO BARONE IN HERBERSTEIN. NEIPERG ET GUETNBAG, TRADOTTI NOUAMENTE DI LATINO IN LINFUA NOSTRA UUOLGARE ITALIANA – IN VENETIA, PER GIANO BATTISTA PEDREZZANO, M.D.C. – P. 90–91
Дереворит
Одноколірна
Папір
24 – 37,8 × 25,7 см
Мова: італійська, латинська

Заголовок карти розташовано у прямокутному картуші, розміщеному на полі карти, ближче до правої рамки. Карта має форму трапеції, дволінійну рамку з позначеннями і підписами градусів. Сторони світу підписані за рамкою: *Tramontana, Mezo giorno, Occidente, Oriente.* По обидва боки карти – зображення вовків, лисів, ведмедя, татарського вершника.

Карта охоплює територію від південного узбережжя Льодовитого (Білого) моря *(Mare Glaciale)* до Грузії *(Iberi provincia)* з півночі на південь, від східного узбережжя Балтійського моря (без назви) до північного узбережжя Каспійського моря *(Mare di Chwalinssco moria, altri mare di Bachav)* з заходу на схід.

В тій частині карти, що охоплює українські землі, показані Кримський півострів (без підпису), Бессарабія *(Bessarabia)*, Кодимія *(Codimia)*, Куманія *(Cvmania)*, Хозарія *(Gazaria)*, Чорне *(Mare Magiore)* та Азовське *(Mare Dille Zabache)* моря.

Зображені річки: Дніпро *(Neper F.)* з притоками Сож *(Soſa F.)*, Десна *(Desna F.)*, Сейм *(Sem F.)*, Самара *(Somar F.)*, Оріль *(Arela F.)*, Псел *(Psola F.)*, а також Тясмин *(Tasmena F.)*, Прут *(Prut F.)*, Дністер *(Tiras F.)*, Прип'ять *(Pripecz F.)*, Бог (Південний Буг) *(Bog F.)*. Кінська *(Constauoda F.)*. На території України зображено два неіснуючих озера: Обидове *(Obidouo lago)* – між містами Кучурган *(Cutzlirhan)* і Очаків *(Orzakouu)*, та озеро без назви біля міста Кам'янець *(Camenec)*, в яке впадають п'ять річок. Подана густа мережа населених пунктів: Київ *(Chouia)*, Канів *(Caniou)*, Білгород *(Roſone Byalogrod altri Moncaſtro)*, Чуднів *(Czudnouu)*, Новгород-Сіверський *(Nouogradeck)*, Стародуб *(Starodub)*, Любеч *(Lubica)*, Вишгород *(Viſigrod)*, Чернігів *(Czernigo)*, Житомир *(Szitomirs)*, Овруч *(Ourcz)*, Городок *(Grodeck)*, Брацлав *(Bratzlau)*, Рів *(Rouu)*, Бакота *(Bacota)*. На Кримському півострові: Судак *(Soldaya)*, Зебано *(Zebano)*, Керкел *(Czercel)*, між пониззям Дніпра і Кримом: Аслан *(Oſalam)*, Підея *(Pidea)*, тут же позначені соляні озера (Saline). Гори і ліси на карті зображені у вигляді художніх малюнків: гори – зі зрізаними вершинами, ліси – невеликими групами листяних і хвойних дерев.

Географічна *сучасна карта (tabula moderna)* з елементами карти К. Птолемея, є зменшеним і частково переробленим варіантом карти Московії, вигравіюваної на міді А. Гіршфоґелем 1549 р., вміщеної до віденського видання книги німецького посла у Москві 1516–1518 і 1526–1527 рр. барона Сиґізмунда фон Герберштайна *Rerum Moscoviticarum Comentarii* (Записки про Московію). Дереворитну копію карти виконав Дж. Ґастальді до італійського видання книги С. фон Герберштайна (вийшла друком у Венеції у 1550 р).

DÉſCRIPTIONÉ DÉ LA MOſCOUIA PER GIACOMO GAſTALDO PIAMO[N]TEÆ COſMOGRAPHO IN VENETIA MDL
The description of Muscovy by Giacomo Gastaldi from Pidmont, cosmographer in Venice, 1550
1550, Venice

Author: Giacomo Gastaldi, Sigismund Herberstein
Publisher: Giovanni Battista Pedrezzano
Engraver: Giacomo Gastaldi
In the book: COMMENTARII DELLA MOSCOVIA ET PARTIMENTE DELLA RUSSIA, ET DE LA ALTRE COSE BELLE ET NOTABILI COMPOSTE GIÀ LATINAMENTE PER IL SIGNOR SIGISMONDO LIBERO BARONE IN HERBERSTEIN. NEIPERG ET GUETNBAG, TRADOTTI NOUAMENTE DI LATINO IN LINFUA NOSTRA UUOLGARE ITALIANA - IN VENETIA, PER GIANO BATTISTA PEDREZZANO, M.D.C. - P. 90–91
Woodcut
One-color
Paper
24 - 37.8 × 25.7 cm
Language: Italian, Latin

The title is in the rectangular cartouche closer to the right border. The trapezoid map features the two-line border with degrees marked and signed. The cardinal points are signed beyond the border: *Tramontana, Mezo giorno, Occidente, Oriente.* On both sides there are pictures of wolves, foxes, bear, and Tartar rider.

The map shows the territory from the southern shore of the Glacial (White) Sea *(Mare Glaciale)* down to Georgia *(Iberi provincia)*, from the eastern shore of the Baltic Sea (unnamed) to the northern shore of the Caspian Sea *(Mare di Chwalinssco moria, altri mare di Bachàv)*.

The Ukrainian lands are represented by the Crimean Peninsula (unsigned), *Bessarabia, Codimia,* Kumania *(Cvmania)*, Khazaria *(Gazaria)*. The Black *(Mare Magiore)* and Azov *(Mare Dille Zabache)* seas are mapped.

The rivers marked are as follows: Dnipro (*Neper F.*) with tributaries Sozh (*Soſa F.*), Desna (*Desna F.*), Seym (*Sem F.*), Samara (*Somar F.*), Oril (*Arela F.*), Psel (*Psola F.*), as well as Tiasmyn (*Tasmena F.*), Prut (*Prut F.*), Dnister (*Tiras F.*), Prypyat (*Prłpecz F.*), Boh (Pivdenny Buh) (*Bog F.*), Kinska (*Constauoda F.*). Two non-existing lakes are mapped on the territory of Ukraine: Obydove *(Obidouo lago)* between the cities of Kuchurhan (*Cutzlirhan)* and Ochakiv (*Orzakouu)* and near Kamyanets *(Camenec)* an unnamed lake into which five rivers flow. The dense network of settlements is shown: Kyiv (*Chouia*), Kaniv (*Caniou*), Bilhorod (*Roſone Byalogrod altri Moncaſtro)*, Chudniv (*Czudnouu*), Novhorod-Siversky (*Nouogradeck)*, Starodub (*Starodub)*, Liubech (*Lubica)*, Vyshhorod (*Viſigrod)*, Chernihiv (*Czernigo)*, Zhytomyr (*Szitomirs)*, Ovruch (*Ourcz)*, Horodok (*Grodeck)*, Braclaw (*Bratzlau)*, Riv (*Rouu)*, Bakota (*Bacota)*; On the Crimean Peninsula - Sudak (*Soldaya)*, Zebano (*Zebano)*, Kerkel (*Czercel)* between the lower eaches of Dnipro and Crimea - Aslan (*Oſalam), Pidea*; there are also salt lakes (Saline). Mountains and woods are marked with artistic pictures: mountains are with the cut tops and woods–with clusters of broad-leaved and conifer trees.

Geographical *tabula moderna* with the elements of the C. Ptolemy's map is a diminished and partially remade variant of the map of Muscovy engraved on copper by A. Hirschfogel in 1549 and included into the Viennese edition of the book of the German Ambassador to Moscow in 1516–1518 and 1526–1527 Baron Sigismund von Herberstein *Rerum Moscoviticarum Comentarii (Notes on Muscowy)*. The woodcut copy was executed by G. Gastaldi for the Italian edition of the same book which came out in Venice in 1550.

Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 13–21;
Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 89;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 7;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 34;
Постников А. Развитие картографии... – С. 131;
Bagrow L. A History... – P. 86–90;
Bagrow L. A the sources... – P. 33–38;
Buczek K. Dzieje... – S. 26, 27, 33, 43, 45;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 96.

MOSCOVIA SIGISMUNDI LIBERI BARONIS IN HERBERSTEIN, NEIPERG, ET GVTTENHAG ANNO M.D XLIX
Московія Сиґізмунда, вільного барона в Герберштайні, Нейберзі та Гуттенгазі 1549 року
1551 р., Базель

Автор: Сиґізмунд Герберштайн (Sigismund Herberstein)
Видавець: Йоганн Опорін (Johannes Oporinus)
Гравер: Авґустин Гіршфоґель (Augustin Hirschvogel)
У книзі: RERUM MOSCOVITICARUM COMMENTARII SIGISMUNDI LIBERI BARONIS IN HERBERSTEIN, NEIPERG, ET GUTTENHAG. – EX OFFICINA IOANNIS OPORINI. – ANNO SALUTIS HUMANAE M.D.LI. – P. 1
Шкала лінійного масштабу: *Distantia per miliaria*
Мідерит
Одноколірна
Папір
37,5 × 26 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у лівому верхньому куті, у прямокутній рамці. Карта має художньо оформлену рамку. Справа, посередині, – шкала лінійного масштабу. На полі карти вказані сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* В лівому нижньому куті карти – герб С. Герберштайна.

Карта охоплює територію від Ботнічної затоки у Балтійському морі і Фінляндії до річки Об. Зліва – текст про кордон Лівонії і Московії *(Finlandiae Pars Sinvs Livonicvs et Ruthenicvs. Rvthenorum sev moscovitarv[m] fines).* Справа вгорі – текст про прабатьківщину угорців *(Ivhra, inde Vngarorv[m] origo).*

З українських територій на карті показано Придніпров'я, Приазов'я, північне Причорномор'я. Подано частину Чорного моря *(Ponti Evxini pars)* й Азовське море *(Meotis Palvs).* Лісові масиви зображені художнім малюнком у вигляді двох листяних дерев у трьох місцях: північніше Стародуба *(Staradvb),* західніше Черкас *(Circasi),* над Прип'яттю. Зі спотворенням зображені річки Дніпро (без назви) та його притоки: Прип'ять *(Fl. Prepecz)* з Туром *(Thur fl),* Сейм *(Fl. Sem),* Десна *(Desna fl.).* У Приазов'ї – це Сіверський Донець *(Minor Tanais vel Donecz),* Соснова *(fl. Schoksna),* на заході – Дністер *(Tiras alias Nester).* Показано не густу мережу населених пунктів, серед яких міста Стародуб *(Staradvb),* Чернігів *(Czernigo),* Київ *(Kiow),* Кам'янець *(Camenecz),* Черкаси *(Circasi),* Очаків *(Oczakow),* Білгород *(Moncaſtro, Bielogorod),* в Криму – Кафа *(Capha)* і Мангуп *(Mancvp).* Над Азовським морем подано місто під назвою Голова Св. Йоанна *(Capvt S. Iohan[nis]).* Територія України подана деформовано – стиснута у напрямку з півночі на південь.

Описана карта є зменшеною версією карти Московії С. Герберштайна, виготовленої у 1546–1547 рр. Друкувалася у виданнях книги С. Герберштайна 1551, 1571 рр. Входила також до *Космографії* С. Мюнстера, використовувалася іншими картографами.

MOSCOVIA SIGISMUNDI LIBERI BARONIS IN HERBERSTEIN, NEIPERG, ET GVTTENHAG ANNO M.D XLIX
The Muscovy of Sigismund, free baron in Herberstein, Neuburg and Gettenhag, in 1549
1551, Basel

Author: Sigismund Herberstein
Publisher: Johannes Oporinus
Engraver: Augustin Hirschvogel
In the book: RERUM MOSCOVITICARUM COMMENTARII SIGISMUNDI LIBERI BARONIS IN HERBERSTEIN, NEIPERG, ET GUTTENHAG. – EX OFFICINA IOANNIS OPORINI. – ANNO SALUTIS HUMANAE M.D.LI. – P. 1
Line scale: *Distantia per miliaria*
Copperplate engraving
One-color
Paper
37.5 × 26 cm
Language: Latin

The map title is in the upper left corner rectangular frame. The map has an artistic margin. The line scale is on the right in the middle. The cardinal points are inscribed on the map: *Septentrio, Meridies, Occidens, and Oriens.* The coat of arms of S. Herberstein is in the lower left corner.

The map shows the territory from the Gulf of Bothnia in the Baltic Sea and Finland to the River Ob. On the left there is a text on the border of Livonia and Muscovy *(Finlandiae Pars Sinvs Livonicvs et Ruthenicvs. Rvthenorum sev moscovitarv[m] fines).* On the upper right there is a text on the native land of Magyars *(Ivhra, inde Vngarorv[m] origo).*

The Ukrainian territories are shown to include Prydniprovya, Pryazovya, and northern Prychornomorya. A part of the Black *(Ponti Evxini pars)* and Azov seas *(Meotis Palvs)* are shown. Woods are drawn as two broad-leaved trees in three places: north of Starodub *(Staradvb),* west of Cherkasy *(Circasi),* and on Prypyat. Dnipro (unnamed) and its tributaries Prypyat *(Fl. Prepecz)* with Tur *(Thur fl),* Seym *(Fl. Sem),* and Desna *(Desna fl.)* are distorted. In Pryazovya it is Siversky Donets *(Minor Tanais vel Donecz),* Sosnova *(fl. Schoksna),* in the west – Dnister *(Tiras alias Nester).* There is a settlement network including Starodub *(Staradvb),* Chernihiv *(Czernigo),* Kyiv *(Kiow),* Kamyanets *(Camenecz),* Cherkasy *(Circasi),* Ochakiv *(Oczakow),* Bilhorod *(Moncaſtro, Bielogorod)*; in the Crimea – Kafa *(Capha)* and Manhup *(Mancvp).* North of the Sea of Azov there is a city named St. John's Head *(Capvt S. Iohan[nis]).*

The territory of Ukraine is deformed with the north-south squeeze.

This is a diminished version of the map of Muscovy of S. Herberstein made in 1546–1547. It appeared in S. Herberstein's book in 1551 and 1571. It was also included into the *Cosmography* of S. Münster and other cartographic editions.

Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 89;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 6–8;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 34;
Alexandrowicz S. Mapa... – S. 34;
УРЕС. – Т. I. – С. 392;
Bagrow L. A the sources... – P. 33–48;
Buczek K. Dzieje... – S. 26, 27, 33, 43, 45;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 93–94, 96–97.

MOSCOVIA SIGISMVNDI LIBERI BARO-NIS IN HERBERSTAIN.

Designatæ syluæ non carent suis incolis.

MOSCOVIA SIGISMVNDI LIBERI BARONIS IN HERBERSTAIN. DEſIGNATÆ ſYLUÆ NON CARENT ſUIS INCOLIS
Московія Сиґізмунда, вільного барона в Герберштайні, з позначенням лісів
1556 р., Базель

Автор: Сиґізмунд Герберштайн (Sigismund Herberstein)
Видавець: Йоганн Опорін (Joannes Oporinus)
Гравер: Авґустин Гіршфоґель (Augustin Hirschvogel)
Друкар: Йоганн Опорін
У книзі: RERUM MOSCOVITICARUM COMMENTARII SIGISMUNDI LIBERI BARONIS IN HERBERSTEIN, NEYPERG, ET GUTTENHAG. – BASILIAE, PER IOANNEM OPORIN[UM] 1556. – S.2
Дереворит
Одноколірна
Папір
33,7 × 21,5 см
Мова: латинська

Карта має художньо оформлену рамку, у верхній частині якої – чотири мініатюри зі сценами з подорожей Герберштайна, у бокових частинах – різні види зброї, в правому нижньому куті зображено постать великого князя Василія IV, в нижній рамці – зображення тура і бика, сагайдака з луком, кінської упряжі й міхів. Вгорі, справа, на полі карти – зображення жінки зі скіпетром у руці з двома написами обабіч: *Avrea Anvs* та *Slata Baba*. В лівому нижньому куті – герб Герберштайна, у лівій верхній частині – напис: *Dicio principis Moscovie*. У правій частині карти – текст, що стосується прабатьківщини угорців: Югра, відкіля угорці (*Ivgra, vnde Hvngari*).

Карта охоплює територію від Ботнічної затоки і Фінляндії до річки Об. Зліва підписані Лівонська та Руська затоки *(Sinvs Livonicvs et Rvthenicvs)*. На карті позначені: Швеція і Фінляндія *(Regnvm Sveciæ Finlandiæ Pars)*, Литва і Польща *(Lithvaniæ dicio, Poloniæ dicio)*, Сибірська провінція *(Sibier provincia)*, територія проживання ногайських татар *(Nagaiski Tartare)*.

Показані частина Чорного моря *(Pontvs Evxinvs)* й Азовське море *(Meotis Palvs)*. З великими помилками зображена гідрографія, зокрема річки Дніпро (без назви), Прип'ять *(Prepetcz fl.)*, Тур *(Thur fl)*, Десна *(Desna fl)*, Донець *(Donetzidest Tanais minor)*. Показано небагато населених пунктів, серед яких міста: Чернігів *(Czernigo)*, Київ *(Kiow)*, Кам'янець *(Camenetz)*, Очаків *(Oczakow)*, Білгород *(Bielogorod Moncastro)*, у Криму – Перекоп *(Precop)*, Кафа *(Capha)* і Мангуп *(Mancvp)*, біля західного узбережжя Азовського моря – місто з назвою «Голова Св. Йоанна» *(Caput S. Iohan[nis])*. Територія України деформована – стиснута по вертикалі.

Описана карта у багатьох деталях повторює карту Московії С. Герберштайна 1549 р. Зміни стосуються оформлення карти, характеру і розміщення написів безпосередньо на карті. На описаній карті, на відміну від попередньої, значна частина території зображена вкритою лісом.

Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 89;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 8–9;
УРЕС. – Т. I. – С. 392;
Люта Т. Україна... – С. 51–65;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 34;
Bagrow L. A the sources... – P. 33–48;
Buczek K. Dzieje...– S. 26, 27, 33, 43, 45;
Katalog dawnych map... – T. I. – S. 93–94, 96–97.

MOSCOVIA SIGISMVNDI LIBERI BARONIS IN HERBERSTAIN. DEſIGNATÆ ſYLUÆ NON CARENT ſUIS INCOLIS
The Muscovy of Sigismund, free baron in Herberstein, with woods denoted
1556, Basel

Author: Sigismund Herberstein
Publisher: Joannes Oporinus
Engraver: Augustin Hirschvogel
Printer: Joannes Oporinus
In the book: RERUM MOSCOVITICARUM COMMENTARII SIGISMUNDI LIBERI BARONIS IN HERBERSTEIN, NEYPERG, ET GUTTENHAG. - BASILIAE, PER IOANNEM OPORIN[UM] 1556. - S.2
Woodcut
One-color
Paper
33.7 × 21.5 cm
Language: Latin

The map has an artistic margin: in the upper part there are four miniatures with the Herberstein's tarvel scenes; lateral parts feature armaments; in the lower right corner there is a drawing of the Grand Duke Vasiliy IV; in the bottom margin there are images of aurochs and bull, quiver with arrows, harness and skin. On the upper right a woman is drawn with a scepter and inscriptions on both sides–*Avrea Anvs* and *Slata Baba*. The Herberstein's coat of arms is in the lower left corner; there is an inscription on the upper left: *Dlcio principis Moscovie*. On the right there is a text on the native land of Magyars: Ugria, whence come the Hungarians (*Ivgra, vnde Hvngari*).

The map shows the territory the Gulf of Bothnia and Finland to the River Ob. On the left Livonian and Ruthenian Bays *(Sinvs Livonicvs et Rvthenicvs)* are signed. The map denotes Sweden and Finland *(Regnvm Sveciæ Finlandiæ Pars)*, Lithuania and Poland (*Lithvaniæ dicio, Poloniæ dicio*), Siberian Province *(Sibier provincia)*, and settlements of Nogai Tatars *(Nagaiski Tartare)*.

A part of Black Sea (*Pontvs Evxinvs*) and the Sea of Azov *(Meotis Palvs)* are shown. Surface water is shown with blunders, especially Dnipro (unnamed), Prypyat (*Prepetcz fl.*), Tur (*Thur fl*), Desna (*Desna fl*), Donets (*Donetzidest Tanais minor*). Scarse settlements are shown and include such cities as Chernihiv (*Czernigo*), Kyiv (*Kiow*), Kamyanets (*Camenetz*), Ochakiv (*Oczakow*), Bilhorod (*Bielogorod Moncastro*), Perekop (*Precop*) Kafa (*Capha*) and Manhup (*Mancvp*) in the Crimea, St. John's Head *(Caput S. Iohan[nis])* on the western shore of the Sea of Azov. The territory of Ukraine is deformed: vertical squeeze.

In many cases this map follows the S. Herberstein's map of Muscovy from 1549. There arfe changes in design and presentation of inscriptions. Unlike the previous one, this map shows the territory covered with woods for the most part.

EUROPA DAS EIN DRITTHEL DER ERDEN, NACH GELEGENHEIT VNÆR ZEITEN
Європа, третина землі, за станом на наш час
1559 р., Базель

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)
Видавець: Генрік Петрі (Henrich Petri)
Гравер: Ганс Гольбайн (Hans Holbein)
У книзі: COSMOGRAPHIAE UNIVERSALIS. LIBRI VI. IN QUIBUS IUXTA CERTIORIS FIDEI SCRIPTORUM TRADICIONEM, DISCRIBUNTUR OMNIUM HADITALIS ORBIS PARTIUM SITUS, PROPRIAQUE DOTES REGIONEM, TOPOGRAPHICAEEFFIGIESETC. ATQUE MEMORABILIUM IN HUNC USQUE A. 1559, GESTARUM RERUM HISTORIA. – BASILIAE, MDLIX. – APUD HENRICUM PETRI. – P. 3–4
Дереворит
Одноколірна
Папір
34 × 26 см
Мова: німецька

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта має однолінійну рамку. На тлі Атлантичного океану зображено одну каравелу. Карта зорієнтована на південь. Показано територію Європи від західного узбережжя Чорного моря (без назви) до Іспанії *(Hiſpania)*, зображені також країни Середземномор'я: Іспанія, Італія *(Italia)*, Греція *(Graecia)* та частина Британських островів: Великобританія *(Anglia)*, Ірландія *(Ibernia)*.

На території України показано: Русь *(Ruſſia)*, Волинь *(Volhinia)*, Поділля *(Podolia)*, Дністер (без назви). На території Східної Європи позначені тільки міста Краків *(Cracovia)*, Відень *(Vienna)*, Прага *(Praga)*. Гори і лісові масиви зображені художніми малюнками.

Географічна *сучасна карта (tabula moderna)* з елементами карти Птолемея, є варіантом карти *Tabvla Evropae VIII* з першого видання С. Мюнстера *Географії* Птолемея 1540 р. Карта, видрукувана з цієї самої дошки, увійшла також до першого базельського видання *Космографії* С. Мюнстера 1544 р. Пізніше входила до всіх атласів Мюнстера, друкованих німецькою і латинською мовами.

EUROPA DAS EIN DRITTHEL DER ERDEN, NACH GELEGENHEIT VNÆR ZEITEN
Contemporary Europe as one third of the Earth
1559, Basel

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Sebastian Münster
Publisher: Henrich Petri
Engraver: Hans Holbein
In the book: COSMOGRAPHIAE UNIVERSALIS. LIBRI VI. IN QUIBUS IUXTA CERTIORIS FIDEI SCRIPTORUM TRADICIONEM, DISCRIBUNTUR OMNIUM HADITALIS ORBIS PARTIUM SITUS, PROPRIAQUE DOTES REGIONEM, TOPOGRAPHICAE-EFFIGIESETC. ATQUE MEMORABILIUM IN HUNC USQUE A. 1559, GESTARUM RERUM HISTORIA. – BASILIAE, MDLIX. – APUD HENRICUM PETRI. – P. 3–4
Woodcut
One-color
Paper
34 × 26 cm
Language: German

The map title is above the upper border. The map has one-line borders. One caravel is shown on the Atlantic. The map has southward orientation. It shows Europe from the Black Sea western coast (unnamed) to Spain *(Hiſpania)*, Mediterranean countries – Spain, Italy *(Italia)*, Greece *(Graecia)* – and a part of British Isles – Great Britain *(Anglia)* and Ireland *(Ibernia)*.

The Ukrainian territory features Rus (*Ruſſia*) Volyn (*Volhinia*), Podillia (*Podolia*), Dnister (unnamed). The only settlements shown in the Eastern Europe are Cracow (*Cracovia*), Vienne (*Vienna*), Prague (*Praga*). Mountains and woods are mapped as pictures.

Geographical *tabula moderna* with the elements of the Ptolemy's map is the first variant of the map *Tabvla Evropae VIII* from the first S. Münster's publication of the *Ptolemy's Geography* (1540). Printed from the same plate the map was also included into the first Basel edition of S. Münster's *Cosmography* (1544). Later it was included into all Münster's atlases printed in German and Latin.

Alexandrowicz S. Mapa... – S. 33–67;
Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 75–137;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 29, 92–93;
Lithuania... – P. 22;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 42–43;
Rastawiecki E. Mapografia... – S. 117–119;
Ruland H. L. A Survey of the duble... – P. 84–94.

POLONIAE ET VNGARIAE NOVA DESCRIPTIO
Новий опис Польщі та Угорщини
1559 р., Базель

Автор: Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)
Видавець: Генрік Петрі (Henrich Petri)
Гравер: Ганс Гольбайн (Hans Holbein)
В атласі: COSMOGRAPHIAE UNIVERSALIS. LIBRI VI. IN QUIBUS IUXTA CERTIORIS FIDEI SCRIPTORUM TRADICIONEM, DISCRIBUNTUR OMNIUM HADITALIS ORBIS PARTIUM SITUS, PROPRIAQUE DOTES REGIONEM, TOPOGRAPHICAEEFFIGIESETC. ATQUE MEMORABILIUM IN HUNC USQUE A. 1559, GESTARUM RERUM HISTORIA. – BASILIAE, MDLIX. – APUD HENRICUM PETRI. – P. 11–12
Дереворит
Одноколірна
Папір
34,6 × 25,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта з лівого і правого боків у дволінійній рамці з позначеннями градусів, зверху і знизу – однолінійна рамка. З правого боку карти, посередині, в готичному щиті – тамга: герб Кримського ханства.

Карта охоплює територію від Вільнюса *(Vilna)* на півночі до Софії *(Sophia)* на півдні, від Одербурга *(Oderburg)* на заході до Азовського моря *(Bicis palus)* на сході.

На карті зображені без кордонів: Русь *(Russia)*, Московія *(Moscovia)*, Литва *(Litvaniae ducatus)*, Мазовія *(ducatus Masoviae)*, Польща *(Polonia)*, Поділля *(Podolia)*, Покуття *(Pokutze)*, Волинь *(Volhinia)*, Молдавія *(Mvldavia)*, Бессарабія *(Bessarabia)*, Перекопська і Мала Татарія *(Tartaria Precopien[sis], Tartaria minor)*, Кодимія *(Codimia)*, Біла Русь *(Rvssia Alba)*.

Територія України зображена до верхів'їв лівих приток Дніпра, на півдні – Кримський півострів. Тут позначені річки: Дніпро *(Neperul, Borystenes fl., Neper fl.)* з притоками Пслом *(Psol)*, Самарою *(Samar fl.)*, Кінською *(Conſcawoda fl.)*, Тясмином *(Taſmena fl.)*, Синюхою *(Szynouoda fl.)*, Сожем *(Soſa fl.)*, Десною *(Deſna fl.)*, Сеймом *(Sem fl.)*; Бог (Південний Буг) *(Bog fl.)* з притоками Собом *(Sob fl.)* і Савранкою *(Sauran fl.)*. На Поділлі зображено Амадоцьке болото *(Amadoca palus)*, з якого витікають шість річок – притоки Прип'яті, Південного Бугу і Дністра. Мережа населених пунктів представлена значною кількістю міст, позначених переважно вздовж річок, на Дніпрі – це Любич *(Lubycz)*, Вишгород *(Viſigrod)*, Київ *(Kyouia epatus)*, Канів *(Caniow)*, Черкаси *(Czerkaſi)*, Аслан *(Oslam)*, Очаків *(Ozakow)*; уздовж Дністра – Галич *(Halicz)*, Куликів *(Culicow)*, Кам'янець *(Camenetz)*, Бакота *(Bacota)*, Стіна *(Stana)*, Оріхів *(Orybow)*, Кучурган *(Cuczurhan)*, Білгород *(Wyſſenburg, Byalogrod)*, Кілія *(Kylia)* та ін. На Кримському півострові подані тільки Кафа *(Coffa)*, Керкел *(Kerkel)* та Мангуп *(Moncop)*, а також дві річки без назв, які витікають з Кримських гір (не підписані).

На карті з елементів рельєфу показані Карпати (без назви) та окремі пагорби біля Києва, Львова. З лісових масивів на території України позначений тільки Чорний ліс *(Nigra ſylua)* південніше Черкас. Розміщення населених пунктів та русла річок на карті показані зі значним спотворенням.

Описана карта представляє собою географічну *сучасну карту (tabula moderna)* з елементами карти К. Птолемея. Вона увійшла до *Географії* Птолемея 1540 р. Основою для створення цієї карти стала карта Південної Сарматії Б. Ваповського (1528 р.)[1]. В німецьких виданнях *Географії* К. Птолемея карта друкувалася з невеликими змінами від 1540 р., та в понад 25 виданнях *Космографії* С. Мюнстера, починаючи з 1544 р.; у латинські видання 1550, 1552, 1554 рр. карта увійшла під заголовком *Poloniae et Vngariae nova descriptio*; у французькі видання 1552, 1556 та 1565 рр. карта увійшла під назвою *Nouuelle description de Pologne & Hongrie*; під заголовом *Landtafel des Ungernlands / Poland / Rüssen / Liteaw / Walachei und Bulgarei* карта друкувалася у базельських німецькомовних виданнях *Космографії* 1550, 1569, 1574, 1578 рр.

[1] За припущенням словацького історика картографії Л. В. Прікриля, карта Південної Сарматії була створена Б. Ваповським на основі рукописної карти Угорщини хорвата Стефана Бродацького (1470–1539 рр.), який, перебуваючи в 1527 р. у Кракові, співпрацював із Б. Ваповським.

Buczek K. Dzieje... – S. 29–32;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 24;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 30;
Ruland H. L. A Survey of the duble... – P. 84–96;
Szathmáry T. Descriptio Hungariae... – Ol. 89.

POLONIA ET VNGARIAE NOVA DESCRIPTIO
New description of Poland and Hungary
1559, Basel

Author: Sebastian Münster
Publisher: Henrich Petri
Engraver: Hans Holbein
In the atlas: COSMOGRAPHIAE UNIVERSALIS. LIBRI VI. IN QUIBUS IUXTA CERTIORIS FIDEI SCRIPTORUM TRADICIONEM, DISCRIBUNTUR OMNIUM HADITALIS ORBIS PARTIUM SITUS, PROPRIAQUE DOTES REGIONEM, TOPOGRAPHICAEEFFIGIESETC. ATQUE MEMORABILIUM IN HUNC USQUE A. 1559, GESTARUM RERUM HISTORIA. - BASILIAE, MDLIX. - APUD HENRICUM PETRI. - P. 11-12
Woodcut
One-color
Paper
34.6 × 25.5 cm
Language: Latin

The map title is over the upper margin. On the left and right borders are two-line with degrees marked; upper and bottom borders are one-line. On the mid-right Gothic shield there is a *tamga*, the National Emblem of the Crimean Khanate.

The map shows the territory from Vilnius *(Vilna)* in the north down to *Sophia*, from Oderburg *(Oderburg)* in the north down to the Sea of Azov (*Bicis palus*).

The map shows without borders Rus (*Russia*), Muscovy (*Moscovia*), Lithuania (*Litvaniae ducatus*), Mazovia (*ducatus Masoviae*), Poland (*Polonia*), Podillia (*Podolia*), Pokuttia (*Pokutze*), Volyn (*Volhinia*), Moldova (*Mvldavia*), Besarabia (*Bessarabia*), Perekop and Minor Tartary *(Tartaria Precopien[sis], Tartaria minor)*, Kodymia *(Codimia)*, and White Rus (*Rvssia Alba*).

The territory of Ukraine ranges from the heads of the left tributaries of Dnipro to the Crimean Peninsula down south. There are such rivers as Dnipro (*Neperul, Borystenes fl., Neper fl.*) with tributaries Psel (*Psol*), Samara (*Samar fl.*), Kinska (*Conſcawoda fl.*), Tiasmyn (*Taſmena fl.*), Syniukha (*Szynouoda fl.*), Sozh (*Soſa fl.*), Desna (*Deſna fl.*), Seym (*Sem fl.*); Boh (Pivdenny Buh) (*Bog fl.*) with tributaries Sob (*Sob fl.*) and Savranka (*Sauran fl.*). In Podillia there is the Amadoc bog *(Amadoca palus) from which six tributaries of* Prypyat, Pivdenny Buh and Dnister flow out. There is a vast network of cities marked along the rivers; along Dnipro–Liubych *(Lubycz)*, Vyshhorod *(Viſigrod)*, Kyiv (*Kyouia epatus*), Kaniv (*Caniow*), Cherkasy (*Czerkaſi*), Aslan (*Oslam*), Ochakiv (*Ozakow*); along Dnister – Halych (*Halicz*), Kulykiv (*Culicow*), Kamyanets (*Camenetz*), Bakota (*Bacota*), Stina (*Stana*), Orikhiv (*Oryhow*), Kuchurhan (*Cuczurhan*), Bilhorod (*Wyſſenburg, Byalogrod*), Kiliya (*Kylia*) etc. The only marks on the Crimean Peninsula are Kafa (*Coffa*), Kerkel (*Kerkel*) and Manhup (*Moncop*), as well as two unnamed rivers flowing out of the Crimean Mountains (unsigned).

The map shows the Carpathians (unnamed) and hills near Kyiv and Lviv. The only woodland marked is the Chorny forest *(Nigra ſylua)* down from Cherkasy. The situation of settlements and channels is distorted.

Geographic *tabula moderna* with the elements of the C. Ptolemy's map. It was included into the Ptolemy's *Geography* (1540). It was based on the map of Southern Sarmatia of B. Wapowski (1528)[1]. In German editions of C. Ptolemy's *Geography* the map was published with minor corrections after 1540 and in over 25 editions of S. Münster's *Cosmography* from 1544: in Latin editions of 1550, 1552, 1554 the map was titled *Poloniae et Vngariae nova descriptio*; in French editions of 1552, 1556 and 1565 – *Nouuelle description de Pologne & Hongrie*; as the *Landtafel des Ungernlands / Poland / Rüssen / Liteaw / Walachei und Bulgarei* the map appeared in Basel German editions of Cosmography in 1550, 1569, 1574, and 1578.

[1] According to the Slovak historian of cartography L. V. Prikril the map of Southern Sarmatia was based by B. Wapowski on the map of Hungary of the Croat Stefan Brodacki (1470–1539) which cooperated with B. Wapowski in Krakow in 1527.

Scala milliarium Germanicorum
BALTICUM MARE
Venedicus sinus
SEPTENTRIO
OCCIDENS.
ORIENS.
MERIDIES.
MAGNUS DUCATUS LITUANIAE
PODOLIA.
MOLDAVIAE PARS.
PONTI EUXINI PARS.
SILESIAE PARS.
Cum privilegio.
POLONIAE finitimarumque locorum descriptio. Auctore WENCESLAO GODRECCIO. Polono.

POLONIAE FINITIMARUMQUE LOCORUM DEſCRIPTIO. AUCTORE WENCESLAO GODRECCIO. POLONO
Польща, описана в [її] кордонах і місцевостях Вацлавом Ґродецьким, поляком
1570 р., Антверпен

Автор: Вацлав Ґродецький (Wacław Grodeski)
Видавець: Абрагам Ортелій (Abraham Ortelius)
Гравер: Франциск Ґоґенберґ (Franciscus Hogenberg)
Друкар: Еґідій Коппеній Діст (Aegidius Coppenius Diesth)
В атласі: THEATRUM ORBIS TERRARUM... AUCTORIS AERE ET CURA IMPRESSUM ABSOLUTUMQUE APUD AEGID. COPPENIUM. ANTVERPIAE XX MAII 14.D.LXX. – P. 86
Шкала лінійного масштабу: *Scala miliarium Germanicorum*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
49,5 × 37,2 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у фігурному картуші, прикрашеному орнаментом в стилі бароко, у лівому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси. У лівому верхньому куті – шкала лінійного масштабу. На полі карти підписані сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* На тлі Балтійського моря – зображення парусного корабля.

Карта охоплює територію від Балтійського моря *(Balticvm Mare)* на півночі до гирла Дніпра на півдні, від Одеру на заході до Дніпра на сході.

Пунктирною лінією з кольоровими кантами на карті позначені кордони держав та межі воєводств Литви *(Magnus Ducatus Litvaniae)*, Лівонії *(Livoniae Pars)*, Самоґітії *(Samogitia)*, Померанії *(Pomerania)*, Сілезії *(Silesiae Pars)*, Угорщини *(Hvngariae Pars)*, Молдавії *(Moldaviae Pars)*.

Умовними знаками на карті показано рельєф, ґідрографію та населені пункти. Зокрема художнім малюнком позначено Татри *(Tatri Montes)* і Карпати (без назви), малюнком у вигляді груп листяних дерев показано ліси на правому березі Дніпра та Прип'яті, на Поділлі та на Підляшші. Дніпро *(Boriſtenes fl., Nÿeper fluvius, Nieper flu. qui Ptol. Boriſthenes)* зображений з правими притоками, з яких підписана Прип'ять *(Przypecz);* Бог (Південний Буг) *(Bog fluvius)* теж зображений як притока Дніпра. Дністер *(Nester fl., Ptol[emaeus] Tyras)* показаний з чотирма лівими притоками в межах Поділля. У Прип'ять з правого боку впадають Стир *(Styr fl.)* з Тур'єю *(Turia fluvius)* та Случ *(Slucz fl.)* з Вілією (без назви). Тетерів (без назви), на якому стоїть Житомир *(Sytomiers)*, помилково показаний як притока Прип'яті. У західній частині українських земель зображені Буг (Західний Буг) *(Bug fl.)* з притокою Рата *(Ratha fl.)*, верхня течія Сяну *(San fl.)* з трьома притоками, назви яких не підписані. На карті зображене неіснуюче Амадоцьке озеро у вигляді трьох невеликих водойм без назв у верхів'ї Прип'яті.

З українських земель виділено Русь *(Russia)*, Волинь *(Volhinia)*, Поділля *(Podolia)*. Західна межа Русі проходить східніше міста Яслиськ по течії Вислоку. Крайніми західними пунктами Русі (Руського воєводства) є міста Риманів *(Rimanow)*, Стрижів *(Strzezow)*, Тичин *(Nyczin)*, Ряшів *(Resthow)*, Щебрешин *(Sczebrecin)*, Красностав *(Krasnistaw)*. Північний кордон проходить вздовж міста Кобрин *(Cobrin)*, східний – сягає верхньої течії Прип'яті, проходячи вздовж міст Ратне *(Ratno)*, Любомль *(Lubomla)*, Львів *(Lwow)*, Сокаль *(Sokal)*, Теребовля *(Trebowla)*. Поділля позначене у басейні річок Дністер і Південний Буг, Волинь – у межиріччі Стиру з Тур'єю і Случі. Найгустіша мережа населених пунктів подана на заході. В межах Руського воєводства позначено Динів *(Dinow)*, Дубецько *(Dubieczk)*, Гуменне *(Humenne)*, Леско *(Lesko)*, Сянок *(Sanok)*, Перемишль *(Przemyslia)*, Ярослав *(Jaroslaw)*, Порохник *(Prochnik)*, Олешичі *(Olesicze)*, Любачів *(Lubaczow)*, Потелич *(Potilicz)*, Мостиська *(Mostyska)*, Яворів *(Jaworow)*, Вишня *(Wisna)*, Комарно *(Comarno)*, Городок *(Grodeck)*, Глиняни *(Gliniany)*; у Подністров'ї – Самбір *(Sanibor)*, Тустань *(Tustan)*, Долина *(Dolina)*, Дрогобич *(Drohobicz)*, Галич *(Halÿcz)*, Козибели *(Cozibeli)*, Жуків *(Zukow)*, Язловець *(Jaslowÿecz)*, Червоне *(Czerwone)*, Ягільниця *(Jagel)*, Бучач *(Buczacz)*, Куликів *(Culicow)*; у верхів'ї Пруту – Коломия *(Colonia)*, Снятин *(Snatyn)*. Північніше, у верхів'ї Стиру позначені міста Підгайці *(Podheÿce)*, Поморяни *(Pomorzane)*, Дунаїв *(Dunaÿow)*, Золочів *(Sloczow)*; у басейні Західного Бугу – Буськ *(Busko)*, Олесько *(Olesko)*, Гологори *(Gologory)*, Стоянів *(Staÿnow)*, Кам'янка *(Kamionka)*, Белз *(Belz)*; на Підляшші – Грубешів *(Rubieszow)*, Тишівці *(Tiszowce)*, Холм *(Chelm)*, Крилів *(Krilow)*. У межах Волині позначені міста: Ковель *(Kowel)*, Клевань *(Clewan)*, Луцьк *(Luczko)*, Рівне *(Rowna)*, Чорторийськ (Czrdorisko), Камінь-Каширський *(Camien)*, Дубровиця *(Dubrowicza)*, Степань *(Stepan)*, Дорогобуж *(Drohobus)*, Острог *(Ostrog)*, Ізяслав *(Zaslaw)*, Володимир *(Wlodimir)*, Вишнівець *(Visnowicz)*, Кременець *(Krzemene)* та ін. На Поділлі позначені міста: Полонне *(Plone)*, Чуднів *(Czudnow)*, Хмільник *(Chmÿelnik)*, Вінниця *(Wÿnicza)*, Красилів *(Krasilow)*, Смотрич *(Smetrÿcz)*, Кам'янець *(Camieniecz)*, Бакота *(Bacota)*, Сорока *(Sroca)*, Брацлав *(Braczlaw)*, двічі – Очаків *(Daszow, Orczakow)*, Білгород *(Bialogorod)*. Поза межами Волині позначені міста: Звягель *(Dzwibel)*, Житомир, уздовж Дніпра – Київ *(Kyow)*, Канів *(Kanyow)* та Черкаси *(Cyrkasy)*. На карті є населені пункти, які важко ідентифікувати з сучасними – *Bezkidin, Labentwela, Strzemyk.*

Характерною особливістю карти є зображення течії Дніпра майже прямою вертикальною лінією з півночі на південь, що призвело до спотворення картографічного зображення Центральної і Східної Європи.

Вперше карта Вацлава Ґродецького була надрукована в 1562 р. у праці Ф. Меланхтона, (в ній ішлося про походження світу), яку надрукував Й. Опорін в Базелі. Для карти характерне розширення території до Березини, Дніпра, нижньої течії Прип'яті, Південного Бугу і Дністра. Матеріалом для створення карти послужили карти Польщі та Східної Європи Бернарда Ваповського і власні відомості автора. Абрагам Ортелій помістив цю карту у першому виданні *Theatrum Orbis Terrarum* 1570 р. у зменшеному масштабі і зі зміненою назвою, зберігши ім'я автора. Карта входила у наступні видання атласу до 1592 р. Пізніше вона публікувалася у переробці Андрія Поґрабки. Карта зазнала численних переопрацювань у XVI–XVII ст.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 105;
Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 89;
Кордт В. Материалы по истории... 1910. – С. 13;
Люта Т. Україна... – С. 51–65;
Огородник Т. М., Падюка Н. В. Картографічна збірка...– С. 85;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 26–28;
Buczek K. Dzieje...– S. 32–36;
Dzikowski M. Katalog atlasów... – S. 17, №14;
Encyklopedia... – S. 832;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 23–29;
Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich... – S. 218–219;
Lithuania... – P. 28;
Olszewicz B. Kartografia polska... – S. 19–20;
Szeliga J. Mapy ziem... – S. 30–31;
Peliwo S. Mapy ziem Polskich... – S. 16;
Rastawiecki E. Mapografia... – S. 13–15.

POLONIAE FINITIMARUMQUE LOCORUM DEſCRIPTIO. AUCTORE WENCESLAO GODRECCIO. POLONO
Poland with its bounds and lands described by Wacław Grodeski, the Pole
1570, Antwerp

Author: Wacław Grodeski
Publisher: Abraham Ortelius
Engraver: Franciscus Hogenberg
Printer: Aegidius Coppenius Diesth
In the atlas: THEATRUM ORBIS TERRARUM...AUCTORIS AERE ET CURA IMPRESSUM ABSOLUTUMQUE APUD AEGID. COPPENIUM. ANTVERPIAE XX MAII 14.D.LXX. – P. 86
Line scale: *Scala miliarium Germanicorum*
Copperplate engraving
Full color
Paper
49.5 × 37.2 cm
Language: Latin

The map title is in the lower left-corner Baroque figured cartouche. The map has a two-line margin with degrees marked. The line scale is in the upper left corner. The cardinal points are inscribed on the map: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* A sailer is drawn on the Baltic Sea.

The map shows the territory from the Baltic Sea *(Balticvm Mare)* in the north to the mouth of Dnipro in the south, from Oder eastwards to Dnipro.

A dotted line with edging shows the boundaries of states and principalities of Lithuania (*Magnus Ducatus Litvaniae)*, Livonia (*Livoniae Pars), Samogitia, Pomerania,* Silesia (*Silesiae Pars)*, Hungary (*Hvngariae Pars)*, Moldova (*Moldaviae Pars)*.

Notation shows relief, hydrography and settlements. Artistic picture shows Tatry (*Tatri Montes)* and Carpathians (unnamed), pictures of clusters of broad-leaved trees mark woods on the right bank of Dnipro and Prypyat, in Podillia and Pidliasha. Dnipro (*Boriſtenes fl., Nÿeper fluvius, Nieper flu. qui Ptol. Boriſthenes)* is shown with right tributaries, with only Prypyat *(Przypecz)* signed; Boh (Pivdenny Buh) *(Bog fluvius)* is also shown as a tributary of Dnipro. Dnister (*Nester fl., Ptol[emaeus] Tyras)* is shown with four left tributaries in Podillia. The right tributaries of Prypyat: Styr (*Styr fl.)* with Turya *(Turia fluvius)* and Sluch (*Slucz fl.)* with Viliya (unnamed). Teteriv (unnamed) with Zhytomyr (*Sytomiers)* on it is erroneously shown as a tributary of Prypyat. In the west of Ukraine there are Buh (Zakhidny Buh) *(Bug fl.)* with Rata (*Ratha fl.)* tributary, upper Sian (*San fl.)* with three unsigned tributaries. The non-existent Amadoc La-

ke is shown as three unnamed basins in the upper reaches of Prypyat.

The brought out Ukrainian lands include Rus (*Russia*), Volyn (*Volhinia*), Podillia (*Podolia*). The western boundary of Rus is east of the city of Yaslysk and along the course of Vislok. The westernmost settlements of Rus (Rus Principality) are Rymaniv (*Rimanow*), Stryzhiv (*Strzezow*), Tychyn (*Nyczin*), Riashiv (*Resthow*), Shchebreshyn (*Sczebrecin*), Krasnostav (*Krasnistaw*). The northern boundary runs near the city of Kobryn (*Cobrin*), the eastern one reaches the upper Prypyat, running along the cities of Ratne (*Ratno*), Liuboml (*Lubomla*), Lviv (*Lwow*), *Sokal*, Terebovla (*Trebowla*). Podilla is shown in the basins of Dnister and Pivdenny Buh; Volyn is shown among Styr with Turya and Sluch. The most densely settled area is shown in the west. The objects marked are as follows: Rus Principality–Dyniv (*Dinow*), Dubetsko (*Dubieczk*), *Humenne*, *Lesko*, Sianok (*Sanok*), Peremyshl (*Przemyslia*), Yaroslav (*Jaroslaw*), Porokhnyk (*Prochnik*), Oleshychi (*Olesicze*), Liubachiv (*Lubaczow*), Potelych (*Potilicz*), *Mostyska*, Yavoriv (*Jaworow*), Vyshnia (*Wisna*), Komarno (*Comarno*), Horodok (*Grodeck*), Hlyniany (*Gliniany*); in Podnistrovya–Sambir (*Sanibor*), *Tustan*, Dolyna (*Dolina*), Drohobych (*Drohobicz*), Halych (*Halÿcz*), Kozybely (*Cozibeli*), Zhukiv (*Zukow*), Yazlovets (*Jaslowÿecz*), Chervone (*Czerwone*), Yahilnytsia (*Jagel*), Buchach (*Buczacz*), Kulykiv (*Culicow*); in the upper reaches of Prut–Kolomyiya (*Colonia*), Sniatyn (*Snatyn*). Cities on the north: in the upper reaches of Styr–Pidhaitsi (*Podheÿce*), Pomoriany (*Pomorzane*), Dunayiv (*Dunaÿow*), Zolochiv (*Sloczow*); in the Zakhidny Buh Basin–Busk (*Busko*), *Olesko*, Holohory (*Gologory*), Stoyaniv (*Staÿnow*), Kamyanka (*Kamionka*), *Belz*; in Pidliasha–Hrubeshiv (*Rubieszow*), Tyshivtsi (*Tiszowce*), Kholm (*Chelm*), Kryliv (*Krilow*). In Volyn we find the following cities: *Kowel*, *Clewan*, Lutsk (*Luczko*), Rivne (*Rowna*), Chortoryisk (*Czrdorisko*), Kamin-Kashyrski (*Camien*), Dubrovytsia (*Dubrowicza*), *Stepan*, Dorohobuzh (*Drohobus*), Ostroh (*Ostrog*), Iziaslav-*Zaslaw*), Volodymyr (*Wlodimir*), Vyshnivets (*Visnowicz*), Kremenets (*Krzemene*) etc. Cities in Podillia: Polonne (*Plone*), Chudniv (*Czudnow*), Khmilnyk (*Chmÿelnik*), Vinnytsia (*Wÿnicza*), Krasyliv (*Krasilow*), Smotrych (*Smetrÿcz*), Kamyanets (*Camieniecz*), *Bacota*, Soroka (*Sroca*), Braclaw (*Braczlaw*), twice Ochakiv (*Daszow, Orczakow*), Bilhorod (*Bialogorod*). The cities marked beyond Volyn: Zviahel (*Dzwihel*), Zhytomyr, along Dnipro–Kyiv (*Kyow*), Kaniv (*Kanyow*) and Cherkasy (*Cyrkasy*). There are settlements that are difficult to identify: *Bezkidin, Labentwela, and Strzemyk.*

The peculiarity of the map consists in denoting Dnipro with a straight north-south vertical, which has distorted the cartographic image of Central and Eastern Europe.

For the first time the map of Waclaw Grodecki appeared in 1562 in the work of F. Melankhton telling about the genesis of the world which was published by J. Oporin in Basel. The map characteristically expands the territory to Berezina, Dnipro, lower Prypyat, Pivdenny Buh and Dnister. It is based on the maps of Poland and Eastern Europe of Bernard Wapowski and author's own data. Abraham Ortelius included this map into the first edition of the *Theatrum Orbis Terrarum* in 1570; he reduced the scale and changed the title, but preserved the name of the author. The map appeared in the later editions of the atlas up to 1592. Still later we find it in the edition of Andriy Pograbka. It was revised in the 16th and 17th c.

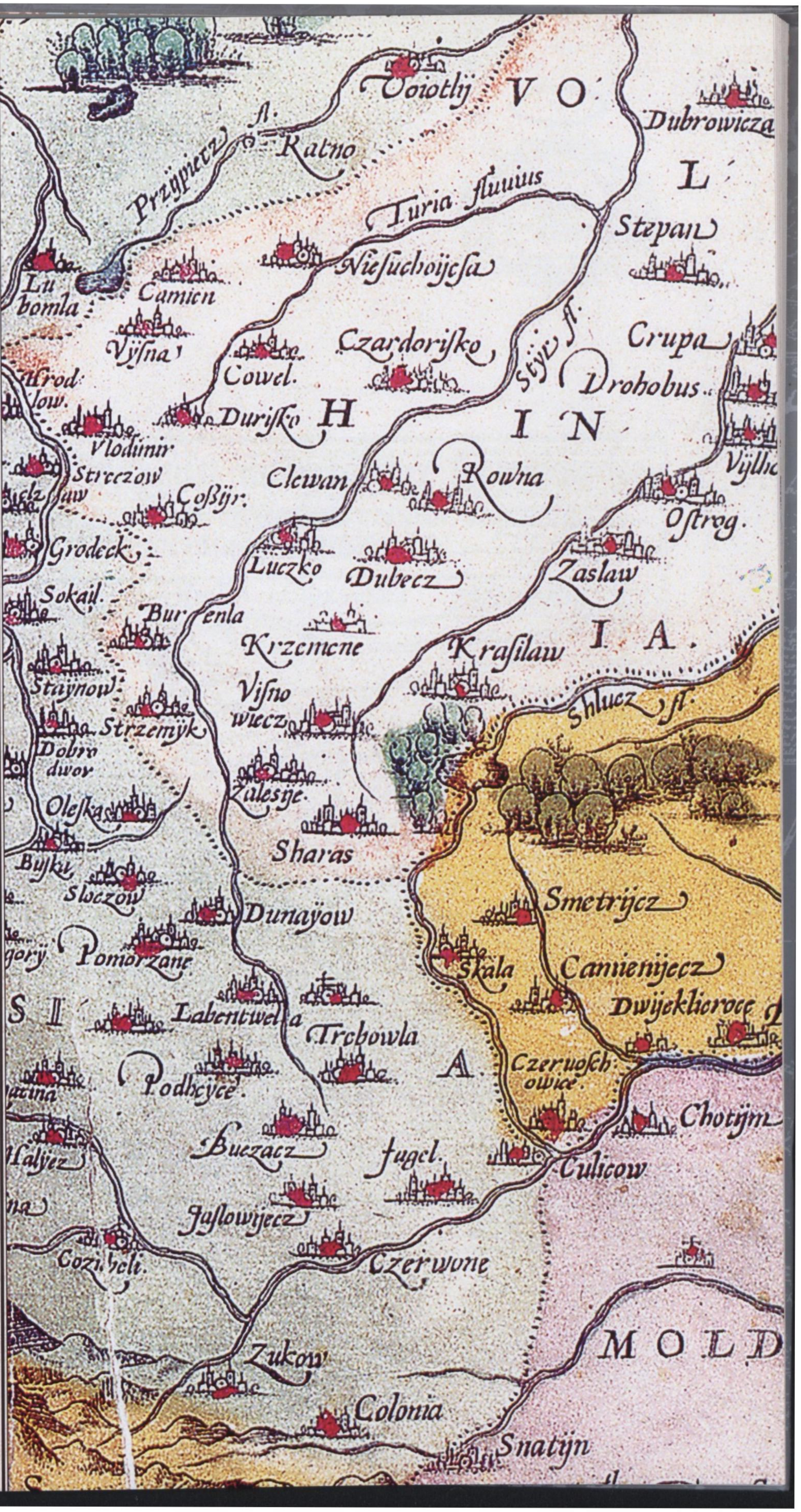

BESCHREIBUNG ALLER LÄNDER SO ETW'AN DEM KÜNIGREICH POLAND VNDERWORFFEN SEIND GEWESEN, ODER SUNST MIT IM ZÜSCHAFFEN GEHEBT
Опис усіх країн, які коли-небудь підкорило Королівство Польщі, або взагалі мали з ним справу
1578 р., Базель

Автор: Йоганн Гонтер (Joannes Honterus), Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)
Видавець: Генрік Петрі (Henrich Petri)
Гравер: Ганс Гольбайн (Hans Holbein)
У книзі: примірник без титульного аркуша. – P. 1244
Дереворит
Одноколірна
Папір
14,5 × 11 см
Мова: німецька

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта має однолінійну рамку. В центральній частині карти зображено Семигород *(Siebcbürg)*, на заході й півдні – Далматію *(Dalmatia)*, Боснію *(Boſſen)*, Угорщину *(Ungern)*, на сході – Волощину *(Walachy)*, Молдову *(Moldaw)*, Болгарію *(Bulgaria)*.

Територія України *(Rüſſen)* представлена містами Львів *(Lemburg)* і Кам'янець *(Camency)* та річками Прут *(Prut fl.)* і Дністер *(Neſter fl.)*. Українські Карпати зображені перспективним малюнком у вигляді кількох гірських вершин без назви.

Описана карта є переопрацюванням, виконаним С. Мюнстером, карти Дунайських князівств (*Die Donauländer*) із шкільного підручника Й. Гонтера *Rudimenta cosmographica Joannis Honteri. Ex inclyta Transylvaniae Corona M.D.XLII.*[1] Правдоподбно, Й. Гонтер створив карту на основі своєї праці *Chorografia Transylvaniae – Sybesburgen, Basileae. – MD XXXII*, написаної під час перебування в Кракові. Карта багато разів передруковувалася в наступних виданнях *Rudimenta...*[2] У *Космографії* С. Мюнстера, яку видавав Г. Петрі в Базелі, карту вміщували в різні розділи і під різними назвами.

[1] Перше видання шкільного підручника Й. Гонтера *Rudimenta...*, написане віршованим гекзаметром, вийшло в Кракові 1530 р. накладом М. Шарфенберга (M. Scharffenberg) і містило дві карти – світу і східної півкулі. В 1542 р. Й. Гонтер перевидав *Rudimenta...* в своїй друкарні в Кронштадті (тепер Брашов, Румунія), доповнивши їх іще шістнадцятьма картами.

[2] Праця Й. Гонтера була широко популярною в XVI ст. і неодноразово перевидавалася: Краків – 1530, 1532, 1534 рр.; Брашов (Corona) – 1541, 1542 рр.; Цюріх (Tigurium) – 11 разів з 1542 до 1549 рр.; Базель – 1548, 1552, 1561, 1585 рр.; Антверпен – 5 разів з 1548 до 1555 рр.; Прага – 1595 р. Останній раз її видав Маттіас Квад (Matthias Quad) 1600 р. у Кельні.

BESCHREIBUNG ALLER LÄNDER SO ETW'AN DEM KÜNIGREICH POLAND VNDERWORFFEN SEIND GEWESEN, ODER SUNST MIT IM ZÜSCHAFFEN GEHEBT
The description of all countries, which the Kingdom of Poland ever conquerred or dealt with
1578, Basel

Author: Joannes Honterus, Sebastian Münster
Publisher: Henrich Petri
Engraver: Hans Holbein
In the book: the copy w/o title page. – P. 1244
Woodcut
One-color
Paper
14.5 × 11 cm
Language: German

The map title is over the upper border. The map has one-line borders. In the center it shows Semyhorod (*Siebcbürg*), in the west and south – *Dalmatia*, Bosnia (*Boſſen)*, Hungary (*Ungern*), in the east – Walachia *(Walachy)*, Moldova *(Moldaw)*, and *Bulgaria*.

The territory of Ukraine *(Rüſſen)* is represented by the cities Lviv (*Lemburg)* and Kamyanets (*Camency)* and rivers Prut (*Prut fl.*) and Dnister (*Neſter fl.*). The Ukrainian Carpathians are shown as a perspective drawing of several unnamed summits.

This is the S. Münster's remake of the map of the Danube Duchies (*Die Donauländer*) from the school manual of J. Honter *Rudimenta cosmographica Joannis Honteri. Ex inclyta Transylvaniae Corona M.D.XLII.*[1] Maybe, J. Honter made it on the basis of his work *Chorografia Transylvaniae – Sybesburgen, Basileae. – MD XXXII* written durjng his stay in Krakow. It was many times reprinted in the later editions of *Rudimenta...*[2] In S. Münster's *Cosmography* published by H. Petri in Basel the appeared in diverse chapters under different titles.

[1] The first edition of J. Gonter's school terxtbook *Rudimenta...*composed in hexameters was published by M. Scharffenberg in Cracow in 1530 and contained two maps – of the world and eastern hemisphere. In 1542 J. Gonter republished *Rudimenta...* in his printing shop in Krohnstadt (now Brașov, Rumania), supplementing it with 16 more maps.

[2] J. Honter's work was very popular in the 16th c. and was often republished: Krakow – 1530, 1532, 1534; Brașov (Corona) – 1541, 1542; Zurich (Tigurium) – 11 editions from 1542 to 1549; Basel – 1548, 1552, 1561, 1585; Antwerp – 5 times from 1548 to 1555; Prague – 1595. For the last time it was published by Matthias Quad in Cologne in 1600.

Огородник Т. М., Падюка Н. В. Картографічна збірка...– С. 84–85;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister... – S. 221;
Buczek K. Dzieje... – S. 30;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 85, 98, 133;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 25;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 83–84;
Ruland H. L. A Survey of the duble... – P. 84–96;
Szeliga J. Mapy ziem... – S. 20–25.

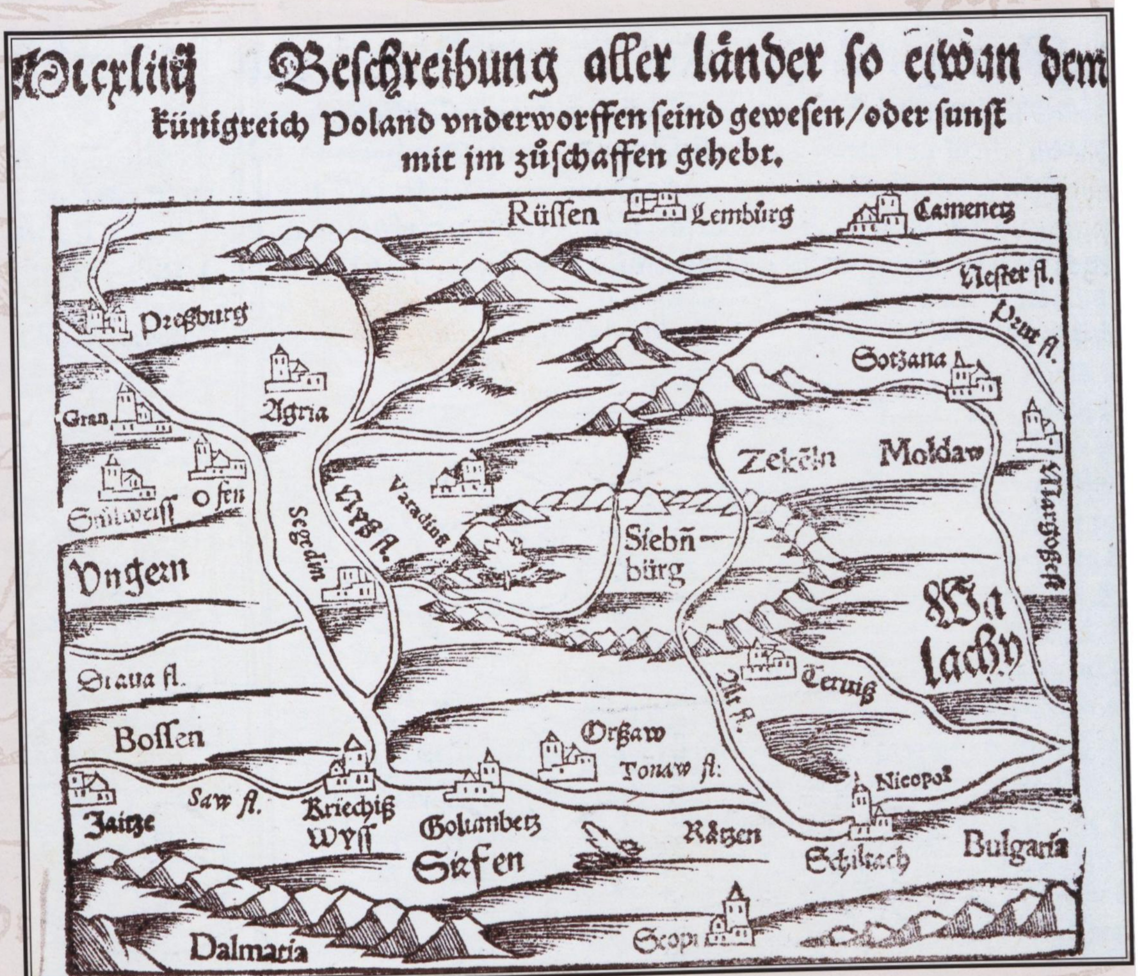
Beschreibung aller länder so etwan dem
künigreich Poland vnderworffen seind gewesen/oder sunst
mit jm zůschaffen gehebt.
Rüssen
Lemburg
Camenetz
Nester fl.
Preßburg
Agria
Sotzana
Gran
Ofen
Zekeln
Moldaw
Segedin
Varadin
Siebn-bürg
Vngern
Walachy
Draua fl.
Alt fl.
Bossen
Orßaw
Tonaw fl.
Nicopol
Jaitze
Saw fl.
Kriechiß Wyß
Golumbetz
Rätzen
Bulgaria
Dalmatia
Scopi

LANDTAFEL DES UNGERLANDS, POLANDS, REUSSEN, LITTAW,WALACHEY UND BULGAREY
Карта Угорщини, Польщі, Литви, Русі, Волощини та Болгарії
1578 р., Базель

Автор: Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)
Видавець: Генрік Петрі (Henrich Petri)
Гравер: Ганс Гольбайн (Hans Holbein)
В атласі: примірник без титульного аркуша. – Р. 15
Дереворит
Одноколірна
Папір
34 × 32 см
Мова: німецька, латинська

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта має дволінійну рамку з підписами сторін світу: *Sept[entrio], Meri[dies], Occi[dens], Orie[ns].* На тлі Чорного моря *(Pontvs Evxinvs)* зображено турецьку галеру.

На карті, без кордонів, показані: Русь *(Russia)*, Московія *(Moskovia)*, Литва *(Magnus Ducatus Litvania)*, Мазовія *(Masovia)*, Польща *(Polonia)*, Поділля *(Podolia)*, частина Покуття *(Pokinze de Pars)*, Волинь *(Volinia)*, Молдавія *(Moldavia)*, Боснія *(Bosnia)* і Далматія *(Dalmatia)*, Хорватія *(Croatia)*, Сербія *(Serwia)*, Бессарабія *(Bessaraba)*, Мала Татарія *(Tartaria minor)*, Кодимія *(Codinia)*, Біла Русь *(Rvssia Alba)*.

Територія України зображена до верхів'їв лівих приток Дніпра.

Рельєф, населені пункти і лісові масиви зображені художніми малюнками. На карті подано густу гідрографічну мережу; частина річок не підписана. Великі помилки у подачі населених пунктів – часто на карті одне місто показане кілька разів.

Дніпро *(Boristenes fl.)* зображений з притоками: Кінська *(Conscavoda fl.)*, Самара *(Zamara fl.)*, Оріль *(Frila fl.)*, Псел *(Pisola fl.)*. На правому березі Дніпра позначені міста: Київ *(Kiow)*, Черкаси *(Circafy, Czercafa)*, Звеногород *(Swinigrod)*, Кучурган *(Cuzarban)*. Між Черкасами і Києвом показаний Чорний ліс *(Nigra Silva)*. При впадінні Дніпра у Чорне море два рази позначений Очаків *(Dafzow, Orzaco)*. На західному узбережжі Чорного моря позначені міста: Монкастро *(Moncaftrs)*, Кілія (Kilias), Білгород *(Billigrod)*. На території Поділля, між Галичем *(Halitz)* і Кам'янцем *(Camentz)*, по обидва боки Дністра *(Niras fl.)* зображено два неіснуючих озера (без назви), у яких беруть початок багато річок. На західних землях позначені річки: Дністер і Бог (Південний Буг) *(Bag fl.)* з Савранкою *(Suran fl.)*; міста: Тисмениця *(Tismenh)*, Коломия *(Colonia)*, Снятин *(Snatin)*, Чернівці *(Sernowitz)*, Долина *(Dolina)*, Комарно *(Camorno)*, Львів *(Lopolis)*, Крехів *(Crzeschow)*, Потелич *(Potolik)*, Городок *(Grodeck)*.

Основою для створення карти стала карта *Polonia et Ungaria nova tabua*, що входила до видань *Географії* К. Птолемея (1540, 1542, 1545, 1551, 1552 рр.), яку видавав С. Мюнстер. Для укладання цієї карти С. Мюнстер використав карту Південної Сарматії Б. Ваповського. Близько 1568 р. дошки цієї карти були перероблені, зокрема змінені умовні позначення для зображення лісових масивів, гір та річок, додано багато нових населених пунктів, шрифт на карті стилізований під гуманістичний курсив. Карту вміщували понад 25 німецьких видань *Космографії* С. Монстера, починаючи од 1544 р.

LANDTAFEL DES UNGERLANDS, POLANDS, REUSSEN, LITTAW, WALACHEY UND BULGAREY
The map of Hungary, Poland, Lithuania, Rus, Walachia and Bulgaria
1578, Basel

Author: Sebastian Münster
Publisher: Henrich Petri
Engraver: Hans Holbein
In the atlas: the copy w/o title page. – P. 15
Woodcut
One-color
Paper
32 × 34 cm
Language: German, Latin

The map title is over the upper border. The map has two-line borders with the signed cardinal points: *Sept[entrio], Meri[dies], Occi[dens], Orie[ns]*. A Turkish galley is shown on the Black Sea *(Pontvs Evxinvs)*.

The map shows no borders of Rus (*Russia*), Muscovy (*Moskovia*), Lithuania (*Magnus Ducatus Litvania*), Mazovia (*Masovià*), Poland (*Polonia*), Podillia (*Podolia*), part of Pokuttia (*Pokinze de Pars*), Volyn (*Volinia*), Moldova (*Moldavia*), *Bosnia* and *Dalmatia, Croatia*, Serbia *(Serwia)*, Besarabia (*Bessaraba*), Little Tartary (*Tartaria minor*), Kodymia (*Codinia*), White Rus (*Rvssia Alba*).

The territory of Ukraine is shown up to the heads of the left tributaries of Dnipro.

An artistic drawing shows relief, settlements and woods. The map shows the dense netywork of surface water; certain rivers are unsigned. There are blunders in presentation of settlements which are frequently repeated.

Dnipro (*Boristenes fl.*) is shown with its tributaries Kinska *(Conscavoda fl.)*, Samara (*Zamara fl.*), Oril *(Frila fl.)*, Psel (*Pisola fl.*). The cities on the right bank of Dnipro: Kyiv (*Kiow*), Cherkasy (*Circafy, Czercafa*), Zwenyhorod (*Swinigrod*), Kuchurhan (*Cuzarhan*). Between Cherkasy and Kyiv the Chorny Wood (*Nigra Silva*) is shown. At the inflow of Dnipro into the Black Sea Ochakiv (*Dafzow, Orzaco*) is marked twice. On the western shore of the Black Sea there are such cities: Monkastro *(Moncaftrs)*, Kiliya (Kilias), Bilhorod (*Billigrod*). On the territory of Podillia between Halych *(Halitz)* and Kamyanets (*Camentz*), on both banks of Dnister (*Niras fl.*), there are non-existent lakes (unnamed), out of which many rivers flow. In the west the map shows rivers Dnister and Boh (Pivdenny Buh) (*Bag fl.*) with Savranka (*Suran fl.*); cities Tysmenytsia (*Tismenh*), Kolomyia (*Colonia*), Sniatyn (*Snatin*), Chernivtsi (*Sernowitz*), Dolyna (*Dolina*), Komarno (*Camorno*), Lviv (*Lopolis*), Krekhiv (*Crzeschow*), Potelych (*Potolik*), Horodok (*Grodeck*).

This map was based on the *Polonia et Ungaria nova tabua*, which was included into the editions of C. Ptolemy's *Geography* (1540, 1542, 1545, 1551, 1552) published by S. Münster. In order to compile the map S. Münster used the map of Southern Sarmatia of B. Wapowski. About 1568 the plates were revised, in particular denotations of woods, mountains and rivers were changed, many new settlements were added, and the font was styled as humanistic italic. After 1544 it appeared in over 25 German editions of S. Münster's *Cosmography*.

Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 94–100;
Огородник Т. М., Падюка Н. В. Картографічна збірка...– С. 84, 85;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister... – S. 221;
Buczek K. Dzieje... – S. 25–26;
Katalog wystawy zbiorów... – S. 71–72;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 28–29;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 24–25;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 42–44;
Olszewicz B. Kartografia polska... – S. 156;
Szykula K. Zbiory kartograficzne... – S. 21, 34;
Ruland H. L. A Survey of the duble... – P. 84–92;
Szeliga J. Mapy ziem... – S. 20–25.

TRANſYLUANIA / SIEBENBÜRGEN
Трансільванія / Семигород
1578 р., Базель

Автор: Йоганн Гонтер (Joannes Honterus), Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)
Видавець: Генрік Петрі (Henricus Petri)
В атласі: примірник без титульного аркуша. – Р. 1270
Дереворит
Одноколірна
Папір
19 × 16 см
Мова: німецька

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта має однолінійну рамку.

Карта охоплює територію від міста Львів на півночі до міста Аргос *(Arhos)* на півдні, від міста Пресбург *(Presburg)* на заході до дельти Дунаю на сході. На ній зображені Угорщина *(Ungern)*, Семигород *(Sieb[e]nbürg)*, Молдова *(Moldau)*, Македонія *(Macedonia)*, Волощина *(Walachi)*, Далматія *(Dalmatia)*, Болгарія *(Bulgaria)*.

Українські землі представлені частинами територій Русі *(Rüſen)*, Поділля *(Podolia)* і Гетії *(Getę)*, північно-західним узбережжям Чорного моря *(Pontus [Euxinus])*. На цій території зображені гирла Дністра *(Neſter fl.)* і Дніпра *(Borysthenes fl.)*, Карпати *(Carpatus berg)*, які тягнуться на північний захід від Семигорода, міста Львів *(Lempurg)* і Кам'янець *(Caminetsi)*. У Карпатах, між Братиславою *(Presburg)* і Львовом, позначено Кошиці *(Casſouia)*.

Карта має багато технічних недоліків: назва Боснія подана без першої частини – *Boſ[nia]*, зліва від Волощини – назва без початку – *[Da]cia*; назва Македонії подана на карті двічі в різному написанні – *Macedonia* і *Mygdonia*.

Карта є переопрацюванням карти Дунайських країн (*Die Donauländer*) Й. Гонтера, вміщеної С. Мюнстером до його шкільного підручника *Rudimenta cosmographica Joannis Honteri. Ex inclyta Transylvaniae – Corona, M. D. XLII.*[1] і створеної на основі його ж праці *Chorografia Transylvaniae – Sybesburgen, Basileae MD XXXII*, написаної під час перебування в Кракові. Перше видання підручника Й. Гонтера, написане віршованим гекзаметром, вийшло у Кракові 1530 р. накладом М. Шарфенберга (M. Scharffenberg) і містило дві карти – світу і східної півкулі. В 1542 р. Й. Гонтер перевидав посібник у своїй друкарні в Кронштадті (тепер Брашов, Румунія), додавши до нього ще 16 карт. Правдоподібно, що карта створена Й. Гонтером на основі його праці *Опис місцевостей Трансільванії – Семигорода*, (Базель, 1532 р.), написаної під час перебування в Кракові. У переопрацьованому варіанті карта друкувалася у різних розділах базельських видань *Космографії* С. Мюнстера од 1561 до 1570 рр.

---

[1] Праця Й. Гонтера була широко популярною у XVI ст. і неодноразово перевидавалася: Краків – 1530, 1532, 1534 рр.; Брашов (Corona) – 1541, 1542 рр.; Цюріх (Tigurium) – 11 разів од 1542 до 1549 рр.; Базель – 1548, 1552, 1561, 1585 рр.; Антверпен – 5 разів од 1540 до 1555 рр.; Прага – 1595 р. Останній раз її видав 1600 р. Маттіас Квад (Matthias Quad) у Кельні (Colonia).

TRANſYLUANIA / SIEBENBÜRGEN
Transylvania / Semyhorod
1578, Basel

Author: Joannes Honterus, Sebastian Münster
Publisher: Henricus Petri
In the atlas: the copy w/o title page. – P. 1270
Woodcut
One-color
Paper
19 × 16 cm
Language: German

The map title is above the upper border. The map has one-line borders.

The map shows the territory from Lviv in the north down to the city of *Arhos*, and from *Presburg* in the west to the Danube estuary in the east. It features Hungary *(Ungern)*, Semyhorod (*Sieb[e]nbürg*), Moldova (*Moldau*), *Macedonia*, Walachia (*Walachi*), *Dalmatia*, and *Bulgaria*.

The Ukrainian lands are represented by parts of Rus *(Rüſen)*, Podillia (*Podolia*) and Getia *(Getę)*, NW Black Sea shore *(Pontus [Euxinus])*. On this territory there are Dnister Estuary (*Neſter fl.*) and Dnipro (*Borysthenes fl.*), Carpathians (*Carpatus berg*) stretching NW from Semyhorod, cities of Lviv (*Lempurg*) and Kamyanets (*Caminetsi*). Koshytsi (*Casſouia*) is shown in the Carpathians between Bratislava *(Presburg)* and Lviv.

The map has many technical shortcomings: unfinished name of Bosnia (*Boſ[nia]*; a name w/o beginning on the left of Walachia - *[Da]cia*; the name of Macedonia is shown twice in different spelling: *Macedonia* and *Mygdonia*.

This is a remake of the map of Danube countries (*Die Donauländer*) of J. Honter included by S. Münster to his schoolbook *Rudimenta cosmographica Joannis Honteri. Ex inclyta Transylvaniae - Corona, M.D.XLII.*[1] and based on his own work *Chorografia Transylvaniae - Sybesburgen, Basileae MD XXXII* written during his stay in Krakow. The first edition of J. Gonter's school terxtbook *Rudimenta...*composed in hexameters was published by M. Scharffenberg in Cracow in 1530 and contained two maps - of the world and eastern hemisphere. In 1542 J. Honter republished *Rudimenta...* in his printing shop in Krohnstadt (now Braşov, Rumania), supplementing it with 16 more maps. Very likely, J. Honter's map based on his work *Chorografia Transylvaniae - Sybesburgen, Basileae MD XXXII* written during his stay in Krakow. This amended variant appeared in different chapters of Basel edition of the *Cosmography* of S. Münster from 1561 to 1570.

---

[1] J. Honter's work was very popular in the 16th c. and was often republished: Krakow - 1530, 1532, 1534; Braşov (Corona) - 1541, 1542; Zurich (Tigurium) - 11 editions from 1542 to 1549; Basel - 1548, 1552, 1561, 1585; Antwerp - 5 times from 1548 to 1555; Prague - 1595. For the last time it was published by Matthias Quad in Cologne in 1600.

Огородник Т. М., Падюка Н. В. Картографічна збірка...– С. 84–85;
Bagrow L., Skelton R.A. Meister... – S. 221;
Buczek K. Dzieje... – S. 30;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 89, 98, 133;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 25;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 83–84;
Ruland H. L. A Survey of the duble... – P. 84–96;
Szeliga J. Mapy ziem... – S. 20–25.

Transsyluania-Siebenbürgen,
Lemburg
Rüssen
Caminetia
Podolia
Cassouia
Carpatus berg
Sos fauia
Prut fl.
Ne ster fl.
Getę
Nö sen
Moldau
Presburg
Vacia
Agria
Vng
ern
Siebñ
bürg
Cronstat
Gran
O fen
Stülwyssenb.
Colocia
Hermästat
Teruis
Pontus
Segedinũ
Ale fl.
wa
lachi
acia
Nicopol
Rätzen
Varna
Peta
5 Kirchen
Sirfy
Sophia
Adrianopel
Cõstätinop l
Krieches wysse
Bulgaria
Saw fl.
Thracia
Pro
põtis
Bos
Orbelus
Hemus
Gallipol
Scardona
Dalmatia
Scardus
Bisaltia
Philippi
Samothrax
Imbrus
Ragusiũ
Mygdonia
Tenedus
Mace donia
Apollonia
Athos
Lemnus
Venedig möre
Dyrrachiũ
Peonia

[Карта Московщини]
1578 р., Базель

Автор: Джакомо Ґастальді (Giacomo Gastaldi), Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)
Видавець: Генрік Петрі (Heinrich Petri)
У книзі: примірник без титульного аркуша. – P. 1262
Дереворит
Одноколірна
Папір
17 × 18,5 см
Мова: німецька

Карта не має заголовка, вміщена у п'ятій книзі *Космографії* С. Мюнстера в розділі *Von den Rüssen*, має однолінійну рамку.

Карта охоплює територію від Карелії *(Corelia)* на півночі до північно-західного узбережжя Чорного моря *(Pontus Euxinus)* на півдні, від фортеці Орешек *(Oresſoe)* на заході до гирла Волги *(Volga fl.)* на сході.

В Сибіру *(Sybir)* підписано місце розташування Казахської орди *(Koſaki orda)*, біля витоку Обі подано малюнок «Золотої Баби» *(Abt göte)*. Місця стоянок кочових племен на карті позначені малюнками юрт, населені пункти зображені у вигляді малюнків укріплених міст.

При зображенні території України допущені грубі помилки: Київ *(Kioff)* показаний на одній широті з Чорним морем і Кримським півостровом *(Perocopſka)*. Русло Дніпра *(Neper fl.)* зміщене на захід і не впадає в Чорне море. З українських міст позначений тільки Київ, з приток Дніпра – Десна *(Deſna fl.)* і Сож (без назви).

Карта є переопрацюванням карти *Moscovia*, виконаним Джакомо Ґастальді (1500–1565 рр.) на замовлення Сиґізмунда Ґерберштайна і виданим у Відні 1546 р.[1] Вперше надрукована в Антверпені в 1542 р. У 1549 р. карта *Moscovia Sigismvndi Liberi Baronis in Herberstein Neiperg et Gvtnhag. Anno. M. DXLIX* увійшла до атласу С. Ґерберштайна, який перевидавався в 1549–1600 рр. різними мовами у Амстердамі, Франкфурті, Відні.

В *Космографію* С. Мюнстера карта вперше була вміщена 1550 р. Пізніше, видрукувана з тієї самої дошки, входила до базельських і антверпенських різномовних видань *Космографії* 1562, 1566 і 1568 рр.

[1] За дослідженнями російського дослідника історії картографії Л. Багрова, що підтверджено пізнішими дослідженнями інших вчених, автором карти є німецький гравер Антоній Від (Anton Wied), який створив її на основі власних досліджень і матеріалів, зібраних царським окольничим Іваном Ляцьким.

[The map of Muscovy]
1578, Basel

Author: Giacomo Gastaldi, Sebastian Münster
Publisher: Heinrich Petri
In the book: the copy w/o title page. – P. 1262
Woodcut
One-color
Paper
17 × 18.5 cm
Language: German

The map without title appears in the fifth book of the *Cosmography* of S. Münster in the part *Von den Rüssen*. The map has one-line borders.

The map shows the territory from Karelia *(Corelia)* in the north down to the NW Black Sea shore *(Pontus Euxinus)*, from Orieshek fortress *(Oresſoe)* in the west to the Volga Estuary *(Volga fl.)* in the east.

In Siberia *(Sybir)* there is a signature marking the Kazakh Orda *(Koſaki orda)*; near the head of Ob there is a drawing of «Golden Baba» *(Abt göte)*. The settlements of nomads are mapped with the yurta drawings; there are drawn symbols of fortified towns.

The territory of Ukraine is shown with numerous mistakes: Kyiv (*Kioff*) is denoted on the same latitude as the Black Sea and Crimean Peninsula *(Perocopſka)*. Dnipro (*Neper fl.*) is shifted westward and does not flow into the Black Sea. Only one Ukrainian city is marked – Kyiv; Dnipro is shown to have two tributaries: Desna *(Deſna fl.)* and Sozh (unnamed).

This is a remake of the map of *Moscovia* made by Giacomo Gastaldi (1500–1565 pp.) to the order of Sigizmund Herberstein and published in Vieanna in 1546.[1] It was first printed in Antwerp in 1542. In 1549 the map *Moscovia Sigismvndi Liberi Baronis in Herberstein Neiperg et Gvtnhag. Anno. M.DXLIX* was included into the atlas of S. Herberstein republished in different languages in Amsterdam, Frankfurt, and Vienna in 1549–1600.

In 1550 it appeared in the *Cosmography* of S. Münster. Later it was reprinted from the same plate and included into Basel and Antwerp publications of *Cosmography* in different languages in1562, 1566 and 1568.

[1] Acording to the investigations of the Russian historian of cartography Y. Bagrov, which was also substantiated by other researchers, this map was made by German engraver Anton Wied, which based it on his own investigations and materials, compiled by Ivan Liacki, tsarist *okolnichiy*.

Дашкевич Я. Східне Поділля... – С.13–21;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 9–11;
Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 61–63;
Bagrow L., Skelton R.A. Meister... – S. 221;
Buczek K. Dzieje... – S. 30;
Katalog dawnych map...– T. 1. – S. 89, 97;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 25;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 83–84;
Ruland H. L. A Survey of the duble... – P. 84–92;
Szeliga J. Mapy ziem... – S. 20–25.

Corelia
Abdori
Abt götz
Sybir
Obi fl.
Norwegia
Cödori
IVHRI
Soloſki
Kalmahori
Vabulin
Koſtaki ordæ
Suedien
Karga
Pole
Vſtoch
Chlinow
Deick fl.
Oſto
Belij
Habiz
Volga fl.
Nouigrod
Moſcouia
Don fl.
Ruſtarchan
Szamochia
Tartaria
Eiſland
Neper fl.
Smolensko
Plotzko
Asſow
Beleff
Rſcha
Meotiſch mere
Pero Kopſka
Deſna fl.
Pontus
Kioff

VNIVERSALIS TABVLA IVXTA PTOLEMEVM
Карта світу за Птолемеєм
1584 р., Кельн

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Ґерард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Ґерард Меркатор
Гравер: Ґерард Меркатор
Друкар: Ґодфрід Кемпен (Godfrid Kempensis)
В атласі: CL[AUDII] PTOLEMAEI ALEXANDRINI GEOGRAPHIAE LIBRI OCTO. RECOGNITIAM ET DILIGENTER EMENDATI CUM TABULIS GEOGRAPHICIS AD MENTEM AUCTORIS RESTITUTIS AC EMENDATIS. PER GERARDUM MERCATOREM. COLONIAE AGRIPPINAE, TYPIS GODFRIDI KEMPENSIS, 1584. – P. A
Мідерит
Багатоколірна
Папір
48,1 × 34,2 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано над її зовнішньою рамкою. Вздовж північної і південної внутрішньої подвійної рамки подано позначення градусів. За рамкою карти – багате художнє оформлення з символами вітрів, які оточують Землю: *Africus, Evroafricus, Austernotus, Euronotus, Eurus, Subsolanus, Cecius, Boreas, Septentrio, Circius, Corus, Zephirus.*

Територія Європи на карті світу пофарбована окремим кольором до течії Дону *(Tanais fl.)*. На території Східної Європи вміщено напис: *Sarmatia Evropae.*

Українські землі зображено узагальнено. Подано такі об'єкти: Азовське море *(Maeotis Palus)*, Кримський півострів *(Taurica)*, Дніпро *(Borysthenes flu)*.

Географічна *сучасна карта (tabula moderna)* з елементами карти К. Птолемея; підписи на карті добре читаються, гравюру було виконано на високому художньому рівні.

VNIVERSALIS TABVLA IVXTA PTOLEMEVM
The map of the world according to Ptolemy
1584, Cologne

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Gerard Mercator
Publisher: Gerard Mercator
Engraver: Gerard Mercator
Printer: Godfrid Kempensis
In the atlas: CL[AUDII] PTOLEMAEI ALEXANDRINI GEOGRAPHIAE LIBRI OCTO. RECOGNITIAM ET DILIGENTER EMENDATI CUM TABULIS GEOGRAPHICIS AD MENTEM AUCTORIS RESTITUTIS AC EMENDATIS. PER GERARDUM MERCATOREM. COLONIAE AGRIPPINAE, TYPIS GODFRIDI KEMPENSIS, 1584. – P. A
Copperplate engraving
Full color
Paper
48.1 × 34.2 cm
Language: Latin

The title is over he upper border. The double inside margin has degrees signed in its upper and bottom parts. Outside the margin there is a rich design with the symbols of winds surrounding the earth: *Africus, Evroafricus, Austernotus, Euronotus, Eurus, Subsolanus, Cecius, Boreas, Septentrio, Circius, Corus, Zephirus.*

Coloring on the world map brings out Europe down to the River Don *(Tanais fl.)*. The inscription over the Eastern Europe reads: *Sarmatia Evropae.*

Ukrainian lands are generalized. There are names of the Sea of Azov *(Maeotis Palus)*, Crimean Peninsula *(Taurica)*, and River Dnipro *(Borysthenes flu)*.

Geographical *tabula moderna* with the elements of the C. Ptolemy's map stands out for the mastership of engraving and legibility of inscriptions.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 1–109;
Височенко С. М., Симутіна А. Л. Антична Таврида... – С. 112–114;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 88–89;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 24–25;
Dzikowski M. Katalog atlasów... – S. 26–27;
Szaniawska L. Analiza... – S. 120–121.

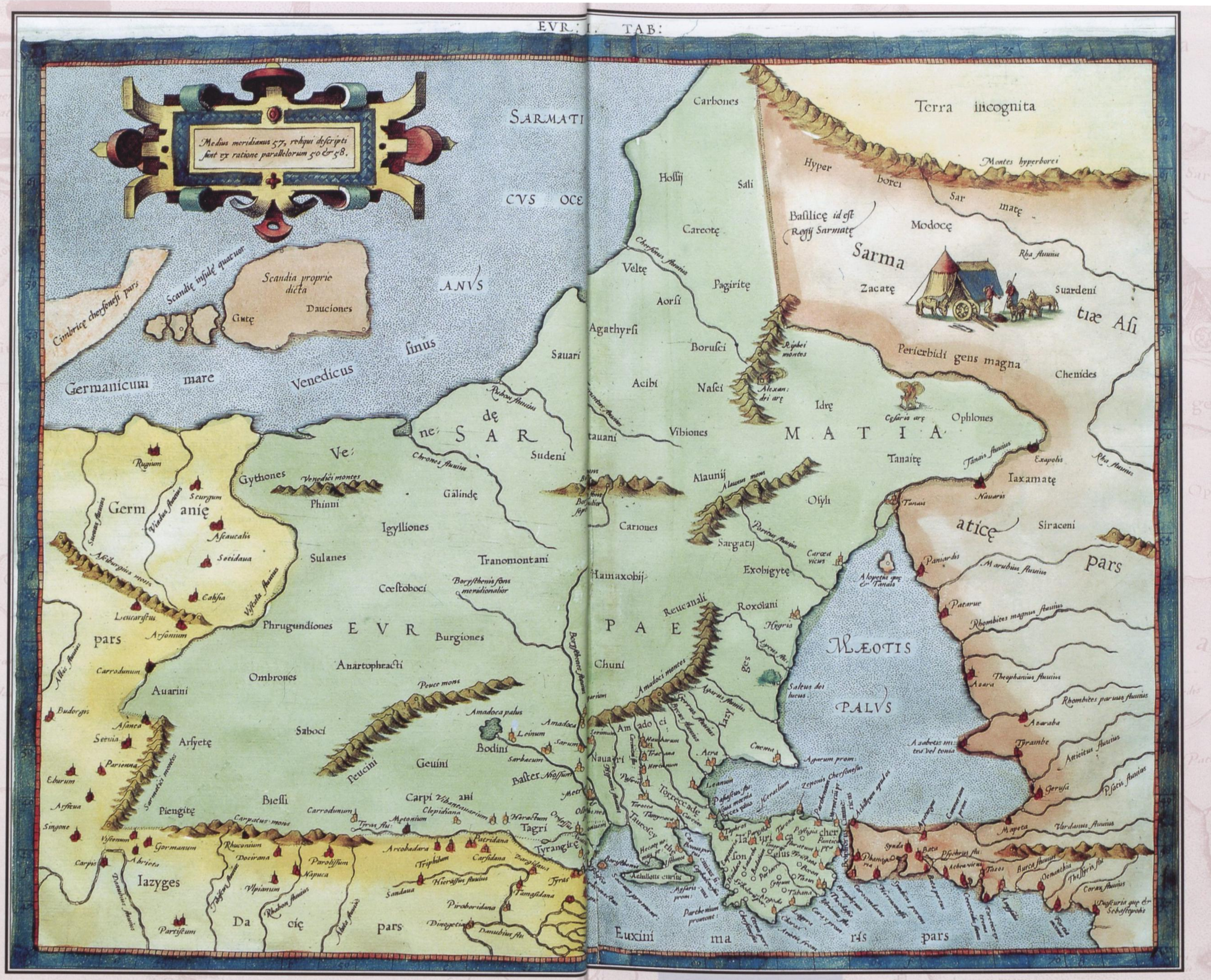

EVR[OPAE] VIII. TAB[ULA]
Карта Європи VIII
1584 р., Кельн

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Ґерард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Ґерард Меркатор
Гравер: Ґерард Меркатор
Друкар: Ґодфрід Кемпен (Godfrid Kempensis)
В атласі: CL[AUDII] PTOLEMAEI ALEXANDRINI GEOGRAPHIAE LIBRI OCTO. RECOGNITIAM ET DILIGENTER EMENDATI CUM TABULIS GEOGRAPHICIS AD MENTEM AUCTORIS RESTITUTIS AC EMENDATIS. PER GERARDUM MERCATOREM. COLONIAE AGRIPPINAE, TYPIS GODFRIDI KEMPENSIS, 1584. – P. I
Мідерит
Багатоколірна
Папір
43,4 × 34,2 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта має дволінійну рамку, на якій подано підписи градусів (через 5°) та нанесено поділки через кожний градус. Масштаб карти не вказано. В лівому верхньому куті, в художньому картуші, текст: *Medius meridianus 57, reliqui descripti sunt ex ratione parallelorum 50 et 68*. В правому верхньому куті карти зображено намет, дві людські постаті, кибитку й пару коней.

На карті зображено територію Європейської Сарматії *(Sarmatia Evropae)* од Вісли *(Vistula fluvius)* до Дону *(Tanais fluvius)* та територію Азійської Сарматії *(Sarmatiae Afiaticę pars)* за картою Птолемея.

Українські землі подано дещо відмінно від карти К. Птолемея. Змінено, зокрема, зображення Дніпра *(Borysthenes fluvius)*, який у Птолемея традиційно зображався двома руслами. Витік Дніпра позначений двома джерелами – північним *(Borysthenis fons septentrionalior)* у Будинських горах *(Budinus mons)* та південним *(Borysthenis fons meridionalior)*. Позначені Чорне *(Euxini maris pars)* та Азовське *(Maeotis Palus)* моря, Кримський півострів *(Taurica Chersonesus)*, на Чорному морі – півострів *Achillus cursus*, на захід від нього – острів і місто Борисфен *(Borysthenis)*. У північному Причорномор'ї та на Кримському півострові – густа мережа міст, серед них: Ольвія *(Olbia que et Borysthenes)*, Ніконіум *(Niconium)*, Тамирака *(Tamyraca)*, Торокка *(Torocca)*, Каркіне *(Carcine)*, Метрополіс *(Metropolis)*.

На карті позначені гори: Пеуцинські *(Peuce mons)*, Будинські *(Budinus mons)*, Алаунські *(Alaunus mons)*, Амадоцькі *(Amadoci montes)*. Показані місця проживання племен: пеуцинів *(Peucini)*, карпів *(Carpiani)*, ґеунів *(Geuni)*, бодинів *(Bodini)*, бастернів *(Basternę)*, тарґів *(Targi)*, тиранґітів *(Tyrangitę)*, тавроскіфів *(Tauroscythę)*, торрекадів *(Torreccadę)*, амадоків *(Amadoci)*, язиґів *(Iazyges)*, гунів *(Chuni)*, роксоланів *(Roxolani)* та ін.

Географічна *сучасна карта (tabula moderna)* з елементами карти К. Птолемея, увійшла до першого видання *Географії* К. Птолемея, виданого Ґ. Меркатором 1578 р. без тексту. У 1584 р. вийшло наступне видання вже з текстом Птолемея. У такому вигляді *Географія* перевидавалася аж до 1730 р. у Дюссельдорфі (1602 р.), Франкфурті (1695, 1698, 1704 рр.), Амстердамі (1730 р.).

При переопрацюванні карти Європи К. Птолемея Ґ. Меркатор змінив форму карти з трапецієвидної на прямокутну, що дало змогу розширити картографічне зображення на північний захід, додавши фрагмент з карти «Європа IV», та на північний схід, до Невідомої землі. Підписи на карті добре читаються, гравюру було виконано на високому художньому рівні.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 1–109;
Височенко С. М., Симутіна А. Л. Антична Таврида... – С. 112–114;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 88–89;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 24–25;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 45, 46;
Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich... – S. 228–230;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 52–53;
Szaniawska L. Analiza... –S. 18–20, 169–173, 202–203.

EVR[OPAE] VIII. TAB[ULA]
Map of Europe VIII
1584, Cologne

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Gerard Mercator
Publisher: Gerard Mercator
Engraver: Gerard Mercator
Printer: Godfrid Kempensis
In the atlas: CL[AUDII] PTOLEMAEI ALEXANDRINI GEOGRAPHIAE LIBRI OCTO. RECOGNITIAM ET DILIGENTER EMENDATI CUM TABULIS GEOGRAPHICIS AD MENTEM AUCTORIS RESTITUTIS AC EMENDATIS. PER GERARDUM MERCATOREM. COLONIAE AGRIPPINAE, TYPIS GODFRIDI KEMPENSIS, 1584. - P. I

Copperplate engraving
Full color
Paper
43.4 × 34.2 cm
Language: Latin

The title is above the upper margin. The map has a double margin with grades signatures (every 5°) and points marked every one grade. The scale is not shown. There is this text in the upper left corner in the architectural cartouche: *Medius meridianus 57, reliqui descripti sunt ex ratione parallelorum 50 et 68*. There is a tent shown in the upper right corner, two human figures, covered wagon and a pair of horses.

The map shows European Sarmatia *(Sarmatia Evropae)* from the Vistula *(Vistula fluvius)* to Don *(Tanais fluvius)* and Asian Sarmatia *(Sarmatiae Afiaticę pars)* according to Ptolemy.

The representation of Ukrainian lands differs from that of C. Ptolemy; e.g. Dnipro *(Borysthenes fluvius)* is shown differently; Ptolemy showed two beds. Two river heads are shown: northern *(Borysthenis fons septentrionalior)* in Budyn Mts. *(Budinus mons)* and southern *(Borysthenis fons meridionalior)*. Black *(Euxini maris pars)* and Azov *(Maeotis Palus)* seas and Crimean Peninsula *(Taurica Chersonesus)* are shown, as well as Achillus cursus Peninsula on ther Black Sea, and to the west of it - island and city Borysthenis. In the Northern Prychornomorya and on the Crimean Peninsula the urban network is shown, comprising Olbia *(Olbia que et Borysthenes)*, Niconium, Tamyraca, Torocca, Carcine, and Metropolis.

The following mountains are indicated: Peucyn *(Peuce mons)*, Budyn *(Budinus mons)*, Alaun *(Alaunus mons)*, and Amadoc *(Amadoci montes)*. The tribal territories were shown: *Peucini*, *Carpiani*, *Geuni*, *Bodini*, Basterns *(Basternę)*, *Targi*, Tyrangits *(Tyrangitę)*, Tauroscythians *(Tauroscythę)*, Torreccads *(Torreccadę)*, *Amadoci*, *Iazyges*, Huns *(Chuni)*, Roxolans *(Roxolani)* etc.

Geographic *tabula moderna* with the elements of C. Ptolemy's map. This map was included into the first edition of C. Ptolemy's *Geography*, published by G. Mercator in 1578 w/o text. In 1584 the next edition came out with the Ptolemy's text this time. This edition of the *Geograpgy* was continuously republished up to 1730 in Düsseldorf (1602), Frankfurt (1695, 1698, 1704), and Amsterdam (1730).

Amending the C. Ptolemy's map of Europe G. Mercator changed the form of the map from trapezoid to rectangular one, which allowed expanding the cartographic content to the NW, adding a fragment from the map *Europe IV*, and NE, to the Unknown land. All signatures are readable; the engraving is artistically well-done.

Україна на стародавніх картах

ASIAE II TAB[ULA]
Карта Азії II
1584 р., Кельн

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Ґерард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Ґерард Меркатор
Гравер: Ґерард Меркатор
Друкар: Ґодфрід Кемпен (Godfrid Kempensis)
В атласі: CL[AUDII] PTOLEMAEI ALEXANDRINI GEOGRAPHIE LIBRI OCTO. RECOGNITIAM ET DILIGENTER EMENDATI CUM TABULIS GEOGRAPHICIS AD MENTEM AUCTORIS RESTITUTIS AC EMENDATIS. PER GERARDUM MERCATOREM. COLONIAE AGRIPPINAE, TYPIS GODFRIDI KEMPENSUS, 1584. – P. P
Мідерит
Багатоколірна
Папір
46,2 × 35,2 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта має дволінійну рамку, на якій подано підписи та поділки градусів.

У правому верхньому куті, в стилізованому картуші – текст: *Medius meridianus 75, reliqui ad cum inclinati sunt ratione 50 et 58 parallelorum*. На карті багато малюнків: біля Дону – Жертовник Цезаря з полум'ям *(Cesaris aere)*, у Ріфейських горах *(Riphei montes)* – Жертовник Олександра *(Alexandri arę)*, в Заволжі *(Rha fluvius)* – два пастухи з вівцями та псом, на Північному Кавказі – два Стовпи Олександра.

З українських земель на карті зображено: Азовське море *(Mæotis palus)*, Приазов'я і Кримський півострів *(Taurica Chersonesus)*, північну частну Чорного моря *(Ponti Euxini)*, Сиваш *(Byces palus)*. В Амадоцьких горах беруть початок річки *Lycus flu*, *Agarus fluvius*, *Gerrus fluvius*, які впадають в Азовське море. Річка *Portius fluvius* витікає з Алаунських гір і теж впадає в Азовське море. Між річками *Lycus* та *Agarus* зображено ущелину, вкриту лісом: *Saltus dei lucus*. На північно-західному узбережжі Азовського моря розташовані міста *Tanais, Carcea vicus, Hygris, Cnema, Acra, Leanum.*

На Кримському півострові позначена річка Салгир *(Istrianus flu)*, на узбережжі розташовані міста Геракліум *(Heraclium)*, Партеніум *(Partenium)*, Мирмеціум *(Myrmecium)*, Босфор *(Bosph)*, Пантикапей *(Pantikapea)*, Тиріктата *(Tyrictata)*, Німфеум *(Nympheum)*, Феодосія *(Theodosia)*, Лаґира *(Lagyra)*, Харакс *(Charax)*, Дандака *(Dandaca)*. Євпаторія *(Eupatoria)*.

Карта відзначається особливою повнотою подачі даних з *Географії* К. Птолемея, всі підписи на карті добре читаються.

Височенко С. М., Симутіна А. Л. Антична Таврида... – С. 112–114;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 88–89;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 24–25;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 45, 46;
Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich... – S. 228–230;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 52–53;
Szaniawska L. Sarmacja na mapach... – S. 18–20, 169–173, 202–203.

Україна на стародавніх картах

ASIAE II TAB[ULA]
Map of Asia II
1584 p.,
Cologne

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Gerard Mercator
Publisher: Gerard Mercator
Engraver: Gerard Mercator
Printer: Godfrid Kempensis
In the atlas: CL[AUDII] PTOLEMAEI ALEXANDRINI GEOGRAPHIE LIBRI OCTO. RECOGNITIAM ET DILIGENTER EMENDATI CUM TABULIS GEOGRAPHICIS AD MENTEM AUCTORIS RESTITUTIS AC EMENDATIS. PER GERARDUM MERCATOREM. COLONIAE AGRIPPINAE, TYPIS GODFRIDI KEMPENSUS, 1584. - P.P
Copperplate engraving
Full color
Paper
46.2 × 35.2 cm
Language: Latin

The title is above the upper margin. The map has a double margin with signatures and points of grades.

In the upper right corner, there is the text in the stylized cartouche: *Medius meridianus 75, reliqui ad cum inclinati sunt ratione 50 et 58 parallelorum*. The map is richly illustrated: near Don there is a Caesar's Altar with flames *(Cesaris aere);* in Riphei Mts *(Riphei montes)* there is the Alexandrian Altar *(Alexandri arę)*; in Zavolzhye territories there are two shepherds with sheep and a dog; in the Northern Caucasus there are two Alexandrian Pillars.

Of all Ukrainian lands there are only the Sea of Azov *(Mæotis palus)*, Pryazovya and Crimean Peninsula *(Taurica Chersonesus)*, northern part of the Black Sea *(Ponti Euxini)*, and Syvash *(Byces palus)*. In Amadoc Mts there are river heads of *Lycus, Agarus,* and *Gerrus* flowing into the Sea of Azov. River *Portius fluvius* flows Alaun Mts and also into the Sea of Azov. Between the rivers *Lycus* and *Agarus* there is a forestal ravine: *Saltus dei lucus*. Along the NW shore of the Sea of Azov there are such cities as *Tanais, Carcea vicus, Hygris, Cnema, Acra,* and *Leanum*.

On the Crimean Peninsula the map shows the River Salhyr *(Istrianus flu);* near the shore there are such cities as *Heraclium, Partenium, Myrmecium, Bosph, Pantikapea, Tyrictata, Nympheum,* Feodosiya *(Theodosia), Lagyra, Charax, Dandaca,* and *Eupatoria*.

The map accurately repeats all data from the C. Ptolemy's *Geography*; all signatures are readable.

POLONIAE FINITIMARUMQUE LOCORUM DEſCRIPTIO AUCTORE WENCEſLAO GODRETCIO POLONO JOHANN BUSSEMECHER EXC. HENRICUS NAGEL FECIT

Польща, у її кордонах і територіях, описана автором Вацлавом Ґродецьким, поляком, зображена Йоганном Буссемехером, виконана Генріхом Наґелем 1592 р., Кельн

Автор: Вацлав Ґродецький (Wacław Grodeski)

Видавець: Маттіас Квад (Mattias Quad)

Гравер: Генріх Наґель (Henricus Nagel)

Друкар: Йоганн Буссемехер (Johann Bussemecher)

В атласі: EUROPAE TOTIUS ORBIS TERRARUM DESCRIPTIO COLONIAE EX OFFICINA TYPOGRAPHICA JANI BUSSEMECHER, ANNO MDXCII. – M. 68

Шкала лінійного масштабу: *Scala miliarium Germanicorum*

Мідерит

Одноколірна

Папір, наклеєний на полотно

26,8 × 18,1 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у лівому нижньому куті, в картуші (зображення скельного блоку, оздобленого з правого боку маскароном у профіль; зверху картуша – кільце). Карта має дволінійну рамку, у лівому верхньому куті якої – шкала лінійного масштабу. Правіше картуша – підпис гравера: *Henricus Nagel fecit.*

Землі України на сході показані до течії Дніпра. Кордонами виділено воєводства Русь *(Ruſſia)*, Волинь *(Volhinia)*, Поділля *(Podolia)*. На цих територіях, а також у межах Литви *(Magnvs Dvcatus Litvaniae)* позначено багато міст. На землях воєводства Русь нанесено міста: Дукля *(Duckla)*, Риманів *(Rimanow)*, Сянок *(Sanock)*, Яслиська *(Jaslisk)*, Перемишль *(Przemyslia)*, Мостиська *(Mostyſka)*, Ярослав *(Jaroſlaw)*, Тишівці *(Tiſzowcze)*, Любачів *(Lubaczów)*, Потелич *(Potilicz)*, Тустань *(Tustan)*, Самбір *(Sanibor)*, Журавно *(Zarnawno)*, Долина *(Dolina)*, Дрогобич *(Drohobicz)*, Галич *(Halicz)*, Козибели *(Cozibeli)*, Жуків *(Zukow)*, Коломия *(Colonia)*, Бучач *(Buczacz)*, Підгайці *(Podhayce)*, Львів *(Leopolis)*, Теребовля *(Trebowla)*, Дунаїв *(Dunayow)*, Збараж *(Sbaras)*, Снятин *(Snatyn)*, Глиняни *(Glinane)*, Стоянів *(Stoyanow)*, Сокаль *(Sokal)*, Добротвір *(Dobrodwor)*, Комарно *(Camarno)*, Куликів *(Culicow)*, Червоне *(Czerwone)*.

На території Волині нанесено міста: Орша *(Orsza)*, Городок *(Grodeck)*, Клевань *(Clewan)*, Рівне *(Rowna)*, Острог *(Oſtrog)*, Турійськ *(Durisko)*, Чорторийськ *(Czardoriſko)*, Ізяслав *(Zaſlaw)*, Кременець *(Krzemenec)*, Луцьк *(Luczko)*, Вишнівець *(Viſnowicz)*, Дорогобуж *(Drohobus)*, Дубровиця *(Dubrovicza)*, Степань *(Stepan)*, Звягель *(Dzvibel)*, Житомир *(Sitomiers)*. На землях Поділля нанесено міста: Полонне *(Polone)*, Вінниця *(Wynicza)*, Чуднів *(Czudnow)*, Бар *(Bar)*, Брацлав *(Braczlaw)*, Красилів *(Kraſilow)*, Смотрич *(Smetricz)*, Скала *(Skala)*, Кам'янець *(Camienyecz)*, Степанівці *(Sczepanovice)*, Бакота *(Bacota)*, Сорока *(Sroca)*, Устя *(Uſtÿa)*, Любар *(Tubarcza)*. В гирлі Дністра позначено Білгород *(Bialogrod)*, вздовж Дніпра – Київ *(Kÿow)*, Канів *(Kanÿow)*, Черкаси *(Cyrkaſÿ)*, двічі – Очаків *(Orczakow, Daſzow)*. Гідрографічну мережу України представляють річки Дніпро *(Nyper fluvius qui Ptol[emaei] Boriſtenes)*, Прип'ять *(Przÿpiecz)* з притоками Случ *(Slucÿ flu.)* і Стир *(Styr fluvius)*, Бог (Південний Буг) *(Bog fluvius)*, Дністер *(Nieſter fl. Ptolemeo Tyros)*. Лісові масиви позначено на Правобережжі і на Волині.

Назви об'єктів на карті підписано шрифтами різної висоти, залежно від їхньої значимості.

У 90-х роках XVI ст. гравер і видавець Й. Буссемехер (працював у 1580–1616 рр.) разом з географом М. Квадом (1557–1613 рр.) підготував на основі Атласу світу А. Ортелія «кишеньковий» атлас світу, який вийшов під назвами: *Europae totius orbis Terrarum descriptio* (Кельн, Йоганн Буссемехер, 1592, 1594, 1596 рр.) і *Geographisch Hantbuch* (Йоганн Буссемехер, 1600 р.); *Tacciculus geographicus* (Кельн, Вільгельм Лютзенкірчен, 1608 р.). Описана карта Польщі В. Гродецького походить із одного з видань згаданого атласу.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 105;
Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 89;
Кордт В. Материалы по истории... 1910. – С. 13;
Люта Т. Україна... – С. 51–65;
Огородник Т. М., Падюка Н. В. Картографічна збірка...– С. 85;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 26–28;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 264;
Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich... – S. 218–219;
Peliwo S. Mapy ziem Polskich... – S. 15–19;
Dzikowski M. Katalog atlasów... – S. 26–27;
Szaniawska L. Analiza... – S. 35–37.

POLONIAE FINITIMARUMQUE LOCORUM DEſCRIPTIO AUCTORE WENCEſLAO GODRETCIO POLONO JOHANN BUSSEMECHER EXC. HENRICUS NAGEL FECIT

The borders and territories of Poland described by Wacław Grodecki, a Pole, drawn by Johann Bussemecher, and made by Henricus Nagel 1592, Cologne

Author: Wacław Grodecki

Publisher: Mattias Quad

Engraver: Henricus Nagel

Printer: Johann Bussemecher

In the atlas: EUROPAE TOTIUS ORBIS TERRARUM DESCRIPTIO COLONIAE EX OFFICINA TYPOGRAPHICA JANI BUSSEMECHER, ANNO MDXCII. – M. 68

Line scale: *Scala miliarium Germanicorum*

Copperplate engraving

One-color

Paper pasted on canvas

26.8 × 18.1 cm

Language: Latin

The title of the map is in the lower left corner, in the cartouche (image of a rock decorated with mascherone profile on the right; over cartouche there is a ring). The map has a double-line margin with the line scale in the upper left corner. There is the engraver's signature to the right of the cartouche: *Henricus Nagel fecit.*

The Ukrainian lands in the east are shown down to the very stream of Dnipro. The boundaries are shown for Rus Województwo *(Ruſſia)*, Volyn *(Volhinia)*, and Podillia *(Podolia)*. Within these boundaries and in Lithuania *(Magnvs Dvcatus Litvaniae)* many cities are shown. Rus Województwo contains the following cities: *Duckla*, Rymaniw *(Rimanov)*, Sianock *(Sanock)*, Jaslyska *(Jaslisk)*, Peremyshl *(Przemyslia)*, *Moſtyska*, *Jaroſlaw*, Tyshivtsi *(Tiſzowcze)*, Liubachiv *(Lubaczów)*, Potelych *(Potilicz)*, Tustan, Sambir *(Sanibor)*, Zhuravno *(Zarnawno)*, Dolyna *(Dolina)*, Drohobych *(Drohobicz)*, Halych *(Halicz)*, Kozybely *(Cozibeli)*, Zhukiv *(Zukow)*, Kolomyia *(Colonia)*, Buchach *(Buczacz)*, Pidhaitsi *(Podhayce)*, Lviv *(Leopolis)*, Terebovlia *(Trebowla)*, Dunayiv *(Dunayow)*, Zbarazh *(Sbaras)*, Sniatyn *(Snatyn)*, Hlyniany *(Glinane)*, Stoyaniv *(Stoyanow)*, *Sokal*, Dobrotvir *(Dobrodwor)*, Comarno *(Camarno)*, Kulykiv *(Culicow)*, and Chervone *(Czerwone)*.

Volyn includes the following cities: Orsha *(Orsza)*, Horodok *(Grodeck)*, Klevan *(Clewan)*, Rivne *(Rowna)*, Ostroh *(Oſtrog)*, Turiysk *(Durisko)*, Chortoryisk *(Czardoriſko)*, Iziaslav *(Zaſlaw)*, Kremenets *(Krzemenec)*, Lutsk *(Luczko)*, Vyshnivets *(Viſniowicz)*, Dorohobuzh *(Drohobus)*, Dubrovytsia *(Dubrovicza)*, *Stepan*, Zviahel *(Dzvihel)*, Zhytomyr *(Sitomiers)*. In Podilla lands the following cities were shown: Polonne *(Polone)*, Vinnytsia *(Wynicza)*, Chudniv *(Czudnow)*, *Bar*, Braclaw *(Braczlaw)*, Krasyliv *(Kraſilow)*, Smotrych *(Smetricz)*, *Skala*, Kamyanets *(Camienyecz)*, Stepanivtsi *(Sczepanovice)*, *Bacota*, Soroka *(Sroca)*, *Ustya* *(Uſtÿa)*, Liubar *(Tubarcza)*. In Dnister Estuary there is Bilhorod *(Bialogrod)*, along Dnipro - Kyiv *(Kÿow)*, Kaniv *(Kanÿow)*, Cherkasy *(Cyrkaſÿ)*, twice - Ochakiv *(Orczakow, Daſzow)*. Ukrainian waterways are represented by Dnipro *(Nyper fluvius qui Ptol[emaei] Boriſtenes)*, Prypyat *(Przÿpiecz)* with its tributaries Sluch *(Slucz flu.)* and Styr *(Styr fluvius)*, Boh (Pivdenny Buh) *(Bog fluvius)*, and Dnister *(Nieſter fl. Ptolemeo Tyros)*. Woods are shown in Pravoberezha and Volyn.

The size of print depends on the importance of the object.

In the 90s of the 16th c. engraver and editor J. Bussemecher (worked in 1580–1616) together with geographer M. Qvad (1557–1613) on the basis of the *World Atlas* of A. Ortelius prepared the pocket atlas of the world, published as *Europae totius orbis Terrarum descriptio* (Kolonia, Johann Bussemecher, 1592, 1594, 1596) and *Geographisch Hantbuch* (Johann Bussemecher, 1600); *Tacciculus geographicus* (Kolonia, Wilhelm Lutzenkirchen, 1608). The above map of Poland of W. Grodecki is from one of the said publications of the atlas.

TOTIVS ORBIS COGNITI VNIVERSALIS DESCRIPTIO.
Cui etiam eandem orbis terræ delineationem, duorum circulorum capacitate, huius descriptionis mundi longitudinem documento admirantibus, adiecimus. A°. M. D. LXXXIX.
AMERICA
Terra Australis
Circulus Antarcticus
EVROPA
Mare Indicum
Terra Australis
SEPTENTRIO
Terra Incognita
INCOGNITA
TERRA
AMERICA
Anian reg.
CIRCVLVS ARTICVS
Tolm reg.
La Florida
TROPICVS CANCRI
AEQVINOCTIALIS
TROPICVS CAPRICORNI
Noua Guinea
di S. Lazaro
OCCIDENS
ORIENS
AFRICA
Mediterraneum
ASIA
Iaua maior
Iaua minor
Archipelago minore
Terra del fuego
CIRCVLVS ANTARTICVS
TERRA
AVSTRALIS
MERIDIES
Gerardus Iudoeus excudeb.

TOTIVS ORBIS COGNITI VNIVERSALIS DESCRIPTIO. CUI ETIAM EANDEM ORBIS TERRÆ DELINEATIONEM, DUORUM CIRCULORUM CAPACITATE, HUIUS DEſCRIPTIONIS MUNDI LONGITUDINEM DOCUMENTO ADMIRANTIBUS, ADIECIMUS. A°. M.D.LXXXIX
Qui cupit ingentem gratis cognoscere mundum,
Hec percurrat, iter tumque tabella dabit.
Quam nunc Iudaeus reddendam censuir illi:
Prisca cui placido pectore lecta fuit.
Загальний опис усього відомого світу. Який також має зображення тих самих частин світу, що містяться на двох півкулях, з додатком численних рідкісних документів про цей опис світу. Року 1589.
Хто бажає легко пізнати величезний світ,
Хай пробіжить цей шлях, як подає його карта,
Котру тепер Юдей вирішив відтворити
Для тих, хто давно читав її, зі спокійним серцем.
1593 р., Антверпен

Автор: Ґерард де Йоде (Gerard de Jode)
Видавець: Корнеліс де Йоде (Cornelis de Jode)
Гравер: Ян ван Детекум (Jan van Deutecum, Doetichum), Лукас ван Детекум (Lucas van Deutecum, Doetichum)
В атласі: SPECULUM ORBIS TERRÆ. – ANTVERPIÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GERARDI DE IVDAEIS, SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX – ANNO MDXCIII. – T. 2. – P. 1
Мідерит
Багатоколірна
Папір
50,4 × 35 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у верхній її частині, у прямокутній рамці з орнаментом. Карта має дволінійну рамку з орнаментом. Обабіч заголовка – карти півкуль. У лівому нижньому куті – видавнича примітка: *Gerardus Iudaeus excudeb* (виготовив Ґерард Юдей). У правому нижньому куті – видавнича примітка: *Hanc orbis vniuersalem descriptionem Corn[elius] de Iudaejis Antverpien[sis] pridie Calend[as] Nouemb[ris] in alma Academia duacensi, A°. 1589. p[er] fecit* (Цей загальний опис світу виконав у рідній Академії Корнеліс з Юдеїв Антверпенський перед листопадовими календами року 1589). На полі карти підписані сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*, позначено екватор. Материк Австралія *(Terra Avstralis)* розтягнутий вздовж всієї південної рамки карти і має неправдоподібно великий розмір.

Карта охоплює територію від Ґренландії до Антарктики з півночі на південь, від Нової Ґвінеї до Молуккських островів із заходу на схід. Континенти пофарбовані різними кольорами. Арктика зображена як смуга островів з написом: *Terra Incognita*.

На території Європи *(Evropa)* виділені такі країни, як Іспанія *(Hiſpania)*, Франція *(Gallia)*, Італія *(Italia)*, Німеччина *(Germania)*, Норвегія *(Noruetia)*, Швеція *(Suedia)*, Славонія *(Slauonia)*, Угорщина *(Hugaria)*, Польща *(Polonia)*, Лівонія *(Liuonia)*, Литва *(Lituania)*, Моравія *(Morauia)*, Московія *(Moſcouia)*.

На землях України шрифтом, схожим на той, яким підписано назви країн, подано підпис Поділля *(Podolia)*. З міст позначено тільки Аслан *(Oslam)* біля Чорного моря *(Pontus Euxinus)*.

Карта входила у перше видання атласу *Speculum Orbis Terrarum* (1578 р.) голландського картографа і видавця Ґерарда де Йоде. З невеликими змінами друкувалася у другому виданні атласу, здійсненому його сином Корнелісом 1593 р.

TOTIVS ORBIS COGNITI VNIVERSALIS DESCRIPTIO. CUI ETIAM EANDEM ORBIS TERRÆ DELINEATIONEM, DUORUM CIRCULORUM CAPACITATE, HUIUS DEſCRIPTIONIS MUNDI LONGITUDINEM DOCUMENTO ADMIRANTIBUS, ADIECIMUS. A°. M.D.LXXXIX
Qui cupit ingentem gratis cognoscere mundum,
Hec percurrat, iter tumque tabella dabit.
Quam nunc Iudaeus reddendam censuir illi:
Prisca cui placido pectore lecta fuit.
The general description of the whole known world. It delineates the parts of the world in both hemispheres with supplemented admirable documents related to this description of the world. 1589.
Who desires to get knowledge of the world with no effort,
Let him travel the roads as they're shown;
This whole map by the Jew was created
For the curious mind once more to enjoy it.
1593, Antwerp

Author: Gerard de Jode
Publisher: Cornelis de Jode
Engraver: Jan van Deutecum (Doetichum), Lucas van Deutecum (Doetichum)
In the atlas: SPECULUM ORBIS TERRÆ. – ANTVERPIÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GERARDI DE IVDAEIS, SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX – ANNO MDXCIII. – T. 2. – P. 1
Copperplate engraving
Full color
Paper
50.4 × 35 cm
Language: Latin

The map title is in an upper rectangular ornamented frame. The map has two-line ornamented borders. The title is berween the hemispheres. The editor's note is in the lower left corner: *Gerardus Iudaeus excudeb* (made by Gerard the Jew). The publisher's note is in the lower right corner: *Hanc orbis vniuersalem descriptionem Corn[elius] de Iudaejis Antverpien[sis] pridie Calend[as] Nouemb[ris] in alma Academia duacensi, A°. 1589. p[er] fecit* (Cornelis from the Antwerp Jews made this general description of the world in his Academy on the eve of November 1, 1589). The cardinal points are inscribed on the map: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*; the equator is denoted. The island continent Australia *(Terra Avstralis)* is stretched along the bottom border and is improbably big.

The map shows the territory from Greenland down to Antartic, from New Guinea eastward to the Moluccas. The continents are colored differently. Arctic is shown as a belt of islands with an inscription: *Terra Incognita*.

In Europe *(Evropa)* such countries are brought out: Spain *(Hiſpania)*, France *(Gallia)*, Italy *(Italia)*, Germany *(Germania)*, Norway *(Noruetia)*, Sweden *(Suedia)*, Slavonia *(Slauonia)*, Hungary *(Hugaria)*, Poland *(Polonia)*, Livonia *(Liuonia)*, Lithuania *(Lituania)*, Moravia *(Morauia)*, Muscovy *(Moſcouia)*.

In Ukraine Podillia *(Podolia)* is inscribed with the font used for countries. The only town shown is Aslan *(Oslam)* near the Black Sea *(Pontus Euxinus)*.

The map was included into the first edition of the atlas *Speculum Orbis Terrarum* (1578) of the Dutch mapmaker and publisher Gerard de Jode. With minor changes it went into the second edition brought out by his son Cornelis in 1593.

Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 13–21;
Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 65;
Buczek K. Dzieje... – S. 34;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 46–49;
Lelevel J. Géographie... – T. II. – P. 184–186;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 85, 86.

COGNITI VNIVER
SCRIPTIO.
em, duorum circulorum capacitate, huius de:
admirantibus, adiecimus. A°. M.D.LXXXIX.
Terra Australis

Incog
Lappia
Lacus albus
Norue tia
Sue dia
Bod dia
Petzora
Slowoda
Kondoria
Obea
Tazata
Solofki
Moscouia
Lituania
Moskow
Polonia
Podolia
Germa
EVROPA
Gal lia
Hugari
Italia
Hispania
Lisboa
Pontus Euxinus
Natolia
Cazan
Comania
Cambaluch
Mare d. Sala
Bachu
Media
Syria
Arabia deserta
Mare Mediterraneum
Barbaria
Tunis
Algier
AFRI CA
Agisymba
Tombotu
Berdoa
Gaoga
Egiptus
Nubi
Abissini
Ayaman
Medina
Mecha
Ormus
Zocotora
Biafar
C. da Verga

NOVA TOTIVS EVROPAE TABVLA
ex magnis Gerardi de Iudæis P. desumpta.
Generoso atq; magnifico DNO. D. Theodorico Echter a Mespelbru, Cæs. Maiestat. et Reueredis. Princip. Episcopi Herbipolesis, a Consilÿs primo, dedicata. A. M.D.CXIII.
Septentrio
Meridies
occidens.
oriens.
TER RA NOVA ZEMLA
OCEA NVS SEPTE TRIONA LIS
MARE PET ZORKE
RVS SIA
Pontus Euxinus
MEDITER RAN
AFRICAE PARS
Asores Insulæ
Insulæ Canariæ
Formis hæredum Gerardi de Iode.

NOVA TOTIVS EVROPAE TABVLA EX MAGNIS GERARDI DE IUDÆIS P. DEſUMPTA. GENEROſO ATQ MAGNIFICO D[OMI]NO D[OMINA] THEODORICO ECHTER A MEſPELMBRU, CÆS. MAIEſTAT. ET REUREDIſS. PRINSIP. EPIſCOPI HERBIPOLEſIS, A CONſILŸS PRIMO, DEDICATA. A. M.D.CXIII[1].
Нова карта всієї Європи, укладена з великої Ґерардом з Юдеїв батьком. Присвячена шляхетному і вельможному панові Теодорікові Ехтерові з Меспельбруна, першому радникові Цісарської величності і Превелебного князя єпископа гербіполенського. Року 1593.
1593 р., Антверпен

Автор: Ґерард де Йоде (Gerard de Jode)
Видавець: Корнеліс де Йоде (Cornelis de Jode)
Гравер: Ян ван Детекум (Jan van Deutecum, Doetichum), Лукас ван Детекум (Lucas van Deutecum, Doetichum)
В атласі: SPECULUM ORBIS TERRÆ. – ANTVERPIÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GERARDI DE IVDAEIS, SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX – ANNO MDXCIII. – T. 2. – P. 7
Мідерит
Багатоколірна
Папір
44 × 32,8 см
Мова: латинська

Заголовок розташовано в окремій рамці, над верхньою рамкою карти; зліва від заголовка – герб єпископа Ехтера, обабіч рамки з заголовком – картуші в стилі бароко з двома маскаронами. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів вздовж північного і південного края карти, лінію з позначеннями географічної широти нанесено на полі карти, з лівого боку; позначені Північне полярне коло і тропік Рака. Над нижньою рамкою, посередині, – видавнича примітка: *Formis heredum Gerardi de Iode*. В правому нижньому куті, у прямокутному стилізованому картуші, зображено десять пар (чоловік і жінка) представників народів Європи і Африки в національному одязі.

Карта охоплює територію від Нової Землі *(Terra Nova Zemla)* до північного узбережжя Африки з півночі на південь, від Азорських островів до гирла Обі з заходу на схід. Межа між Європою і Азією показана по Дону. Острів Нова Земля, що зображений над Скандинавським півостровом, за розмірами перевищує всю Європу.

Українські землі представлені Поділлям *(Podolia)*, Кримським півостровом (без назви), Подніпров'ям (без назви). На цій території зображено Чорне *(Pontus Euxinus)* та Азовське *(Palus Meotis)* моря, річки Дунай, Дністер, Південний Буг, Дніпро, назви річок не підписані. Приазов'я на карті помилково названо Кримом *(Crimea)*. Показано густу мережу населених пунктів на узбережжі Чорного і Азовського морів, здебільшого колоній, рідшу – на Придніпров'ї та Поліссі.

Правдоподібно, що карта є зменшеним переопрацюванням карти Центральної Європи, створеної Генріком Зеллем близько 1535 р. і надрукованої у 1560 і 1562 рр. Перероблений Ґерардом де Йоде варіант карти був уперше надрукований в його атласі *Speculum Orbis Terrarum* 1578 р., пізніше карта увійшла до атласу Корнеліса де Йоде, виданого 1593 р. коштом вдови Ґерарда де Йоде.

---

[1] У даті помилково цифра «X» стоїть після «C».

NOVA TOTIVS EVROPAE TABVLA EX MAGNIS GERARDI DE IUDÆIS P. DEſUMPTA. GENEROſO ATQ MAGNIFICO D[OMI]NO D[OMINA] THEODORICO ECHTER A MEſPELMBRU, CÆS. MAIEſTAT. ET REUREDIſS. PRINSIP. EPIſCOPI HERBIPOLEſIS, A CONſILŸS PRIMO, DEDICATA. A. M.D.CXIII[1].
The new map of the whole Europe reduced from the big one of Gerard the Jew Senior and dedicated to the noble honorable Theodoric Echter from Mespelbrun, the first councilor to His Majesty the Caesar and Reverend Principal Bishop of Herbipolens. 1593.
1593, Antwerp

Author: Gerard de Jode
Publisher: Cornelis de Jode
Engraver: Jan van Deutecum (Doetichum), Lucas van Deutecum (Doetichum)
In the atlas: SPECULUM ORBIS TERRÆ. – ANTVERPIÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GERARDI DE IVDAEIS,SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX – ANNO MDXCIII. – T. 2. – P. 7
Copperplate engraving
Full color
Paper
44 × 32.8 cm
Language: Latin

The map title is in a separate frame over the upper border; on the left of it there is the coat of arms of the Bishop of Echter; on both sides of the title frame there are Baroque cartouches with two *mascherone*. The map has two-line margins with degrees marked along the northern and southern borders; the line with marked latitudes is drawn on the left; the Polar Circle and tropic of Cancer are shown. The publisher's note is over the lower mid-margin: *Formis heredum Gerardi de Iode.* In the lower right corner, in the quadrangular stylized cartouche, there are drawn ten couples in national apparel (man and woman) representing peoples of Europe and Africa.

The map shows the territory from the Novaya Zemlya *(Terra Nova Zemla)* down to the northern coast of Africa, from the Azores eastward to the Ob Estuary. The border between Europe and Asia is shown along Don. Novaya Zemlya over Scandinavia is shown bigger than the rest of Europe.

The Ukrainian lands are represented by Podillia *(Podolia)*, Crimean Peninsula (unnamed), and Podniprovya (unnamed). Within these limita there are the Black *(Pontus Euxinus)* and Azov *(Palus Meotis)* seas, rivers Danube, Dnister, Pivdenny Buh, Dnipro; the rivers remained unsigned. Pryazovya is mistakenly called Crimea *(Crimea)*. There is a dense network of settlements along the shores of Black and Azov seas, mostly colonies; in Prydniprovya and Polissia the settlements are more infrequent.

Probably, it is the reduced remake of the map of Central Europe drawn by Henricus Zelle in *c.* 1535 and published in 1560 and 1562. The variant remade by Gerard de Jode was first included into his atlas *Speculum Orbis Terrarum* in 1578; later it appeared in the atlas of Cornelis de Jode, sponsored by the widow of Gerard de Jode and published in 1593.

---

[1] There is an error in the date: «X» and «C» should be interchanged.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 101–109;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 13–21;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 85;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister... – S. 136б, 166;
Lelevel J. Géographie... – T. II. – P. 184–187.

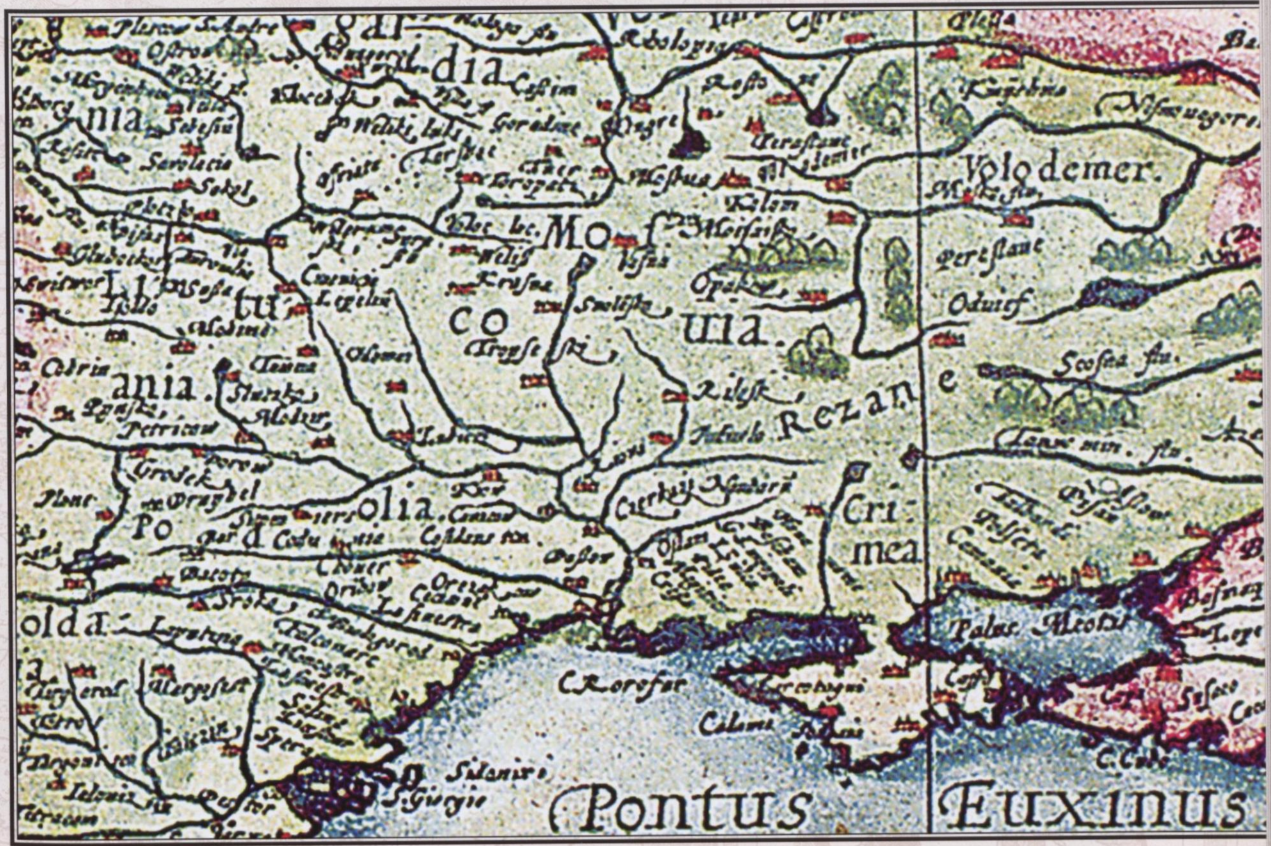
Volodemer.
Rezan
Crimea
Palus Meotis
Pontus
Euxinus

POLONIÆ AMPLISSIMI REGNI TYPVS GEOGRAPHICVS
Найпросторіше Королівство Польщі у географічному зображенні
1593 р., Антверпен

Автор: Ґерард де Йоде (Gerard de Jode)
Видавець: Корнеліс де Йоде (Cornelis de Jode)
Гравер: Ян ван Детекум (Jan va Deutecum, Doetichum), Лукас ван Детекум (Lucas van Deutecum, Doetichum)
В атласі: SPECULUM ORBIS TERRÆ. – ANTVERPIÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GERARDI DE IVDAEIS, SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX – ANNO MDXCIII. – T. 2. – P. 10
Шкала лінійного масштабу: *Scala miliarium Germanicorum*
Мідерит
Багатоколірна[1]
Папір[2]
50 × 38,5 см
Мова: латинська, німецька

Заголовок карти розташовано у фігурному картуші, із зображенням двох стилізованих фігур, у лівому верхньому куті. Карта має дволінійну художню рамку. На полі карти позначено градуси. Під заголовком – роза вітрів з позначеними чотирма сторонами світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* Справа від заголовка – шкала лінійного масштабу. Внизу, зліва, в рамці, – портрет короля Сиґізмунда III Вази (правив у 1587–1632 рр.) з підписом: *SIGVSMVN[DVS] III. D[EI] G[RATIAE] REX Pol[oniae] Mold[aviae] XXXVII. prox[imae] haeres REGIS Suaed[rum].*

Карта охоплює територію від гирла Вісли (без назви) на півночі до витоків Віслока *(Wisloka flu)* в Карпатах на півдні, від русла Одеру *(Odero flu)* на заході до русла Горині (без назви) на сході. На карті позначені державні кордони Польщі з Литвою *(Magnvs Dvcatvs Litvaniae),* Пруссією *(Prvssia),* Угорщиною *(Hvngariae pars),* провінціями Священної Римської імперії – Помор'ям *(Pomerania),* Маркою *(Marca antiqva),* Сілезією *(Silesiæ Pars)* та межі земель, воєводств, князівств і повітів. Територія Польщі поділена на три частини – Велику Польщу *(Polonia Maior),* Малу Польщу *(Polonia Minor)* і Мазовію *(Masovia).* Територія Литви позначена двічі різними кольорами *(Litvania Ducatus, Magnus Ducatus Litvaniae)* – в басейні середньої течії Південного Бугу та в межиріччі Німану і Вілії.

Показані землі України: Волинь *(Volhinia)* і Русь *(Rvssia).* На цій території позначені річки: Буг (Західний Буг) *(Buga fl.),* Сян *(San fl.),* Прип'ять *(Prypiecz flu.),* Дністер *(Nister flu.).* Не підписані назви річок Стир, Горинь, Случ, Збруч, Прут. Доволі густа мережа населених пунктів показана без поділу на категорії – це, зокрема, Самбір *(Sanabor),* Комарно *(Comarno),* Львів *(Leopolis),* Золочів *(Sloczow),* Добротвір *(Dobrodwor),* Скала *(Skala),* Холм *(Cholmo),* Заслав *(Saslaw),* Дубровиця *(Dubrowicza),* Кам'янка-Бузька *(Kamionka Buska),* Олесько *(Oleska),* Глиняни *(Glinawy),* Сокаль *(Sokail),* Ковель *(Cowel),* Острог *(Ostrog),* Риманів *(Rimanow),* Яслиська *(Jasliska),* Дукля *(Duckla)* та ін.

На карті територія України зображена з великими помилками: землі між Збручем і Дністром показані зі зміщенням на захід, неправильно показано розташування приток Дніпра, Карпат.

Карта походить з другого видання атласу Ґерарда де Йоде *Speculum Orbis Terrarum*, видрукуваного його сином Корнелісом в Анверпені 1593 р. Перший варіант карти з атласу 1578 р. містив внизу зліва портрет Стефана Баторія з текстом під ним: *STEPHANVS D[ei] G[ratiae] REX POLONIÆ A[nno].* 1576 р., який був замінений у другому виданні портретом Сиґізмунда III. Карта до видання 1593 р. друкувалася з мідної плити карти Польщі, яку Ґ. де Йоде створив у 1576 р., ще перед першим виданням свого атласу. Гравіювали карту голландські гравери – брати ван Детекуми – Ян (1592–1630 рр.) і Лукас (1558–1593 рр.).

[1] У Науковій бібліотеці Львівського національного університету ім. Івана Франка зберігається два примірники атласу з описаною картою. На одному з примірників зафарбовані лише території Великої Польщі *(Polonia Majior)* – жовтим, Малої Польщі *(Polonia Minor)* і Мазовії *(Masovia)* – зеленим. Інший примірник – багатоколірний (9 кольорів).

[2] Один з двох примірників – наклеєний на полотно.

Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 65;
Buczek K. Dzieje... – S. 28, 34;
Encyklopedia... – S. 1073;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 46–49;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 161–162;
Lelevel J. Géographie... – T. II. – P. 184–186;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 85–86;
Szykula K. Mapa Rosji... – S. 68–97;
Wytyczak R. Śląsk... – S. 21, 24.

POLONIÆ AMPLISSIMI REGNI TYPVS GEOGRAPHICVS
The geographic presentation of the amplest Kingdom of Poland
1593, Antwerp

Author: Gerard de Jode
Publisher: Cornelis de Jode
Engraver: Jan van Deutecum (Doetichum), Lucas van Deutecum (Doetichum)
In the atlas: SPECULUM ORBIS TERRÆ. - ANTVERPIÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GERARDI DE IVDAEIS, SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX - ANNO MDXCIII. - T. 2. - P. 10
Line scale: *Scala miliarium Germanicorum*
Copperplate engraving
One-color[1]
Paper[2]
50 × 38.5 cm
Language: Latin, German

The map title is in the figured cartouche with two stylized figures in the upper left corner. The map has two-line artistic borders. On the map degrees are marked. Under the title there is a wind rose with the four cardinal points: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* The line scale is on the right of the title. The portrait of the King Sigismund III Waza (reigned in 1587-1632) carries the signature in the lower left frame: *SIGVSMVN[DVS] III. D[EI] G[RATIAE] REX Pol[oniae] Mold[aviae] XXXVII. prox[imae] haeres REGIS Suaed[rum].*

The map shows the territory from the Estuary of Vistula (unnamed) in the north to the river head of Vislok *(Wisloka flu)* in Carpathians in the south, from Oder *(Odero flu)* in the west to Horyn (unnamed) in the east. The map shows borders: among states–Poland with Lithuania *(Magnvs Dvcatvs Litvaniae),* Prussia (*Prvssia),* Hungary (*Hvngariae pars);* provinces of the Holy Roman Empire – Pomorze (*Pomerania),* Marca *(Marca antiqva),* Silesia *(Silesiæ Pars);* boundaries of lands, duchies and provinces. Poland is partitioned into three parts: Wielkopolska *(Polonia Maior),* Malopolska *(Polonia Minor)* and Mazovia *(Masovia).* The territory of Lithuania is twice colored differently *(Litvania Ducatus, Magnus Ducatus Litvaniae)* in the middle of Pivdenny Buh Basin and between Nemunas and Wilia.

Ukrainian Volyn (*Volhinia)* and Rus (*Rvssia)* are shown. There are such rivers as Zakhidny Buh (*Buga fl.),* Sian (*San fl.),* Prypyat (*Prypiecz flu.),* and Dnister (*Nister flu.).* The rivers Styr, Horyn, Sluch, Zbruch, and Prut are unsigned. The surrounding dense network of settlements is not categorized and includes Sambir (*Sanabor), Comarno,* Lviv (*Leopolis),* Zolochiv (*Sloczow),* Dobrotvir (*Dobrodwor), Skala,* Kholm (*Cholmo),* Zaslav (*Saslaw),* Dubrovytsia (*Dubrowicza),* Kamyanka-Buzka (*Kamionka Buska),* Olesko (*Oleska),* Hlyniany (*Glinawy),* Sokal (*Sokail),* Kovel (*Cowel),* Ostroh (*Ostrog),* Rymaniv *(Rimanow),* Yaslyska *(Jasliska),* Dukla (*Duckla)* etc.

Ukraine is mapped with numerous blunders: lands between Zbruch and Dnister are shifted westward; there are mistakes in showing tributaries of Dnipro and the Carpathians.

This map is from the second edition of the atlas of Gerhard Jode *Speculum Orbis Terrarum* published by his son Cornelis in Antwerp in 1593. The first variant from the atlas from 1578 featured the portrait of Stefan Batory on the lower left with the text: *STEPHANVS D[ei] G[ratiae] REX POLONIÆ A[nno].* (1576), which in the 2nd edition was replaced with the portrait of Sigismund III. Up to 1593 was printed from the copperplate of the map of Poland which had been executed by G. De Jode in 1576, before the first edition of his atlas. The map was engraved by Dutch brothers van Detecum - Jan (1592-1630) and Lucas (1558-1593).

[1] Two copies of the atlas with the said map are kept in the Scientific Library of the Ivan Franko National Lviv University. On one of two copies only Great Poland *(Polonia Majior)* was colored yellow, while Little Poland *(Polonia Minor)* and Mazovia *(Masovia)* were green. Another copy is multicolored (9 colors).

[2] One of 2 copy was pasted on the canvas.

MOSCOVIÆ MAXIMI AMPLIÆSIMI QVE DVCATVS. CHOROGRAPHICA DEſCRIPTIO AUTHORE ANTHONIO JANKINſONO ANGLO
Московія, найпросторіше велике князівство. Опис із місцевостями автора Антонія Дженкінсона, англійця 1593 р., Антверпен

Автор: Антоній Дженкінсон (Anthonius Jankinson), Ґерард де Йоде (Gerard de Jode)
Видавець: Корнеліс де Йоде (Cornelis de Jode)
Гравер: Ян ван Детекум (Jan van Deutecum, Doetichum), Лукас ван Детекум (Lucas van Deutecum, Doetiohum)
В атласі: SPECULUM ORBIS TERRÆ. – ANTVERPIÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GERARDI DE IVDAEIS, SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX – ANNO MDXCIII. – T. 2. – P. 9
Шкала лінійного масштабу: *Scala milliarium Germanicoru communum*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
26,3 × 32,6 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у лівому верхньому куті, у прямокутному стилізованому картуші. Карта має дволінійну рамку зі стилізованим орнаментом. Сторони світу підписано на полі карти: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* Під картушем із заголовком – шкала лінійного масштабу. На Лівобережжі, між Дніпром і Азовським морем, – зображення постатей двох татар з ведмедем, вище – малюнки оленів, вовків, на Північному Кавказі намальовано дві кибитки, між Волгою та Доном – чотири кибитки, запряжені верблюдами з погоничем. У правому верхньому куті, між річками Печорою і Об'ю, – малюнок «Золотої Баби». Карта разом із картою Лівонії *(Liviniæ provinciæ ac eivs)* відбита з однієї плити.

Карта охоплює територію від Білого моря на півночі до дельти Волги і гирла Дніпра на півдні, від Києва на заході до витоку Ками на сході.

Землі України представлені Подніпров'ям і Приазов'ям (без назв), на цій території позначені річки Дніпро *(Boristine uel Neper flu., Boristine flu.)*, Десна *(Deſna fluvius)* і Сож *(Soſt fluvius)*, міста Київ *(Kiou)*, Стародуб *(Stara dowbe)*. Приазов'я помилково назване Кримом *(Crimea)*. Вздовж всієї території Подніпров'я розміщено підпис: *Litvaniæ Pars.*

Карта є однією з двох відомих переробок карти Росії англійського мандрівника А. Дженкінсона, датованої 1562 р[1]. Окрім Ґерарда де Йоде карту переопрацював і друкував у своїх атласах А. Ортелій. Віднайдений у 1987 р. оригінал карти дав можливість дослідити рідкісну картографічну пам'ятку і зіставити її з відомими переопрацьованими варіантами карти. Переробка Ґерарда де Йоде, яка вперше з'явилася в атласі *Speculum Orbis Terrarum* 1578 р., а пізніше перевидана його сином, Корнелісом де Йоде, у атласі 1593 р. суттєво відрізняється від оригіналу. Карта охоплює значно меншу територію, представляючи тільки північно-західну частину оригінальної карти. На карті Ґ. де Йоде відсутні пояснювальні тексти і батальні сцени, якими багата карта Дженкінсона, що містить 27 текстів.

[1] За дослідженнями К. Шикули карта А. Дженкінсона була створена не раніше 1567–1568 рр.

MOSCOVIÆ MAXIMI AMPLISSIMI QVE DVCATVS. CHOROGRAPHICA DEſCRIPTIO AUTHORE ANTHONIO JANKINſONO ANGLO
Muscovy, the amplest great duchy. The chorography by Anthonius Jankinson, Englishman 1593, Antwerp

Author: Anthonius Jankinson, Gerard de Jode
Publisher: Cornelis de Jode
Engraver: Jan van Deutecum (Doetichum), Lucas van Deutecum (Doetiohum)
In the atlas: SPECULUM ORBIS TERRÆ. – ANTVERPIÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GERARDI DE IVDAEIS, SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX – ANNO MDXCIII. – T. 2. – P. 9
Line scale: *Scala milliarium Germanicoru communum*
Copperplate engraving
Full color
Paper
26.3 × 32.6 cm
Language: Latin

The map title is in the upper left corner in the quadrangular stylized cartouche. The map has a two-line border with the stylized ornament. The cardinal points are written in the margin: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* There is the line scale under the title cartouche. In Livoberezha – between Dnipro and the Sea of Azov – There are two Tatars depicted with a bear and drawings of deers and wolves above; on the Northern Caucasus two kibitkas are drawn; among the Volga and Don – four cameled kibitkas with a cameleer. In the upper right corner, between rivers Pechora and Ob, there is a picture of «Golden Baba». This and the map of Livonia *(Liviniæ provinciæ ac eivs)* are printed from one plate.

The map shows the territory from the White Sea in the north to the Volga Estuary and Dnipro Estuary in the south from Kyiv in the west to the upper reach of Kama in the east.

The Ukrainian lands include Podniprovya and Pryazovya (unnamed); here we find such rivers as Dnipro (*Boristine uel Neper flu., Boristine flu.*), Desna (*Deſna fluvius*) and Sozh *(Soſt fluvius)*, and cities Kyiv (*Kiou*) and Starodub (*Stara dowbe*). Pryazovya is mistakenly called Crimea *(Crimea).* There is an inscription across Podniprovya: *Litvaniæ Pars.*

This is one of two known remakes of the map of Russia of the English traveler A. Jankinson dated 1562[1]. Besides Gerard de Jode the map was remade and included into his atlases by A. Ortelius. Found in 1987 the original map permitted to study the rarity and compare it with the known remakes. Gerard de Jode's remake, which first appeared in the atlas *Speculum Orbis Terrarum* in 1578 and later republished by his son Cornelis de Jode in the atlas in 1593, is a far cry from the original. The territory mapped is not that vast showing only the NW part of the original. The map of G. de Jode carries neither explanations nor battle-pieces richly present on the Jankinson's map featuring 27 texts.

[1] According to K. Shykula, A. Jankinson's map was made after 1567–1568.

Дашкевич Я. Р. Територія України… – С. 89;
Кордт В. Материалы по истории… 1899. – С. 10–11;
Alexandrowicz S. Ziemie ruskie… – S. 108;
Alexandrowicz S. Stosunki… – S. 91–100;
Alexandrowicz S. Rozwój kartografii… – S. 65;
Bagrow L. A History… – P. 96–97;
Buczek K. Dzieje… – S. 34;
Katalog dawnych map…– T. I. – S. 46–49;
Lelevel J. Géographie… – T. II. –P. 184–186;
Mojski P. M. Cartographia… – S. 85–86;
Szykula K. Mapa Rosji… – 68–97.

MOSCOVIÆ MAXIMI AMPLISSIMIQVE DVCATVS
chorographica descriptio
Authore Anthonio Iankinsono Anglo
Scala Miliarium Germanicoru communium
SEPTENTRIO.
Mare glacia
Colgoyene
Zemla
Vaigats
LAPPIA PARS.
CONDORA
OBDORA
DVINA
MESCHORA
CARGAPOLI
PERMIA
VSTIVG
VACHIN
SEREMISE
LOWGOVOI
CAZANE
NOVOGARDIA
MOSCOVIA
SEREMISE
GORNI
MORDVA
HORDA
CRIMEA
CHIRKASSI
ASTRACAN
PETIGORSKI
MERIDIES
Mæotis palus
Maris Caspy pars
LITVANIÆ PARS
OCCIDENS
ORIENS
Moskua
Smolensko
Cazan
Astracan
Noua Astracan
Colmogro
S. Michael
S. Nicolai
Vologda
Volga fluuius
Dan uel Tanais fluuius

PRIMÆ PARTIS ASIÆ ACURATA DELINEATIO HABENS NOMINA ANTIQUA ET RECENTIA CONTINENS TURCICI IMPERIJ MAGNAM PARTEM AC SOPHORUM ÆU PERſARUM REGNUM OBſERUATIS UBIQ[UE] CU[M] LONGITUDINIS TU[M] LATITUDINIS GRADIB[US] AUTORE IACOBO CASTALDO PEDEMONTANO. GERHARDUS DE IODE EXCUDEBAT

Перша частина Азії, старанно накреслена, що включає давні й нові відомості про Турецьку імперію – Велику Порту, а також про Королівство скіфів або персів, з зазначенням обох – як довготи, так і широти – градусів. Автора Якобо Кастальдо, п'емонтійця. Гравіював Ґерард де Йоде 1593 р., Антверпен

Автор: Джакомо Ґастальді (Giacomo Gastaldi), Ґерард де Йоде (Gerard de Jode)
Видавець: Корнеліс де Йоде (Cornelis de Jode)
Гравер: Ґерард де Йоде
В атласі: SPECULUM ORBIS TERRÆ. – ANTVERPIÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GERARDI DE IVDAEIS, SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX – ANNO MDXCIII. – T. 2. – P. 8
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Italica*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
52 × 31 см
Мова: латинська, італійська

Заголовок карти розташовано під верхньою рамкою, у прямокутному картуші з геометричним орнаментом. У картуші з заголовком подано шкалу лінійного масштабу. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси. Посередині карти, на тлі Каспійського моря – роза вітрів з позначенням сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.*

Карта охоплює територію від Мордовії *(Mordva Regi.)* на півночі до Перської затоки *(Golfo de Persia)* на півдні, від північно-західного узбережжя Чорного моря *(Mare Maggiore, Pontvs Evxinvs)* на заході до провінції Кандагар *(Candahai Regi)* на сході. Кольорами позначені: частина Турецької імперії, провінції Перського королівства та частина Європи. Межа між Європою і Азією показана по руслу Дону.

На карті зображена незначна частина українських земель – Кримський півострів (без назви), частина Кодимії *(Codimia regi)* і Бессарабії, Сіверське князівство *(Severa regi)*, Куманія *(Cvmani)*. На цій території позначені річки: Бог (Південний Бут) *(Bog f.)*, Дніпро (без назви), Оріль *(Ariel f.)*, Псел *(Pſola f.)*, Сула *(Sula f.)*; незначна мережа міст із спотвореними назвами, зокрема: Київ *(Chaiouia)*, Житомир *(Sitanirs)*, Любич *(Lubien)*, Стародуб *(Starodub)*, Путивль *(Puluila)*, Вишгород *(Viſigrod)*, Черкаси *(Zercasi)*, Канів *(Conioиia)*; густа мережа генуезьких колоній на Кримському півострові: Уберта *(Uberta)*, Каркатані *(Carcatagni)*, Понтіко *(Pontico)*, Чіпріко *(Ciprico)*, Зебібано *(Zebibano)*, Чембало *(Cimbalo)*.

Карта є зменшеним і переробленим варіантом великої восьмиаркушевої стінної карти Азії Дж. Ґастальді, створеної близько 1570 р., яка увійшла до серії стінних карт, що включала карту світу і карти чотирьох континентів: Європи, Азії, Африки і Америки. Основою для створення карти Дж. Ґастальді була видана 1567 р. у Антверпені велика стінна карта Азії А. Ортелія. У зменшеному Ґерардом де Йоде варіанті карта увійшла до його атласу *Speculum Orbis Terrarum* 1578 р., пізніше, видрукувана з тієї ж плити – до перевиданого Корнелісом де Йоде атласу 1593 р.

Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 65;
Bagrow L., Skelton R.A. Meister... – S. 270;
Buczek K. Dzieje... – S. 34;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 125;
Lelevel J. Géographie... – T. II. – P. 184–186;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 85–86;
Szykula K. Mapa Rosji... – S. 68–97.

PRIMÆ PARTIS ASIÆ ACURATA DELINEATIO HABENS NOMINA ANTIQUA ET RECENTIA CONTINENS TURCICI IMPERIJ MAGNAM PARTEM AC SOPHORUM ÆU PERſARUM REGNUM OBſERUATIS UBIQ[UE] CU[M] LONGITUDINIS TU[M] LATITUDINIS GRADIB[US] AUTORE IACOBO CASTALDO PEDEMONTANO. GERHARDUS DE IODE EXCUDEBAT

The carefully drawn first part of Asia including old and new information about Turkish Empire – Great Porta, as well as about the Kingdom of Scythians or Persians with denotation of degrees of both longitude and latitude made by Giacomo Gastaldi from Piedmont and engraved by Gerard de Jode 1593, Antwerp

Author: Giacomo Gastaldi, Gerard de Jode
Publisher: Cornelis de Jode
Engraver: Gerard de Jode
In the atlas: SPECULUM ORBIS TERRÆ. - ANTVERPIÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GERARDI DE IVDAEIS, SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX - ANNO MDXCIII. - T. 2. - P. 8
Line scale: *Miliaria Italica*
Copperplate engraving
Full color
Paper
52 × 31 cm
Language: Latin, Italian

The map title is under the upper border in a rectangular cartouche with geometric ornament. There is a line scale in the title cartouche. The map has two-line borders with degrees marked. Across the Caspian Sea in the middle of the map the wind rose is marked with the cardinal points: *Septentrio, Meridies, Occidens,* and *Oriens.*

The map shows the territory from Mordovia *(Mordva Regi.)* in the north to the Persian Gulf *(Golfo de Persia)* in the south, from the NW shore of the Black Sea *(Mare Maggiore, Pontvs Evxinvs)* in the west to Kandahar Province *(Candahai Regi)* in the east. Colors bring out a part of Turkish Empire, several provinces of Persian Kingdom and a part of Europe. The border of Europe with Asia runs along the channel of Don.

The map shows a small part of Ukrainian lands: Crimean Peninsula (unnamed), part of Kodymia *(Codimia regi)* and Besarabia, Siversk Duchy *(Severa regi)*, Kumania *(Cvmani)*. On this territory the rivers Boh (Pivdenny Buh) *(Bog f.)*, Dnipro (unnamed), Oril *(Ariel f.)*, Psel *(Pſola f.)*, Sula *(Sula f.)* are marked; a network of cities with distorted names is denoted, in particular: Kyiv *(Chaiouia)*, Zhytomyr *(Sitanirs)*, Liubych *(Lubien)*, Starodub *(Starodub)*, Putyvl *(Puluila)*, Vyshhorod *(Viſigrod)*, Cherkasy *(Zercasi)*, Kaniv *(Coniouia)*; the dense networl of Genoese colonies on the Crimean Peninsule: *Uberta, Carcatagni, Pontico,* Chipriko *(Ciprico), Zebibano,* Chembalo *(Cimbalo)*.

This is a diminished and remade variant of the big eight-sheet wall map of Asia of G. Gastaldi from *c.* 1570 included into a series of wall maps comprising the world map and maps of four continents: Europe, Asia, Africa and America. The map of G. Gastaldi was based on the wall map of Asia of A. Ortelius published in Antwerp in 1567. In the diminished variant of Gerard de Jode the map was included into his atlas *Speculum Orbis Terrarum* (1578) and later, printed from the same plate, into the atlas reprinted by Cornelis de Jode in 1593.

ASIA, PARTIVM ORBIS MAXIMA.
TARTARIA
CHINA
MAR CHIN.
MARE INDICVM.
GOLFO DE BENGALA
Iapan
Borneo
Iaua maior.
Permia
Astracan
Cathaya
Yslas de las Velas.
Sinus Arabicus
Formis hæredu Gerardi de Iode
Meridies
Occidens
Oriens

ASIA, PARTIVM ORBIS MAXIMA
Азія, найбільша частина світу
1593 р., Антверпен

Автор: Герард де Йоде (Gerard de Jode)
Видавець: Корнеліс де Йоде (Cornelis de Jode)
Гравер: Ян ван Детекум (Jan van Deutecum, Doetichum), Лукас ван Детекум (Lucas van Deutecum, Doetichum)
В атласі: SPECULUM ORBIS TERRÆ. – ANTVERPLÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GERARDI DE IVDAEIS, SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX. – ANNO MDXCIII. – T. 2. – P. 6
Мідерит
Багатоколірна
Папір
46,4 × 37,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в окремій рамці, над верхньою рамкою, прикрашений з боків картушами в стилі бароко. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів та підписами трьох сторін світу: *Occidens, Oriens, Meridies*. На карті позначений екватор і червоною лінією – тропік Рака. По всьому полю карти розкидані зображення суден, тубільців із зброєю, тварин і фантастичних звірів, на території Китаю зображена Велика китайська стіна. Над нижньою рамкою – видавнича примітка: *Formis haeredum Gerardi de Iode*.

Карта охоплює територію від Північного Льодовитого океану (без назви) до острова Тімор *(Taua Maior)* з півночі на південь, од міста Кафа *(Caffa)* на Кримському півострові та Східного узбережжя Африки до Нової Гвінеї з заходу на схід.

На території України показана східна частина Кримського півострова з містами Кафа і Судак *(Sodaia)*, Приазов'ям з італійськими колоніями Сабіна *(Sabina)*, Портелі *(Porteli)*, Паластра *(Palastro)*, Тальбарді *(Talbardi)*, Мегромісі *(Megromisi)*. Показані Чорне *([Pontus] Euxinus)* та Азовське *(Palus Meotis)* моря. З великим зміщенням на захід зображена територія вище Азовського моря з річками Сосна *(Scosna fl.)*, Дон *(Don fl. olim Tanais)* і Волга *(Volga flu.)*.

Карта надрукована у другому виданні атласу Ґерарда де Йоде *Speculum Orbis Terrarum*, яке здійснив 1593 р. його син Корнеліс. Карта друкувалася з тієї самої плити, що й у першому виданні 1578 р.

ASIA, PARTIVM ORBIS MAXIMA
Asia, the major part of the world
1593, Antwerp

Author: Gerard de Jode
Publisher: Cornelis de Jode
Engraver: Jan van Deutecum (Doetiohum), Lucas van Deutecum (Doetichum)
In the atlas: SPECULUM ORBIS TERRÆ. - ANTVERPLÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GERARDI DE IVDAEIS,SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX. - ANNO MDXCIII. - T. 2. - P. 6
Copperplate engraving
Full color
Paper
46.4 × 37.5 cm
Language: Latin

The map title is over the upper border in a separate frame decorated with Baroque cartouches on both sides. The map has two-line borders with degrees and three cardinal points inscribed: *Occidens, Oriens, Meridies.* The map shows the equator and tropic of Cancer in red. The surface of the map features images of vessels, armed indigens, animals and fantastic brutes, as well as Chinese wall on the territory of China. The editor's note is over the bottom border: *Formis haeredum Gerardi de Iode*.

The map shows the territory from the Arctic Ocean (unnamed) down to Timor *(Taua Maior)* from Kafa *(Caffa)* on the Crimean Peninsula and eastern coast of Africa eastward to the New Guinea.

The Ukrainian territory is shown to include the east of the Crimean Peninsula with the cities of Kafa and Sudak *(Sodaia),* Pryazovya with Italian colonies *Sabina, Porteli, Palastro, Talbardi, Megromisi.* The map shows the Black *([Pontus] Euxinus)* and Azov *(Palus Meotis)* seas. The territory over the Sea of Azov with the rivers Sosna *(Scosna fl.),* Don *(Don fl. olim Tanais)* and Volga *(Volga flu.)* are shown way westward.

The map appears in the second edition of the atlas of Gerard de Jode *Speculum Orbis Terrarum* published by his son Cornelis in 1593 from the plate used for the first edition of 1578.

Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 13–21;
Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 65;
Buczek K. Dzieje... – S. 34;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 46–49;
Lelevel J. Géographie... – T. II. – P. 184–186;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 85, 86;
Szykula K. Mapa Rosji... S. – 68–97.

ASIA,
Permia
Rus
Vachin
Baida
Astracan
Nagaia
Tarta
Mare d. Sala, vel de Bachu, olim Caspium.
Armenia
Georgia
Mesopotamia
Media
Persia
Arabia Deserta
Hircania
Chirman
Guadel
Elcatif
Sinus Persicus
Ormus
Euxinus
Sibir
Tiume
Bucca
Calaat
P. de Iaquete
Patepatune
I. de Macyra

SCYTHIA EVROPAEA.
Європейська Скіфія
1595 р., Базель

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo)
Видавець: Себастьян Генрікпетрі (Sebastian Henricpetri)
Друкар: Себастьян Генрікпетрі
У книзі: POMPONII MELÆ DE ORBIS SITU. LIBRI III. & C. IVLII SOLINI, POLYHISTOR. BASILEAE. – Anno 1595. – P. 38
Деревoрит
Одноколірна
Папір
10,5 – 13 × 12,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано над її верхньою рамкою. Карта трапецієвидної форми, має дволінійну рамку, на якій позначено градуси. Справа і зліва, за рамкою, підписані паралелі.

Карта охоплює територію од Вісли *(Vistula fl.)* на заході до Азовського моря *(Meotidis pal.)* на сході. На цій території підписані назви племен: роксолани *(Roxolani)*, язиги *(Jaziges)*, алани *(Alvni)*, скіфи *(Scythite)*, каліпіди *(Callipidae)*, венеди *(Venedes)*, карп'яни *(Carpiani)*. Карпати *(Carpatus m.)* на карті показані на одній паралелі з Кримським півостровом *(Tavrica Chers.)*, на якому з кількох позначених на узбережжі міст підписано лише Феодосію *(Teodosia)* та позначені літерами і пояснені в легенді міста Пантікапей *(Panticopeum)*, Мирмекій *(Myrmecium)*, Партеніон *(Partenion)*, Тауріні *(Taurini)*. У північно-західному Причорномор'ї позначені міста Ольвія *(Olbia)*, Клепідана *(Clepidana)*, Каркінітська затока *(Carcinites sinus)*. Підписано назву річки Дунай *(Ister flu.)*, навпроти гирла якої зображено острів Зміїний (без назви). Вздовж Дніпра *(Borystenes f.)* позначено п'ять міст, але без назв. Річка Південний Буг має назву *Axiaces fl.* (у Птолемея вона має назву *Hypanis*). Між Дніпром і Південним Бугом показані неіснуючі Амадоцькі гори *(Amadocie mo[ns])* і Амадоцьке озеро *(Amadoca pa[lus])*.

Гори зображені художнім малюнком, ліси – умовними знаками у вигляді окремих дерев – тільки на узбережжі Балтійського моря *(Octanvs Sarmaticvs)*.

Карта є переопрацюванням карти Європейської Сарматії К. Птолемея. Ввійшла до книги римського географа з Мелярії у Гранаді Помпонія Мелі *De Orbis Situ*, надрукованої з анотаціями та поясненнями німецького видавця і друкаря Й. Опоріна (1507–1568 рр.) в Базелі 1595 р. Праця Помпонія (бл. 44 р.), є першим географічним трактатом, написаним латинською мовою, який базується на працях грецьких авторів. Всі підписи на картах (назви об'єктів), які є в цій праці, автор узгодив з географічними назвами у тексті книги.

SCYTHIA EVROPAEA.
European Scythia
1595, Basel

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo)
Publisher: Sebastian Henricpetri
Printer: Sebastian Henricpetri
Inside the book: POMPONII MELÆ DE ORBIS SITU. LIBRI III. & C. IVLII SOLINI, POLYHISTOR. BASILEAE. - Anno 1595. - P. 38
Woodcut
One-color
Paper
10.5 - 13 × 12.5 cm
Language: Latin

The map title is over the upper border. The trapezoid map is provided with a two-line border with degrees marked on it. Beyond the lateral borders parallels are signed.

The map shows the territory from the Vistula (*Vistula fl.*) on the west to the Sea of Azov (*Meotidis pal.*) on the east. On this territory there are signed names of tribes: Roxolans (*Roxolani*), Yazygs (*Jaziges*), Alans (*Alvni*), Scythians (*Scythite*), Calipids (*Callipidae*), Veneds (*Venedes*), Carpians (*Carpiani*). The Carpathians (*Carpatus m.*) are mapped on the same parallel as the Crimean peninsula (*Tavrica Chers.*) with only one coastal city of Feodosiya signed (*Teodosia*) with letter-marked and explained in the legend cities of Panticapei (*Panticopeum*), Myrmekiy (*Myrmecium*), Partenion, and Taurini. In the NW Prychornomorya the following are denoted: cities Olbia, Clepidana, and the Karkinit Bay (*Carcinites sinus*). There is also the name of the River Danube (*Ister flu.*) with the island Zmiyiny (w/o name) opposite its mouth. Along Dnipro (*Borystenes f.*) five cities w/o name are marked. The river Pivdenny Buh has the name of *Axiaces fl* (Ptolemy calls Pivdenny Buh - Hypanis). Between Dnipro and Pivdenny Buh the non-existent Amadok Mts (*Amadocie mo[ns]*) and Amadok Lake (*Amadoca pa[lus]*) are denoted.

Mountains are denoted with an artistic picture, forests - with conventional signs as separate trees only on the coast of the Baltic Sea (*Oceanvs Sarmaticvs*).

This is a remake of the C. Ptolemy's map of European Sarmatia; it was included into the book of Roman geographer from Meliaria in Granada Pomponius Mela *De Orbis Situ*, printed with annotations and explanations of the German publisher and printer J. Oporin (1507–1568) in Basel in 1595. The work of Pomponius (*c.* 44), is the first geographical treatise in Latin based on works of Greek authors. All signatures on maps (the names of objects) the author agreed with the text of his book.

Кравців Б. Картографія... – С. 977–980;
Correctior V. Historia... – P. 2–3;
Encyklopedia... – S. 1827–1828;
Nowy Dykcyonarz. – T. 6. – S. 252;
Pomponius Mela. De Orbis situ. – P. 1–5;
Szaniawska L.
Sarmacja na mapach... – S. 15.

TABVLA EVROPAE VIII
Карта Європи VIII
1597 р., Кельн

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Джованні Антоніо Маджіні (Giovanni Antonio Magini)
Видавець і друкар: Петрус Кешедт (Petrus Keschedt)
Гравер: Джіроламо Порро (Girolamo, Hieronymus Porro)
У книзі: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEI... GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO: QUORUM PRIMUS... COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A. JO. ANTONIO MAGINO... IN SECUNDO VOLUMINE INSUNT CL. PTOLEMAE, ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII... ET TABULAE XXXVIII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAS... AUCTORE EODEM JO. ANT. MAGINO... COLONIA AGRIPPINENSIUM (KÖLN), EXUDEBAT PETRUS KESCHEDT 1597. – P. 9
Мідерит
Одноколірна
Папір
13 – 17 × 12,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта трапецієвидної форми у дволінійній рамці.

У Подонні зображено палаючий Жертовник Цезаря *(Arce Caesaris)*, а в Ріфейських горах – Жертовник Олександра *(Alexandri Arce)*.

На карті зображені: Сарматська гора *(Sarmatus mons)*, Карпатська гора *(Carpatus mons)*, Певкська гора *(Peuca mons)*, Венедські гори *(Venedici montes)*, Амадоцькі гори *(Amadoca montes)*, Ріфейські гори *(Riphaei montes)*, позначені Азовське *(Meotidis Palvs)* і північ Чорного *(Ponti Evxini)* морів; річки: Дністер *(Tyras fl)*, Бог (Південний Буг) *(Axiacus fl)*, Дніпро *(Borystenes fl)*, *Hypanes fl*, *Carcinitus fl*; річки *Gires fl*, *Agarus fl*, *Lycus fl.* та Дон *(Tanais fl)*, що впадають в Азовське море. На Кримському півострові позначено одну річку без назви, у гирлі якої – місто Істрія *(Istrianus)*. Позначено Амадоцьке озеро *(Amadoca palus)*, з якого витікає права притока Дніпра.

На карті показано місця розселення племен на території Східної Європи за Птолемеєм. На землях України підписані назви племен: *Bondini*, *Geuini*, карпи *(Carpiani)* – на заході; певки *(Peucini)*, бастерни *(Basterne)*, таргіти *(Targitae)* – на Поділлі; амадоки *(Amadoci)*, гуни *(Chuni)*, костобоки *(Caestobiti)* – на лівому березі Дніпра; *Garyones, Sargary*, гамаксобії *(Amaxobij)*, язиги *(Jasiges)*, алауни *(Alauni)*, скіфи *(Scytae)*, роксолани *(Roxolani)*, *Exobigite* – в Приазов'ї. Позначено античні міста: *Amadoca, Tamyraca, Olbia* – у Причорномор'ї; *Tanais, Vicus, Guema* – у Приазов'ї; *Heraclium, Istrianus, Portacra, Theodosia* – на Кримському півострові *(Tavrica Chersonesvs)*.

Перше видання *Географії* К. Птолемея вийшло в світ у 1477 р., пізніше перевидавалося різними мовами аж до XIX ст. До цих видань додавалися карти стародавнього світу за Птолемеєм. Починаючи від 1540 р. С. Мюнстер почав видавати *Географію* Птолемея у зменшеному форматі, до якої додавалися відповідно зменшені карти. Упродовж наступних двох століть здійснено три серії видань праці К. Птолемея у зменшеному форматі – Себастьяна Мюнстера в Базелі, Джіроламо Рушеллі (Girolamo Ruscelli) та Джованні Антоніо Маджіні у Венеції. У цих виданнях карти були зменшені майже вдвічі, що призвело до їх спрощення і узагальнення. Якщо у великоформатних виданнях ширина карти по південній рамці становила 45–55 см, то у малоформатних вона зменшилася до 34, 22, 17 см.

Географічна *сучасна карта (tabula moderna)* з елементами карти К. Птолемея, походить із видання, що вийшло друком в Кельні 1597 р. у друкарні П. Кешедта. Карти для цього видання уклав Дж. А. Маджіні (1555–1617 рр.), професор математики в Болоньї, гравіював їх на міді венеційський гравер Джіроламо Порро.

Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 88–92;
Височенко С. М., Симутіна А. Л. Антична Таврида... – С. 113;
Buczek K. Dzieje... – S. 10–17;
Szaniawska L. Analiza ... – S. 15, 16;
Szaniawska L. Sarmacja na mapach... –S. 169–170, 201;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister... – S. 518, 529;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 283;
Szeliga J. Mapy ziem... – S. 41–42.

TABVLA EVROPAE VIII
Map of Europe VIII
1597, Cologne

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Giovanni Antonio Magini
Publisher and printer: Petrus Keschedt
Engraver: Girolamo (Hieronymus) Porro
In the book: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEI... GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO: QUORUM PRIMUS... COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A. JO. ANTONIO MAGINO... IN SECUNDO VOLUMINE INSUNT CL. PTOLEMAE, ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII... ET TABULAE XXXVIII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAS... AUCTORE EODEM JO. ANT. MAGINO... COLONIA AGRIPPINENSIUM (KÖLN), EXUDEBAT PETRUS KESCHEDT 1597. - P. 9
Copperplate engraving
One-color
Paper
13 - 17 × 12.5 cm
Language: Latin

The title is above the upper margin. The trapezoid map has a two-line margin.

In Podonnia the Caesar's Altar *(Arce Caesaris)* aflame is shown; in Rifean Mts it shows the Alexander's Altar *(Alexandri Arce)*.

The map swows: Sarmatian Mt *(Sarmatus mons)*, Carpathian Mt *(Carpatus mons)*, Peuca Mt *(Peuca mons)*, Vened Mt *(Venedici montes)*, Amadoca Mts *(Amadoca montes)*, Riphaei Mts *(Riphaei montes)*; Azov *(Meotidis Palvs)* and the northern part of Black seas *(Ponti Evxini)* are marked; rivers: Dnister *(Tyras fl)*, Boh (Pivdenny Buh) *(Axiacus fl)*, Dnipro *(Borystenes fl)*, *Hypanes fl.*, *Carcinitus fl.* The rivers flowing into the Sea of Azov are as follows: *Gires fl.*, *Agarus fl.*, *Lycus fl.*, and Don *(Tanais fl)*. On the Crimean Peninsula there is one unnamed river with the town of Istriya *(Istrianus)* in the estuary. The Amadoca Lake *(Amadoca palus)* is marked, from which the right tributary of Dnipro flows out.

The settlement of Eastern European tribes is shown according to Ptolemy. In Ukraine the signatures mark Bondini, Geuini, Carpians *(Carpiani)* in the west; *Peucini, Basterne*, Targits *(Targitae)* in Podillia; Amadocs *(Amadoci)*, Huns *(Chuni)*, Kostoboks *(Caestobiti)* in the Left-Bank Region; *Garyones, Sargary*, Hamaxobians *(Amaxobij)*, Yazygs *(Jasiges)*, Alauns *(Alauni)*, Scythians *(Scytae)*, Roxolans *(Roxolani)*, and *Exobigits* in Pryazovya. There are antique cities as follows: *Amadoca, Tamyraca, Olbia* in Prychornomorya; *Tanais, Vicus, Guema* in Pryazovya; *Heraclium, Istrianus, Portacra, Theodosia* in Crimea *(Tavrica Chersonesvs)*.

The first edition of the C. Ptolemy's *Geography* from 1477 they kept reprinting in different languages up to the 19th c. These editions were supplemented by the maps of the Old World according to Ptolemy. From 1540 on S. Münster began publishing Ptolemy's *Geography* in the reduced format supplemented by the appropriently diminished maps. Three series of the reduced-formt C. Ptolemy's work were published in the upcoming two centuries; this was done by Sebastian Münster in Basel, Girolamo Ruscelli and Giovanni Antonio Magini in Venice. These were halved formats, which led to simplification and generalization. In the large-format editions the bottom margin was 45 to 55 cm wide, while in the small-format ones it came down to 34, 22, 17 cm.

Geographic *tabula moderna* with the elements of the C. Ptolemy's map. This map came out from the P. Keschedt printing shop in Cologne, 1597. All maps were compiled by G. A. Magini (1555–1617), teacher of mathematics in Bologna; the copperplate engraving was performed by Girolamo Porro from Venice.

POLONIAE REGNVM
Королівство Польщі
1597 р., Кельн

Автор: Вацлав Гродецький (Wacław Grodeski), Джованні Антоніо Маджіні (Giovanni Antonio Magini)
Видавець: Петрус Кешедт (Petrus Keschedt)
Гравер: Джіроламо Порро (Girolamo, Hieronymus Porro)
Друкар: Петрус Кешедт
У книзі: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEI... GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO: QUORUM PRIMUS... COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A. JO. ANTONIO MAGINO... IN SECUNDO VOLUMINE INSUNT CL. PTOLEMAE, ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII... ET TABULAE XXXVIII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAS... AUCTORE EODEM JO. ANT. MAGINO... COLONIA AGRIPPINENSIUM (KÖLN), EXUDEBAT PETRUS KESCHEDT 1597. – P. 149
Мідерит
Одноколірна
Папір
17 × 13 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта має дволінійну рамку з поділками та підписами градусів.

Це зменшена версія карти Польщі Вацлава Гродецького. Зображення охоплює територію від Одера на заході до Дніпра на сході. На землях України позначено: Русь *(Russia)*, Волинь *(Volhinia)*, Поділля *(Podolia)*. Гідрографічна мережа представлена річками Дністер *(Nijester fl. Ptol[emaei] Tyros)*, Бог (Південний Буг) *(Bog fl)* і Дніпро *(Nijeper fl. qui Ptol[emaei] Borystenes)*. Уздовж цих річок позначено міста: на Дністрі та прилеглих територіях Волині – Коломия *(Colonia)*, Снятин *(Sniatyn)*, Степанівці *(Sczepanowice)*, Любар *(Tubarcza)*, Бакота *(Bacota)*, Смотрич *(Smotrycz)*, Хотин *(Chotym)*, Куликів *(Culicow)*, Червоне *(Czerwone)*, Ягольниця *(Jagelna)*, Жуків *(Zukow)*, Козибели *(Cozibeli)*, Галич *(Halycz)*, Рогатин *(Rohatina)*, Тустань *(Tustan)*, Комарно *(Camarno)*, Самбір *(Sanibor)*, Львів *(Leopolis)*, Буськ *(Buska)*, Яворів *(Jaworow)*, Олесько *(Olesko)*, Залісся *(Zalesye)*, Ізяслав *(Zaslaw)*, Острог *(Ostrog)*, Степань *(Stepan)*, Чуднів *(Czudnow)*, Полонне *(Plone)*, Житомир *(Sytomiers)*, Звягель *(Dzwihel)* та ін. Уздовж Богу (Південного Бугу) – Вінниця *(Wyniaza)*, Брацлав *(Braczlaw)*, в пониззі Дністра – Сороки *(Scroka)*, Устя *(Vsztya)*, Білгород *(Byalygorod)*; уздовж Дніпра – Київ *(Kyow)*, Канів *(Canyow)*, Черкаси *(Cyrkasy)*, Дашів *(Daszow)*, Очаків *(Orczako)*. На заході позначені міста: Яслиська *(Lasliska)*, Риманів *(Rimanow)*, Леско *(Lesko)*, Сянок *(Sanock)*, Потелич *(Potilicz)*, Ярослав *(Iaros)*, Холм *(Cholno)*. На Закарпатті – Берегове *(Berelzaz)*.

Особливістю цієї карти є зображення Дніпра майже прямою лінією, яка тягнеться з півночі на південь, що призвело до спотворення зображення всієї Східної Європи. Досить детально на карті показано західні регіони України, Поділля та Волинь.

Авторами зменшеної версії карти Польщі В. Гродецького були Дж. А. Маджіні, професор математики Болонської гімназії, та Джіроламо Порро, венеційський гравер і редактор. Видрукували карту і книгу, у яку вона входила, у друкарні кельнського видавця і друкаря Петруса Кешедта.

POLONIAE REGNVM
Kingdom of Poland
1597, Cologne

Author: Wacław Grodecki, Giovanni Antonio Magini
Publisher: Petrus Keschedt
Engraver: Girolamo (Hieronymus) Porro
Printer: Petrus Keschedt
In the book: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEI... GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO: QUORUM PRIMUS... COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A. JO. ANTONIO MAGINO... IN SECUNDO VOLUMINE INSUNT CL. PTOLEMAE, ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII... ET TABULAE XXXVIII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAS... AUCTORE EODEM JO. ANT. MAGINO... COLONIA AGRIPPINENSIUM (KÖLN), EXUDEBAT PETRUS KESCHEDT 1597. – P. 149
Copperplate engraving
One-color
Paper
17 × 13 cm
Language: Latin

The title is above the upper margin. The map has a two-line margin with points and grade signatures.

It is a diminished version of the map of Poland Wacław Grodecki. The territory shown stretches from Oder in the west to Dnipro in the east. On Ukrainian lands it shows: Rus *(Russia)*, Volyn *(Volhinia)*, Podillia *(Podolia)*. The rivers shown are as follows – Dnister *(Nijester fl. Ptol[emaei] Tyros)*, Boh (Pivdenny Buh) *(Bog fl)*, and Dnipro *(Nijeper fl. qui Ptol[emaei] Borystenes)*. Along these rivers the following cities are shown: along the Dnister riverside and in nearbz Volyn – Kolomyia *(Colonia)*, Sniatyn, Stepanivtsi *(Sczepanowice)*, Liubar *(Tubarcza)*, *Bacota*, Smotrych *(Smotrycz)*, Khotyn *(Chotym)*, Kulykiv *(Culicow)*, *Czerwone*, Yaholnytsia *(Jagelna)*, Zhukiv *(Zukow)*, Kozybely *(Cozibeli)*, *Halycz*, Rohatyn *(Rohatina)*, *Tustan*, Komarno *(Camarno)*, Sambir *(Sanibor)*, Lviv *(Leopolis)*, Busk *(Buska)*, Yavoriv *(Jaworow)*, *Olesko*, Zlissia *(Zalesye)*, Iziaslav *(Zaslaw)*, *Ostrog*, *Stepan*, Chudniv *(Czudnow)*, Polonne *(Plone)*, Zhytomyr *(Sytomiers)*, Zwiahel *(Dzwihel)*, etc. Along Boh (Pivdenny Buh): Vinnytsia *(Wyniaza)*, Braclaw *(Braczlaw)*; along Dnister: Soroky *(Scroka)*, Ustia *(Vsztya)*, Bilhorod *(Byalygorod)*; along Dnipro: Kyiv *(Kyow)*, Kaniv *(Canyow)*, Cherkasy *(Cyrkasy)*, Dashiv *(Daszow)*, Ochakiv *(Orczako)*. The following cities are shown in the west: Yaslyska *(Lasliska)*, Rymaniv *(Rimanow)*, *Lesko*, Sianok *(Sanock)*, Potelych *(Potilicz)*, Yaroslav *(Iaros)*, and Kholm *(Cholno)*. In Transcarpathians: Berehove *(Berelzaz)*.

The peculiarity of this map is in shoing Dnipro as a straight north-to-south line. This distorted the image of the whole Eastern Europe. The western regions of Ukraine, Podillia and Volyn are worked out in detail.

This diminished version of the map of Poland of W. Grodecki was made by G.A. Magini, teacher of mathematics at a gymnasium in Bologna, and Girolamo Porro, Venetian engraver and editor. Both the map and the book containing it were printed by Cologne printer and editor Petrus Keschedt.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 101–109;
Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 88–92;
Bagrow L., Skelton R.A. Meister... – S. 518, 529;
Buczek K. Dzieje... – S. 10–17;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 283;
Szaniawska L. Analiza ... – S. 55–60;
Szeliga J. Mapy ziem... – S. 41–42.

POLONIAE REGNVM
BALTICVM MARE
Venedicus sinus
LIVONIAE
SAMOGITIA
Bersany
MAGNVS
DVCATVS
LITVA
SILESIAE PARS
PODOLIA
MOLDA
VIAE PARS
Smolenko
Grodno
Kijow
Wratislauia
Cracouia
Leopolis
Bracslaw
Olomucz

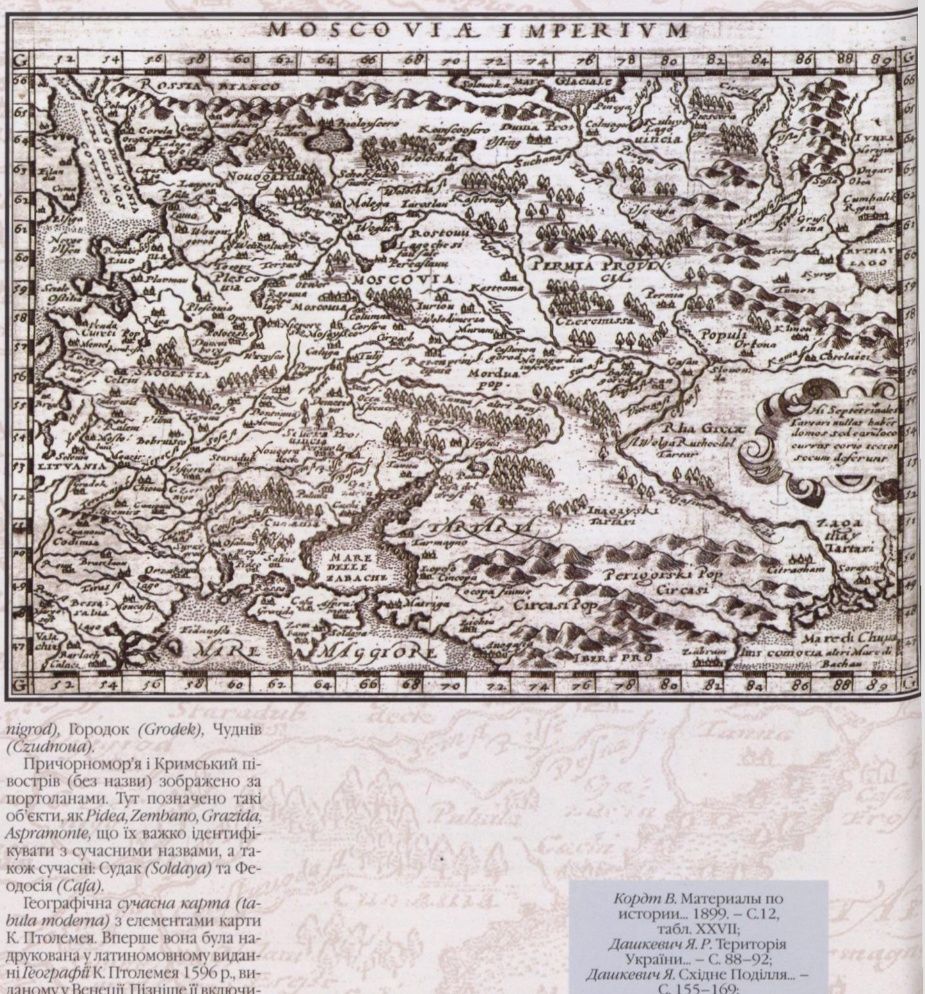

MOSCOVIÆ IMPERIVM
Московська Імперія
1597 р., Кельн

Автор: Джованні Антоніо Мадджіні (Giovanni Antonio Magini)
Видавець: Петрус Кешедт (Petrus Keschedt)
Гравер: Джіроламо Порро (Girolamo, Hieronimus Porro)
Друкар: Петрус Кешедт
У книзі: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEI... GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO: QUORUM PRIMUS... COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A. JO. ANTONIO MAGINO... IN SECUNDO VOLUMINE INSUNT CL. PTOLEMAE, ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII... ET TABULAE XXXVII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAS... AUCTORE EODEM JO. ANT. MAGINO... COLONIA AGRIPPINENSIUM (KÖLN), EXUDEBAT PETRUS KESCHEDT 1597. – P. 223
Мідерит
Одноколірна
Папір
17 × 12,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси. З правого боку, в художній рамці, – текст: *Hi Septe[n]trionales Tartari nullas habe[n]t dornos sed earu[m] loco curras corio testas secum deferunt.*

Із земель України на карті зображено: Правобережжя і Лівобережжя, Кримський півострів (всі без назви), Сіверщину *(Seuera provincia)*, Бессарабію *(Bessarabia)*, Кодимію *(Codimia)*, Куманію *(Cumania)*. Вздовж берегової лінії Азовського моря *(Mare delle Zabache)* зображено ланцюги островів, на Чорному морі *(Mare Maggiore)*, навпроти дельти Дунаю – острів Зміїний *(Fidanesie)*. Гідрографічна мережа представлена річками: Прут *(Prut fl)*, Дністер *(Tiras fl)*, Синюха *(Szinawoda fl)*, Тясмин *(Tasmena fl)*, Тетерів *(Teretenia fl)*, Дніпро *(Neper fl)*, Сож *(Sosa fl)*, Десна *(Desna fl)*, Сейм *(Sem fl)*, Псел *(Psola fl)*, Самара *(Samar fl)*, Кінська *(Constawoda fl)*. Позначено міста: Стародуб *(Starodub)*, Київ *(Chiowia)*, Канів *(Canioua)*, Аслан *(Osalam)*, Чернігів *(Czernigo)*, Вишгород *(Visigrod)*, Житомир *(Zitomiers)*, Брацлав *(Braczlaues)*, Рів *(Roues)*, Білгород *(Moncastro)*, Очаків *(Orzakoua)*, Звенигород *(Suynigrod)*, Городок *(Grodek)*, Чуднів *(Czudnoua)*.

Причорномор'я і Кримський півострів (без назви) зображено за портоланами. Тут позначено такі об'єкти, як *Pidea*, *Zembano*, *Grazida*, *Aspramonte*, що їх важко ідентифікувати з сучасними назвами, а також сучасні: Судак *(Soldaya)* та Феодосія *(Cafa)*.

Географічна *сучасна карта (tabula moderna)* з елементами карти К. Птолемея. Вперше вона була надрукована у латиномовному виданні *Географії* К. Птолемея 1596 р., виданому у Венеції. Пізніше її включили у латиномовне видання *Географії* К. Птолемея, що вийшло друком в Кельні 1597 р. у друкарні П. Кешедта. Тридцять сім нових карт для цього видання уклав професор математики Болонської гімназії Джованні Антоніо Маджіні, які гравіював на міді венеційський гравер і редактор Джіроламо Порро. Ця карта друкувалася у пізніших перевиданнях *Географії* К. Птолемея 1598 р. (Венеція), 1617 р. (Арнем), 1621 р. (Падуя).

Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С.12, табл. XXVII;
Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 88–92;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister... – S. 518, 529;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 283;
Szaniawska L. Sarmacja na mapach... – S. 20 ł.

MOSCOVIÆ IMPERIVM
The Empire of Muscovites
1597, Cologne

Author: Giovanni Antonio Magini
Publisher: Petrus Keschedt
Engraver: Girolamo (Hieronimus) Porro
Printer: Petrus Keschedt
In the book: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEI... GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO: QUORUM PRIMUS... COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A. JO. ANTONIO MAGINO... IN SECUNDO VOLUMINE INSUNT CL. PTOLEMAE, ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII... ET TABULAE XXXVII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAS... AUCTORE EODEM JO. ANT. MAGINO... COLONIA AGRIPPINENSIUM (KÖLN), EXUDEBAT PETRUS KESCHEDT 1597. – P. 223
Copperplate engraving
One-color
Paper
17 × 12.5 cm
Language: Latin

The title of the map is above the upper margin. The map has a double margin with grades marked on it. There is the text in an artistic frame on the right: *Hi Septe[n]trionales Tartari nullas habe[n]t dornos sed earu[m] loco curras corio testas secum deferunt.*

The following Ukrainian lands are shown: Pravoberezhia and Livoberezhia, Crimean Peninsula (all unsigned), Sivershchyna *(Seuera provincia)*, *Bessarabia*, Kodymiya *(Codimia)*, and Kumaniya *(Cumania)*. Along the shoreline of the Sea of Azov *(Mare delle Zabache)* there are chains of islands; on the Black Sea *(Mare Maggiore)* – across the Danube Estuary – there is the Zmiyiny Island *(Fidanesie)*. The system of surface water is represented by the rivers Prut *(Prut fl)*, Dnister *(Tiras fl)*, Syniukha *(Szinawoda fl)*, Tiasmyn *(Tasmena fl)*, Teteriv *(Teretenia fl)*, Dnipro *(Neper fl)*, Sozh *(Sosa fl)*, Desna *(Desna fl)*, Seim *(Sem fl)*, Psel *(Psola fl)*, Samara *(Samar fl)*, and Kinska *(Constawoda fl)*. The cities are as follows: Starodub *(Starodub)*, Kyiv *(Chiowia)*, Kaniv *(Canioua)*, Aslan *(Osalam)*, Chernihiv *(Czernigo)*, Vyshhorod *(Visigrod)*, Zhytomyr *(Zitomiers)*, Bratslav *(Braczlaues)*, Riv *(Roues)*, Bilhorod *(Moncastro)*, Ochakiv *(Orzakoua)*, Zvenyhorod *(Suynigrod)*, Horodok *(Grodek)*, and Chudniv *(Czudnoua)*.

Prychornomorya and Crimean Peninsula (w/o signature) are shown according to portolani. Here we find such objects, as *Pidea*, *Zembano*, *Grazida*, and *Aspramonte*, which can be hardly identified with contemporary names, and modern ones: Sudak *(Soldaya)* and Feodosiya *(Cafa)*.

Geographic *tabula moderna* with the elements of the C. Ptolemy's map. For the first time the map appeared in the Latin edition of C. Ptolemy's *Geography* published in Venice in 1596. Later it was included into the Latin edition of C. Ptolemy's *Geography*, which came out in the printer's shop of P. Keschedt in Cologne in 1597. Thirty-seven new maps for this edition were compiled by the teacher of mathematics of Bologna gymnasium Giovanni Antonio Magini and etched on copperplate by the Venetian engraver and editor Girolamo Porro. This map appeared in later reprints of the C. Ptolemy's *Geography*: 1598 (Venice), 1617 (Arnem), 1621 (Padua).

TABVLA ASIAE II
Карта Азії II
1597 р., Кельн

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Джованні Антоніо Маджіні (Giovanni Antonio Magini)
Видавець: Петрус Кешедт (Petrus Keschedt)
Гравер: Джіроламо Порро (Girolamo, Hieronymus Porro)
Друкар: Петрус Кешедт
У книзі: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEI... GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO: QUORUM PRIMUS... COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A. JO. ANTONIO MAGINO... IN SECUNDO VOLUMINE INSUNT CL. PTOLEMAE, ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII... ET TABULAE XXXVII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAS... AUCTORE EODEM JO. ANT. MAGINO... COLONIA AGRIPPINENSIUM (KÖLN), EXUDEBAT PETRUS KESCHEDT 1597. – P. 17
Мідерит
Одноколірна
Папір
10,2 – 16,3 × 12,1 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта, у вигляді трапеції, має дволінійну рамку, на якій позначено градуси. Між Азовським морем та Доном зображена Арка Цезаря *(Arce Caesaris)*, у верхів'ях Дону – Арка Олександра *(Arce Alexandri)*, на Північному Кавказі – Стовпи Олександра *(Alexandri Colonna)*, Сарматська брама *(Porte Sarmatica)* та Албанські колони *(Pilae Albaniae)*.

Землі України представлені Приазов'ям *(Sarmatiae Evropeae Pars)* та Кримським півостровом *(Tavrica Chersonesus)*. Показано Азовське море *(Maeotis palvs)*, Сиваш *(Bicis palvs)*, Керченську протоку *(Bosporus)*, Чорне море *(Pontvs Evxinvs)*. У західній частині карти – з південного заходу на північний схід – тягнеться ланцюг гір, який у верхній частині названо Ріфейськими горами *(Riphaei montes)*. В цих горах беруть початок річки (без назв), що впадають в Азовське море.

Об'єкти показані спрощено, на карті мало інформації.

Сучасна карта (tabula moderna) з елементами карти К. Птолемея, походить із видання *Географії* К. Птолемея, підготовленого Джованні Антоніо Маджіні, який опрацював і карти для нього. Праця надрукована 1597 р. в Кельні в друкарні Петруса Кешедта. Карти гравіював на міді венеційський гравер Джіроламо Порро.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 101–109;
Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 88–92;
Buczek K. Dzieje... – S. 10–17;
Szaniawska L. Analiza ... – S. 15, 16;
Szaniawska L. Sarmacja na mapach... –S. 169–170, 201;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister... – S. 518, 529;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 283;
Szeliga J. Mapy ziem... – S. 41–42.

TABVLA ASIAE II
Map of Asia II
1597, Cologne

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Giovanni Antonio Magini
Publisher: Petrus Keschedt
Engraver: Girolamo (Hieronymus) Porro
Printer: Petrus Keschedt
In the book: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEI... GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO: QUORUM PRIMUS... COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A. JO. ANTONIO MAGINO... IN SECUNDO VOLUMINE INSUNT CL. PTOLEMAE, ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII... ET TABULAE XXXVII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAS... AUCTORE EODEM JO. ANT. MAGINO... COLONIA AGRIPPINENSIUM (KÖLN), EXUDEBAT PETRUS KESCHEDT 1597. – P. 17
Copperplate engraving
One-color
Paper
10.2 – 16.3 × 12.1 cm
Language: Latin

The title is above the upper margin. The trapezoid map has a two-line frame with grade marks. Between the Sea of Azov and Don the Arch of Caesar *(Arce Caesaris)* is shown; in the riverhead of Don – the Arch of Alexander *(Arce Alexandri)*; in the Northern Caucasus – Pillars of Alexander *(Alexandri Colonna)*, Sarmatian gate *(Porte Sarmatica)* and Albanian columns *(Pilae Albaniae)*.

The lands of Ukraine are represented by the Pryazovya *(Sarmatiae Evropeae Pars)* and the Crimean Peninsula *(Tavrica Chersonesus)*. The map shows The Sea of Azov *(Maeotis palvs)*, Syvash *(Bicis palvs)*, Kerch Channel *(Bosporus)*, and Black Sea *(Pontvs Evxinvs)*. In the western part of the map – SW to NE – there is a chain of mountains called Riphaei Mts *(Riphaei montes)* in the upper part. There is an outflow of several unnamed river flowing into the Sea of Azov.

All objects are simplified with only scarce information.

This is *tabula moderna* with the elements of the C. Ptolemy's map. This map is from the C. Ptolemy's *Geography* edited by Giovanni Antonio Magini, which amended the maps as well; it came out in a printer's shop of Petrus Keschedt in Cologne in 1597. All maps were engraved on copper by Venetian engraver Girolamo Porro.

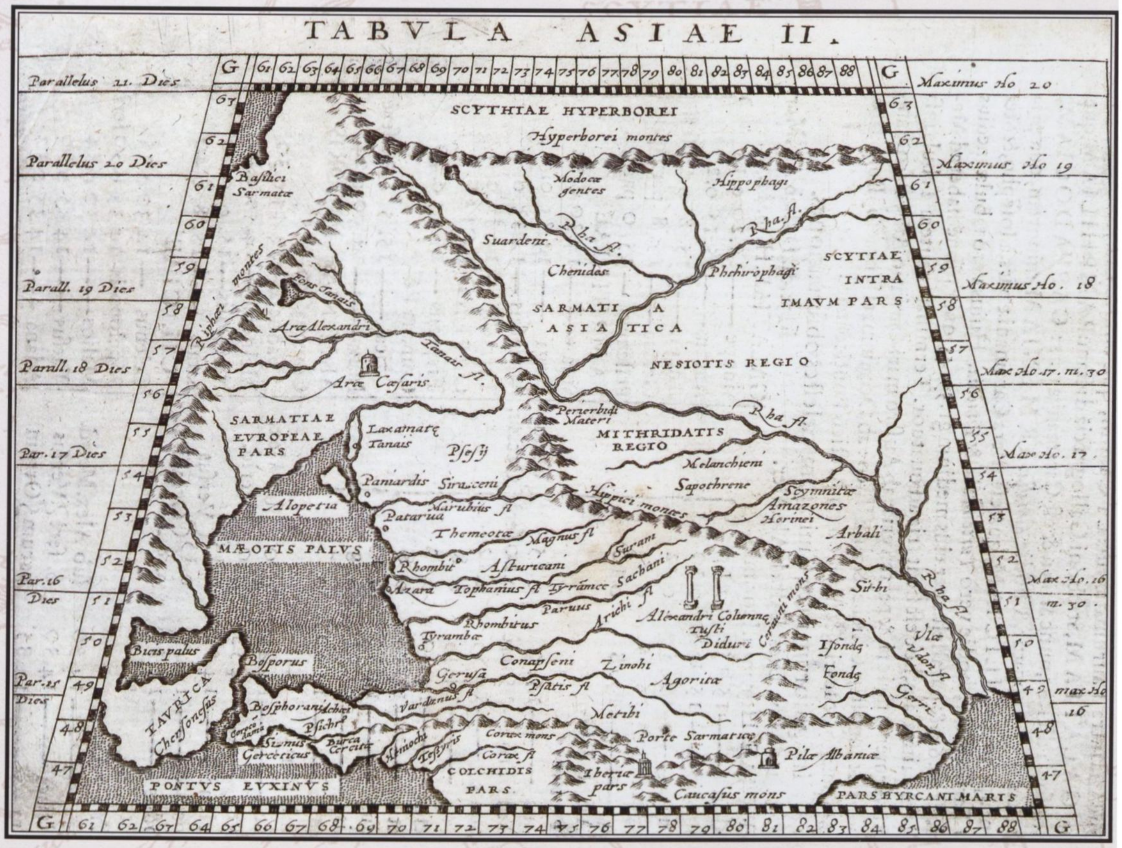
TABVLA ASIAE II.
SCYTHIAE HYPERBOREI
Hyperborei montes
Modocæ gentes
Hippophagi
Rha fl.
Suardeni
Chenides
Phthirophagi
SCYTIAE INTRA IMAVM PARS
SARMATIA ASIATICA
NESIOTIS REGIO
Basilici Sarmatæ
Riphei montes
Fons Tanais
Aræ Alexandri
Tanais fl.
Aræ Cæsaris
SARMATIAE EVROPEAE PARS
Laxamatæ Tanais
Perierbidi Materi
MITHRIDATIS REGIO
Melanchlæni
Sapothrene
Scymnitæ
Amazones
Herinei
Arbali
Hippici montes
Alopetia
MÆOTIS PALVS
Themeotæ
Rhombites
Asturicani
Tophanius fl.
Parvus
Arichi fl.
Alexandri Columnæ
Tusti
Diduri
Ceraunii mons
Isondæ
Vdon fl.
Fonds
Gerri
Conapseni
Zinohi
Agoritæ
Psatis fl.
Metibi
Bycis palus
Bosporus
TAVRICA Chersonesus
Corax mons
Porte Sarmaticæ
Pilæ Albaniæ
Corax fl.
COLCHIDIS PARS
Iberiæ pars
Caucasus mons
PONTVS EVXINVS
PARS HYRCANI MARIS
Parallelus 21. Dies
Parallelus 20 Dies
Parall. 19 Dies
Parall. 18 Dies
Par. 17 Dies
Par. 16 Dies
Par. 15 Dies
Maximus Ho 20
Maximus Ho 19
Maximus Ho. 18
Max. Ho. 17. m. 30
Max. Ho. 17.
Max. Ho. 16 m. 30.
max. Ho 16

RVSSIAE, MOSCOVIAE ET TARTARIAE DESCRIPTIO. AUCTORE ANTONIO IENKENSONO ANGLO, EDITA LONDINI ANNO 1562 ET DEDICATA ILLUSTRISS: D. HENRICO SŸDNEO WALLIĘ PRĘSIDI.
Опис Русі, Московії і Тартарії. Автора Антонія Дженкінсона, англійця, виданий у Лондоні 1562 року і присвячений пресвітлому панові Генріху Сіднею, герцогові Валії 1598 р., Антверпен

Автор: Антоній Дженкінсон (Antonius Jenkenson)
Видавець: Абрагам Ортелій (Abraham Ortelius)
Гравер: Франциск Гоґенберґ (Franciscus Hogenberg)
Друкар: Йоанн Морет (Joannes Moretus)
Друкарня: Плантейна (Plantenienne)
В атласі: ORTELIUS A. THEATRE DE L'UNIVERS CONTENANT LES CARTES DE TOUT LE MONDE. AVEC UNE BRIEVE DECLARATION D'ICELLES. PAR ABRAHAM ORTELIUS. LE TOUT REVUE, AMENDÉ, ET AUGMENTÉ DE PLUSIEURS CARTES ET DECLARATION PAR LE MESME AUTHEUR – MDXCVIII, A ANVERS DE L'IMPRIMERIE PLANTENIENNE. – P. 105
Шкала лінійного масштабу: *Scalia milliarium Russica, Anglica, Hispanica*
Мідерит
Одноколірна
Папір
44 × 35,3 см
Мова: латинська, французька

Заголовок карти розташовано в архітектурному картуші, у лівому нижньому куті. Карта має дволінійні бокові рамки з поділками градусів; північна та південна рамки – однолінійні. Під картушем – підпис: *Cum privilegio.* Внизу, посередині, – шкала лінійного масштабу. У лівому верхньому куті – зображення царя Василія на тлі шатра. Під зображенням – підпис: *Basilios Magnus Imperator Russiae; Dux Moscovię &c.* У верхній частині, посередині, – малюнок «Золотої Баби» (жінка з дитиною на руках, перед якою навколішки стоїть двоє людей). На території Сибіру, Середньої Азії – зображення ритуальних, батальних сцен, тварин. Вісім пояснювальних текстів, три з них – у картушах.

Карта охоплює територію від Ботнічної затоки Балтійського моря і правого берега Дніпра до Середньої Азії з регіонами Ташкенту *(Taskent)* і Киргизії *(Kirges).* На півночі – Нова земля *(Nova Zemla),* на півдні – Персія з містами Ардвін *(Ardven)* і Тебріз *(Tenbres).* Країни, територія яких виділена кордоном, – Литва *(Litvania),* Крим *(Crimea),* назву якого помилково написано на західному узбережжі Азовського моря.

З земель України зображено Лівобережжя і частково – Правобережжя (без назви). Показано Азовське море *(Palus Meotis),* Чорне море *(Pontvs Evxinvs)* і західне Приазов'я. Річки подані як єдина система, з'єднана з озерами. Позначені річки: Дніпро *(Borysthenes vel Neper fl.)* з притоками Сож *(Sosa fl.)* і Десна *(Desna fl.).* Міста: Стародуб *(Stara deubi)* і Київ *(Kiow).* На півночі та на півдні від Києва – лісові масиви, зображені художнім умовним знаком у вигляді груп листяних дерев.

Карта є переопрацюванням А. Ортелієм карти Московії А. Дженкінсона, яка довгий час вважалася втраченою[1]. В атласах Ортелія карта друкувалася од 1570 р. зі збереженим прізвищем автора і датою створення першого видання карти. Переробка А. Ортелія є найближчою до оригіналу карти.

Джерелом для укладання карти послужили карти Антонія Віда та Сиґізмунда фон Ґерберштайна, частину карти Дженкінсон уклав за власними матеріалами, зібраними під час подорожей.

[1] У 1987 р. у Вроцлаві (Польща) виявлено оригінальний відбиток першого видання карти 1562 р. А. Дженкінсона. При співставленні оригіналу з пізнішими переробками карти виявилися великі розбіжності, які полягають у зменшенні розміру карти і спрощенні її змісту, змінах у художньому оформленні та зміні заголовку.

RVSSIAE, MOSCOVIAE ET TARTARIAE DESCRIPTIO. AUCTORE ANTONIO IENKENSONO ANGLO, EDITA LONDINI ANNO 1562 ET DEDICATA ILLUSTRISS: D. HENRICO SŸDNEO WALLIĘ PRĘSIDI.
The description of Rus, Muscovy, and Tartary by Antonius Jenkenson, Englishman, published in London in 1562 and dedicated to Honorable Mr. Henry Sidney, Duke of Wales 1598, Antwerp

Author: Antonius Jenkenson
Publisher: Abraham Ortelius
Engraver: Franciscus Hogenberg
Printer: Joannes Moretus
Printing-works: Plantenienne
In the atlas: ORTELIUS A. THEATRE DE L'UNIVERS CONTENANT LES CARTES DE TOUT LE MONDE. AVEC UNE BRIEVE DECLARATION D'ICELLES. PAR ABRAHAM ORTELIUS. LE TOUT REVUE, AMENDÉ, ET AUGMENTÉ DE PLUSIEURS CARTES ET DECLARATION PAR LE MESME AUTHEUR – MDXCVIII, A ANVERS DE L'IMPRIMERIE PLANTENIENNE. – P. 105
Line scale: *Scalia milliarium Russica, Anglica, Hispanica*
Copperplate engraving
One-color
Paper
44 × 35.3 cm
Language: Latin, French

The title of the map is in the lower left-corner architectural cartouche. The map has the two-line side margins with greaduation; top and bottom margins are one-line. There is a signature below the cartouche: *Cum privilegio*. The line scale is down in the middle. In the top left corner Tsar Vasilyi is shown before a tent; there is a legend below it: *Basilios Magnus Imperator Russiae; Dux Moscovię &c.* At the top, in the middle, there is a drawing of a «Golden Baba» (the woman holds a baby in her hands and two figures are kneeling before her.) Across the territories of Siberia and Central Asia there are images of ritual, battle scenes, and animals. There are eight captions, three of them are in cartouches.

The map shows the territory from the Gulf of Bothnia and Right-Bank Dnipro to the Central Asia with the regions of Tashkent *(Taskent)* and Kyrgyzstan *(Kirges).* In the north there is the Nova Zemla; in the south – Persia with the cities Ardvin *(Ardven)* and Tebryz *(Tenbres).* Borders are shown for Lithuania *(Litvania)* and Crimea, the name of which was erroneously written on the western shore of the Sea of Azov.

The Ukrainian lands are represented by Livoberezha and, partially, Pravoberezha (unnamed). The Sea of Azov *(Palus Meotis),* Black Sea *(Pontvs Evxinvs)* and western Pryazovya are also shown. Rivers are shown as a system connected with lakes. The rivers shown are Dnipro *(Borysthenes vel Neper fl.)* with tributaries Sozh *(Sosa fl.)* and Desna *(Desna fl.).* Cities: Starodub *(Stara deubi)* ł Kyiv *(Kiow).* To the north and south of Kyiv woods are marked as groops of leafy trees.

The map is a remake of the map of Muscovy of A. Jenkinson amended by A. Ortelius, which was considered lost for a long time[1]. The map was included into the atlases of Ortelius since 1570 with the author's name and date of the first publication. The remake of A. Ortelius is the closest copy of the original map.

The map was based on the maps of Antony Wid and Sigismund von Herberstein; a part of the map Jenkinson made using his own materials compiled during his travels.

[1] In 1987 in Wroclaw (Poland) an original copy of the first printing of the map of A. Jenkinson, 1562, was found. The comparison of the original with the later remakes brought out substantial alterations, such as reduction and simplification of contents, design and changed title.

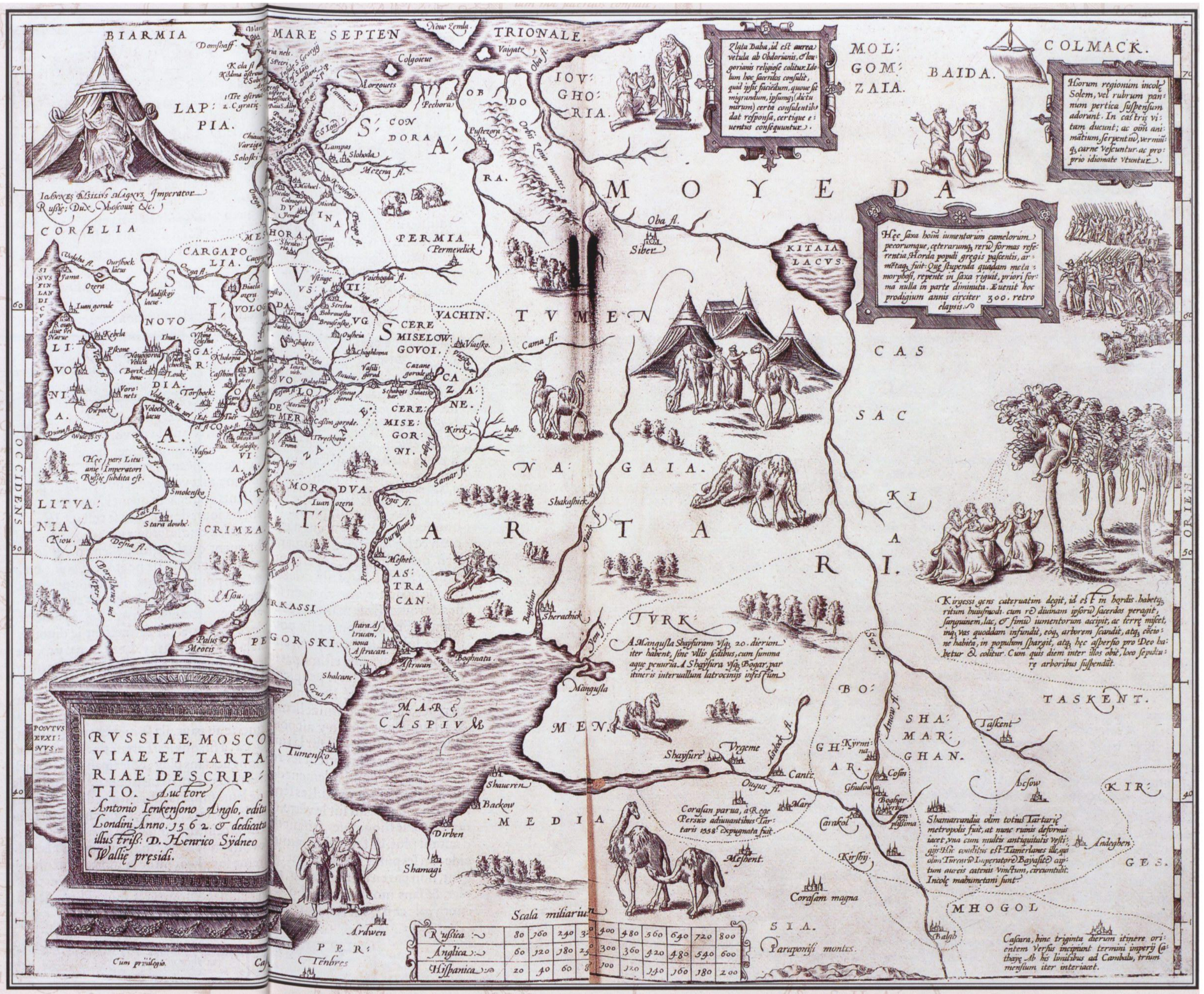

Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 89;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 10–11;
Рыбаков Б. А. Русские карты... – Табл. 5, 6;
Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 57;
Alexandrowicz S. Ziemie ruskie... – S. 108;
Alexandrowicz S. Stosunki... – S. 91–100;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister... – S. 508– 509;
Szykula K. Mapa Rosji... – S. 67–97.

EVROPA
Європа
1600 р., Кельн

Автор: Маттіас Квад (Matthias Quad)
Видавець: Йоганн Буссемехер (Johann Bussemecher)
Гравер: Маттіас Квад
Друкар: Йоганн Буссемехер
У книзі: GEOGRAPHISCHE HANTBUCH, IN WELCHEM DIE GELEGENHEIT DER VORNEMBSTEN LANTSCHAFFTEN DES GANTZENEN ERDTBODENS, IN ZWEI UND ACHTZIG IN KUPFFER GESCHNITTENEN TAFFELN FURGEBILDT. ZUGERICHT DURCH MATTIS QUADEN KUPFFERSCHNEIDER. COLN AM REIN BEY JOHAN BUXEMACHER, KÜNSTDRUCKER UFFS. MAXIMI DASELBST, MDC. – M. 10
Шкала лінійного масштабу: *Scala miliariu[m] Germanicorum*
Мідерит
Одноколірна
Папір
26,5 × 19 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в художній рамці, з лівого боку. Карта має дволінійну рамку. Під заголовком – шкала лінійного масштабу. Нижче, біля рамки, розміщено стовпчиком перелік держав Європи: *a) Scotia, b) Anglia, c) Irlandia, d) Hispania, e) Gallia, f) Italia, g) Germania, h) Dania, i) Moscovia, j) Finlandia, k) Norvegia, l) Vinmarchia.*

На заході картографічне зображення сягає Атлантичного океану *(Oceanus Occidentalis)*, на сході – течії Волги і частково – Заволжя.

На півночі Європу омиває Північне (Норвезьке) море *(Mare Septentrionale)*, східніше – Скіфський океан (Карське море) *(Oceanus Scythicus)*, на півдні – Середземне море *(Mare Mediterraneum)* і північна частина Африки *(Africae Pars)*.

На полі карти підписано три сторони світу – *Occidens, Oriens, Meridies* (північ не позначено).

Зображено землі України з Чорним *(Pontus Euxinvs)* та Азовським *(Meotis Palus)* морями. На лівому березі Дніпра, південніше Десни (без назви), русло якої показане у вигляді дуги, що з'єднує Дніпро з Доном, позначено лісовий масив. Десну і Сейм автор подав за прикладом своїх попередників, картами яких скористався (подібно ці річки зображені на карті Московії С. Герберштайна). Нанесено Дніпро (без назви) із ще однією лівою притокою, на якій позначено місто *Nigropol[is]*. Також зображено Прип'ять (без назви), на якій позначено міста: Могилів *(Mo[hil]no)*, Петриків *(Petricow)*, в гирлі – Чорнобиль *(Czernobel)*. На карті є річка Дністер *(Tyras fl)*, східніше – невелика річка без назви, що її можна ототожнити з Богом.

Міста позначено пунсонами, зокрема на Дніпрі: Вишгород *(Vissegrod)*, Київ *(Kiof)*, повторно Вишгород *(Vissegrod)*, Черкаси *(Czercasi)*, Ольвія *(Olbia)*, Аслан *(Ossan)*, Очаків *(Oczakou)*; на правому березі Дніпра: Синявода *(Szinouoda)*, Кодима *(Codemia)*, Чуднів *(Czudnow)*, Звенигород *(Swinigrod)*, Житомир *(Szitomirs)*, Овруч *(Owurtz)*, Городок *(Grodeck)*, Звягель *(Dzuyhel)*, Вінниця *(Vinnicza)*, Сілець *(Solecz)*, Белз *(Belt)*, Луцьк *(Lutzko)*. На західних землях України позначено міста: Львів *(Leopolis)*, Перемишль *(Premislia)*, Самбір *(Samdor)*, Степань *(Stepanut)*; біля витоку Дністра – *Stoca*, Кам'янець *(Camenetz)*, нижче, на правому березі Дністра – Лопушна *(Lopuszna)*, а в його гирлі – Білгород *(Moncastro)*, поряд показано солеварню *(Soline)*. Між нижньою течією Дністра і Тилігулом (без назви) – *Cecycoue*. Північне узбережжя Чорного моря і Приазов'я нанесені на карту за середньовічними портоланами. Тут є *Pidea, Saline*, на Кримському півострові, назву якого не підписано, – *Grosida, Vberta Pontico, Caffa, Zebano, Calamita*; у Приазов'ї – *Sacan, Lenagospo, Cachi, Palestra;* західна частина Приазов'я названа *Cabardi*.

Карта не подібна до інших, укладена на основі карт попередніх авторів; значна частина об'єктів, зокрема і на українських територіях, має неправильну локалізацію.

EVROPA
Europe
1600, Cologne

Author: Matthias Quad
Publisher: Johann Bussemecher
Engraver: Matthias Quad
Printer: Johann Bussemecher
In the book: GEOGRAPHISCHE HANTBUCH, IN WELCHEM DIE GELEGENHEIT DER VORNEMBSTEN LANTSCHAFFTEN DES GANTZENEN ERDTBODENS, IN ZWEI UND ACHTZIG IN KUPFFER GESCHNITTENEN TAFFELN FURGEBILDT. ZUGERICHT DURCH MATTIS QUADEN KUPFFERSCHNEIDER. COLN AM REIN BEY JOHAN BUXEMACHER, KÜNSTDRUCKER UFFS. MAXIMI DASELBST, MDC. – M. 10
Line scale: *Scala miliariu[m] Germanicorum*
Copperplate engraving
One-color
Paper
26.5 × 19 cm
Language: Latin

The map title is in an artistic frame on the left. It has a two-line margin. The line scale is under the title. Closer to the border there is a column list of the European states: *a) Scotia, b) Anglia, c) Irlandia, d) Hispania, e) Gallia, f) Italia, g) Germania, h) Dania, i) Moscovia, j) Finlandia, k) Norvegia, l) Vinmarchia.*

In the west map shows the Atlantic Ocean *(Oceanus Occidentalis)*, in the east-the Volga and, partially, Zavolzhye.

In the north Europe is washed by the North (Norwegian) Sea *(Mare Septentrionale)*, by the Scythian Ocean (Kara Sea) *(Oceanus Scythicus)* easterly, in the south-Mediterranean *(Mare Mediterraneum)* and north of Africa *(Africae Pars)*.

Three cardinal points are inscribed on the map: *Occidens, Oriens, Meridies* (north is not marked).

Ukrainian territory includes Black *(Pontus Euxinvs)* and Azov *(Meotis Palus)* seas. A wood is shown on the left bank of Dnipro, down from Desna (unnamed) denoted as an arc linking Dnipro and Don. The author mapped Desna and Seym like his predecessors, the maps of which he used (these rivers are eventually shown on the map of Muscovy of S. Herberstein). Dnipro (unnamed) is mapped with a left tributary and a city *Nigropol[is]* on it. There is also Prypyat (unnamed) with the cities of Mohyliv *(Mo[hil]no)*, Petrykiv *(Petricow)*, Dnister *(Tyras flu)*, Chornobyl *(Czernobel)*; easterly there is an unnamed riverlet which may be identified with Boh.

Cities are marked with the letter-punches, especially on Dnipro: Vyshhorod *(Vissegrod)*, Kyiv *(Kiof)*, once more Vyshhorod *(Vissegrod)*, Cherkasy *(Czercasi)*, Olvia *(Olbia)*, Aslan *(Ossan)*, Ochakiv *(Oczakou)*; on the right bank of Dnipro: Syniavoda *(Szinouoda)*, Kodyma *(Codemia)*, Chudniv *(Czudnow)*, Zvenyhorod *(Swinigrod)*, Zhytomyr *(Szitomirs)*, Ovruch *(Owurtz)*, Horodok *(Grodeck)*, Zviahel *(Dzuyhel)*, Vinnytsia *(Vinnicza)*, Silets *(Solecz)*, Belz *(Belt)*, Lutsk *(Lutzko)*. In the western lands of Ukraine the cities are as follows: Lviv *(Leopolis)*, Peremyshl *(Premislia)*, Sambir *(Samdor)*, Stepan *(Stepanut)*; near the head of Dnister-*Stoca*, Kamyanets *(Camenetz)*; lower, on the right bank of Dnister-Lopushna *(Lopuszna)*, and in its mouth-Bilhorod *(Moncastro)* and nearby salt-work *(Soline)*. Between lower Dnister and Tylihul (unnamed)-*Cecycoue*. The northern shore of the Black Sea and Pryazovya are mapped acoording to the medieval portolan charts; we find here *Pidea, Saline*, on the unsigned Crimean Peninsula-*Grosida, Vberta Pontico, Caffa, Zebano, Calamita*; in Pryazovya-*Sacan, Lenagospo, Cachi, Palestra;* the west of Pryazovya is called *Cabardi*.

The map is unique and based on preceeding maps; the localization of many objects, on the Ukrainian territories includiing, is erroneous.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 101–109;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 94–100;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–156;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 51.

MARE SEPTENTRIONALE
EVROPA
Islandia
Oceanus Deucalidonius
Oceanus Germanicus
Oceanus Cantabricus
OCCIDENS
Scala miliaria Germanicorum
Polonia
Hungaria
Litua
Bulgaria
Græcia
Sicilia
Corsica
Sardinia
Candia
Cyprus
Maiorica
Minorica
Mare Hadriaticum
PONTUS EUXINUS
Meotis Palus
CATTACHI
TARTA
PERMIA
CONDORA
TURCOMANI
NATOLIA
Carmania
MESOPOTAMIA
AFRICAE PARS
MEDITER RANEUM
MARE
Oceanus Scythicus
TUMEN

POLONIA
Польща
1600 р., Міддельбурґ

Автор: Вацлав Ґродецький (Wacław Grodeski)
Видавець: Берент Лангенес (Berent Langenes)
Гравер: Пітер ван дер Кере (Pieter van den Keere, Petrus Kaerius)
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica*
Мідерит
Одноколірна
Папір, наклеєний на полотно
12 × 8,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у фігурному картуші, в лівому нижньому куті, шкала лінійного масштабу – у лівому верхньому куті. Карта має дволінійну рамку, вздовж її правого краю – поділки та підписи градусів. На полі карти підписані сторони світу: *Occidens, Oriens, Septentrio, Meridies.*

Карта охоплює територію від міста Лієпая *(Liba)* на півночі, до міста Хотин *(Chotym)* на півдні, від міст Франкфурт-на-Одері *(Francfordia)* та Вроцлав *(Vratislauia)* на заході до Дніпра *(Nieper flu.)* на сході.

Землі України, особливо Правобережжя, представлені незначною мережею річок і населених пунктів. Показано річки: Бог (Південний Буг) *(Bog flu.)*, Дніпро *(Nyeper flu.)*, Дністер *(Nyester flv.)*, Прип'ять *(Przypiecz fl.)*, Стир *(Styr fl.)*. Позначені міста: Київ *(Kijow)*, Канів *(Kaniow)*, Житомир *(Sytomiers)*, Чуднів *(Czudnow)*, Звягель *(Dzwigel)*, Полонне *(Plone)*, Ізяслав *(Zaslaw)*, Дубровиця *(Dubrowicza)*, Ґородок *(Grodek)*, Кобрин *(Cobrin)*, Камінь-Каширський *(Camien)*, Холм *(Chelm)*, Самбір *(Sanibor)*, Бучач *(Buczacz)*, Кам'янка *(Kamionka)*, Хотин *(Chotyn)*, Ягольниця *(Jagel)*. На карті багато спотворених назв об'єктів.

Карта є зменшеним варіантом карти Польщі Вацлава Ґродецького 1558 р., вона була створена для «кишенькового» атласу Берента Лангенеса *Caert-Thresoor, inhoudende de tafelen des gantsche wereltslanden* (Міддельбурґ, 1598 р.). Карта входила до всіх видань атласу, який виходив різними мовами у 1599–1649 рр. (понад 10 видань). Тексти до атласу голландською і латинською мовами написав історик Пітер Берт, тому кілька видань мали назву *P. Bertii tabularum geographicarum cumtractarum libri quatuor*. На карті у різних виданнях атласу є невеликі відмінності: різна кількість підписів, населених пунктів, різне написання деяких назв.

POLONIA
Poland
1600, Middleburg

Author: Wacław Grodeski
Publisher: Berent Langenes
Engraver: Pieter van den Keere (Petrus Kaerius)
Line scale: *Miliaria Germanica*
Copperplate engraving
One-color
Paper, pasted on canvas
12 × 8.5 cm
Language: Latin

The title of the map is in the figured cartouche in the lower left corner; the line scale is in the upper left corner. The map has a double margin; points and grade signatures are along its right edge. Cardinal points are written on the map itself: *Occidens, Oriens, Septentrio, Meridies.*

The map shows the territory from the city of Liepāja *(Liba)* in the north to the city of Khotyn *(Chotym)* in the south, from Frankfurt ander Oder *(Francfordia)* and Wroclaw *(Vratislauia)* in the west to Dnipro *(Nieper flu.)* in the east.

The Ukrainian lands, especially Pravoberezhia, are represented by a network of rivers and settlements. There are rivers as follows: Boh (Pivdenny Buh) *(Bog flu.)*, Dnipro *(Nyeper flu.)*, Dnister *(Nyester flv.)*, Prypyat *(Przypiecz fl.)*, Styr *(Styr fl.)*. Cities: Kyiv *(Kijow)*, Kaniv *(Kaniow)*, Zhytomyr *(Sytomiers)*, Chudniv *(Czudnow)*, Zviagel *(Dzwigel)*, Polonne *(Plone)*, Iziaslav *(Zaslaw)*, Dubrovytsia *(Dubrowicza)*, Horodok *(Grodek)*, Kobryn *(Cobrin)*, Kamin Kashyrsky *(Camien)*, Kholm *(Chelm)*, Sambir *(Sanibor)*, Buchach *(Buczacz)*, Kamyanka *(Kamionka)*, Khotyn *(Chotyn)*, and Yaholnytsia *(Jagel)*. The map features many corrupted names.

This one is a diminished map of Poland of Wacław Grodecki, 1558; it was intended for the *pocket* atlas *Caert-Thresoor, inhoudende de tafelen des gantsche werelts-landen* of Berent Langenes (Middelburg, 1598). It was included into all publications of the atlas in different languages up to 1599–1649 (over 10 editions). Both Dutch and Latin texts were written by a historian Peter Bert; therefore several editions had the title *P. Bertii tabularum geographicarum cumtractarum libri quatuor*. Different editions have minor differences: different number of signatures, settlements, and spelling.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 101–109;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Кордт В. Материалы по истории... 1910. – С. 14, табл. XXVIII;
Sirko S. Zarys Historii Kartografii. – S. 169–170;
Szaniawska L. Analiza ... – S. 88–91;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 282.

MOSCOVIAE IMPERIVM. COLONIAE FORMULIS JOANI BUẞEMECHERI AN. 1600
Московська імперія. Видана у Кельні Йоганном Буссемехером 1600
1600 р., Кельн

Автор: Джованні Антоніо Маджіні (Giovanni Antonio Magini)
Видавець: Маттіас Квад (Mattheus Quaden)
Гравер: Маттіас Квад
Друкар: Йоганн Буссемехер (Johann Bussemecher)
У книзі: GEOGRAPHISCH HANTBUCH, IN WELCHEM DIE GELEGENHEIT DER VORNEMBSTEN LANTSCHAFFTEN DES GANTZEN EN ERDTBODEMS IN ZWEI UND ACHTZIG IN KUPFFER GESCHNITTEN TAFFELN FURGEBILDT. MIT BEYGELUGTER NOTWENDIGER BESCHREIBUNG AUSLEGUNG DERSELBEN ZUGERICHT DURCH MATTHIS QUADEN KUPFFERSCHNEIDER. – COLN AM REIN, BEI JOHAN BUXEMACHER KUNSTDRÜCKER VFFS. MAXIMINI STRASS DASELBST, MDC. – M. 68
Мідерит
Одноколірна
Папір
28 × 22 см
Мова: латинська, німецька

Заголовок карти розташовано в художній віньєтці, з правого боку, нижче середини. Карта має дволінійну просту рамку з поділками і підписами градусів. Сторони світу підписано на карті: *Occidens, Oriens, Septentrio, Meridie.* Праворуч од віньєтки розміщено текст: *Hi Septentrionales Tartari nullas habent domogised earum loco currus corio tectos fecum circum ducunt.*

Карта охоплює територію від верхів'я Дністра *(Tiras fluv.)* і Прип'яті (без назви) на заході до течії Волги *(Volga fl Ledie et Rha fluis)* на сході.

На карті показано такі об'єкти: гори, річки, ліси, міста (художнім малюнком у вигляді груп будівель різної конфігурації). Лісові масиви позначено малюнком у вигляді груп листяних дерев у верхів'ях лівих приток Дніпра та на правому березі Південного Бугу.

З українських земель зображено Правобережжя і Лівобережжя, Кримський півострів *(Taurica Chersonesus)*, Азовське море *(Moeotis Palus)*, північну частину Чорного моря *(Pontus Euxinus vulgo Mare Maggiore)*. На українських землях виділено території: Кодима *(Codimia)* – на правому березі Дніпра, Куманія *(Cumania)* – в Приазов'ї, Бессарабія *(Bessarabia)* – у нижній течії Дністра, Сіверщина *(Seuera)* – на правому березі Десни.

Дніпро показаний з притоками – лівими: Сож *(Sosa fluviusq)*, Десна *(Desma flu)* з Сеймом *(Sem fl)*, Псел *(Psola fluv.)*, Самара *(Samara fluv)*, Кінська *(Constauoda flu)*; правими – Прип'ять (без назви), Тясмин *(Tasmena fluv)*, Тетерів *(Teretenia fluv)*. На карті зображено річку Південний Буг, без назви, з лівою притокою Синюхою *(Szinauoda fluv)*, та Дністер *(Tiras fluv)*. На цій території показано міста: Рів *(Roua)*, Брацлав *(Bratclaw)*, Білгород *(Noucastro)*, Очаків *(Orzakow)*, Звенигород *(Suynigrod)*, Житомир *(Zitomirz)*, Городок *(Grodek)*, Київ *(Chiovia)*, Канів *(Caniow)*, Вишгород *(Visigrod)*, розташований на Десні, Стародуб *(Starodub)*, Аслан *(Oslam)*. Північне Причорномор'я і Кримський півострів на карту нанесено за середньовічними портоланами. Тут розміщено об'єкти з такими назвами, як *Eresse, Fideo, Saline*, міста в Криму – *Grozida* (на місці Євпаторії), *Cafa* – в центрі півострова, Судак *(Soldaya)*, *Aspramonte.*

Карта є збільшеною копією карти Московщини Дж. А. Маджіні, вперше надрукованої у латинському виданні *Географії* К. Птолемея 1596 р.

MOSCOVIAE IMPERIVM. COLONIAE FORMULIS JOANI BUẞEMECHERI AN. 1600
Moscow Empire. Published in Cologne by Johann Bussemecher in 1600
1600, Cologne

Author: Giovanni Antonio Magini
Publisher: Mattheus Quaden
Engraver: Mattheus Quaden
Printer: Johann Bussemecher
In the book: GEOGRAPHISCH HANTBUCH, IN WELCHEM DIE GELEGENHEIT DER VORNEMBSTEN LANTSCHAFFTEN DES GANTZEN EN ERDTBODEMS IN ZWEI UND ACHTZIG IN KUPFFER GESCHNITTEN TAFFELN FURGEBILDT. MIT BEYGELUGTER NOTWENDIGER BESCHREIBUNG AUSLEGUNG DERSELBEN ZUGERICHT DURCH MATTHIS QUADEN KUPFFERSCHNEIDER. – COLN AM REIN, BEI JOHAN BUXEMACHER KUNSTDRÜCKER VFFS. MAXIMINI STRASS DASELBST, MDC. – M. 68
Copperplate engraving
One-color
Paper
28 × 22 cm
Language: Latin, German

The map title is in the middle right vignette. The map has a simple two-line margin with markings and degrees signed. The cardinal points are inscribed on the map: *Occidens, Oriens, Septentrio, Meridie.* The text is on the right of vignette: *Hi Septentrionales Tartari nullas habent domogised earum loco currus corio tectos fecum circum ducunt.*

The map shows the territory from the head of Dnister *(Tiras fluv.)* and Prypyat (unnamed) in the west to the Volga *(Volga fl Ledie et Rha fluis)* in the east.

The map shows mountains, rivers, woods, cities (with a picture of groups of different structures). Woods are marked as pictures of clusters of the broad-leaved trees in the head of the left tributaries of Dnipro and on the right bank of Pivdenny Buh.

Ukrainian lands are shown to include Pravoberezha and Livoberezha, Crimean Peninsula *(Taurica Chersonesus)*, Sea of Azov *(Moeotis Palus)*, north of the Black Sea *(Pontus Euxinus vulgo Mare Maggiore)*. In Ukraine the following territories are brought out: Kodyma (*Codimia*)–on the right bank of Dnipro, Kumania (*Cumania*)–in Pryazovya, *Bessarabia*–in the lower Dnister, Sivershchyna (*Seuera*)–on the right bank of Desna.

Dnipro is shown with its tributaries: left–Sozh (*Sosa fluviusq*), Desna (*Desma flu*) with Seym (*Sem fl*), Psel (*Psola fluv.*), Samara (*Samara fluv*), Kinska (*Constauoda flu*); right–Prypyat (unnamed), Tiasmyn (*Tasmena fluv*), Teteriv (*Teretenia fluv*). The map shows Pivdenny Buh (unnamed) with the left tributary Syniukha (*Szinauoda fluv.*) and Dnister (*Tiras fluv*). On this territory there are such cities as Riv (*Roua*), Braclaw (*Bratclaw*), Bilhorod (*Noucastro*), Ochakiv (*Orzakow*), Zvenyhorod (*Suynigrod*), Zhytomyr (*Zitomirz*), Horodok (*Grodek*), Kyiv (*Chiovia*), Kaniv (*Caniow*), Vyshhorod (*Visigrod*) on Desna, Starodub (*Starodub*), Aslan (*Oslam*). Northern Prychornomorya and Crimean Peninsula are mapped according to medieval portolan charts. Here are such objects as *Eresse, Fideo, Saline*, Crimean cities–*Grozida* (in the place of Yevpatoriya), *Cafa*–in the center of the peninsula, Sudak (*Soldaya*), *Aspramonte.*

This is a magnified copy of the map of Muscovy of G. A. Magini published for the first time in the Latin edition of C. Ptolemy's *Geography* in 1596.

Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 89;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 12;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 34;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 264–405;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 50, 51, 53;
Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich... – S. 218–219;
Peliwo S. Mapy ziem Polskich... – S. 15–19;
Szaniawska L. Analiza... – S. 35–37.

HVNGARIAE DESCRIPTIO, WOLFGANGO LAZIO AVCT[ORE]
Опис Угорщини
Вольфґанґа Лаціо
1601 р., Антверпен

Автор: Вольфґанґ Лаціо (Wolfgang Lazio)
Видавець: Абрагам Ортелій (Abraham Ortelius)
Гравер: Франциск Гоґенберґ (Franciscus Hogenberg)
Друкар: Йоанн Моретус (Joannes Moretus)
В атласі: THEATRUM ORBIS TERRARUM ABRAHAMI ORTELI. QUOD ANTE EXTREMUM WITAE SUAE DIEM POSTREMUM RECENSUIT, NOUIS TABULIS ET COMMENTARIIS AUXIT ATQUE ILLUSTRAVIT ANTVERPIAE, EX OFFICINA PLANTINIANA. APUD IOANNEM MORETUM. – M. 95
Шкала лінійного масштабу: *Scala Milliarium Hungariorum*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
50,5 × 36,8 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в окремій фігурній рамці, під верхньою її рамкою. Карта має дволінійну рамку з поділками та підписами градусів. Сторони світу *Occidens, Oriens, Septentrio, Meridies* підписані на полі карти. В правому нижньому куті, у фігурному картуші – умовні позначення. Лівіше від нього, над нижньою рамкою – шкала лінійного масштабу з зображенням циркуля. У лівому верхньому куті – герб Угорщини.

На карті представлена територія Угорщини та її кордони з сусідніми країнами – Австрією *(Avstriae)*, Болгарією *(Bvlgaria)*, Волощиною *(Walachiae Pars)*, Молдавією *(Mvldaviae Pars)*, Польщею *(Poloniae Pars)*, Трансільванією *(Transilvania Herdel)*.

Землі України представлені частиною Русі *(Rvtheniae Pars)* та, в межах Угорщини, українським Закарпаттям. Зображені Карпати (без назви), міста Рахів *(Rana)*, Ужгород *(Vngvar)*, Невицьке *(Newykze)*, Мукачеве *(Munkacz)*, Перечин *(Peregzaz)*, Ясіня *(Ieczenew)*, Гуменне *(Humel)*, Маковиця *(Makowice)*, Стропків *(Stropsko)*.

Карта укладена австрійським картографом Вольфґанґом Лаціо у 1556 р., входила у всі атласи Абрагама Ортелія.

Ваврічин М. Г. Карти українських земель... – С. 240–245;
Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 88–93;
Bagrow L., Skelton R.A. Meister... – S. 513– 514.

Україна на стародавніх картах

HVNGARIAE DESCRIPTIO, WOLFGANGO LAZIO AVCT[ORE]
The description of Hungary by Wolfgang Lazio
1601, Antwerp

Author: Wolfgang Lazio
Publisher: Abraham Ortelius
Engraver: Franciscus Hogenberg
Printer: Joannes Moretus
In the atlas: THEATRUM ORBIS TERRARUM ABRAHAMI ORTELI. QUOD ANTE EXTREMUM WITAE SUAE DIEM POSTREMUM RECENSUIT, NOUIS TABULIS ET COMMENTARIIS AUXIT ATQUE ILLUSTRAVIT ANTVERPIAE, EX OFFICINA PLANTINIANA. APUD IOANNEM MORETUM. – M. 95
Line scale: *Scala Milliarium Hungariorum*
Copperplate engraving
Full color
Paper
50.5 × 36.8 cm
Language: Latin

The map title is in the figured frame below the upper border. The map has the two-line margin with degrees marked and signed. The cardinal points are inscribed on the map *Occidens, Oriens, Septentrio, and Meridies*. The legend is in the lower right-corner figured cartouche. The line scale withcompasses is on the left, above the bottom margin. The National Emblem of Hungary is in the upper left corner.

The map shows Hungary and its borders with Austria *(Avstriae)*, Bulgaria *(Bvlgaria)*, Walachia *(Walachiae Pars)*, Moldova *(Mvldaviae Pars)*, Poland *(Poloniae Pars)*, and Transylvania *(Transilvania Herdel)*.

Ukraine is represented by a part of Rus *(Rvtheniae Pars)* and Ukranian Transcarpathians within the limits of Hungary. The objects shown include the Carpathians (unnamed), cities of Rakhiv *(Rana)*, Uzhhorod *(Vngvar)*, Nevytske *(Newykze)*, Mukacheve *(Munkacz)*, Perechyn *(Peregzaz)*, Yasynia *(Ieczenew)*, Humenne *(Humel)*, Makovytsia *(Makowice)*, Stropkiv *(Stropsko)*.

The map was compiled by the Austrian mapmaker Wolfgang Lazio in 1556 and appeared in all atlases of Abraham Ortelius.

EVROPAE
Європа
1602 р., Антверпен

Автор: Абрагам Ортелій (Abraham Ortelius)
Видавець: Ян Баптист Врінтс (Joan Baptist Vrients)
Гравер: Франциск Гоґенберґ (Franciscus Hogenberg)
В атласі: THEATRUM ORBIS TERRARUM. ABRAHAMI ORTELI. A. 1602. – P. 2
Шкала лінійного масштабу: *[Scala milliarium] Germanie, Gallica, Italica*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
47 × 35 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у лівому верхньому куті, у рамці, що має вигляд постамента, на якому зображено алегоричну постать Європи на бику, що пливе морем. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів. В нижньому лівому куті – шкала лінійного масштабу, у правому верхньому – роза вітрів.

Карта охоплює територію Європи, частину Азії, від гирла Євфрату і Тиґру до Перської затоки, та північне узбережжя Африки. Межа між Європою і Азією проходить по Волзі *(Volga, Rha vel Edel flu)*. Країни на карті пофарбовано різними кольорами.

Українські території представлені північно-західним узбережжям Чорного *(Mare Magiore)* та Азовського *(Maredella Zabache)* морів, Кримським півостровом *(Gazaria)*, територіями Поділля *(Podolia)*, Русі *(Russia)*, Приазов'я *(Cumania)*, Сіверщини *(Zevera)*. Гідрографічна мережа представлена річками Дніпро *(Nieper fl)* та Дністер (без назви) з притоками та неіснуючим Амадоцьким озером (без назви) на території Поділля. На правому березі Дніпра, нижче Черкас *(Czercassi)* і Києва *(Kiof)*, зображено Чорний ліс *(Nigra silva)*. На карті подана густа мережа населених пунктів, серед них: Житомир *(Szitomirz)*, Чорнобиль *(Czernobel)*, Овруч *(Owrucz)*, Чуднів *(Czudnow)*, Львів *(Leopolis)*, Белз *(Belz)*. На Кримському півострові та на західному узбережжі Чорного моря підписано назви грецьких колоній: Каламіта *(Calamita)*, Підея *(Pidea)*, Кафа *(Caffa)*, Монкастро *(Moncastro)*, навпроти дельти Дунаю показано острів Зміїний *(Fidonissi)*.

Вперше карта була надрукована у виданні А. Ортелія *Theatrum orbis terrarum* 1570 р. Передруковувалась у пізніших виданнях атласу.

Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 89;
Buczek K. Dzieje... – S. 28, 34, 36;
Lelevel J. Géographie... – T. II. – P. 184–190;
Lithuania... – P. 26;
Katalog dawnych map... – T. I. – S. 120–121.

EVROPAE
Europe
1602, Antwerp

Author: Abraham Ortelius
Publisher: Joan Baptist Vrients
Engraver: Franciscus Hogenberg
In the atlas: THEATRUM ORBIS TERRARUM. ABRAHAMI ORTELI. A. 1602. - P. 2
Line scale: *[Scala milliarium] Germanie, Gallica, Italica*
Copperplate engraving
Full color
Paper
47 × 35 cm
Language: Latin

The map title is in the upper left cornenr frame looking like a pedestal featuring Europa on the back of a bull speeding away across the ocean. The map has two-line borders with marked degrees. The line scale is in the upper left corner with the wind rose opposite it.

The map shows Europe, a part of Asia from the estuary of Euphrates and Tigris to the Persian Gulf and northern coast of Africa. The Volga *(Volga, Rha vel Edel flu)* delimits Europe and Asia. Countries are brought out with different colors.

Ukrainian territories are shown to include the NW coast of the Black *(Mare Magiore)* and Azov *(Maredella Zabache)* seas, Crimean Peninsula *(Gazaria)*, territories of Podillia *(Podolia)*, Rus *(Russia)*, Pryazovya (*Cumania)*, and Sivershchyna *(Zevera)*. The surface water network is represented by the rivers Dnipro *(Nieper fl)* and Dnister (unnamed) with tributaries and non-existent Amadok Lake (unnamed) in Podillia. The Chorny wood *(Nigra silva)* is denoted on the right bank of Dnipro down the stream from Cherkasy *(Czercassi)* and Kyiv (*Kiof)*. The dense network of settlements includes Zhytomyr (*Szitomirz)*, Chornobyl (*Czernobel)*, Ovruch *(Owrucz)*, Chudniv *(Czudnow)*, Lviv (*Leopolis)*, and *Belz*. Greek colonies are denoted on the Crimean Peninsula and northern shore of the Black Sea: *Calamita, Pidea, Caffa, Moncastro*; opposite the Danube Estuary Zmiyiny Island is shown *(Fidonissi)*.

For the first time it was printed in the *Theatrum orbis terrarum* of A. Ortelius in 1570. It was reprinted in later editions of the atlas.

ROMANIAE, (QUAE OLIM THRACIA DICTA) VICINARVMQ[UE] REGIONVM, VTI BVLGARIAE, WALACHIAE, SYRFIAE, ETC. DESCRIPTIO. AUCTORE IACOBO CAſTALDO
Опис Румунії (яку колись називали Фракією) із сусідніми краями, в тім числі Болгарією, Волощиною, Сирфією і т. д., автора Джакомо Ґастальді
1602 р., Антверпен

Автор: Джакомо Ґастальді (Giacomo Gastaldi), Абрагам Ортелій (Abraham Ortelius)
Видавець: Ян Баптист Врінтс (Joan Baptist Vrients)
В атласі: THEATRUM ORBIS TERRARUM. ABRAHAMI ORTELI ANTVERP[IAE] GEOGRAPHI REGII. TABYLIS ALIQVOT NOVIS VITAQ[VE] AVCTORIS. ILLVSTRATVM EDITIO VLTIMA. ANTVERPIAE. APVD IOANNEM BAPT[ISTAM VRINTS]. ANNO MD[CII]. – P. 104
Шкала лінійного масштабу: *Scala milliarium Italicorum com*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
51 × 38 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в овальній рамці, прикрашеній стилізованим орнаментом, що містить зображення жіночого обличчя та птахів. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси. Сторони світу вказані на полі карти: *Septemtrio, Meridie, Occidens, Oriens.* У картуші, під заголовком – шкала лінійного масштабу. Під шкалою – привілей: *Cum priuilegio decennali. M D LXXXIIII.* На тлі Чорного моря зображені каравела і галера, на тлі Адріатичного моря – кит.

Карта охоплює територію Південно-Східної Європи від узбережжя Чорного моря до східного узбережжя Адріатичного моря, від міста Салоніки до витоків Серету на території Молдавії.

На карті кольоровими кантами позначені кордони Угорщини *(Hvngariae pars)*, Болгарії *(Bvlgaria)*, Волощини *(Valachia, Valachia interior)*, Молдавії *(Moldavia)*, Бессарабії *(Bessarabia)*, Поділля *(Podolia)*. Вздовж Дністра *(Tiras flu)* пунктирними лініями позначений кордон. Є й інші варіанти кольорування карти, де Волощина, Болгарія, Бессарабія, Молдавія зафарбовані одним кольором.

Землі України представлені на карті від дельти Дунаю *(Danubius fl.)* до лівої притоки Південного Бугу Савранки *(Savran fl.)*. Річка Тилігул, що підписана на карті як *Asiach fl.* (насправді це назва Південного Бугу), витікає з озера *Coiazniz*, в її гирлі показано місто Очаків *(Oszakow)*. Річка без назви витікає з озера Кучурган *(Cuzuran vrbs et lacus)* і впадає у Чорне море *(Mare Magiore, olim Pontus Evxinvs qui Maurothalassa hodie Turcis vocatur)*. В гирлі річки позначена генуезька колонія Ґінестра *(Ginestra)*. На Чорному морі, навпроти дельти Дунаю *(Danubius flu.)* позначений острів Зміїний *(Fidoniſi)*. На карті показано мало населених пунктів та помилково зображені русла багатьох річок. Між Дунаєм і Дністром позначені міста Болград *(Bialogrod)*, Білгород *(Bialogrod)*, Маяки *(Maiach)*, Тирасполь *(Tiraſpo)*, генуезькі колонії Фальконара *(Falconara)*, Офіка *(Ofica)*.

Карта А. Ортелія є переробкою карти, що входила до циклу карт дунайських країн, підготовленого і виданого у Венеції італійським картографом Дж. Ґастальді у 1546 р. Основою для створення карти Дж. Ґастальді стала карта Марка Беневентано *Tabula moderna Polonie Boemie Germanie Rvsie Lithvanie*, яка увійшла до видання *Географії* К. Птолемея, видрукуваного у Римі 1507 р. До атласів А. Ортелія *Theatrum orbis* карта Дж. Ґастальді входила з 1570 р. зі зміненими датами у заголовку.

ROMANIAE, (QUAE OLIM THRACIA DICTA) VICINARVMQ[UE] REGIONVM, VTI BVLGARIAE, WALACHIAE, SYRFIAE, ETC. DESCRIPTIO. AUCTORE IACOBO CAſTALDO
The description of Romania (in former times called Thracia) with the neighboring countries, including Bulgaria, Walachia, Syrfia etc., executed by Giacomo Gastaldi
1602, Antwerp

Author: Giacomo Gastaldł, Abraham Ortelius
Publisher: Joan Baptist Vrients
In the atlas: THEATRUM ORBIS TERRARUM. ABRAHAMI ORTELI ANTVERP[IAE] GEOGRAPHI REGII. TABYLIS ALIQVOT NOVIS VITAQ[VE] AVCTORIS. ILLVSTRATVM EDITIO VLTIMA. ANTVERPIAE. APVD IOANNEM BAPT[ISTAM VRINTS]. ANNO MD[CII]. – P. 104
Line scale: *Scala milliarium Italicorum com*
Copperplate engraving
Full color
Paper
51 × 38 cm
Language: Latin

The map title is in the oval frame ornamented with a stylized female face and birds. The map has two-line borders with degrees marked on them. The cardinal points are denoted in the margins: *Septemtrio, Meridie, Occidens, Oriens.* The line scale is in the cartouche under the title. The priviledge is below the scale: *Cum priuilegio decennali. M D LXXXIIII.* On the Black Sea a caravel and galley are represented, and on the Adriatic Sea – a whale.

The map shows the SE Europe from the shore of the Black Sea down to the eastern shore of the Adriatic Sea, from Thessaloníki to the river head of Seret in Moldova.

Color edging denotes the borders of Hungary *(Hvngariae pars)*, Bulgaria *(Bvlgaria)*, Walachia *(Valachia, Valachia interior)*, Moldova *(Moldavia)*, Bessarabiya *(Bessarabia)*, and Podillia *(Podolia)*. Along Dnister *(Tiras flu)* the dotted line denotes the border. There are also other variants of coloring, where Walachia, Bulgaria, Bassarabiya, and Moldova are denoted with one color.

The Ukrainian lands are shown from the estuary of Danube *(Danubius fl.)* and Savranka *(Savran fl.)* the left tributary of Pivdenny Buh. The river Tyligul *(Asiach fl.*, actually, it is the name of Pivdenny Buh) flows out of the lake *Coiazniz*; in its estuary there is the city of Ochakiv *(Oszakow)*. An unnamed river flows out of the Lake Kuchurhan *(Cuzuran vrbs et lacus)* and flows into the Black Sea *(Mare Magiore, olim Pontus Evxinvs qui Maurothalassa hodie Turcis vocatur)*. In the estuary there is the Genoese colony *Ginestra*. On the Black Sea, opposite the Danube estuary *(Danubius flu.)* the Zmiyiny Island *(Fidoniſi)* is denoted. There is only a few settlements and many rivers are mapped erroneously. Between the Danube and Dnister cities Bolhrad *(Bialogrod)*, Bilhorod *(Bialogrod)*, Mayaky *(Maiach)*, Tyraspol *(Tiraſpo)*, Genoese colonies *Falconara* and Ofika *(Ofica)* are denoted.

The map of A. Ortelius is a remake of a map from the set showing the Danube countries compiled and published in Venice by Italian cartographer G. Gastaldł in 1546. The latter was based on Marcus Beneventano's map *Tabula moderna Polonie Boemie Germanie Rvsie Lithvanie*, included into the C. Ptolemy's *Geography* published in Rome in 1507. It went with the atlases of A. Ortelius *Theatrum orbis* up to 1570 with the changed dates in the map title.

Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 41–42;
Correctior V. Historia... – P. 228;
Lelevel J. Géographie... – T. II. – S. 181–187;
Ortelius A. Thesaurus... – S. 10.

УКРАЇНА НА СТАРОДАВНІХ КАРТАХ

POLONIAE LITVANIÆQ[VE] DESCRIPTIO AUCTORE WENCEſLAO GODRECCIO ET CORRECTORE ANDREA POGRABIO PILſNENſI
Опис Польщі і Литви автора Вацлава Ґродецького і коректора Андрія Поґрабки пілзненського
1602 р., Антверпен

Автор: Вацлав Ґродецький (Wacław Grodeski, Wenceſlao Godreccio), Андрій Поґрабка (Andreas Pograbius, Andrea Pograbio), Абрагам Ортелій (Abraham Ortelius)
Видавець: Ян Баптист Врінтс (Joan Baptist Vrients)
Гравер: Франциск Гоґенберґ (Franciscus Hogenberg)
В атласі: THEATRUM ORBIS TERRARUM. ABRAHAMI ORTELI. A. 1602. – P. 101
Шкала лінійного масштабу: *Scala miliarium Germanicorum*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
48 × 37,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у прямокутній рамці, прикрашеній орнаментом в стилі бароко, у лівому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів. Сторони світу підписані на полі карти: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* У лівому верхньому куті – шкала лінійного масштабу. Над заголовком – підпис: *Cum privilegio Imp. Rogie etc. decennali.* З правого боку, внизу – зображення саней, запряжених конем.

Карта охоплює територію від Балтійського моря *(Balticvm Mare)* на півночі до гирла Дніпра *(Nÿeper flu. qui Ptol. Boriſthenes)* на півдні, від Одеру *(Odera flu.)* на заході до Дніпра на сході. На карті позначені кордони Польщі, воєводства пофарбовані різними кольорами.

У тій частині карти, що охоплює українські території, показано: Русь *(Rvssia Pars)*, Волинь *(Volhinia)*, Поділля *(Podolia, pecore opima* – Поділля, багате на худобу (лат.)), Кодиму *(Codima ſolitudo uaſtissima* – Кодима, безлюдна, спустошена (лат.)). Гідрографічна мережа представлена річками Дніпро, Десна *(Deſna flu.)*, Савранка *(Sauran flu.)*, Прип'ять *(Prypiecz fl.)*, Тетерів *(Teretinia flu.)*, Стир *(Styr fl.)*, Смотрич *(Smotricz fl.)*, Дністер *(Nÿeſter flu. Ptol. Tyras)*, Горинь *(Hortnia flu.)*, Случ *(Slucz flu.)*, Синюха *(Ziniw Woda fl.)*, Бог (Південний Буг) *(Bog flu.)*, Бужок *(Bozek flu.)*. На Поділлі, на південь від Городка, зображене неіснуюче Амадоцьке озеро *(Amadoca lacus)*, з якого беруть початок Збруч *(Zblucz fl.)* і Стрипа *(Strepa fl.)*. При впадінні Дністра в Чорне море *(Ponti Evxini Pars.)* показане Обидове озеро *(Obidowo lacus)*, яке з'єднане з Дністром невеликою річкою. Помилкове зображення гирла та русла Дніпра (лінією, що тягнеться з півночі на південь) призвело до деформації картографічного зображення всієї території.

Показана густа мережа населених пунктів на Русі, Волині та частині Поділля: Житомир *(Sytomiers)*, Петриків *(Petricow)*, Городок *(Grodeck)*, Дубровиця *(Dubrowicza)*, Степань *(Stepan)*, Дорогобуж *(Drohodus)*, Острог *(Oſtrog)*, Збараж *(Sbaras)*, Теребовля *(Trebowla)*, Поморяни *(Pomorzany)*, Хотин *(Chotyn)*, Коломия *(Colomia)*, Куликів *(Culicow)*, Олесько *(Olesko)*. У Причорномор'ї та вздовж Дніпра позначені тільки великі міста, зокрема двічі Очаків *(Orczakow, Daſzow)*, Маяки *(Maiak)*, Білгород *(Byalogrod)*, Черкаси *(Cÿrcaſÿ)*, Канів *(Kanyow)*, Київ *(Kÿow)*, на північ від якого зображено Києво-Печерську лавру *(Picciari ſpecus, nobilium Ruſſorum ſepultura* – Печерські печери, цвинтар руської знаті (лат.)).

Основою для укладання карти була переопрацьована карта Польщі В. Ґродецького, яка вперше друкувалася в атласі Абрагама Ортелія *Theatrum Orbis Terrarum*, виданому у Амстердамі 1570 р. Зі зміненою назвою та деякими доповненнями і виправленнями, які вніс А. Поґрабка, в тім числі і на зображенні українських земель, карта увійшла в *Theatrum Orbis Terrarum* 1595 р. У пізніше виданих атласах А. Ортелій друкував карту з невеликими доповненнями та змінами у назвах населених пунктів.

POLONIAE LITVANIÆQ[VE] DESCRIPTIO AUCTORE WENCEſLAO GODRECCIO ET CORRECTORE ANDREA POGRABIO PILſNENſI
The description of Poland and Lithuania by Wacław Grodecki and corrector Andreas Pograbius from Plzeň
1602, Antwerp

Author: Wacław Grodeski (Wenceſlao Godreccio), Andreas Pograbius (Andrea Pograbio), Abraham Ortelius
Publisher: Joan Baptist Vrients
Engraver: Franciscus Hogenberg
In the atlas: THEATRUM ORBIS TERRARUM. ABRAHAMI ORTELI. A. 1602. – P. 101
Line scale: *Scala miliarium Germanicorum*
Copperplate engraving
Full color
Paper
48 × 37.5 cm
Language: Latin

The map title is in the lower left-corner rectangular Baroque frame. The map has two-line borders with degrees marked. The cardinal points are inscribed on the map: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* In the upper left corner there is a line scale. The signature is over the title: *Cum privilegio Imp. Rogie etc. decennali.* The sleigh is drawn down on the right.

The map shows the territory from the Baltic Sea *(Balticvm Mare)* in the north down to the Estuary of Dnipro (*Nÿeper flu. qui Ptol. Boriſthenes*), from Oder (*Odera flu.*) in the west to Dnipro in the east. The map shows the borders of Poland; all provinces are colored differently.

Ukrainian territories are shown to include Rus (*Rvssia Pars*), Volyn *(Volhinia)*, Podillia (*Podolia, pecore opima* – Podilla is rich in cattle (Latin)), Kodyma (*Codima ſolitudo uaſtissima* – Kodyma, thinly populated, deserted (Latin)). The surface water includes rivers Dnipro, Desna (*Deſna flu.*), Savranka (*Sauran flu.*), Prypyat (*Prypiecz fl.*), Teteriv (*Teretinia flu.*), Styr (*Styr fl.*), Smotrych (*Smotricz fl.*), Dnister (*Nÿeſter flu. Ptol. Tyras*), Horyn (*Hortnia flu.*), Sluch (*Slucz flu.*), Syniukha (*Ziniw Woda fl.*), Boh (Pivdenny Buh) (*Bog flu.*), Buzhok (*Bozek flu.*). There is a non-existent Amadoc Lake *(Amadoca lacus)* down from Horodok in Podilla, out of which Zbruch (*Zblucz fl.*) and Strypa flow *(Strepa fl.)*. At the inflow of Dnipro into the Black Sea *(Ponti Evxini Pars.)* there is Obydove Lake *(Obidowo lacus)* connected with Dnister with a rivulet. The distorted mapping of the wstuary and channel of Dnipro (the north-south line) deformed the cartographic representation of the area.

The dense settlement network in Rus, Volyn and part of Podillia: Zhytomyr (*Sytomiers*), Petrykiv (*Petricow*), Horodok (*Grodeck*), Dubrovytsia (*Dubrowicza*), Stepan (*Stepan*), Dorohobuzh (*Drohodus*), Ostroh (*Oſtrog*), Zbarazh *(Sbaras)*, Terebovla (*Trebowla*), Pomoriany *(Pomorzany)*, Khotyn (*Chotyn*), Kolomyia (*Colomia*), Kulykiv (*Culicow*), Olesko (*Olesko*). In Prychornomorya and along Dnipro only major cities are denoted: twice Ochakiv (*Orczakow, Daſzow*), Maiaky (*Maiak*), Bilhorod (*Byalogrod*), Cherkasy (*Cÿrcaſÿ*), Kaniv (*Kanyow*), Kyiv (*Kÿow*) with the Cave Monastery northward *(Picciari ſpecus, nobilium Ruſſorum ſepultura* – the Pechersk caves, the cemetery of Rus nobles (Latin)).

It is based on the revised map of Poland of W. Grodecki which for the first time appeared in the atlas of Abraham Ortelius *Theatrum Orbis Terrarum* published in Amsterdam in 1570. With certain A. Pograbka's amendments, including the title and presentation of Ukrainian lands, the map was included into the *Theatrum Orbis Terrarum* (1595). In his later atlases A. Ortelius printed the map with minor updates and changes in the names of settlements.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 105;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Кордт В. Материалы по истории... 1910. – С. 15;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 27–28;
Buczek K. Dzieje... – S. 35–39;
Buczek K. Wacław Grodecki... – S. 69–86;
Encyklopedia... – S. 1920;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 26–29;
Hajdukiewicz L. Pograbka... – S. 220–221;
Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich... – S. 55, 56, 235–236;
Lithuania... – P. 28;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 19;
Rastawiecki E. Mapografia... – S. 14.

POLONIA ET SILESIA
Per Gerardum Mercatorem
Cum priuilegio
Septentrio
Meridies
Bohe: mię pars
Morauię pars
New Marck
Crossen Duc
Rus sie pars

POLOIA ET SILESIA
Польща і Сілезія
1602 р., Дюссельдорф

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Бернард Бусій (Bernard Busius)
Гравер: Ґерард Меркатор
Друкар: Бернард Бусій
Шкала лінійного масштабу: *Mill. communia Germanica*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
46 × 34,3 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в овальному картуші в стилі бароко , з зображенням двох птахів. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси та підписано сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* Під заголовком – напис: *per Gerardum Mercatorem Cum privilegio.* Над нижньою рамкою, посередині, – шкала лінійного масштабу.

На карті позначені кордони Польщі (*Polonia*) з Сілезією (*Silesia*), Моравією (*Moraviæ Pars*), Руссю (*Russiæ Pars*), Мазовією *(Warzovia)*[1], Пруссією. Кордони країн показані кольоровими кантами.

Територія України представлена частиною Белзького і Руського воєводств і частиною Підляшшя. Густа мережа населених пунктів, таких як: Дукля *(Dukla)*, Ялиська *(Yassliska)*, Риманів *(Rimanow)*, Лєско *(Liesko)*, Сянок *(Sanock)*, Перемишль *(Przomyslia)*, Радимно *(Radnimo)*, Олешичі *(Olesicze)*, Прухник *(Pruchnik)*, Ярослав *(Iaroslaw)*, Мостиська *(Mosticzko)*, Яворів *(Iaworow)*, Львів *(Leopolis)*, Городок *(Grodetz)*, Комарно *(Comarno)*, Куликів *(Kulikow)*, Буськ *(Busko)*, Потелич *(Posilitz)*, Белз *(Belz)*, Сокаль *(Sokal)*, Щебрешин *(Sczebrezyn)*, Крилів *(Krylow)*, Грабів *(Grabow)*, Войславичі *(Wojslawice)*, Холм *(Chelvo)*, Любомля *(Lubomla)*, Межиріччя *(Miedzyrzecz)*, Лосичі *(Losicze)*, Дорогичин *(Drogiczin)*, Карів *(Karew)* та ін.

Карта вперше опублікована в атласі Г. Меркатора у 1585 р. Автор використав кілька джерел, зокрема для зображення Сілезії основою стала карта Польщі Мартіна Гельвіґа у переробці А. Ортелія 1570 р. В атласах Г. Меркатора карта друкувалася до 1641 р., згодом була замінена картою Польщі і Сілезії Я. Янсона.

[1] Кордон Мазовії позначений станом на 1526 р. Назва князівства походить од назви центру.

POLOIA ET SILESIA
Poland and Silesia
1602, Düsseldorf

Author: Gerard Mercator
Publisher: Bernard Busius
Engraver: Gerard Mercator
Printer: Bernard Busius
Line scale: *Mill. communia Germanica*
Copperplate engraving
Full color
Paper
46 × 34.3 cm
Language: Latin

The map title is in the oval Baroque cartouche with the images of two birds. It has a two-line margin with degrees marked and cardinal points signed: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* There is the text under the title: *per Gerardum Mercatorem Cum privilegio.* The line scale is in the middle over the bottom border.

The map shows the borders of Poland (*Polonia*) with Silesia (*Silesia*), Moravia (*Moraviæ Pars*), Rus (*Russiæ Pars*), and Mazovia (*Warzovia)*[1], Prussia. The borders are brought out with color edges.

The territory of Ukraine is represented with a part of Balz and Rus principalities and a part of Pidliasha; the dense network of settlements includes Duklia (*Dukla)*, Iaslyska (*Yassliska)*, Rymaniv (*Rimanow)*, Liesko (*Liesko)*, Sianok (*Sanock)*, Peremyshl (*Przomyslia)*, Radymno (*Radnimo)*, Oleshychi (*Olesicze)*, Prukhnyk (*Pruchnik)*, Yaroslav (*Iaroslaw)*, Mostyska (*Mosticzko)*, Yavoriv (*Iaworow)*, Lviv (*Leopolis)*, Horodok (*Grodetz)*, Komarno (*Comarno)*, Kulykiv (*Kulikow)*, Busk (*Busko)*, Potelych (*Posilitz)*, *Belz, Sokal,* Shchebreshyn (*Sczebrezyn)*, Kryliv (*Krylow)*, Hrabiv (*Grabow)*, Voislavychi (*Wojslawice)*, Kholm (*Chelvo)*, Liubomlia (*Lubomla)*, Mezhyricha (*Miedzyrzecz)*, Losychi (*Losicze)*, Dorohochyn (*Drogiczin)*, Kariv (*Karew)* etc.

The map was published for the first time in the atlas of G. Mercator in 1585. The author used several sources; e.g. the map of Silesia was based on the map of Poland of Martin Helwig revised by A. Ortelius in 1570. It was included into Mercator's atlases up to 1641; later it was replaced with the map of Poland and Silesia of J. Janszoon.

[1] The border of Mazovia is shown for 1526. The name of the duchy is derived from the name of the center.

Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 63–65;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 90–92;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 166–167;
Wytyczak R. Śląsk... – S. 26–27, 157.

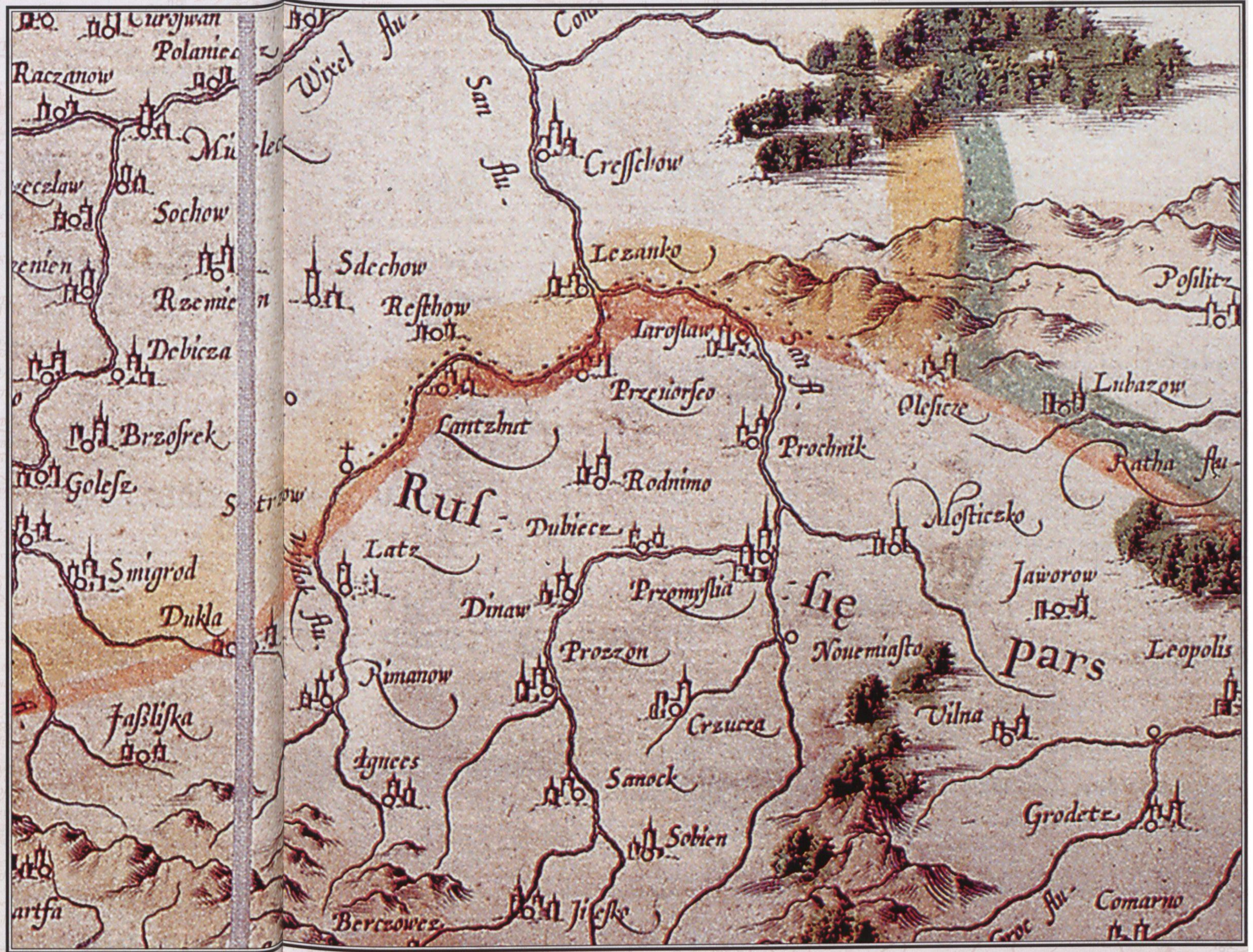

VNGARIAE LOCA PRAECIPVA RECENS EMENDATA ATQVE EDITA, PER IOANNEM SAMBVCVM PANNONIVM. IMP. M^s. HISTORICVM. 1579.
Угорщина з попередніми, повернутими місцевостями, виправлена і видана Йоанном Самбуком Панонським, істориком Імператорської величності. 1579.
1602 р., Антверпен

Автор: Йоанн Самбук (Joannes Sambucus), Абрагам Ортелій (Abraham Ortelius)

Видавець: Ян Баптист Врінтс (Joan Baptist Vrients)

В атласі: THEATRUM ORBIS TERRARUM. ABRAHAMI ORTELI ANTVERP[IAE] GEOGRAPHI REGII. TABYLIS ALIQVOT NOVIS VITAQ[VE] AVCTORIS. ILLVSTRATVM EDITIO VLTIMA. ANTVERPIAE. APVD IOANNEM BAPT[ISTAM VRINTS]. ANNO MD[CII]. – P. 99

Шкала лінійного масштабу: *Scala Milliarium Hungaricorum*

Мідерит

Багатоколірна

Папір

49 × 35 см

Мова: латинська, угорська

Заголовок карти розташовано у нижньому правому куті, у картуші зі стилізованим орнаментом. Карта має дволінійну орнаментовану рамку з підписами сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* Шкала лінійного масштабу – у лівому нижньому куті. Над нижньою рамкою, посередині, – напис: *Cum Imp[etratoris] S[acrae] Regie M[aiestatis] Priuilegio.* В лівому верхньому куті, під рамкою, – присвята братові Максиміліана II: *Serenifs[imi] Principi D[omini] Carolo Archiduci, Maximiliani II. Fratri, dicatum.*

Карта охоплює територію Центрально-Східної Європи од витоку Тиси на півночі Карпат до міста Ясеновац *(Iesenowaz)* на Саві *(Sau flunius)* на півдні, від міста Відень *(Wien)* до міста Клуж *(Clufiae).* На карті пофарбовано землі поділеної Трансільванії *(Transylvania),* Болгарії *(Bvlgariae et Moesiae superioris pars),* окраїни Моравії *(Moraviae fines),* Австрії (без назви), частини Молдавії (під назвою *Valachiae pars*), Угорщини (без назви), Поділля *(Podoliae pars).*

Українські землі представлені територією Поділля, на якій позначені витік річки Прут *(Prut flu.),* міста Коломия *(Colomia)* і Снятин *(Snatin).* У Карпатах *(Mons carpathus)* позначено озеро Ноггаг *(Nagard lacus)*[1] і витоки річок Уж *(Vng flu.),* Латориця *(Latorcza flu.),* Біла Тиса *(Albis fons)* і Чорна Тиса *(Niger fons),* які впадають в Тису *(Tibisci fons),* Бодрогу *(Bodrug flu.),* міста: Ужгород *(Vngvar),* Хуст *(Huft),* Мукачеве *(Muncaz),* Чоп *(Capos),* Бичків *(Bochko),* Невицьке *(Newiske),* Шаланки *(Zalank),* Береговський комітат *(Pereg. com).*

Ця карта є переопрацюванням карти Угорщини, створеної 1571 р. угорським картографом, географом, колекціонером і відомим гуманістом XVI ст. Йоанном Самбуком (1531–1584 рр.). Свою карту Самбук створив на основі карти Угорщини Лазаря, виготовленої у 1513–1520 рр., виданої лише по його смерті Петром Апіаном у 1528 р. під назвою *Tabula Ungariae ad quatuor latera Lazarum.* Частина картографічної колекції Самбука перейшла до А. Ортелія, який використав карти для підготовки своїх атласів. В атласах Ортелія карти Самбука друкувалися од 1579 р. Пізніше вона входила до атласу М. Квада *Europae Totius Terrarum,* який видавався у Кельні у 1592, 1594, 1596 рр.

[1] Naghag, Kysnaghag – давня назва Великої Ріки, тепер річка, що має назву Ріка.

VNGARIAE LOCA PRAECIPVA RECENS EMENDATA ATQVE EDITA, PER IOANNEM SAMBVCVM PANNONIVM. IMP. M^s. HISTORICVM. 1579.
Hungary with earlier returned territories, amended and published by Joannes Sambucus Panonian, historian of His Majesty. 1579.
1602, Antwerp

Author: Joannes Sambucus, Abraham Ortelius

Publisher: Joan Baptist Vrients

In the atlas: THEATRUM ORBIS TERRARUM. ABRAHAMI ORTELI ANTVERP[IAE] GEOGRAPHI REGII. TABYLIS ALIQVOT NOVIS VITAQ[VE] AVCTORIS. ILLVSTRATVM EDITIO VLTIMA. ANTVERPIAE. APVD IOANNEM BAPT[ISTAM VRINTS]. ANNO MD[CII]. - P. 99

Line scale: *Scala Milliarium Hungaricorum*

Copperplate engraving

Full color

Paper

49 × 35 cm

Language: Latin, Hungarian

The map title is in the lower right corner cartouche with the stylized decoration. The map has two-line ornamented borders with the signed cardinal points: *Septentrio, Meridies, Occidens,* and *Oriens.* The line scale in the lower left corner. There is an inscription over the middle of the bottom margin: *Cum Imp[etratoris] S[acrae] Regie M[aiestatis] Priuilegio.* Below the margin, in the upper left corner, there is a dedication to the brother of Maximilian II: *Serenifs[imi] Principi D[omini] Carolo Archiduci, Maximiliani II. Fratri, dicatum.*

The map shows the teriitory of the Central-East Europe from the head of Tisza in the Northern Carpathians to the city of Jasenovats *(Iesenowaz)* on Sava *(Sau flunius)* in the south, from Vienna *(Wien)* down to Kluzh *(Clufiae).* The following areas are colored: lands of partitioned *Transylvania,* Bulgaria *(Bvlgariae et Moesiae superioris pars),* remote districts of Moravia *(Moraviae fines),* Austria (unnamed), part of Moldova (named *Valachiae pars*), Hungary (unnamed), and Podillia *(Podoliae pars).*

Ukrainian lands are shown to include Podillia with the head of Prut *(Prut flu.)* and cities of Kolomyia *(Colomia)* and Sniatyn *(Snatin).* The following objects are mapped in the Carpathians *(Mons carpathus)*: the Lake Nogag *(Nagard lacus)*[1] and heads of the rivers Uzh *(Vng flu.),* Latorytsia *(Latorcza flu.),* Bila Tisza *(Albis fons)* and Black Tisza *(Niger fons)* which flow into Tisza *(Tibisci fons),* Bodroh *(Bodrug flu.);* cities Uzhhorod *(Vngvar),* Khust *(Huft),* Mukacheve *(Muncaz),* Chop *(Capos),* Bychkiv *(Bochko),* Nevytske *(Newiske),* Shalanka *(Zalank),* Berehove province *(Pereg. com).*

This is a remake of the map of Hungary made in 1571 by the Hungarian mapmaker, geographer, collector and known humanist of the 16th c. Johann Sambuk (1531–1584). He based his work on the map of Hungary of Lazar made in 1513–1520 and published only after his death by Peter Apian in 1528 under the title of *Tabula Ungariae ad quatuor latera Lazarum.* A part of Sambuk's collection went to A. Ortelius which used the maps to compile his atlases. The atlases of Ortelius included Sambuk's maps after 1579. Later it was included into the atlas of M. Quad *Europae Totius Terrarum* published in Cologne in 1592, 1594, 1596.

[1] Naghag, Kysnaghag is an old name of the Great River, now – River Rika.

Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 41–42;
Bagrow L., Skelton R.A. Meister... – P. 204, 535, 539;
Correctior V. Historia... – P. 228;
Lelevel J. Géographie... – T. II. –P. 185–191;
Szathmáry T. Descriptio Hungariae... – Ol. 153.

LITHVANIA
Литва
1609 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Йодок Гондій (Jodocus Hondius)
Гравер: Йодок Гондій
Друкар: Йодок Гондій
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Lithuanica communia*
Мідерит
Багатоколірна
Папір, наклеєний на полотно
45 × 37,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у прямокутному картуші, прикрашеному орнаментом у стилі бароко, у лівому верхньому куті. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів та сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* У правому нижньому куті – видавнича примітка: *Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio*. Зліва від нього – шкала лінійного масштабу.

Карта охоплює територію від Фінської затоки на півночі до дельти Дніпра і Південного Бугу на півдні, від міста Пултуск (Пруссія) на заході до верхів'я Сейму на сході. На карті подано кордони Великого Литовського князівства з Курляндією *(Cvrland)*, Лівонією *(Livoniae Pars)*, Московією *(Moscoviae pars)*, Польщею *(Polonia)*, Пруссією *(Prussiae pars)*. Державні кордони та межі воєводств позначені кольоровими кантами.

Українські землі представлені Поділлям *(Podolia)*, Волинню *(Volhinia)*, Руссю *(Rvssia)*, Подесенням і Придніпров'ям, Поліссям. Гідрографічна мережа показана як взаємопов'язана система озер і річок. Із Амадоцького озера *(Amadoca Lago)* витікають Горинь *(Horinia fl.)* і Случ *(Slucz fl.)* і впадають у Прип'ять *(Przypiecz fl.)*, три річки, без назви, течуть на південь до Дністра (у верхній частині – *Niester fl.*, у нижній – *Tyras fl.)*. З цього ж озера витікає Бог (Південний Буг) *(Bog fl.)*. Дніпро і Дністер зображені з численними притоками. Зокрема Дніпро – з притоками Рось *(Roysz fl.)*, Тясмин *(Tasmena fl.)*; Десна *(Desna fl.)* – з притоками Сейм *(Sem fl.)*, Псел *(Psola fl.)*, Ворскла *(Vorscola fl.)*, Самара *(Samara fl.)*, Оріль *(Ariel fl.)*.

На карті показані лісові масиви художнім малюнком у вигляді груп листяних дерев, підписано назву Чорний Ліс *(Nigra Sylua)*. Показані Карпати *(Crapat mons)* і височини на Лівобережжі (без назви).

На карту нанесено багато населених пунктів з поділом на категорії (пунсонами, різним рисунком будівель) на території Русі, Волині і Західного Поділля, зокрема показані міста: Самбір *(Sanibor)*, Львів *(Leopolis)*, Буськ *(Busko)*, Луцьк *(Luczko)*, Кременець *(Krzemienec)*, Теребовля *(Trebowla)*, Кам'янець *(Camieniecz)*, Язлівець *(Jaslowiecz)*, Бар *(Bar)*, Дрогобич *(Drohobycz)*, Долина *(Dolina)*, Галич *(Halicz)*, Рогатин *(Rohatina)*, Городок *(Grodetz)*, Куликів *(Kulikow)*, Поморяни *(Pomorzani)*, Підгайці *(Podhaicze)*, Золочів *(Sloczow)*, Олесько *(Olesko)*, Тернопіль *(Ternopolia)*, Бучач *(Buczacz)*, Скала *(Skala)*, Бібрка *(Bobrca)*, Глиняни *(Gliniani)*, Гологори *(Gologory)*, Козова *(Kozowa)*, Добротвір *(Dobrodwor)*, Тустань *(Tustan)* та ін. Значно менше географічних назв подано на території Центральної і Північної України: Чорнобиль *(Czernobel)*, Київ *(Kiov)*, Вишгород *(Vissegrod)*, Чуднів *(Czudnow)*, Житомир *(Szitomirs)*.

Карта є копією доповненого видання карти Європи Ґ. Меркатора 1572 р. Основою її створення стали карти Б. Ваповського, що видно з написання географічних назв. Карта вперше була надрукована в атласі Меркатора 1595 р., пізніше, з доповненнями та невеликими змінами, входила до всіх перевидань атласу, виданих спадкоємцями.

LITHVANIA
Lithuania
1609, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Jodocus Hondius
Engraver: Jodocus Hondius
Printer: Jodocus Hondius
Line scale: *Miliaria Lithuanica communia*
Copperplate engraving
Full color
Paper pasted on canvas
37.5 × 45 cm
Language: Latin

The map title is in the upper left corner rectangular Baroque cartouche. The map has two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* The publisher's note is in the lower right corner: *Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio*. The line scale is on the left.

The map shows the territory from the Gulf of Finland in the north and down to Dnipro and Pivdenny Buh estuaries, from Pultusk (Prussia) in the west to the head of Seym in the east. The map shows the borders of the Great Duchy of Lithuania with Kurland *(Cvrland)*, Livonia (*Livoniae Pars)*, Muscovy (*Moscoviae pars)*, Poland (*Polonia)*, Prussia (*Prussiae pars)*. Colored edges mark both state and provincial borders.

The Ukrainian lands are represented with Podillia (*Podolia)*, Volyn *(Volhinia)*, Rus *(Rvssia)*, Podesennia and Prydniprovya, Polissia. Surface water is shown as a network of lakes and rivers. Out of the Amadoc Lake (*Amadoca Lago)* flow such rivers as Horyn (*Horinia fl.)* and Sluch (*Slucz fl.)* and flow into Prypyat (*Przypiecz fl.)*, three unnamed rivers frowing southward to Dnister (in the upper stretch–*Niester fl.*, in the lower–*Tyras fl.)*. Out of the same lake flows Boh (Pivdenny Buh) (*Bog fl.)*. Dnipro and Dnister are shown to have numerous tributaries: Dnipro with tributaries Ros (*Roysz fl.)*, Tiasmyn (*Tasmena fl.)*; Desna (*Desna fl.)* with Seym (*Sem fl.)*, Psel (*Psola fl.)*, Vorskla *(Vorscola fl.)*, Samara (*Samara fl.)*, and Oril *(Ariel fl.)*.

Woodfs are mapped as pictures of clusters of broad-leaved trees; the name Chorny Wood (*Nigra Sylua)* is inscribed. There are also Carpathians (*Crapat mons)* and hills in Livoberezha (unnamed).

Many categorized settlements (with letter-punch and different outline of buildings) are shown in Rus, Volyn and Western Podillia; for example, Sambir (*Sanibor)*, Lviv (*Leopolis)*, Busk (*Busko)*, Lutsk (*Luczko)*, Kremenets (*Krzemienec)*, Terebovla (*Trebowla)*, Kamyanets (*Camieniecz)*, Yazlivets *(Jaslowiecz)*, Bar (*Bar)*, Drohobych (*Drohobycz)*, Dolyna (*Dolina)*, Halych (*Halicz)*, Rohatyn (*Rohatina)*, Horodok (*Grodetz)*, Kulykiv (*Kulikow)*, Pomoriany *(Pomorzani)*, Pidhaitsi (*Podhaicze)*, Zolochiv (*Sloczow)*, Olesko (*Olesko)*, Ternopil (*Ternopolia)*, Buchach (*Buczacz)*, Skala (*Skala)*, Bibrka (*Bobrcà)*, Hlyniany (*Gliniani)*, Holohory *(Gologory)*, Kozova *(Kozowa)*, Dobrotvir (*Dobrodwor)*, Tustan (*Tustan)*, etc. There are much less geographical names in the Central and Northern Ukraine: Chornobyl (*Czernobel)*, Kyiv (*Kiov)*, Vyshhorod (*Vissegrod)*, Chudniv (*Czudnow)*, and Zhytomyr (*Szitomirs)*.

This is a copy of the enlarged edition of the map of Europe of G. Mercator (1572). It is based on the maps of B. Wapowski, which is proved by the way of writing of geographical names. It was first printed in Mercator's atlas in 1595; later, with supplements and minor changes, it was included into all republications of the atlas carried out by the heirs.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 108–109;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 89;
Кордт В. Материалы по истории... 1910. – С. 1, табл. X;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 26;
Buczek K. Dzieje... – S. 28, 34, 36;
Olszewicz B. Kartografia polska... – S. 73, 77, 79, 87;
Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich... – S. 143;
Szaniawska L. Analiza...– S. 102–115.

MÁPPÁ ÁBO OPISÁNIE KŚIĘSTWÁ MOSKIEWSKIEGO, Y PAŃSTW DO NIEGO NALEŻĄCYCH, ZE WſSYTKIMI IEGO OKOLICZNOŚCIÁMI.
Карта або опис Московського князівства з усіма приналежними державами та околицями
1611 р., [?]

Автор: Сиґізмунд Герберштайн (Sigismund Herberstein)
Гравер: Авґустин Гіршфоґель (Augustin Hirschvogel)
Друкар: Мартін Лоба (Marcin Loba)
Шкала лінійного масштабу: *Distantia permiliaria*
Дереворит
Одноколірна
Папір
34 × 21,3 см
Мова: латинська, польська

Заголовок карти розташовано у прямокутній рамці, в лівому верхньому куті. Карта має однолінійну рамку. На полі карти підписані сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* Шкала лінійного масштабу – біля східної рамки, посередені. У лівому нижньому куті – герб Герберштайна. У правому верхньому куті карти – рисунок Золотої Баби (*Avrea Anvs Slata Baba*), що сидить на троні, серед юрт; обабіч неї зображені постаті людей, які приносять дари.

Карта охоплює територію від Виборґа *(Viburg)* до річки Об *(Oby fl.)* й Китайського озера *(Kithay Lacus)* з заходу на схід, від Соловецького острова *(Solowka insvla)* до південного узбережжя Кримського півострова з півночі на південь. Над Китайським озером – текст про прабатьківщину угорців *(Ivbra inde vngarorvm origo)*.

Українські землі представлені Поділлям з містом Кам'янець *(Camenetz)*, центральною Україною з містом Київ *(Kiow)*, північною Україною з містами Стародуб *(Staradvb)* і Чернігів *(Czernigo)* і Кримським півостровом (без підпису) з містом Мангуп *(Mancop)*. На карті показані річки Дніпро, його притоки Прип'ять *(Fl. Prepecz)* з Туром *(Fl Thvr)*, Десною *(Desna fl.)* і Сеймом *(Fl. Sem)*. У Приазов'ї нанесено Сіверський Донець *(Minor Tai: vel Donecz)*, який впадає в Дон вище Азова. На узбережжі Азовського моря позначене місто Голова Св. Іоана *(Capvt s. Iohan)*, в гирлі Дніпра – Очаків *(Orzakow)*, в гирлі Дністра – Білгород *(Bielogorod alias Nester)*.

Карта схематична, на ній зображено небагато об'єктів, є значні помилки у зображенні гідрографії та інших об'єктів. Кримський півострів, наприклад, дуже витягнутий на схід, має овальну форму.

Карта є переопрацюванням карти Московії С. Герберштайна 1549 р. Походить із праці польського хроніста італійського походження А. Ґваньїні (A. Guagnini), виданої у Кракові 1611 р. – *Kronika Sarmacyey europskiey, w którey siê zamyka Królestwo Polskie ze wszystkiemi Pañstwy, Xsiêstwy, y Prowincyami swemi... Przez Alexandra Guagnina z Werony... pierwej r. 1578 po lacinie Wydana. A teraz przez tegoż authora na X ksią[g] krociuchno zebrana: A przez marcina Paszkowskiego na Polskie przełożona. – Kraków, druk. M. Loba, 1611* (Хроніка Європейської Сарматії, у котру входить Польське королівство з усіма своїми державами, князівствами і провінціями..., вперше видана латиною Александром Ґваньїні з Верони 1578 року. А тепер... тим же автором у десять книг коротко зібрана. А Мартином Пашковським перекладена на польську. – Краків, друк. М. Лоба, 1611 р.).

Книга була ілюстрована портретами королів, великих князів, гербами й географічними картами. Карта Московського князівства відкривала VII книгу – «Хроніка Великого князівства Московського». Для польського видання книги на карті було перекладено тільки її заголовок.

Estereicher K. Bibliografia polska. – T. I. – S. 481–482;
Katalog dawnych map... – T. I. – S. 93, 94, 96–97;
Z kroniki... – S. 1–8.

MÁPPÁ ÁBO OPISÁNIE KŚIĘSTWÁ MOSKIEWSKIEGO, Y PAŃSTW DO NIEGO NALEŻĄCYCH, ZE WſSYTKIMI IEGO OKOLICZNOŚCIÁMI.
The map and description of the Moscow principality with all belonging states and neighborhood
1611, [?]

Author: Sigismund Herberstein
Engraver: Augustin Hirschvogel
Printer: Marcin Loba
Line scale: *Distantia permiliaria*
Woodcut
One-color
Paper
34 × 21.3 cm
Language: Latin, Polish

The map title is in the upper left-corner rectangular frame. The map has a one-line margin. The cardinal points are inscribed on the map: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* The line scale is near the right border, in the middle. In the lower left corner there is the coat of arms of Herberstein. In the upper right corner there is a picture of Golden Baba (*Avrea Anvs Slata Baba*) sitting on a throne, amid a yurta; on both sides there are people with offerings.

The map shows the territory from Vyborg *(Viburg)* eastwards to the river Ob *(Oby fl.)* and Chinese Lake *(Kithay Lacus)*, from Solovetskiye Islands *(Solowka insvla)* to the southern shore of Crimean Peninsula north-south. Over the Chinese lake there is a text on the ancient land of Ugry *(Ivhra inde vngarorvm origo)*.

Ukrainian lands are represented by Podillia with the city of Kamyanets (*Camenetz*), central Ukraine with Kyiv (*Kiow*), northern Ukraine with the cities of Starodub (*Staradvb*) and Chernihiv (*Czernigo*) and Crimean Peninsula (unsigned) with the city of Manhup (*Mancop*). The map shows Dnipro, its tributaries Prypyat (*Fl. Prepecz*) with Tur *(Fl Thvr)*, Desna *(Desna fl.)* and Seym (*Fl. Sem*). In Pryazovya there is Siversky Donets (*Minor Tai: vel Donecz*), which flows into Don above Azov. On the shore of the Sea of Azov there is a city St. John's Head *(Capvt s. Iohan)*; in Dnipro Estuary–Ochakiv *(Orzakow)*; in Dnister Estuary–Bilhorod (*Bielogorod alias Nester*).

It is a scheme showing a few objects with blunders in presenting surface water etc.; for example, the Crimean Peninsula is oval being too elongated eastwards.

This is a revised map of Muscovy of S. Herberstein in 1549. It comes from the work of the Polish chronicler of Italian origin A. Guagnini published in Krakow in 1611–*Kronika Sarmacyey europskiey, w którey się zamyka Królestwo Polskie ze wszystkiemi Państwy, Xsięstwy, y Prowincyami swemi... Przez Alexandra Guagnina z Werony... pierwej r. 1578 po lacinie Wydana. A teraz przez tegoż authora na X ksią[g] krociuchno zebrana: A przez marcina Paszkowskiego na Polskie przełożona. – Kraków, druk. M. Loba, 1611* (Chronicle of European Sarmatia including Polish Kingdom with all its states, duchies and provinces..., for the first time published in Latin by Alexander Guagnini from Verona in 1578. And now... abridged by the same author in ten books. And translated into Polish by Marcin Paszkowski. – Krakow, printer M. Loba, 1611.)

The book was illustrated with the portraits of kings, grand dukes, coats of arms and geographical maps. The map of Moscow Duchy opened the VII book–«Chronicle of the Grand Duchy of Moscow.» For the Polish edition only the title of the map was translated.

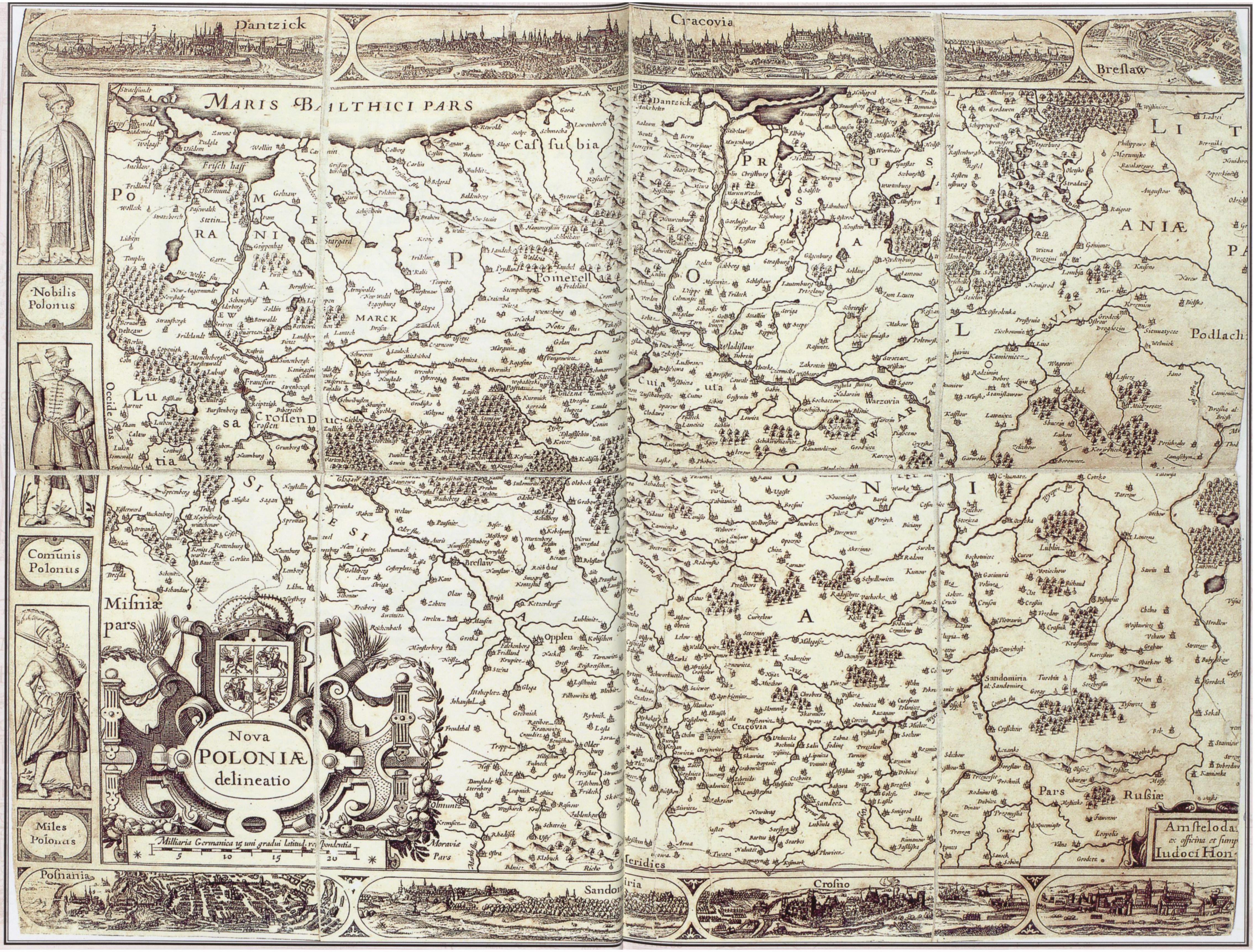
Dantzick
Cracovia
Breslaw
MARIS BALTHICI PARS
Nobilis Polonus
Comunis Polonus
Miles Polonus
Nova POLONIÆ delineatio
Milliaria Germanica 15 uni gradui latitud. respondentia
5 10 15 20
Misniæ pars
Moraviæ Pars
Pars Russiæ
Amstelodas
ex officina et sump
Iudoci Hon
Posnania
Sandomiria
Crosno
Warzovia
Cracovia
Breslaw
Lublin
Sandomiria
Oppolen
Podlachi

NOVA POLONIÆ DELINEATIO
Нова карта Польщі
1620 р., Амстердам

Автор: Йодок Гондій II (Jodocus Hondius II)
Видавець: Йодок Гондій II
Шкала лінійного масштабу: *Milliaria Germanica 15 uni gradui lattitud respondenca*
Мідерит
Одноколірна
Папір
61 × 45,8 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в овальному картуші, у лівому нижньому куті. Картуш прикрашений орнаментом з колоссям і гірляндами з фруктів, увінчаний гербом Речі Посполитої та королівською короною. Карта оточена художньою рамкою з видами міст та зображеннями людських постатей у тогочасному одязі: у північній рамці показані Гданськ *(Dantzcik)*, Краків *(Cracovia)*, Вроцлав *(Breſlaw)*, у південній: Познань *(Poſnania)*, Сандомир (Sandomiria), Коросно *(Croſno)*, [Беч *(Biecz)*]; в західній рамці зображено польського шляхтича *(Nobilis Polonus)*, простого поляка *(Comunis Polonus)*, польського солдата *(Miles Polonus)*, у східній – знатну жінку *(Nobilis Femina)*, польську жінку *(Poloni Femina)*, дружину солдата *(Militis uxor)*. Сторони світу підписані на полі карти: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. Внизу, справа, у прямокутній рамці – видавнича примітка: *Amſteloda[mi] ex officina et ſump[tibus] Iudoci Hon[dii]*.

Карта охоплює територію від Гданської затоки та міста Гданськ *(Dantcick)* на півночі до Яслиської *(Jasliska)* на півдні, від міста Дрезден *(Dresda)* на заході до міста Сокаль *(Sokal)* на сході.

Територія України представлена частиною Белзького і Руського воєводств і частиною Підляшшя. Густа мережа населених пунктів, зокрема позначені міста: Дубецько *(Dubiecz)*, Динів *(Dinaw)*, Риманів *(Rimanow)*, Лєско *(Lisko)*, Сянок *(Sanock)*, Перемишль *(Przomyſlia)*, Радимно *(Rodnimo)*, Олешичі *(Oleſcze)*, Прухник *(Pruchnik)*, Ярослав *(Iaroſlaw)*, Мостиська *(Moſticzko)*, Яворів *(Iaworow)*, Львів *(Leopolis)*, Городок *(Grodetz)*, Комарно *(Comarno)*, Куликів *(Kulikow)*, Буськ *(Busko)*, Потелич *(Positz)*, Белз *(Belz)*, Сокаль *(Sokal)*, Щебрешин *(Sczebrezyn)*, Крилів *(Krylow)*, Грабів *(Grabow)*, Войславичі *(Wojslawice)*, Холм *(Chelvo)*, Любомля *(Lubomla)*, Межиріччя *(Miedzyrzecz)*, Лосичі *(Losicze)*, Дорогичин *(Drogiczin)*, Карів *(Karew)* та ін.

Карта, правдоподібно, створена і видана сином і спадкоємцем Йодока Гондія Йодоком Гондієм II. Спочатку вона друкувалася як окрема карта, пізніше входила до атласу *Atlantis Maioris Appendix*, який видавали з 1630 р. у Амстердамі Генрік Гондій і Ян Янсон. У 1636 р. карта друкувалася в атласах Я. Янсона зі зміненим картушем і невеликими змінами у картографічному зображенні. Основою для створення карти стала карта Сілезії Мартіна Гельвіґа у редакції Герарда Меркатора, яка увійшла до атласу *Polonia et Silesia* 1585 р.

NOVA POLONIÆ DELINEATIO
The new map of Poland
1620, Amsterdam

Author: Jodocus Hondius II
Publisher: Jodocus Hondius II
Line scale: *Milliaria Germanica 15 uni gradui lattitud respondenca*
Copperplate engraving
One-color
Paper
61 × 45.8 cm
Language: Latin

The title is in the lower left-corner oval cartouche with Renaissance ornament of ears and fruit garlands topped with the National Emblem of Rzeczpospolita and Royal Crown. The artistic margin features cityscapes and human figures clad in clothes of the time: the upper border – Gdansk *(Dantzcik)*, Krakow *(Cracovia)*, Wroclaw *(Breſlaw)*; bottom–Poznan *(Poſnania)*, Sandomyr (Sandomiria), Korosno *(Croſno)*, [Biech *(Biecz)*]; western border–Polish gentleman *(Nobilis Polonus)*, common Pole *(Comunis Polonus)*, Polish soldier *(Miles Polonus)*; eastern– gentlewoman *(Nobilis Femina)*, Polish woman *(Poloni Femina)*, wife of a soldier *(Militis uxor)*. The cardinal points are inscribed on the map: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. The publisher's note is in the lower right rectangular frame: *Amſteloda[mi] ex officina et ſump[tibus] Iudoci Hon[dii]*

The map shows the territory form the Gdansk Bay and Gdansk *(Dantcick)* in the north down to Yaslyska *(Jasliska)*, from Dresden *(Dresda)* in the west to Sokal *(Sokal)* in the east.

The territory of Ukraine is shown to include a part of Belz and Rus provinces and a part of Pidliasha. The dense network of settlements includes cities Dubetsko *(Dubiecz)*, Dyniv *(Dinaw)*, Rymaniv *(Rimanow)*, Liesko *(Lisko)*, Sianok *(Sanock)*, Peremyshl *(Przomyſlia)*, Radymno *(Rodnimo)*, Oleshychi *(Oleſcze)*, Prukhnyk *(Pruchnik)*, Yaroslav *(Iaroſlaw)*, Mostyska *(Moſticzko)*, Yavoriv *(Iaworow)*, Lviv *(Leopolis)*, Horodok *(Grodetz)*, Komarno *(Comarno)*, Kulykiv *(Kulikow)*, Busk *(Busko)*, Potelych *(Positz)*, Belz *(Belz)*, Sokal *(Sokal)*, Shchebzheshyn *(Sczebrezyn)*, Kryliv *(Krylow)*, Hrabiv *(Grabow)*, Voislavychi *(Wojslawice)*, Kholm *(Chelvo)*, Liubomlia *(Lubomla)*, Mezhyrichia *(Miedzyrzecz)*, Losychi *(Losicze)*, Dorohochyn *(Drogiczin)*, and Kariv *(Karew)* to name a few.

The map could be executed and published by Jodocus Hondius II, the son and heir of Jodocus Hondius. Initially it was printed as a separate map, but later appeared in the atlas *Atlantis Maioris Appendix* published by Henrik Hondius and Jan Janszoon in Amsterdam in 1630. In 1636 the map appeared in the atlases of J. Janszoon with the changed cartouche and minor changes in cartographic presentation. This map is based on the map of Silesia of Martin Helwig edited by Gerard Mercator which was included into the atlas *Polonia et Silesia* (1585).

Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 63–65;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 90–92;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 166–168;
Wytyczak R. Śląsk... – S. 24–26.

Vreedow
Piotrawin
Crasnik
Kraßuniſtow
Chelmo
Woiſlawicze
Vchans
Hrodlow
Zawichoſt
Grabow
Streczow
Korczßow
Obarkow
Sandomiria
al: Sandomirz
Turobin
Scebreßin
Krylow
Grodeck
Goray
Conua flu
San flu
Tyſowcze
Sokal
Crestchow
Belz
Lezanko
Rotha flu:
Iaroslaw
Olesicze
Pyſlitz
Kamionka
Prochnik
Lubaczow
Moſty
Pars Rusſiæ
Dubiecz
Moſticzko
Przemyſlia
Iaworow
Nouemiaſto
Leopolis
Valna
Sanock
Grodetz
Amsteloda
ex officina et sum
Iudoci Hon

EUROPÆ NOVA TABULA
Нова карта Європи
1628 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator), Йодок Гондій (Jodocus Hondius)
Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
Гравер: Абрагам Ґос (Abraham Goos)
В атласі: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS À I. HONDIO PLURIMI ÆNEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS IANSSONII. 1628. – P. 7
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica*
Мідерит
Одноколірна
Папір
21 × 15,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у прямокутній рамці, в правому верхньому куті; у правому нижньому куті – шкала лінійного масштабу. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів. Зі сторін світу позачена тільки північ *(Septentrio)*. На полі карти нанесено картографічну сітку. Над верхньою рамкою – другий заголовок: *Evropa*. В нижньому правому куті рамки – напис: *AGoos schulpsit*.

Гори на карті зображено художнім малюнком. Ліси показані лише на території Росії – умовним знаком у вигляді дерева.

Карта охоплює територію від Ґренландії *(Groenlandia)* на півночі до Середземного моря *(Mediterraneum)* на півдні, від Атлантичного океану *(Oceanus Deucaledonius)* на заході до Каспійського моря *(Mare Kaspium et Hircanum)* на сході. Кордони держав позначені пунктирними лініями.

На українських землях на карті показані Кримський півострів (без назви), Поділля *(Podolia)*; міста: Львів *(Leopolie)*, Городок *(Hrodeck)*, Київ *(Kiow)*, Кам'янець *(Camioniez)*, Чорнобиль *(Czernobel)*, Білгород *(Byalogrod)*, Кафа *(Cofa)*, Аслан *(Oslam)*; колонії: Підея *(Pidea)* і Паластра *(Palastra)*. Нижче Городка позначено неіснуюче Амадоцьке озеро (без назви). Назви річок не підписані, Карпати на карті не позначені.

Описана карта є зменшеним і узагальненим варіантом карти Європи Г. Меркатора 1572 р., яка увійшла до останнього прижиттєвого видання його атласу 1578 р. В 1607 р. вийшло перше видання *Atlas minor*, у яке в зменшеному вигляді входили всі карти великого атласу Ґ. Меркатора. Малий атлас Меркатора видавався у майстерні Й. Гондія, а пізніше – його спадкоємців – Ґенріка Гондія та Яна Янсона до 1630 р.

Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 88–89;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 434–435;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 52;
Keuning J. The Novus Atlas... – P. 71–98;
Koeman Ir. C. Jodocus Hondius... – P. 108–110;
Lelevel J. Géographie... – T. II. – P. 181–189.

EUROPÆ NOVA TABULA
The new map of Europe
1628, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Jodocus Hondius
Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
Engraver: Abraham Goos
In the atlas: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS À I. HONDIO PLURIMI ÆNEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS IANSSONII. 1628. – P. 7
Line scale: *Miliaria Germanica*
Copperplate engraving
One-color
Paper
21 × 15.5 cm
Language: Latin

The map title is in the upper right corner rectangular frame; the line scale is in the lower right corner. The map has the two-line border with degrees denoted. Only one cardinal point is signed: north *(Septentrio)*. The map has the map graticule. Another title is above the upper border: *Evropa*. There is the signature in the lower right corner: *AGoos schulpsit*.

Mountains are mapped as pictures. Graphical symbols (trees) denote woods on the territory of Russia only.

The map shows the territory from Greenland *(Groenlandia)* in the north down to the Mediterranean *(Mediterraneum)*, from Atlantics *(Oceanus Deucaledonius)* in the north to the Caspian Sea *(Mare Kaspium et Hircanum)* in the east. The state borders are marked with dotted lines.

The Ukrainian lands are mapped to include the Crimean Peninsula (unnamed), Podillia *(Podolia)*, cities of Lviv *(Leopolie)*, Horodok *(Hrodeck)*, Kyiv *(Kiow)*, Kamyanets *(Camioniez)*, Chornobyl *(Czernobel)*, Bilhorod *(Byalogrod)*, Kafa *(Cofa)*, Aslan *(Oslam)*, colonies *Pidea* and *Palastra*. The non-existent Amadok Lake (unnamed) is shown below Horodok. The names of rivers were not written; the Carpathians were not marked.

This map is a generalized and diminished variant of Mercator's map of Europe, 1572, which was included into the last lifetime edition of the atlas in 1578. In 1607 the first edition of the *Atlas minor* came out which included all diminished maps of the big atlas of G. Mercator. The small Mercator's atlas was printed in the shop of J. Hondius, followed by editions supervised by his heirs H. Hondius and J. Janssonius up to 1630.

EVROPA.
7
SEPTENTRIO
EUROPÆ
Nova Tabula
GROENLANDIA
Mare Glaciale
NOVA ZEMLA
Hyperboreus Oceanus
OCEANUS
DEUCALEDONIUS
MARE
ATLANTI
CUM
Noort Zee
GERMANIA
GALLIA
ITALIA
RUSSIA
TARTARIA
ASIÆ
PARS
Mare Caspium et Hircanum
Pontus Euxinus nunc Mare Maior
AFRICÆ PARS
MEDITERRANEUM
Podolia
Moldavia
Polonia
Miliaria Germanica

POLONIÆ ET SILESIÆ
Польща і Сілезія
1628 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
Гравер: Абрагам Ґос (Abraham Goos), Пітер ван ден Кере (Pieter van den Keere, Petrus Kaerius)
В атласі: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS À I. HONDIO PLURIMI ÆNEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS IANSSONII. 1628. – P. 471
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica*
Мідерит
Одноколірна
Папір
21 × 15,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у фігурному картуші, в лівому нижньому куті; в правому нижньому куті, у прямокутній рамці, подано шкалу лінійного масштабу. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів та підписами сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* Над верхньою рамкою – другий заголовок: *Polonia.*

Карта охоплює територію від дельти Вісли на півночі до Карпат на півдні, від міста Горліце на заході до русла Південного Бугу на сході.

Гори і ліси зображені художніми малюнками, назви річок на карті не підписані.

На карті позначені кордони Польщі (*Polonia*) з Сілезією (*Silesia*), Моравією (*Moraviæ Pars*), Руссю (*Russiæ Pars*), Мазовією *(Warzovia)*[1], Пруссією[2].

Територія України представлена частиною Белзького і Руського воєводств і частиною Підляшшя. Позначені міста: Щебрешин *(Sezebreßin)*, Сокаль *(Sokal)*, Белз *(Belz)*, Мости *(Mosty)*, Ярослав *(Joroslaw)*, Динів *(Dinow)*, Дукля *(Dukla)*, Риманів *(Rimanow)*. Карпати (без назви) зображені зі зміщенням на захід. Карта містить ряд помилок у назвах населених пунктів.

Карта є варіантом карти Польщі і Сілезії Г. Меркатора 1585 р. При її створенні автор використав кілька джерел, зокрема карту Сілезії (1561 р.) німецького картографа Мартина Гельвіга з Ниси, карту Польщі (1525–1526 рр.) польського картографа Бернарда Ваповського та карти Польщі Себастьяна Мюнстера.

Найчастіше карта друкувалася в атласах XVII ст. як копія карти Меркатора, або як її варіант з виправленнями і доповненнями різних авторів. У зв'язку з частими переробками частково були виправлені грубі помилки карти Меркатора, зокрема невірні назви населених пунктів. Од 1607 р. варіант карти, створений голландськими граверми Пітером ван ден Кере та Абрагамом Ґосом, входив в *Atlas Minor,* підготовлений до видання Йодоком Гондієм. Малий атлас Меркатора видавався у майстерні Йодока Гондія, а пізніше – Генріка Гондія та Яна Янсона до 1630 р.

[1] Кордон Мазовії позначений станом на 1526 р. Назва князівства походить від назви центру.
[2] Частина Пруссії на карті не підписана.

POLONIÆ ET SILESIÆ
Poland and Silesia
1628, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
Engraver: Abraham Goos, Pieter van den Keere (Petrus Kaerius)
In the atlas: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS À I. HONDIO PLURIMI ÆNEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS IANSSONII. 1628. – P. 471
Line scale: *Miliaria Germanica*
Copperplate engraving
One-color
Paper
21 × 15.5 cm
Language: Latin

The map title is in the lower left corner figured cartouche; the line scale is below in the right corner rectangular frame. It has the two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrio, Meridies, Occidens,* and *Oriens.* Another title is over the upper border: *Polonia.*

The map shows the territory from the Vistula Estuary in the north to the Carpathians in the south, from Horlitse town in the west to Pivdenny Buh in the east.

Mountains and woods are denoted with pictures, names of rivers arenot inscribed.

The map shows the borders of Poland (*Polonia*) with *Silesia*, Moravia (*Moraviæ Pars*), Rus (*Russiæ Pars*), Mazovia *(Warzovia)*[1], Prussia[2].

The territory of Ukraine is shown to contain parts of Belz, Rus duchies and Pidliasha. The signed cities: Shchebreshyn *(Sezebreßin)*, *Sokal, Belz, Mosty,* Yaroslav *(Joroslaw)*, Dyniv *(Dinow)*, *Dukla*, Rymaniv *(Rimanow)*. The Carpathians (unnamed) are shown shifted westward. There are several errors in the names of settlements.

This is the variant of the map of Poland and Silesia of G. Mercator, 1585. The author used several sources, specifically the map of Silesia (1561) of the German mapmaker Martin Helwig from Nysa, map of Poland (1525–1526) of the Polish mapmaker Bernard Wapowski and the map of Poland of Sebastian Münster.

It was most frequent in the atlases of the 17th c. as a copy of Mercator's map or variants amended by different authors. In the course of emendations the blunders of Mercator's maps were corrected, esp. concerning the names of settlements. After 1607 the variant prepared by Dutch engravers Pieter van den Keere and Abrahan Goos was included into the *Atlas Minor* edited by Jodocus Hondius. The small Mercator's atlas was printed in the shop of J. Hondius, followed by editions supervised by H. Hondius and J. Jansonius up to 1630.

[1] The border of Mazovia is shown for 1526. The name of the duchy originates from the name of the center.
[2] A part of Prussia on the map remains unsigned.

Демченко Г. Картографічні видання... – С. 107–127;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 88–89;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 24–25;
Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 63–65;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 136;
Koeman Ir. C. Jodocus Hondius. – P. 108–110;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 166–167;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 90–92;
Wytyczak R. Śląsk... – S. 26–27.

POLONIA.
473
POLONIÆ et SILESIÆ
Miliaria Germanica
RUSSIÆ
PARS
Warzovia

LITHUANIA
Литва
1628 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Йодок Гондій (Jodocus Hondius)
Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
Гравер: Пітер Ван ден Кере (Pieter van den Keere, Petrus Kaerius)
В атласі: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS À I. HONDIO PLURIMI ÆNEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS IANSSONII. 1628. – P. 127
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Lithuanica communia*
Мідерит
Одноколірна
Папір
21 × 15,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у фігурному картуші, в лівому нижньому куті. Під ним, у прямокутному картуші – шкала лінійного масштабу. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів та підписами сторін світу: *Septent[rio], Meridies, Occidens, Oriens.* Над верхньою рамкою карти подано другий заголовок: *LITHUANIA.*

Гори на карті зображені художнім малюнком, ліси – малюнком у вигляді невеликих груп дерев. Штрихуванням позначено болота. Населені пункти поділені на декілька категорій і позначені пунсонами або художніми малюнками у вигляді будівель.

Карта охоплює територію від дельти Даугави на півночі до Карпат на півдні, від міста Вроцлав *(Breſlaw)* на заході до витоку Сейму *(Sem flu)* на сході. На карті позначені кордони Литви з Польщею *(Poloniae Pars)*, Пруссією *(Prussia)*, Лівонією *(Livoniæ Pars)*, Московією *(Moscoviæ Pars)*, Кримським ханством *(Crimea ſeu Tartaria Perecopenſis)*, Сіверським князівством (*Ducatus Severiensis*), Курляндією (*Curlandia*) та межі провінцій.

Землі України представлені Східною *(Volynia ulterior)* та Західною *(Volynia citer[ior])* Волинню, Поліссям *(Polesia)*, Поділлям *(Podolia)*, Підляшшям *(Podlachia)*, Червоною Руссю *(Russia rubra)*. Карта має густу мережу річок, допущені помилки при позначенні русел річок. На карті показано багато неіснуючих об'єктів, помилкових назв міст і річок, підписи назви деяких населених пунктів повторюються. Показано річки Дністер *(Nyeſter flu)*, Бог (Південний Буг) *(Boh ſive Bog Latine Deum ſignificat)*, Горинь *(Horibia fl.)*, Случ *(Slucz fl.)*, назви річок Прут та Прип'ять не підписані.

Показано міста: Чорнобиль *(Czernobel)*, Київ *(Kyouia)*, Вишгород *(Vissegrod)*, Чуднів *(Czudnow)*, Житомир *(Szitomirs)*, Черкаси *(Czurkassy)*, Брацлав *(Braclaw)*, Переяслав *(Przeyaslow)*, Бар *(Bar)*, Кам'янець-Подільський *(Kamieniec)*, Біла Церква *(Bialacerkiew)*, Володимир *(Wlodzimierz)*, Снятин *(Sniatyn)*, Коломия *(Calonia)*, Перемишль *(Przemyzl)*, Ярослав *(Iaroſlaw)*, Львів *(Leopolis)*, Холм *(Chelm)*, Броди *(Brody)*, Рівне *(Rowna)*, Ізяслав *(Zaſlaw)*, Острог *(Ostrog)* та невеликі містечка: Тустань *(Tustan)*, Бібрка *(Bobrc)*, Глиняни *(Gliniani)*, Гологори *(Gologory)*, Козова *(Kozowa)*, Добротвір *(Dobrodwor)*, Степань *(Stapan)*, Олика *(Olyka)* та ін.

Карта Литви Ґ. Меркатора є фрагментом його багатоаркушевої карти Європи 1572 р. Основою для її створення стали карта Європи Оляуса Магнуса (1539 р.), карта Росії М. Струбича і С. Герберштайна (1546 р.), дві карти Польщі – Дж. Ґастальді (1562 р.) та В. Гродецького (1562 р.). При зображенні території Литви Меркатор використав (як зразок) карту польського картографа Б. Ваповського (1526 р.), що засвідчує польська транскрипція географічних назв.

Карта є зменшеним і спрощеним варіантом карти Литви Ґ. Меркатора, яка увійшла в *Atlas, sive cosmographicae meditations de fabrica mundi et fabricate figura...*, видрукований по смерті автора його сином Румольдом Меркатором 1595 р. В 1607 р. вийшло перше видання *Atlas minor*, підготовлене Йодоком Гондієм, в яке входили у зменшеному вигляді всі карти великого атласу Ґ. Меркатора. Малий атлас Меркатора видавався у майстерні Й. Гондія, а пізніше – Генріка Гондія та Яна Янсона до 1630 р.

Карта Литви входила в атласи фірми Я. Янсона до 1633 р., коли Янсон замінив її картою Литви Т. Маковського та М.-К. Радзивілла.

LITHUANIA
Lithuania
1628, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Jodocus Hondius
Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
Engraver: Pieter van den Keere (Petrus Kaerius)
In the atlas: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS À I. HONDIO PLURIMI ÆNEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS IANSSONII. 1628. – P. 127
Line scale: *Miliaria Lithuanica communia*
Copperplate engraving
One-color
Paper
21 × 15.5 cm
Language: Latin

The map title is in the lower left corner figured cartouche. The line scale is below it in the rectangular cartouche. It has the two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septent[rio], Meridies, Occidens, Oriens.* Another title is over the upper border: *LITHUANIA.*

Mountains are mapped with pictorial signs; woods are depicted as small clusters of trees. The hatching marks bogs. The settlements are categorized and marked either with letter-punches or drawings of buildings.

The map shows the territory from the estuary of Daugava in the north to the Carpathians down south, from Wrotslaw *(Breſlaw)* in the west to the upper reaches of Sejm *(Sem flu)* in the east. The map shows the borders of Lithuania on Poland *(Poloniae Pars)*, *Prussia*, Livonia *(Livoniæ Pars)*, Muscovy (*Moscoviæ Pars)*, Crimean Khanate *(Crimea ſeu Tartaria Perecopenſis)*, Siversk Duchy (*Ducatus Severiensis*), and Kurlandia (*Curlandia*) and provincial delimitations.

The Ukrainian lands are represented by Eastern *(Volynia ulterior)* and Western *(Volynia citer[ior])* Volyn, Polisia *(Polesia)*, Podillia *(Podolia)*, Pidliasha *(Podlachia)*, and Red Rus *(Russia rubra)*. The map shows the dense network of rivers; there are errors in mapping certain watercources. The map shows many non-existent objects, erroneous names of cities and rivers; some names of settlements are repeated. The following rivers are mapped: Dnister *(Nyeſter flu)*, Boh (Pivdenny Buh) *(Bohſive Bog Latine Deum ſignificat)*, Horyn *(Horibia fl.)*, Sluch *(Slucz fl.)*; Prut and Prypyat are unsigned.

The cities shown are as follows: Chornobyl (*Czernobel*), Kyiv (*Kyouia*), Vyshhorod *(Vissegrod)*, Chudniv (*Czudnow*), Zhytomyr (*Szitomirs*), Cherkasy (*Czurkassy*), Bratslav (*Braclaw*), Pereyaslav *(Przeyaslow)*, Bar (*Bar*), Kamyanets-Podilsky (*Kamieniec*), Bila Tserkva *(Bialacerkiew)*, Volodymyr *(Wlodzimierz)*, *Sniatyn*, Kolomyia (*Calonia*), Peremyshl (*Przemyzl*), Yaroslav (*Iaroſlaw*), Lviv (*Leopolis*), Kholm *(Chelm)*, Brody *(Brody)*, Rivne (*Rowna*), Iziaslav (*Zaſlaw*), Ostroh *(Ostrog)* and such towns as *Tustan*, Bibrka *(Bobrc)*, Hlyniany *(Gliniani)*, Holohory *(Gologory)*, *Kozowa*, Dobrotvir *(Dobrodwor)*, Stepan *(Stapan)*, *Olyka* to name a few.

G. Mercator map of Lithuania is a fragment of his multi-sheet map of Europe, 1572. It was based on the map of Europe of Oliaus Magnus (1539), map of Russia of M. Strubych and S. Herberstein (1546), two maps of Poland of G. Gastaldi (1562) and W. Grodecki (1562). The Polish transcription of geographical names suggests that while mapping Lithuania Mercator took as a model the map of Polish cartographer B. Wapowski (1526).

This is a diminished and simplified variant of the map of Lithuania of G. Mercator included into the *Atlas, sive cosmographicae meditations de fabrica mundi et fabricate figura...*, published posthumously by his son Rumold Mercator in 1595. In 1607 the first edition of the *Atlas minor* prepared by Jodocus Hondius came out and contained all diminished maps of the big atlas of G. Mercator. The small Mercator's atlas was printed in the shop of J. Hondius, followed by editions supervised by H. Hondius and J. Jansonius up to 1630.

The map of Lithuania was continuously included into the atlases of J. Jansonius' firm up to 1633, when Jansonius replaced it by the map of Lithuania of T. Makowski and M.-K. Radziwill.

Дашкевич Я. Поділля... – С. 131–132;
Кордт В. Материалы... 1910. – С. 2;
Alexandrowicz S. Mapa... – S. 70–74;
Katalog dawnych map... – T. I. – S. 136;
Koeman Ir. C. Jodocus Hondius. – P. 108–110;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 360, 383;
Buczek K. Dzieje... – S. 54–56;
Lithuania... – P. 44.

LITHUANIA.
127
SEPTENT.
MERIDIES
OCCIDENS
ORIENS
MARIS
BALTICI PARS
LITHU ANIA
Miliaria Lithvanica communia
5 10 15 20 25 30

TAURICA CHERſONEſUS
Таврика Херсонеська
1628 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator), Йодок Гондій (Jodocus Hondius)
Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
Гравер: Пітер ван ден Кере (Pieter van den Keere, Petrus Kaerius)
В атласі: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS À I. HONDIO PLURIMI ÆNEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS IANSSONII. 1628. – P. 135
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica com.*
Мідерит
Одноколірна
Папір
21 × 15 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у фігурному картуші, в лівому нижньому куті. У правому нижньому куті – шкала лінійного масштабу. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів та підписами сторін світу: *Septen[trio], Meridies, Occidens, Oriens.* Над верхньою рамкою розміщений другий заголовок карти: *Taurica Chersonesus.*

Карта охоплює територію від русла Сейму *(Sem flu.)* на півночі до Чорного моря *(Mare Maggiore)* на півдні, від озера Тилігул *(Tetykol lac)* на заході до східного узбережжя Азовського моря *(Mœtus palus).* На карті позначені: частини Русі *(Russiæ Pars),* Литви *(Lithuanæ Pars),* Перекопська Татарія *(Crimea Pars seu Tartaria Przecopensis),* частина Азії *(Asiae Pars),* Кримський півострів *(Tautica Chersonesus),* частина Молдавії *(Moldaviæ Pars),* Чорне і Азовське моря, Каркінітська затока *(Golfo de Nigropoli).*

Гори і ліси на карті показані стилізованими малюнками. На тлі озер, річок та морів, вздовж берегів, подане горизонтальне штрихування для надання об'ємності зображенню. На карті є грубі помилки у позначенні русел річок, показано багато неіснуючих об'єктів, зустрічаються помилкові назви населених пунктів і річок, повтори назв міст тощо.

На українських землях позначені річки Дніпро *(Boriſtenes flu nunc Nieper)* з притоками Псел *(Pſola flu),* Тясмин *(Taſmena flu),* Самара *(Samara flu),* Кінська *(Conscauoda flu),* Оріль *(Ariel flu),* Ворскла *(Vorſcola flu),* Десна *(Deſna flu).*

На Поділлі і Русі зображені лише місто Любич *(Lubiez)* та річка Синюха *(Szinouoda flu).* Над Синюхою зображений Чорний ліс *(Nigra Sylua).*

Густа мережа населених пунктів, здебільшого генуезьких колоній, показана на Кримському півострові: Херсонес *(Creſsona),* Каламіта *(Calamita),* Інкерман *(Incerme),* Солдая *(Soldaia),* Феодосія *(Thedoſia Caffa),* Чимбало *(Sembalo),* Євпаторія *(Eupatorium),* Перекоп *(Przecop),* Ґросіда *(Groſsida),* Керкел *(Kerkel),* Бахчисарай *(Baccasſaratum).* На південно-західному узбережжі півострова позначено також дві річки – Кабарда *(Caburcta flu)* та Кача *(Caſse flu).*

На північно-західному узбережжі Чорного моря позначено міста: Очаків *(Oczakow, Orzahow, Daſsaw),* Аслан *(Oſlan),* Ніґрополь *(Nigropoli),* Ольвія *(Olbia),* Білгород *(Bialigrod)*; колонії: Тамирака *(Tamyraca),* Каркіна *(Carcina),* Геркамона *(Hermonactus),* Ніконія *(Niconia),* Фальконара *(Falconara),* Монкастро *(Mocaſtro).* Навпроти дельти Дунаю зображено острів Зміїний *(Fidonici).*

Карта є зменшеним і узагальненим варіантом карти *Tavrcia Chersonesvs. Nostra aetate Przecosca et Gazara dicitur* Ґ. Меркатора, яка увійшла до останнього прижиттєвого видання атласу Ґ. Меркатора 1589 р. В 1607 р. вийшло перше видання *Atlas minor,* підготовлене Йодоком Гондієм. В цей атлас у зменшеному вигляді входили всі карти великого атласу Ґ. Меркатора. При переробці карти не були виправлені грубі помилки, зокрема дублювання назв населених пунктів та збереження неактуальних старих назв об'єктів, які Ґ. Меркатор запозичив з праць К. Птолемея та інших античних письменників. Малий атлас Меркатора видавався у майстерні Й. Гондія, а пізніше – Генріка Гондія та Яна Янсона до 1630 р.

TAURICA CHERſONEſUS
Chersonesus Taurica
1628 p., Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Jodocus Hondius
Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
Engraver: Pieter van den Keere (Petrus Kaerius)
In the atlas: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS À I. HONDIO PLURIMI ÆNEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS IANSSONII. 1628. - P. 135
Line scale: *Miliaria Germanica com.*
Copperplate engraving
One-color
Paper
21 × 15 cm
Language: Latin

The map title in the lower left corner figured cartouche; the line scale is in the lower right corner. The map has the two-line border with degrees and cardinal points signed: *Septen[trio], Meridies, Occidens, Oriens.* There is another title over the upper border: *Taurica Chersonesus.*

The map shows the territory from the River Sejm *(Sem flu.)* in the north to the Black Sea *(Mare Maggiore)* in the south, from the Lake Tylihul *(Tetykol lac)* in the west to the eastern shore of the Sea of Azov *(Mœtus palus).* The map denotes parts of Rus *(Russiæ Pars),* Lithuania *(Lithuanæ Pars),* Perekop Tatariya *(Crimea Pars seu Tartaria Przecopensis),* part of Asia *(Asiae Pars),* Crimean Peninsula *(Tautica Chersonesus),* part of Moldova *(Moldaviæ Pars),* Black and Azov seas, Karkinit Gulf *(Golfo de Nigropoli).*

Mountains and woods are denoted with stylized pictures. The horizontal hatching on the surface of lakes, rivers and seas and along the shoreline improves the imaging. There are blunders in mapping rivers; many non-existent objects are shown; there are mistakes in the names of settlements and rivers, repetitions in the names of cities, etc.

Ukrainian lands are shown to include rivers Dnipro *(Boriſtenes flu nunc Nieper)* with its tributaries Psel *(Pſola flu),* Tiasmyn *(Taſmena flu),* Samara *(Samara flu),* Kinska *(Conscauoda flu),* Oril *(Ariel flu),* Vorskla *(Vorſcola flu),* and Desna *(Deſna flu).*

In Podilla and Rus only rivers and two cities Liubych *(Lubiez)* and Syniukha *(Szinouoda flu)* are denoted. The Chorny wood *(Nigra Sylua)* is denoted above Syniukha.

The dense network of settlements, mostly Genoese colonies, are shown on the Crimean Peninsula: Chersonesus *(Creſsona), Calamita,* Inkerman *(Incerme), Soldaia,* Feodosiya *(Thedoſia Caffa),* Chymbalo *(Sembalo),* Yevpatoriya *(Eupatorium),* Perekop *(Przecop),* Grosida *(Groſsida), Kerkel,* and Bakhchisarai *(Baccasſaratum).* Two rivers are shown in the NW shore of the peninsula: Kabarda *(Caburcta flu)* and Kacha *(Caſse flu).*

On the NW shore of the Black Sea there are cities Ochakiv *(Oczakow, Orzahow, Daſsaw),* Aslan *(Oſlan),* Nigropol *(Nigropoli), Olbia,* Bilhorod *(Białgrod),* colonies Tamiraka *(Tamyraca),* Karkina *(Carcina),* Hercamon *(Hermonactus), Niconia, Falconara,* Moncastro *(Mocaſtro).* The Zmiyiny Island *(Fidonici)* is shown opposite the Danube estuary.

This is the diminished and simplified variant of the map *Tavrcia Chersonesvs. Nostra aetate Przecosca et Gazara dicitur* of G. Mercator included into the last lifetime edition of the atlas of G. Mercator in 1589. The first edition of the *Atlas minor* prepared by Jodocus Hondius and included all diminished maps of the big atlas of G. Mercator came out in 1607. In the process blunders wer not corrected, e.g. repetition of the names of settlements and preservation of old names, which G. Mercator found in C. Ptolemy and other antique authors. The small Mercator's atlas was printed in the shop of J. Hondius, followed by editions supervised by Heinrich Hondius and Johannes Jansonius up to 1630.

Гордєєв А. Ю. Картографування... – С. 155–159;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 88–89;
Дашкевич Я. Р. Початки історичної картографії... – С. 25–26;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 24–25;
Keuning J. Jodocus Hondius. – P. 63–71;
Koeman Ir. C. Jodocus Hondius... – P. 108–110;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 434–435;
Katalog dawnych map... – T. I. – S. 52, 136.

TAURICA CHERSONESUS.
135
TARTARIÆ
PARS
SEU TARTARIA
RUSSIÆ
LITHUANIÆ
CRIM
PRZECO
PODOLIA
PARS
PENSIS
Mæotus palus
ASIÆ
PARS
Moldaviæ
pars
MARE
MAGGIORE
Taurica
Chersone-
sus
Miliaria Germanica com.
Borißenes flu nunc Nieper
Czercaßi
Don flu
Aßow olim f. Tanais emporiu
Zenonis Cher-
sannesus
Mangup
Inkerme
Stretto di Caffa

RUSSIA CUM CONFINIJS
Росія з прилеглими територіями
1628 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
Гравер: Пітер Ван ден Кере (Pieter van den Keere, Petrus Kaerius)
В атласі: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS À I. HONDIO PLURIMI ÆNEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS IANSSONII. 1628. – P. 119
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica*
Мідерит
Одноколірна
Папір
21 × 15,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у лівому верхньому куті, у фігурному картуші. Карта має дволінійну рамку, на якій позначені градуси та підписані сторони світу: *Septent[rio], Meridies, Occidens, Oriens.* В лівому нижньому куті – шкала лінійного маштабу. Над верхньою рамкою подано другий заголовок: *Russia sive Moscovia* (Росія або Московія).

Карта охоплює територію від Мурманського (Баренцового) моря *(Mourmanskoy more)* на півночі до Чорного моря *(Pontus Evxinus)* на півдні, від міста Краків *(Cracow)* на заході до річки Тобол *(Toboll fl.)* на сході. Межа між Європою *(Europae Pars)* та Азією *(Asiae Pars)* позначена по Тоболу. Від дельти Волги *(Wolga flu.)* до міста Кременчук *(Krzemienczuk)* зображена оборонна лінія з текстом про її спорудження за царя Федора Івановича для захисту від кримських татар.

Карта має густу річкову мережу і мережу населених пунктів, гори і ліси зображені художніми малюнками. Річки на території сусідніх з Росією держав не підписані.

З українських земель позначене західне узбережжя Чорного моря, показано Азовське море (без назви), Кримський півострів (без назви), Приазов'я, яке помилково також назване Кримом *(Crimea seu Tartaria Perecopensis)*, Поділля *(Podolia)*, Волинь *(Wolynia)*; міста: Очаків *(Oczacow)*, Кілія *(Kilia)*, Маяки *(Maiak)*, Ольвія *(Olbia)*, Білгород *(Bialogrod)*, Київ *(Kiow)*, Черкаси *(Czyrcasy)*, Кременчук *(Krzemienczyk)*, Стародуб *(Starodub)*, Аслан-Кермен *(Oslamkermen)*, Чорнобиль *(Czernobel)*, Кам'янець *(Kamieniec)*, Острог *(Ostrog)*, Степань *(Stepan)*, Бар *(Bar)*, Луцьк *(Luczko)*, Хотин *(Chotyn)*, Самбір *(Sambor)*, Снятин *(Sniatyn)*, Галич *(Halicz)*, Коломия *(Colonia)*. На північно-західному узбережжі Чорного моря позначені колонії: Офіка *(Ophiussa)*, Нікосія *(Niconia)*, Ґермонакта *(Hermonactus)*, Підея *(Pidea)*. На Кримському півострові позначено Перекоп *(Perecop)*, Балаклава *(Balacheium)* Мангуп *(Mangupia)*, Керкел *(Cercenia)*.

Карта є зменшеним і спрощеним варіантом карти Росії Ґ. Меркатора, яка увійшла до *Atlas, sive cosmographicae meditations de fabrica mundi et fabricate figura...*, видрукованого по смерті автора його сином Румольдом 1595 р. В 1607 р. вийшло перше видання *Atlas minor*, підготовлене Йодоком Гондієм, в яке входили у зменшеному вигляді всі карти великого атласу Ґ. Меркатора. Малий атлас Меркатора видавався у майстерні Й. Гондія, а пізніше – Ґенріка Гондія та Яна Янсона до 1630 р.

RUSSIA CUM CONFINIJS
Russia and neighboring territories
1628, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
Engraver: Pieter van den Keere (Petrus Kaerius)
In the atlas: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS À I. HONDIO PLURIMI ÆNEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS IANSSONII. 1628. – P. 119
Line scale: *Miliaria Germanica*
Copperplate engraving
One-color
Paper
21 × 15.5 cm
Language: Latin

The map title is in the upper left corner figured cartouche. It has the two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septent[rio], Meridies, Occidens, Oriens.* The line scale is in the lower left corner. Another title is over the upper border: *Russia sive Moscovia* (Russia or Moskovia).

The map shows the territory from the Murmansk (Barents) Sea *(Mourmanskoy more)* in the north down to the Black Sea *(Pontus Evxinus)*, from Krakow *(Cracow)* in the west to Tobol River *(Toboll fl.)* in the east. The border between Europe *(Europae Pars)* and Asia *(Asiae Pars)* runs along Tobol. From the Volga Estuary *(Wolga flu.)* to Kremenchuk *(Krzemienczuk)* the defense line is denoted with inscription that it was built by tsar Fiodor Ivanovich as protection against Crimean Tatars.

The map shows the dense network of surface waters and settlements; woods and mountains are denoted with the pictorial signs. Rivers in the countries neighboring on Russia are unsigned.

Ukrainian lands are shown to contain the western shore of the Black Sea, the Sea of Azov (unnamed), Crimean Peninsula (unnamed), Pryazovya, mistakenly named as the Crimea *(Crimea seu Tartaria Perecopensis)*, Podillia *(Podolia)*, and Volyn *(Wolynia)*. Cities: Ochakiv *(Oczacow)*, *Kilia*, Mayaky *(Maiak)*, *Olbia*, Bilhorod *(Bialogrod)*, Kyiv *(Kiow)*, Cherkasy *(Czyrcasy)*, Kremenchuk *(Krzemienczyk)*, *Starodub*, Aslan-Kermen *(Oslamkermen)*, Chornobyl *(Czernobel)*, Kamyanets *(Kamieniec)*, Ostroh *(Ostrog)*, *Stepan*, *Bar*, Lutsk *(Luczko)*, Khotyn *(Chotyn)*, Sambir *(Sambor)*, *Sniatyn*, Halych *(Halicz)*, and Kolomyia *(Colonia)*. Colonies on the NW Black-sea shore: Ofika *(Ophiussa)*, Nikosia *(Niconia)*, Hermonakta *(Hermonactus)*, *Pidea*. On the Crimean Peninsula: *Perecop*, Balaklava *(Balacheium)*, Manhup *(Mangupia)*, Kerkel *(Cercenia)*.

It is a diminished and simplified variant of rhe map of Russia of G. Mercator included into the *Atlas, sive cosmographicae meditations de fabrica mundi et fabricate figura...*, published posthumously by his son Rumold Mercator in 1595. In 1607 the first edition of the *Atlas minor* prepared by Jodocus Hondius came out and contained all diminished maps of the big atlas of G. Mercator. The small Mercator's atlas was printed in the shop of J. Hondius, followed by editions supervised by H. Hondius and J. Jansonius up to 1630.

Bagrow L. A History... – P. 33–48;
Buczek K. Dzieje... – S. 39–46;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 136.

RUSSIA SIVE MOSCOVIA.
119
RUSSIA
cum Confinijs
Mourmanskoy more
Nova Semla
Lappia
Lappmarck
Albun mare
Condora
Obdora
Petzora
Tobolt
Sibiria
Iugoria
Pega orda
Permia
Wiatka
Wologda
Cazan
Ceremissi Nagorni
Moscua
Severa
MORDWA
Polonia
Prvssia
Podolia
Moldavia
Astracan
Circassi
Cabarda
Petigori
Pontus Euxinus
CRIMEA
IVRMEN
Calmucki
Turcmen
TARTARIAE
MARIS
CASPII
PARS
ASIAE PARS
EVROPAE PARS
SVECIA
Milliaria Germanic.

TURCICI IMPERII IMAGO
Карта Турецької імперії
1628 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Йодок Гондій (Jodocus Hondius)
Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
Гравер: Пітер ван ден Кере (Pieter van den Keere, Petrus Kaerius)
В атласі: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS À I. HONDIO PLURIMI ÆNEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS IANSSONII. 1628. – P. 595
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica, Miliaria Italica*
Мідерит
Одноколірна
Папір
20 × 14,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у фігурному картуші, що має вигляд стрічки, в лівому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів та підписами сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* Над верхньою рамкою – другий заголовок: *Tvrcicvm Imperivm.* Над заголовком – шкала лінійного масштабу, правіше – примітка гравера: *P. Kaerius Celavit.*

Карта охоплює територію від Каспійського моря *(Mare de Bachu olim Caspium mare et Hircanu)* на півночі до південного узбережжя Аравійського піострова *(Arabia felix)* на півдні, від острова Сіцілія *(Sicilia)* на заході до Перської затоки *(Sinus Arabicus)* на сході.

Гори на карті показані художнім малюнком, населені пункти не поділені на категорії.

З українських земель показано Кримський півострів *(Gazaria)* та західне узбережжя Чорного моря *(Pontus Euxinus).* Позначені міста Очаків (двічі – *Oczakow, Daslow),* Кілія і Кілія Нова *(Killia, Killia Nova).* Підписано назви генуезьких колоній: Чембала *(Zembarta),* Кафа *(Caffa),* Паластра *(Palastra),* Каламіта *(Calamita).* Річки Дунай і Дністер не підписані. Територія Московського князівства *(Ducis Moſcoviae ſive magnae Ruſſiae confinia)* сягає Чорного моря.

Карта є зменшеним і спрощеним варіантом карти Турецької імперії Г. Меркатора, яка увійшла в *Atlas, sive cosmographicae meditations de fabrica mundi et fabricate figura...,* виданий по смерті автора його сином Румольдом Меркатором 1595 р. В 1607 р. вийшло перше видання *Atlas minor,* підготовлене Йодоком Гондієм, в яке входили у зменшеному вигляді всі карти великого атласу Г. Меркатора. Малий атлас Меркатора видавався у майстерні Й. Гондія, а пізніше – Генріка Гондія та Яна Янсона до 1630 р.

TURCICI IMPERII IMAGO
The map of Turkish Empire
1628, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Jodocus Hondius
Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
Engraver: Pieter van den Keere (Petrus Kaerius)
In the atlas: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS À I. HONDIO PLURIMI ÆNEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS IANSSONII. 1628. – P. 595
Line scale: *Miliaria Germanica, Miliaria Italica*
Copperplate engraving
One-color
Paper
20 × 14.5 cm
Language: Latin

The map title is in the lower left corner in a band-like figured cartouche. The map has a two-line border with denoted degrees and cardinal points: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* Another title is over the upper border: *Tvrcicvm Imperivm.* Over the border there is the line scale and engraver's note on the right: *P. Kaerius Celavit.*

The map shows the territory from the Caspian Sea *(Mare de Bachu olim Caspium mare et Hircanu)* in the north down to the southern shore of Arabian Peninsula *(Arabia felix),* from the Island of Sicily *(Sicilia)* in the west to the Persian Gulf *(Sinus Arabicus)* in the east.

Mountains are denoted with pictures; the settlements are not categorized.

The Ukrainian lands include the Crimean Peninsula *(Gazaria)* and western shore of the Black Sea *(Pontus Euxinus).* The following cities were denoted: Ochakiv – twice *(Oczakow, Daslow),* Kiliya and Kiliya Nova *(Killia, Killia Nova).* The signed Genoese colonies: Chembala *(Zembarta),* Kafa *(Caffa), Palastra,* and *Calamita.* The Danube and Dnister went unsigned. The territory of Moscow Duchy *(Ducis Moſcoviae ſive magnae Ruſſiae confinia)* reaches the Black Sea.

This is a diminished and simplified variant of Mercator's map of the Turkish Empire included into the *Atlas, sive cosmographicae meditations de fabrica mundi et fabricate figura...,* published by his son Rumold upon the author's demise in 1595. In 1607 the first printing of the *Atlas minor* came out under Jodocus Hondius; it included diminished variants of all maps of the big atlas of G. Mercator. The small Mercator's atlas was printed in the shop of J. Hondius, followed by editions supervised by Heinrich Hondius and Johannes Janssonius up to 1630.

Дашкевич Я. Р. Початки історичної картографії... – С. 25–26;
Katalog dawnych map... – T. I. – S. 52, 136;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 98–99;
Lelevel J. Géographie... – T. II. – S. 181–187;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 279.

TVRCICVM IMPERIVM.
595
Septe 70 ntrio.
Ducis Moscoviæ sive Magnæ Russiæ confinia
TARTARIAE PARS.
MALDAVIA
WALACHIA
PONTUS EUXINUS
MARE DE BACHU olim CASPIUM MARE ET HIRCANU
NATOLIA
ARMENIA
MEDIA
PERSICI REGNI PARS
MARE MEDITERRANEUM
Candia
Cyprus
ARABIA DESERTA
Sinus Arabicus
AFRICAE PARS
LIBIÆ DESERTA
BARCNA
NUBIAE PARS
AYAMAN
ARABIA FELIX
MARIS RUBRI PARS
Mare Rubrum olim SINUS ARABICUS
Sicilia
Morea
Occidens.
Oriens.
Millaria Germanica
Milliaria Italica
P. Kærius Cælavit.
TURCICI IMPERII IMAGO
Meri 70 dies.

NOVA EUROPÆ DESCRIPTIO AUCTORE IODOCO HONDIO
Нова Європа, описана автором Йодоком Гондієм 1630 р., Амстердам

Автор: Йодок Гондій I (Jodocus Hondius I)
Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
Гравер: Йодок Гондій
В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDÈ A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 33
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica. Duyſche Mylen*
Мідерит
Одоколірна
Папір
50 × 38 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у правому нижньому куті, в овальному картуші, оздобленому архітектурною віньєткою й маскаронами. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів і підписами сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* На карті нанесена картографічна сітка. У лівому нижньому куті, у прямокутній рамці, оздобленій архітектурним картушем і зображеннями птахів, – шкала лінійного масштабу. У правому верхньому куті, у прямокутній рамці, прикрашеній архітектурним картушем – опис Європи та генеалогія роду Яфета. Під рамкою – видавнича примітка: *Iodocus Hondius excudit Amsteroda[mi].* На полі карти зображені вітрильники і фантастичні тварини.

Карта охоплює територію від Ґренландії *(Groenlandiæ Pars)* на півночі до Північного узбережжя Африки *(Africæ Pars)* на півдні, від Канарських островів *(Canariæ)* на заході до західного узбережжя Каспійського моря *(Mare de Sala)* на сході.

На українських територіях подано Кримський півострів (без назви), Поділля *(Podolia)* та Приазов'я, яке назване Кримом *(Cremea).* На карті показані Чорне *(Pontus Euxinus, Mare Majus Grecis M. Nigrum, Turcis Caradenis)* і Азовське *(Meotis Palus)* моря. Зображені річки: Дніпро *(Nieper flu)* з притоками, Південний Буг, Дністер та Прип'ять (без назв). Мережа населених пунктів на карті є доволі густою, зокрема позначено Київ *(Kioff),* Чорнобиль *(Czarnobil),* Канів *(Caniow),* Очаків *(Oczacow),* Житомир *(Szitomirs),* Коломию *(Colonia),* Брацлав *(Braczlaw),* Дубровицю *(Dubrowica),* Луцьк *(Lutcko),* Львів *(Leopolis),* Перемишль *(Przemisla)* та ін. На Кримському півострові позначені міста Кафа *(Caffa),* Судак *(Sodaia),* Херсонес *(Chersones),* Аслан *(Oslam).*

Карта є переопрацюванням великої стінної карти Європи Ґ. Меркатора 1572 р., яку зменшив і опрацював Йодок Гондій. Друкувалася Йодоком Гондієм, пізніше – Генріком Гондієм та Яном Янсоном у атласах Ґ. Меркатора до 1698 р.

NOVA EUROPÆ DESCRIPTIO AUCTORE IODOCO HONDIO
The New Europe described by Jodocus Hondius
1630, Amsterdam

Author: Jodocus Hondius I
Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
Engraver: Jodocus Hondius
In the atlas: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDÈ A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 33
Line scale: *Miliaria Germanica. Duyſche Mylen*
Copperplate engraving
One-color
Paper
50 × 38 cm
Language: Latin

The map title is in the lower right corner, in the oval cartouche with architectural decoration and mascherone. The map has two-line borders with degrees and cardinal points denoted: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* The map grid is marked. The line scale is in the lower left rectangular frame decorated with an architectural cartouche and images of birds. In the upper right corner rectangular frame decorated with an architectural cartouche there is a description pf Europe and genealogy of Japhetites. The editor's nore is under the frame: *Iodocus Hondius excudit Amsteroda[mi]*. On the map one finds sailers and fantastic beasts.

The map shows the territory from the Greenland *(Groenlandiæ Pars)* in the north down to the northern coast of Africa *(Africæ Pars)*, from the Canaries *(Canariæ)* in the west to the western shore of the Caspian Sea *(Mare de Sala)* in the east.

The Ukrainian territories are shown to include the Crimean Peninsula (unnamed), Podillia (*Podolia*) and Pryazovya named the Crimea (*Cremea*). The map shows the Black *(Pontus Euxinus, Mare Majus Grecis M. Nigrum, Turcis Caradenis)* and Azov *(Meotis Palus)* seas, river Dnipro (*Nieper flu*) with tributaries, Pivdenny Buh, Dnister and Prypyat (unnamed). The dense network of settlements includes Kyiv (*Kioff*), Chornobyl (*Czarnobil*), Kaniv (*Caniow*), Ochakiv (*Oczacow*), Zhytomyr (*Szitomirs*), Kolomyia (*Colonia*), Braclaw (*Braczlaw*), Dubrovycia (*Dubrowica*), Lutsk (*Lutcko*), Lviv (*Leopolis*), Peremyshl (*Przemisla*) etc. The cities on the Crimean Peninsula are as follows: Kafa (*Caffa*), Sudak (*Sodaia*), *Chersones*, Aslan (*Oslam*).

This is a remake of the big wall map of Europe of G. Mercator from 1572, which was diminished and amended by Jodocus Hondius. Jodocus Hondius followed by Henrick Hondius and Johannes Janssonius included it into the atlases of G. Mercator up to 1698.

Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 88–89;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 24–25;
Височенко С. М., Симутіна А. Л. Антична Таврида... – С. 112–114;
Szaniawska L. Analiza... – S. 18–20, 169–173, 202–203;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 45, 46;
Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich... – S. 228–230;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 52–53;
Fabiani-Madeyska J. Hondius... – 606–608.

HVNGARIA
Угорщина
1630 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
Гравер: Ґерард Меркатор молодший (Gerard Mercator junior)
В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 296
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Hungarica communia*
Мідерит
Одноколірна
Папір
44 × 38 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у прямокутній рамці, в лівому нижньому куті. У правому нижньому куті – шкала лінійного масштабу. Рамка карти дволінійна, з позначеннями градусів та підписами сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* Над нижньою рамкою, на полі карти, посередині, – привілей: *Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio.*

Карта охоплює територію Трансільванії *(Transilvaniae Pars),* Моравії *(Moraviae Pars),* частини Русі *(Russie Pars)* і Австрії *(Austria).*

З українських земель позначена частина Прикарпаття з містами Городок *(Grodetz),* Комарно *(Comarno),* Дрогобич *(Dobrobicz),* Самбір *(Sambor),* Стара Сіль *(Sol),* Сянок *(Sanock),* річки Дністер *(Nyester fl.)* і Уж *(Vza fl.).* В районі міст Комарно і Городок показана неіснуюча річка *Groc fl.* (можливо – Верещиця), Карпати *(Crapate mons),* на них позначена Холодна гора *(Kaltberg)* з витоками річок Тиса *(Thisz fontes)* і Ріка *(Reca fl.).* На південь від Дністра показано територію Мараморощини *(Morania rusi. Com.),* Угоцький *(Ugogiens. Comita)* і Затмарський *(Zatmarie co.)* комітати[1]. Територія Закарпаття показана зі значними помилками, тут позначена густа мережа населених пунктів, назви яких передані в угорському звучанні.

Карта є фрагментом великої карти Європи Ґ. Меркатора, створеної 1572 р. Основою для її створення стала карта Південної Сарматії Б. Ваповського (1528 р.). Використання угорських назв засвідчує, що Ґ. Меркатор, очевидно, користувався також картою Угорщини Лазаря, виданою Петром Апіаном у 1528 р. під назвою *Tabula Ungariae ad quatuor latera Lazarum.* Карта Ґ. Меркатора увійшла в атлас, підготовлений і виданий у 1595 р. його сином Румольдом, пізніше вона входила в атласи Йодока Гондія та Яна Янсона до 1648 р.

[1] Найбільша одиниця адміністративно-територіального поділу в Угорщині.

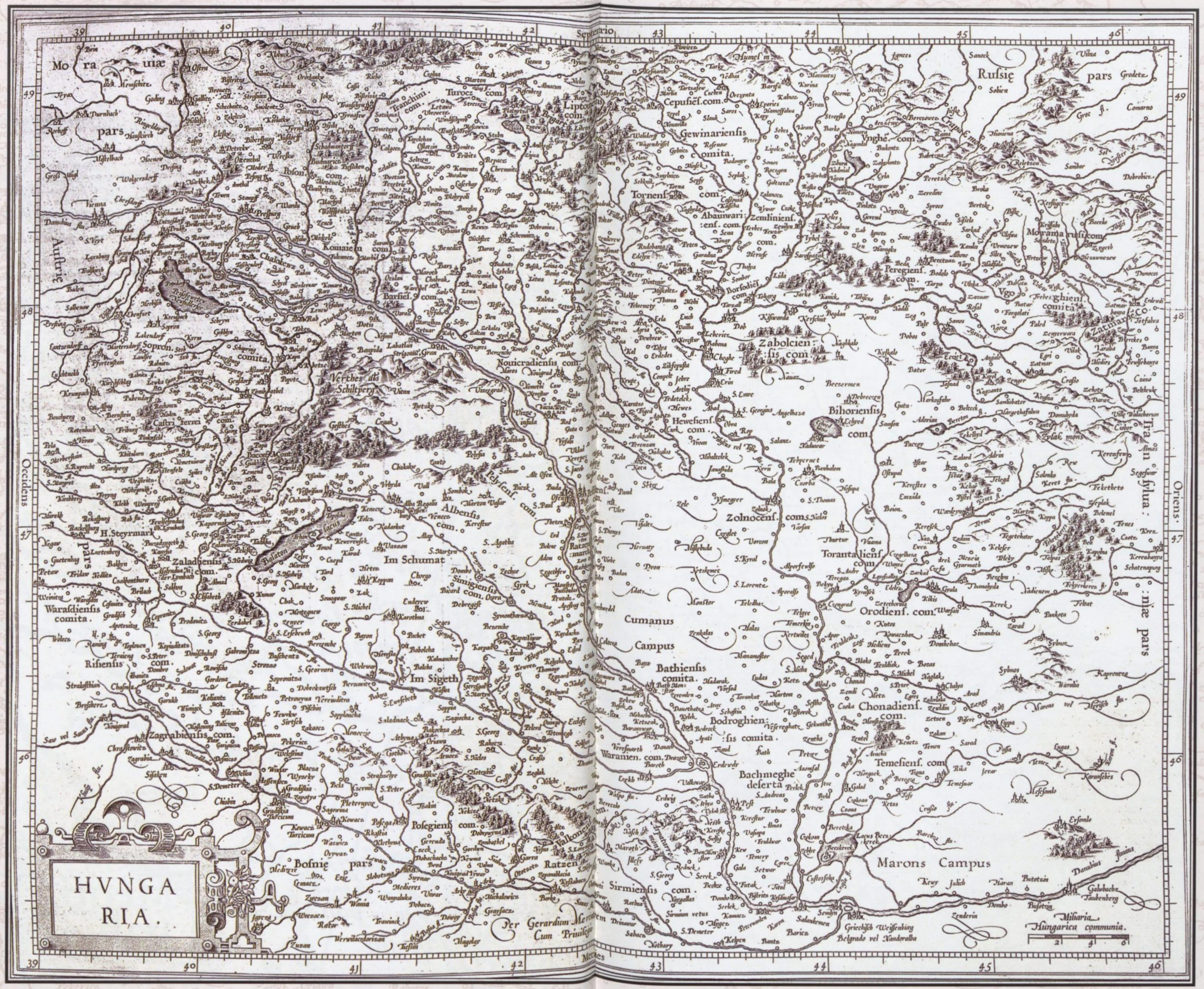

Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 10;
Bagrow L., Skelton R.A. Meister... – P. 163;
Buczek K. Dzieje... – S. 29–30;
Szathmáry T. Descriptio Hungariae... – Ol. 166–167.

HVNGARIA
Hungary
1630, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
Engraver: Gerard Mercator Jr.
In the atlas: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 296
Line scale: *Miliaria Hungarica communia*
Copperplate engraving
One-color
Paper
44 × 38 cm
Language: Latin

The map title is in the rectangular frame in the lower left corner while the line scale is in the opposite corner. The two-line border features degree and cardinal points signatures: *Septentrio, Meridies, Occidens,* and *Oriens.* There is this privilege written in the middle over the bottom border: *Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio.*

The map shows Transilvania *(Transilvaniae Pars),* Moravia *(Moraviae Pars),* a part of Rus *(Russie Pars)* and *Austria.*

In Ukrainian lands the map shows a part of Prycarpattya with such cities as Horodok (*Grodetz*), Komarno (*Comarno*), Drohobych (*Dobrobicz*), Sambir (*Sambor*), Stara Sil (*Sol*), Sianok (*Sanock*), rivers Dnister (*Nyester fl.*) and Uzh (*Vza fl.*). In the vicinity of Komarno and Horodok the map shows a non-existent river *Groc fl.* (possibly – Vereshchytsia), Carpathians (*Crapate mons*) with the Kholodna Mt. (*Kaltberg*) and outflows of rivers Tysa (*Thisz fontes*) and Rika (*Reca fl.*). To the south of Dnister the territory of Maramoroshchyna (*Morania rusi. Com.*), Uhotsky (*Ugogiens. Comita*) and Zatmarsky (Zatmarie co.) comitats are shown[1]. Zacarpattia is shown with considerable errors and with a dense network of settlements the names of which are signed rendering Hungarian pronunciation.

This is a fragment of the big map of Europe of G. Mercator, 1572. It was based on the map of South Sarmatia of B. Wapowski (1528). The use of Hungarian names confirms that G. Mercator, obviously, also used the map of Hungary of Lazarus, published by Peter Apian in 1528 under the title *Tabula Ungariae ad quatuor latera Lazarum*. The map of G. Mercator was included into his atlas prepared and brought out in 1595 by his son Rumold; later it was included into the atlases of Jodocus Hondius and Johannes Janssonius up to 1648.

[1] The biggest unit of administrative and territorial division in Hungary.

TRANSYLVANIA
Трансільванія
1630 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator), Генрік Гондій (Henricus Hondius)
Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 103
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica com*
Мідерит
Одноколірна
Папір
49 × 37 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в правому нижньому куті, у фігурному картуші, прикрашеному рослинним орнаментом. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси та підписано сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* Під заголовком – шкала лінійного масштабу. Справа від шкали лінійного масштабу – напис: *Amſtelodami Excuſum apud Henricum Hondium ſub inſigno Atlantis.* В лівому нижньому куті – привілей: *Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio.*

Карта охоплює територію Південно-Східної Європи од міста Коломия *(Colonia)* на півночі до міста Пітешть *(Piteſt)* на півдні, від річки Кереш *(Kerez flu.)* на заході до міста Бакеу *(Bachono)* на сході.

Гори і ліси на карті показані стилізованими малюнками. Населені пункти не поділені на категорії.

З українських територій *(Rusiae Pars)* позначені Карпати *(Carpatus nunc Crapak mons a Ruſſis Bieſcid dictus)* і частина Прикарпаття, річка Прут (без назви), міста: Чернівці *(Cernoucz)*, Коломия *(Colonia)*, Гвіздець *(Guczdziecz)*, Снятин *(Snatin)*, кілька пунсонів не підписано.

Карта є переробленим Йодоком Гондієм варіантом карти Трансільванії Ґ. Меркатора. Вперше карта публікувалася в атласах Ґ. Меркатора 1554 і 1572 рр., а з 1595 р., по смерті автора, входила в атласи, укладені його сином Румольдом, пізніше – Йодоком і Генріком Гондіями. Карту Трансільванії Ґ. Меркатор створив на основі своєї великої карти Європи (1572 р.), карт Угорщини Лазаря (1513 р.) та Південної Сарматії Б. Ваповського (1528 р.).

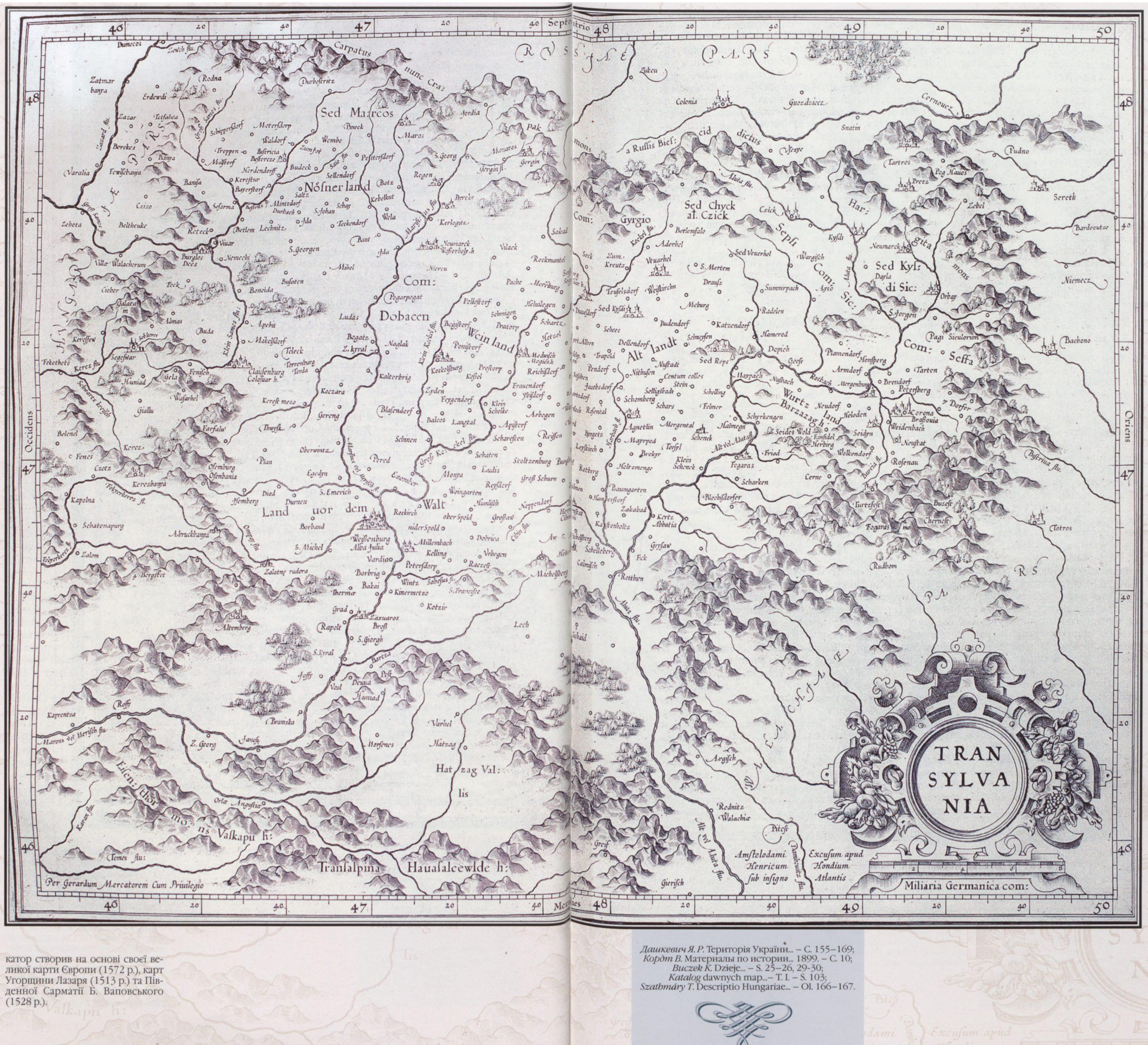

Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 155–169;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 10;
Buczek K. Dzieje... – S. 25–26, 29-30;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 103;
Szathmáry T. Descriptio Hungariae... – Ol. 166–167.

TRANSYLVANIA
Transylvania
1630, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Henricus Hondius
Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
In the atlas: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 103
Line scale: *Miliaria Germanica com*
Copperplate engraving
One-color
Paper
49 × 37 cm
Language: Latin

The map title is in the lower right-corner figured cartouche with plant ornament. The map has two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* The line scale is under the title. There is an inscription on the right of the line scale: *Amſtelodami Excuſum apud Henricum Hondium ſub inſigno Atlantis.* The privilege is in the lower left corner: *Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio.*

The map shows the teritory of the SE Europe from Kolomyia (*Colonia*) in the north to the city of Pitesht *(Piteſt)* in the south, from the river Keresh *(Kerez flu.)* in the west to the city of Bakey *(Bachono)* in the east.

Mountains and woods are shown as stylized drawings. The settlements are not categorized.

Ukrainian territories *(Rusiae Pars)* feature the Carpathians (*Carpatus nunc Crapak mons a Ruſſis Bieſcid dictus)* and a part of Prykarpattia. The river Prut (unnamed), cities Chernivtsi (*Cernoucz),* Kolomyia (*Colonia),* Hvizdets (*Guczdziecz),* Sniatyn (*Snatin),* and several letter-punches are not signed.

This is the J. Hondius' remake of the variant of the map of Transylvania of G. Mercator. It was first published in the atlases of G. Mercator in 1554 and 1572; after his death in 1595 it appeared in atlases compiled by his son Rumold and later by Jodocus and Henricus Hondius. G. Mercator based the map of Transylvania on his own big map of Europe (1572), maps of Hungary of Lazarus (1513) and Southern Sarmatia of B. Wapowski (1528).

WALACHIA, SERVIA, BVLGARIA, ROMANIA
Волощина, Сербія, Болгарія, Румунія
1630 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
Гравер: Ґерард Меркатор молодший (Gerard Mercator junior)
В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 336
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Italica Com[munia]*
Мідерит
Одноколірна
Папір
46 × 36 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у фігурному картуші, в лівому верхньому куті. Картуш прикрашений вгорі малюнками голів міфічних істот. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів і сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* В правому нижньому куті – шкала лінійного масштабу. Над нижньою рамкою, в лівому куті карти – привілей: *Per Gererdum Mercatorem Cum priuilegio.*

Карта охоплює територію Південно-Східної Європи від Коломиї *(Colonia)* на півночі до Охрідського озера на півдні, од витоків Дунаю *(Danubius fluvis)* на заході до західного узбережжя Чорного моря *(Mare Magiore Turcis Manrotha Lassa)* на сході.

Гори зображені художнім малюнком; населені пункти показані з поділом на категорії (зображені на карті пунсонами та художніми малюнками).

З українських територій зображена Бессарабія *(Bessarabia)* та Карпати (без назви). Позначені міста: Овідіополь *(Niconia)*, Маяки *(Maiack)*, Орява *(Oriawa)*, Стеца *(Steca)*, Кілія та Кілія Нова *(Kilia, Kilia Nova)*. Білгород *(Bialigrod)* на карті позначений в дельті Дунаю і двічі південніше Дністровського лиману під назвами Монкастро *(Moncastro)* і Ґермонактія *(Hermonactia)*.

На узбережжі Чорного моря позначені генуезькі колонії Ґінестра *(Ginestra)*, Ніконія *(Niconia)*, Офіка *(Ofnisia, Ofica)*, Фальконара *(Falconara)*, яких на час створення карти вже не існувало, а на їхньому місці виникли міста з іншими назвами. В Карпатах позначені міста Чернівці *(Cerrneucz)* і Коломия *(Colonia)*. На карті невірно зображені русла деяких річок, назви багатьох населених пунктів подані з помилками.

Географічна *сучасна карта (tabula moderna)* з елементами карти Птолемея, є фрагментом великої карти Європи Ґ. Меркатора, створеної у 1572 р. Основою для її створення стали *Географія* К. Птолемея та карта Південної Сарматії Б. Ваповського (1528 р.). Карта входила до атласу Ґ. Меркатора, який видав його син Румольд у 1595 р., пізніше перевидавалася Йодоком Гондієм та Яном Янсоном до 1648 р.

Вавричин М. Г. Карти українських земель... – С. 240–245;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 94–100;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 10;
Buczek K. Dzieje... – S. 29–30.

WALACHIA, SERVIA, BVLGARIA, ROMANIA
Walachia, Serbia, Bulgaria, Rumania
1630, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
Engraver: Gerard Mercator Jr.
In the atlas: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 336
Line scale: *Miliaria Italica Com[munia]*
Copperplate engraving
One-color
Paper
46 × 36 cm
Language: Latin

The map title is in the figured cartouche. The upper left corner cartouche is decorated with the heads of mythical creatures. The map has the two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrio, Meridies, Occidens,* and *Oriens.* The line scale is in the lower right corner. The privilege is over the bottom border in the corner on the left: *Per Gererdum Mercatorem Cum priuilegio.*

The map shows the territory of the SE Europe from Kolomyia *(Colonia)* in the north to Ochrid Lake in the south, from the upper eaches of the Danube *(Danubius fluvis)* in the west to the western coast of the Black Sea *(Mare Magiore Turcis Manrotha Lassa)* in the east.

Mountains are denoted with pictures; the settlements are categorized (mapped with the help of letter-punches and pictures).

Ukrainian territories are shown to include *Bessarabia* and Carpathians (unnamed). Cities: Ovidiopol *(Niconia)*, Mayaky *(Maiack)*, *Oriawa*, Stetsa *(Steca)*, Kiliya and Kiliya Nova *(Kilia, Kilia Nova)*. Bilhorod (*Bialigrod)* is mapped in the Danube Estuary and twice to the south of Dnister Estuary under the names of *Moncastro)* and *Hermonactia)*; they were built in the 14th c., when this was the Genoese colony.

On the Black-Sea shore we find Genoese colonies *Ginestra, Niconia,* Ofika *(Ofnisia, Ofica), Falconara,* which were already non-existent at the time of mapping having been replaced with the cities with other names. In the Carpathians Chernivtsi *(Cerrneucz)* and Kolomyia (*Colonia)* are denoted. Some waterstreams are mapped erroniously; the spelling of the names of many settlements is incorrect.

This is geographic *tabula moderna* with the elements of the Ptolemy's map. This is a fragment of the big Mercator's map of Europe made in 1572. It is based on the C. Ptolemy's *Geography* and the map of Southern Sarmatia of B. Wapowski (1528). The map was included into the map of G. Mercator published by his son Rumold in 1595; later Jodocus Hondius and Johannes Janssonius kept republishing it up to 1648.

TAVRICA CHERSONESVS. NOSTRA ÆTATE PRZECOPſCA ET GAZARA DICITUR
Таврика Херсонеська, у наш час звана Перекопською або Ґазарою
1630 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 105
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica communia*
Мідерит
Одноколірна
Папір
40 × 32 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в овальному картуші, в правому верхньому куті. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів та сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* У лівому нижньому куті – шкала лінійного масштабу, під нею – привілей: *Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio.*

Карта охоплює територію від Москви *(Moskow)* на півночі до Чорного моря *(Mare Madgore seu Pontus Euxinus quondem Axenos)* на півдні, від міста Мазир *(Moaszier)* на Прип'яті *(Prypiecz flu.)* на заході до озера Босаґаз *(Boſagaz lac.,* тепер Цимлянське водосховище) на сході. Показані частина Росії *(Rvsiae Pars),* Литви *(Lithvaniae Pars),* Молдавії *(Moldaviae Pars),* Поділля *(Podolia),* Перекопська Татарія, названа Кримом *(Crimea ſeu Tartaria Pzecopenſis),* частина Азії *(Aziae Pars).*

Гори та ліси показані художніми малюнками, болота – штрихуванням; на фоні водної поверхні подано художнє штрихування для надання об'ємності зображенню. Населені пункти показані без поділу на категорії. На карті є грубі помилки у зображенні русел річок, у підписах назв населених пунктів та річок; показано багато неіснуючих об'єктів, деякі міста підписані декілька разів.

На території України показані: Кримський півострів *(Tavrica Chersonesvs),* річки: Дніпро *(Boristenes flu nunc Nieper),* Боґ (Південний Буг) *(Bog flu.),* Дунай *(Danudij),* Дністер *(Tyras flu.),* Тилігул[1] *(Axiaces flu.),* Оріль *(Ariel flu.),* Савранка *(Sauran flu.),* Синюха *(Szinouoda flu.),* Тясмин *(Taſmena flu.),* Самара *(Samara flu.),* Ворскла *(Vorſkola flu.),* Кінська *(Conſkauoda flu.),* Псел *(Pſola flu.),* Десна *(Deſna flu.),* Сейм *(Sem flu.).* Ліва притока Дністра (без назви, ймовірно Кучурган) витікає з озера (без назви) біля міста Кучурган *(Cutzurgan),* на ній позначено два озера – Обидове *(Obidouo lac,* сучасний Дністровський лиман) та Куяльницьке *(Coyalnyk lac,* сучасний Кучурганський лиман).

Густа мережа населених пунктів, здебільшого генуезьких колоній, показана на Кримському півострові: Херсонес *(Creſsona),* Каламіта *(Calamita),* Інкермен *(Incerme),* Солдая *(Soldaia),* Феодосія *(Thedoſia n. Caffa),* Чимбало *(Sembalo),* Євпаторія *(Eupatorium),* Перекоп *(Przecop),* Гросіда *(Hrozida),* Керкел *(Kerkel),* Бахчисарай *(Baccasaratum).* На південно-західному узбережжі півострова позначено також дві річки – Кабарда *(Caburcta flu.)* та Кача *(Caſse flu.).*

На північно-західному узбережжі Чорного моря позначені міста: Очаків *(Oczakow, Orzahow, Daſſaw),* Аслан *(Oſlam),* Ніґрополь *(Nigropon),* Ольвія *(Olbia),* Білгород *(Bialigrod),* колонії Тамирака *(Tamyraca),* Каркіна *(Carcina),* Ґеркамона *(Hermonactis),* Ніконія *(Niconia),* Фальконара *(Falconara),* Монкастро *(Moncaſtro).* Навпроти дельти Дунаю зображений острів Зміїний *(Fidonixi).*

Карта походить з атласу Ґ. Меркатора, підготовленого до видання Йодоком Гондієм і виданого Яном Янсоном у 1630 р. Вперше друкувалася в прижиттєвих атласах Ґ. Меркатора 1585 і 1589 рр. та у виправленому і доповненому Румольдом Меркатором атласі 1595 р. Карта фактично є фрагментом великої карти Європи Ґ. Меркатора (1554 р.), основою для створення якої стали карти Північної Європи О. Маґнуса (1567 р.) та Росії А. Віда (1555 р.). При зображенні території вздовж русла Дніпра і в районі Придніпров'я автор використав карту Південної Сарматії Б. Ваповського, а узбережжя Чорного моря і Кримський півострів подані на основі карт К. Птолемея та італійських портоланів.

[1] Витікає з озера Тетикол *(Tetykol lac),* від якого походить сучасна назва річки.

TAVRICA CHERSONESVS. NOSTRA ÆTÀTE PRZECOPſCA ET GAZARA DICITUR
Chersonesus Taurica, now called Perekop or Gazara
1630, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
In the atlas: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 105
Line scale: *Miliaria Germanica communia*
Copperplate engraving
One-color
Paper
40 × 32 cm
Language: Latin

The map title is in the upper right oval cartouche. The map has the two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrio, Meridies, Occidens,* and *Oriens.* The line scale is in the lower left corner followed by the privilege further down: *Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio.*

The map shows the territory from *Moskow* in the north to the Black Sea *(Mare Madgore seu Pontus Euxinus quondem Axenos)* in the south, from the city of Mazyr *(Moaszier),* on Prypyat *(Prypiecz flu.)* in the west to the Bosagaz Lake *(Boſagaz lac.,* now – Tsymlian Reservoir) in the east. Also shown are a part of Russia *(Rvsiae Pars),* Lithuania *(Lithvaniae Pars),* Moldova *(Moldaviae Pars),* Podillia *(Podolia),* Perekop Tatary called Crimea *(Crimea ſeu Tartaria Pzecopenſis),* and a part of Asia *(Aziae Pars).*

Mountains and woods are shown as pictures, bogs are denoted with the help of hatching; the hatching of the water surface brings out the image. The settlements are not categorized. There are blunders in mapping streamflows, spelling of the names of settlements and rivers; many non-existent objects are shown; some cities are signed several times.

The Ukrainian territory is shown to contain the Crimean Peninsula (*Tavrica Chersonesvs),* rivers Dnipro *(Boristenes flu nunc Nieper),* Bog (Pivdenny Buh) *(Bog flu.),* Danube *(Danudij),* Dnister *(Tyras flu.),* Tylihul[1] *(Axiaces flu.),* Oril *(Ariel flu.),* Savranka *(Sauran flu.),* Syniukha *(Szinouoda flu.),* Tiasmyn *(Taſmena flu.),* Samara *(Samara flu.),* Vorskla *(Vorſkola flu.),* Kinska *(Conſkauoda flu.),* Psel *(Pſola flu.),* Desna *(Deſna flu.),* and Sejm *(Sem flu.).* A left tributary of Dnister (unnamed, maybe Kuchurhan) flows out of a lake (unnamed) near the town Kuchurhan *(Cutzurgan);* two lakes are denoted on it – Obydove *(Obidouo lac;* now – Dnister Estuary) and Kuyalnytske *(Coyalnyk lac;* now – Kuchurhan Estuary).

On the Crimean Peninsula the dense network of settlements, mostly Genoese colonies, is shown: Chersonesus *(Creſsona), Calamita,* Inkermen *(Incerme), Soldaia,* Feodosiya *(Thedoſia n. Caffa),* Chymbalo *(Sembalo),* Yevpatoriya *(Eupatorium),* Perekop *(Przecop),* Hrosida *(Hrozida), Kerkel,* and Bakhchisarai *(Baccasaratum).* On the SW shore of the peninsula two rivers are marked – Kabarda *(Caburcta flu.)* and Kacha *(Caſse flu.).*

On the NW shore of the Black Sea the following cities are shown: Ochakiv *(Oczakow, Orzahow, Daſſaw),* Aslan *(Oſlam),* Nigropol *(Nigropon), Olbia,* Bilhorod (*Bialigrod),* colonies Tamiraka *(Tamyraca),* Karkina *(Carcina),* Hercamona *(Hermonactis), Niconia, Falconara, Moncaſtro.* The Zmiyiny Island is shown opposite the Danube Estuary *(Fidonixi).*

This map is from the atlas of G. Mercator, edited by Jodocus Hondius and published by Jan Janszoon in 1630. It was first published in the atlases of G. Mercator during his lifetime in 1585 and 1589 and in the atlas amended by Rumold Mercator in 1595. Strictly speaking, it is a fragment of the big Mercator's map of Europe (1554), based on the maps of the Northern Europe of O. Magnus (1567) and Russia of A. Vid (1555). The author used the map of Southern Sarmatia of B. Wapowski to show the territory along the Dnipro riverside and in Prydniprovya; the mapping of the shore of the Black Sea and Crimean Peninsula is based on the C. Ptolemy's maps and Italian portolani.

[1] Flows out of the Lake Tetykol *(Tetykol lac),* from which the modern name of the river originated.

Гордєєв А. Ю. Картографування... – С. 155–159;
Дашкевич Я. Р. Початки історичної картографії... – С. 25–26;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 434–435;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 52.

Україна на стародавніх картах

RUSSIA CUM CONFINIJS
Росія з прилеглими територіями
1630 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Генрік Гондій (Henricus Hondius)
Гравер: Генрік Гондій
Друкар: Генрік Гондій, Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 99
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica Communia*
Мідерит
Одноколірна
Папір
47,5 × 35,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у прямокутній рамці, прикрашеній орнаментом в стилі бароко, у лівому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси. Сторони світу підписані на карті: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* Над нижньою рамкою, посередині, – привілей: *Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio* та шкала лінійного масштабу. В правому нижньому куті, в окремій рамці, – карта-врізка Московського князівства із заголовком (у нижньому лівому куті): *Russiae Pars Amplificata.*

Карта охоплює територію від Нової землі *(Nova Zembla)* на півночі до південного узбережжя Чорного моря *(Pontus Euxinus nunc Mare Maggiore)* на півдні, від західного узбережжя Балтійського моря *(Mare Balthicvm)* на заході до річки Об *(Oby fluuius)* на сході. На карті-врізці Московського князівства показано територію від Вологди *(Wologda)* на півночі до витоку Дніпра *(Borysthenes fons)* на Валдайській височині на півдні, від Вітебська *(Witepsk)* на заході до річки Молога *(Mologa flu.)* на сході.

З українських земель зображені Русь *(Russia)*, Поділля *(Podolia)*, Волинь *(Wolhinia)*, Покуття *(Pokucz)*, Сіверщина *(Siueria)*, західне узбережжя Чорного моря, Кримський півострів *(Taurica Chersonesus)*, Приазов'я, яке помилково назване також Кримом *(Crimea seu Tartaria Przecopensis)*. На цій території показано Азовське море *(Mare delle Zabache)*, річки: Дніпро *(Nieper flu.)* з притоками Кінська *(Conscauoda flu.)*, Самара *(Samara flu.)*, Оріль *(Ariel flu.)*, Десна *(Desna flu.)*, Прип'ять *(Przypiecz flu. olim Boristhenes minor)*, Ворскла *(Vorscola flu.)*, Псел *(Psola flu.)*, а також Бог (Південний Буг) *(Bog flu.)*, Савранка *(Sauran flu.)*, Тилігул *(Axiacus fl.)* і Тилігульський лиман – як озеро *(Tetykol lac)*, Дністер (без назви). На Поділлі, нижче Городка *(Grodzec)*, зображене неіснуюче Амадоцьке озеро (без назви), з якого витікає Бог (Південний Буг) і чотири річки без назв. Позначені міста: Очаків *(Oczacow)*, Кілія *(Kilia)*, Маяки *(Maiak)*, Ольвія *(Olbia)*, Київ *(Kiof)*, Черкаси *(Czercasi)*, Кременчук *(Krzemienczyk)*, Стародуб *(Starodub)*, Чорнобиль *(Czernobel)*, Кам'янець *(Kamieniec)*, Острог *(Ostrog)*, Степань *(Stepan)*, Бар *(Bar)*, Луцьк *(Luczko)*, Хотин *(Chotyn)*, Самбір *(Sambor)*, Снятин *(Sniatyn)*, Галич *(Halicz)*, Коломия *(Colonia)*. На північно-західному узбережжі Чорного моря позначені колонії: Офіка *(Ophiusa)*, Нікосія *(Niconia)*, Гермонакта *(Hermonactis)*, Підея *(Pidea)*, на Кримському півострові – тільки Перекоп *(Przecop)* і Кафа *(Caffa)*.

Карта є переробленим і удосконаленим Ґ. Меркатором варіантом карти М. Струбича *Magni Ducatus Lithuania, Livoniae et Moscoviae descriptio* 1589 р. Для створення карти Росії Меркатор використав фрагмент карти західних провінцій Московського князівства М. Струбича, доповнивши його новими даними при показі території між Неманом і Фінською затокою. Карта-врізка *Russiae Pars Amplificata* є копією фрагмента карти М. Струбича. Вперше карта увійшла в атлас, виданий вже по смерті Ґ. Меркатора його сином Румольдом у Дуйсбурзі 1595 р. З невеликими змінами карта друкувалася у атласах Ґ. Меркатора до 1633 р., які видавав Йодок Гондій, а пізніше – Ян Янсон.

RUSSIA CUM CONFINIJS
Russia with the neighboring territories
1630, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Henricus Hondius
Engraver: Henricus Hondius
Printer: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
In the atlas: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 99
Line scale: *Miliaria Germanica Communia*
Copperplate engraving
One-color
Paper
47.5 × 35.5 cm
Language: Latin

The map title is in a lower left rectangular frame with Baroque decoration. The map has two-line margins with degrees marked. The cardinal points are inscribed on the map: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* There is the privilege *Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio* and the line scale over the bottom border in the middle. In a special frame in the lower right corner there is a map inset of Moscow principality entitled (in the lower left corner): *Russiae Pars Amplificata.*

The map shows the territory from the Novaya Zemlya *(Nova Zembla)* in the north down to the southern shore of the Black Sea *(Pontus Euxinus nunc Mare Maggiore)*, from the western Baltic Sea shore *(Mare Balthicvm)* in the west to the river Ob *(Oby fluuius)* in the east. The map inset of Moscow principality shows the territory from *Wologda* in the north to the head of Dnipro (*Borysthenes fons*) in Valday Hills in the south, from Vitebsk *(Witepsk)* in the west to Mologa River *(Mologa flu.)* in the east.

Ukrainian lands are shown to contain Rus (*Russia*), Podillia (*Podolia*), Volyn (*Wolhinia*), Pokuttia (*Pokucz*), Sivershchyna (*Siueria*), western shore of the Black Sea, the Crimean Peninsula (*Taurica Chersonesus*), Pryazovya mistakenly called the Crimea (*Crimea seu Tartaria Przecopensis*). Here we find the Sea of Azov *(Mare delle Zabache)*, rivers Dnipro (*Nieper flu.*) with tributaries Kinska (*Conscauoda flu.*), Samara (*Samara flu.*), Oril (*Ariel flu.*), Desna (*Desna flu.*), Prypyat (*Przypiecz flu. olim Boristhenes minor*), Vorskla (*Vorscola flu.*), Psel (*Psola flu.*), as well as Boh (Pivdenny Buh) (*Bog flu.*), Savranka (*Sauran flu.*), Tylihul (*Axiacus fl.*) and Tylihul Estuary as a lake *(Tetykol lac)*, Dnister (unnamed). Below Horodok (*Grodzec*) in Podillia there is a non-existent Amadoc Lake (unnamed), out of which Boh (Pivdenny Buh) and four unnamed rivers flow. The cities: Ochakiv (*Oczacow*), Kiliya (*Kilia*), Mayaky (*Maiak*), Olvia (*Olbia*), Kyiv (*Kiof*), Cherkasy (*Czercasi*), Kremenchuk (*Krzemienczyk*), Starodub (*Starodub*), Chornobyl (*Czernobel*), Kamyanets (*Kamieniec*), Ostroh (*Ostrog*), *Stepan, Bar,* Lutsk (*Luczko*), Khotyn (*Chotyn*), Sambir (*Sambor*), Sniatyn (*Sniatyn*), Halych (*Halicz*), Kolomyia (*Colonia*). On the NW shore of the Black Sea the following colonies were marked: Ofika (*Ophiusa*), Nicosia *(Niconia)*, Hermonakta *(Hermonactis)*, *Pidea*, on the Crimean Peninsula–only Perekop (*Przecop*) and Kafa (*Caffa*).

This is a variant of the map of M. Strubych *Magni Ducatus Lithuania, Livoniae et Moscoviae descriptio* (1589) revised by G. Mercator. To make the map of Russia Mercator used a fragment of the map of western provinces of Moscow principality of M. Strubych updating it for the area between Neman and the Gulf of Finland. The inset *Russiae Pars Amplificata* is a copy of a fragment of the map of M. Strubych. For the first time it appeared in the atlas published after G. Mercator's death by his son Rumold in Duisburg in 1595. With minor changes the map appeared in the atlases of G. Mercator up to 1633 published by Jodocus Hondius and later by Jan Janszoon.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 101–109;
Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 88–89;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 2–3;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 22;
Buczek K. Dzieje... – S. 39–46;
Bagrow L. A History... – P. 112–116;
Bagrow L. A the sources... – P. 33–38;
Keuning J. Jodocus Hondius. – P. 63–71;
Keuning J. The Novus Atlas... – P. – 71–98.

Polocensis Ducca.
Posvole
Radtzki
Anixen
Sokol
Koziana
Duna fl.
Rosnow
Osioga
Keidani
Bistricza
Driswiat
Drissa
Poloczko
Witepsk
Welisch
Drogocewo
Bielskia
Precista
Starsce
Twer
Casgin
Vglicz
Medina
Wlogia fl.
Kowno
Crewa
Hluboki
Wiscisca
Bielha
Vrdoma
Rsowa
Twerc
Pereslaw
Wilna
Sassa
Drohobus
Rsowia
Schossa
Pereasla
Grodno
LI TH VA NIA
Sienno
Smolenck
Wiasma
Nieper fl.
Klin
Mosthi
Nimirow
Minsko
Miedziolo
Borisow
Smolenkia
Schorna
Moskow
Mascad
Kaidanow
Zosl.
Luconslia
Odrsucek
Serensko
Bielsk
Olescho
Mosnisk
Moscha flu.
Losossina
Liusk
Horodeck
Orsa
Dubrouna
Bransko
Demetrowice
Opaicow
Czupach
Voro tin
Holde
Szitonic
Klosko
Resesak
Sklow
Molilow
Bern esley
Mczene
Worotin
Coluga
Pinsko
Sluczko
Swislocz
Bichow
Kricow
Karaczew
Sfroth fl.
Mscenek
Grodek
Mod. zierz
Bobraisko
Rohaczow
Propotsko
Seue ria
Tropsiski
Belef
Odoum
Przypiecz flu. olim Borisstenes minor
Lowowagora
Lubiecz
Potiwlo
Racha lac.
Schat fl.
Odoum lac.
Dzwihel
Staradup
Desna flu.
Nowogrot
Iwanowo Iezioro
Czerno bel
Trochi Rioua
Sem flu.
Ploto lac.
Czudnow
Szitomiers
Kiof
Psol fl.
Vorscola fl.
Schamena
Zorniostroua
Canioua
Donecz Sewerski flu.
Bar
Codimia
Roysz flu.
Czercasi
Ariel flu.
Samara flu.
Crimea
Braczlaw
Suimgrod
Conskawoda fl.
Cutzurhan
Choues
PO DO LIA
Szinowoda
Nausbarsum
Tarta
Przecop Pen
Saurau flu.
Bog flu.
Olbia
Oslam
Pasiris
Papacoma
Stoka
Vscezia
Orihow
Fehynie
Corasnik la.
Tetykol lac.
Axiacus fl.
Dassow
Hercanu
Torrocca
Carcine
Porte. ti
Lapusna
Stora
Tubarcza
Maiak
Niconia
Nieper flu.
Pidea
Colmanul
Patarua
DA VIA
Ophiusa
Axiace n.
Oczakow
Trete
Diane pro.
Tamyraca
Acra
Mare delle Zabache
Tarisfo
Rosoue la.
Hermonactis
Obidouo lac.
Dromos Achillis
Nicropoli
golfo
Przecop
Zenonis Chersonisus
Danubius
Kilia noua
Tiagola ostiu
Dandaca
Taurica Chersonesus
C. de Croce
Destor
Proslauiza
Kiha
C. Rorofar
Caffa
Peuce vel sacrum ostium
Sibula
Pontus Euxinus nunc

ASIA EX MAGNA ORBIS TERRĘ DEſCRIPTIONE GERARDI MERCATORIS DEſUMPTA ſTUDIO ET INDUſTRIA G.M. IUNIORIS. Азія, велика частина світу, описана Ґерардом Меркатором і [виготовлена] коштом, зусиллями і працею Ґ[ерарда] М[еркатора] молодшого. 1630 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Ян Янсон (Johannes Jansonius, Jan Janszoon)
Гравер: Ґерард Меркатор молодший (Gerard Mercator junior)
В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 37
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica communia quorum gradum unum latitudius conſtituunt*
Мідерит
Одноколірна
Папір
46,5 × 39 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в овальному картуші, прикрашеному орнаментом у стилі бароко, в лівому нижньому куті. Під заголовком – привілей: *Cum privilegio*. Над нижньою рамкою, на полі карти, посередині, – шкала лінійного масштабу. Карта має рамку з геометричним орнаментом. На полі карти вказані сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. На карті нанесено картографічну сітку і позначено екватор.

Карта охоплює територію від Печорського (Карського) моря *(Petzorke morie)* і Північного полярного кола *(Terrae Polaris pars)* на півночі до острова Ява *(Iaua maior)* на півдні, від Середземного моря *(Mare Mediterraneum)* на заході до Маріанських островів *(Arcipelago de S. Lazaro)* на сході.

На українських територіях показані Кримський півострів *(Crimea)*, Карпати (без назви); Чорне море *(Pontus Euxinus)* та Дніпро *(Boryſtenus fl)* з двома лівими притоками, назви яких не підписано. Невелика кількість населених пунктів позначена на території Волині, північно-східному узбережжі Чорного моря та Кримському півострові. На території Приазов'я, Полісся та Придніпров'я населені пункти не показано.

Карта походить з латинського видання атласу Ґ. Меркатора, укладеного Йодоком Гондієм і виданого Я. Янсоном у 1630 р. Гравіював карту внук Ґерарда Меркатора. Основою для створення карти, правдоподібно, була велика карта Азії (1585 р.) Дж. Ґастальді з серії стінних карт чотирьох континентів. У зменшеному і переробленому Йодоком Гондієм варіанті друкувалася у виданнях атласу Меркатора та в *Atlas Minor* до 1648 р.

Височенко С. М., Симутіна А. Л. Антична Таврида... – С. 112–114;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 88–89;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 24–25;
Katalog dawnych map... – T. I. – S. 45–46;
Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich... – S. 228–230;
Szaniawska L. Sarmacja na mapach... – S. 18–20, 169–173, 202–203;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 52–53.

ASIA EX MAGNA ORBIS TERRĘ DEſCRIPTIONE GERARDI MERCATORIS DEſUMPTA ſTUDIO ET INDUſTRIA G.M. IUNIORIS. Asia, a major part of the world, described by Gerard Mercator and [executed] due to funds, efforts and industriousness of G[erard] M[ercator] Junior. 1630, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Johannes Jansonius (Jan Janszoon)
Engraver: Gerard Mercator Jr.
In the atlas: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 37
Line scale: *Miliaria Germanica communia quorum gradum unum latitudius conſtituunt*
Copperplate engraving
One-color
Paper
46.5 × 39 cm
Language: Latin

The map title is in the lower left corner oval cartoushe decorated with a vegetable decorative pattern; the privilege is under it: *Cum privilegio*. The line scale is written in the middle over the bottom border. The border is executed as the geometrical decorative pattern. The cardinal points are indicated in the margin: *Septentrio, Meridies, Occidens, and Oriens*. The map grid and equator are marked.

The map covers the territory from the Pechora (Kara) Sea (*Petzorke morie*) and North polar circle *(Terrae Polaris pars)* down to the SE Island of Java (*Iaua maior*), from the Mediterranean Sea (*Mare Mediterraneum*) in the west to Mariana Islands (*Arcipelago de S. Lazaro*) in the east.

The Ukrainian territories include the Crimean Peninsula *(Crimea)*, Carpathians (unnamed). The Black Sea *(Pontus Euxinus)* and Dnipro *(Boryſtenus fl)* are denoted with two left unnamed tributaries. A few settlements are marked in Volyn, NE coast of the Black Sea and Crimean Peninsula. No settlements are shown in Pryazovya, Polissia and Prydniprovya.

This map is from the Latin atlac of G. Mercator compiled by Jodocus Hondius and brought out by J. Janszoon in 1630. It was engraved by the grandson of G. Mercator. Obviously, it was based on the big map of Asia (1585) of G. Gastaldi from a series of wall maps of four continents; in a diminished and simplified by Jodocus Hondius variant it was included into Mercator's *Atlas Minor* up to 1648.

TURCICI IMPERII IMAGO.
Карта Турецької імперії.
1630 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator), Йодок Гондій (Jodocus Hondius)
Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 358
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica, Miliaria Italica*
Мідерит
Одноколірна
Папір
49 × 37 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у фігурному картуші, в лівому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів та сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* Над заголовком, в овальній рамці, подано портрет Магомета з підписом: *Sultan Mahumet Turcorum Imperat.* Під заголовком – шкала лінійного масштабу.

Карта охоплює територію від Каспійського моря *(Mare de Bachu olim Caspium Mare et Hircanum)* на півночі до південного узбережжя Аравійського півострова *(Arabia felix)* на півдні, від острова Сіцілія *(Sicilia)* на заході до Перської затоки *(Sinus Arabicus)* на сході.

Гори на карті показані художнім малюнком, міста подані без поділу на категорії.

На східному узбережжі Чорного моря підписані Поділля *(Podolia)*, Молдавія *(Maldavia)*, Волощина *(Walachia)*, Болгарія *(Bulgaria)*.

На тлі Чорного моря подано текст: *Pontus Euxinus qui et Mare Majore, Graecis Mare Nigrum, Turcis Caradeniz, cujus aqua ſemper in Propontidem confluir, hujus aqua ſalſa, piscibus abundat* (Понт Евксінський, який також звуть Великим морем, греки – Чорним морем, турки – Караденіз, вода якого є солоною і багатою на рибу). На карті є описові тексти про Каспійське море, про завоювання Астрахані Московським князівством у 1494 р., про Персію та Ормузьке королівство.

З українських земель позначені Кримський півострів *(Gazaria)*, міста Очаків *(Oczakow, Ozahow, Daſlow* – місто позначене на карті тричі, з використанням різних його історичних назв: в 1430-х рр. – місто Дашів в складі Великого Литовського князівства; в 1500-х рр. – турецька фортеця Очаків, а також місто зі спотвореною назвою), Кілія і Нова Кілія *(Kilia, Kilia Nova)*, Білгород *(Bialigrod)*, генуезькі колонії Балаклава або Чембала *(Zembarta)*, Кафа *(Caffa)*, Паластра *(Palastra)*, гирла річок Дунай (без назви) і Дністер *(Nieſter)*. Гирла Дніпра і Південного Бугу на карті не позначені. Територія Московського князівства *(Ducis Moſcoviæ ſiue magnæ Ruſſiæ confinia)* сягає Чорного моря.

Карта походить з латинського видання атласу Ґ. Меркатора, укладеного Й. Гондієм і виданого Я. Янсоном 1630 р. і є переробленим Йодоком Гондієм варіантом карти Турецької імперії, яка увійшла до атласу Ґ. Меркатора, виданого його сином Румольдом 1595 р.

Демченко Г. Картографічні видання... – С. 40–45;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 52;
Lelevel J. Géographie... – T. II. – P. 181–187;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 98–99;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 279.

TURCICI IMPERII IMAGO.
The map of Turkish Empire.
1630, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Jodocus Hondius
Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
In the atlas: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. - P. 358
Line scale: *Miliaria Germanica, Miliaria Italica*
Copperplate engraving
One-color
Paper
49 × 37 cm
Language: Latin

The map title is in the lower left corner figured cartouche. The map has the two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrio, Meridies, Occidens,* and *Oriens.* Over the title there is the portrait of Muhammad in the oval frame signed: *Sultan Màhumet Turcorum Imperat.* Under the title there is the line scale.

The map shows the territory from the Caspian Sea *(Mare de Bachu olim Caspium Mare et Hircanum)* in the north down to the southern coast of Arabian Peninsula *(Arabia felix)*, from the Island of Sicily *(Sicilia)* in the west to the Persian Gulf *(Sinus Arabicus)* in the east.

Mountains are shown as pictures, cities are not categorized.

On the eastern shore of the Black Sea Podillia *(Podolia)*, Moldova *(Maldavia)*, Woloschyna *(Walachia)*, and *Bulgaria* are signed.

There is this text across the Black Sea: *Pontus Euxinus qui et Mare Majore, Graecis Mare Nigrum, Turcis Caradeniz, cujus aqua ſemper in Propontidem confluir, hujus aqua ſalſa, piscibus abundat* (Pontus Euxinus, which is also called the Great Sea, Greek name the Black Sea, and Turks - Caradeniz, and water of which is saline and teems with fish). The map features descriptions of the Caspian Sea, conquest of Astrakhan by Moscow Duchy in 1494, Persia and Kingdom of Hormuz.

The Ukrainian lands are shown to include the Crimean Peninsula (*Gazaria)*, cities of Ochakiv *(Oczakow, Ozahow, Daslow* - the city of Ochakiv is mapped three times under different historical names: in 1430s - Dashiv in the Great Duchy of Lithuania; in 1500s - Turkish fortress Ochakiv, and a city with thę distorted name), Kiliya and Nova Kiliya *(Kilia, Kilia Nova)*, Bilhorod (*Bialigrod)*, Genoese colonies Balaklava or Chembala *(Zembarta)*, Kafa *(Caffa)*, *Palastra*, estuaries of the rivers Danube (unnamed) and Dnister *(Nieſter)*. The estuaries of Dnipro and Pivdenny Buh are not denoted. The territory of the Moscow Duchy *(Ducis Moſcoviæ ſiue magnæ Ruſſiæ confinia)* reaches the Black Sea.

This map is from the Latin atlas of G. Mercator compiled by J. Hondius and published by Jan Janszoon in 1630 which was a variant of the map of Turkish Empire reworked by Jodocus Hondius and which was included into the atlas of G. Mercator brought out by his son Rumold in 1595.

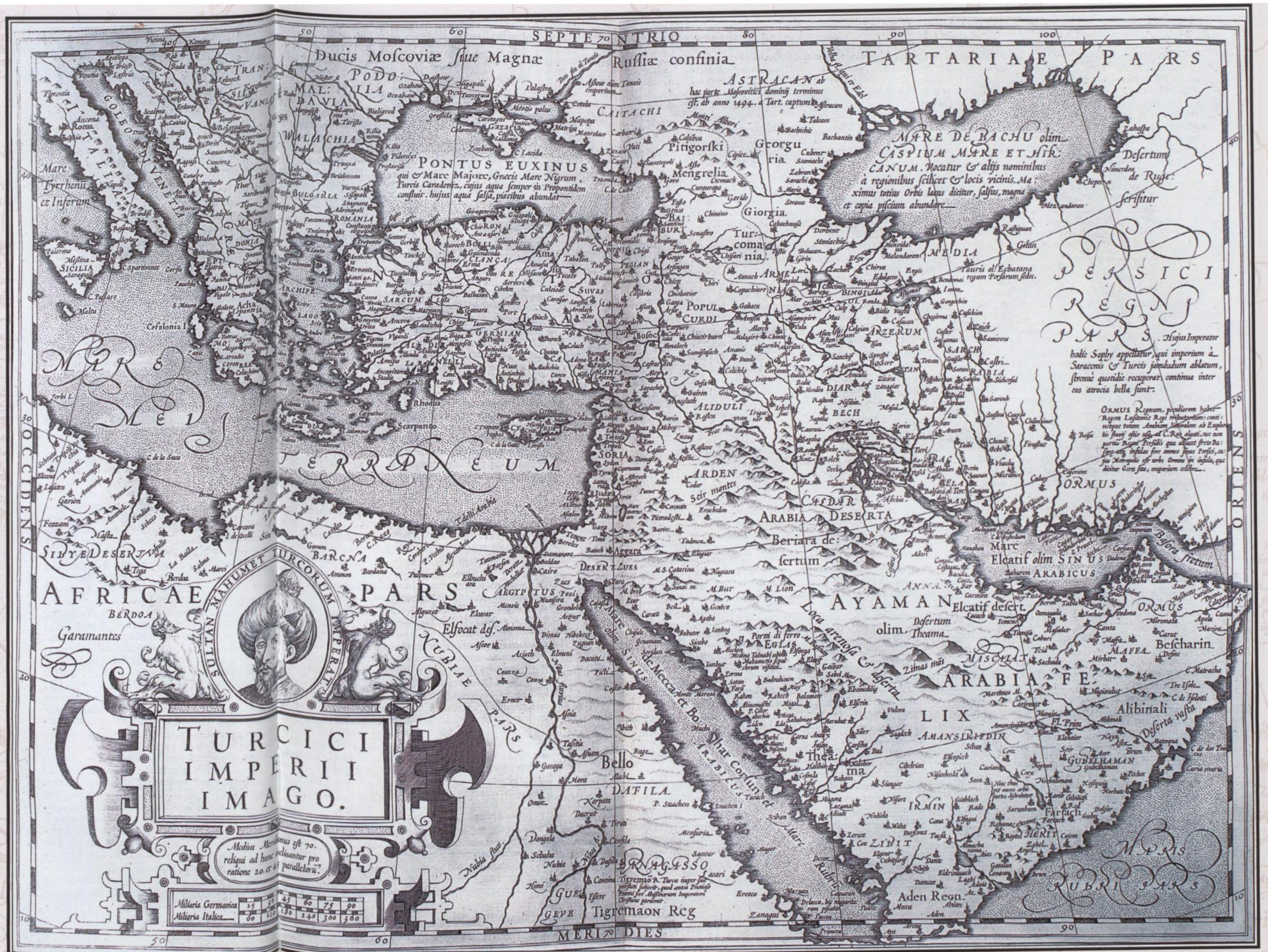

EVROPA, AD MAGNÆ EVROPÆ GERARDI MERCATORIS P. IMITATIONEM, RUMOLDI MERCATORIS F. CURA EDITA. ÆRUATO TAMEN INITIO LONGITUDINIS EX RATIONE MAGNETIS, QUOD PATER IN MAGNA ſUA VNIUERSALI POſUIT
Європа, видана за зображенням великої Європи Ґерарда Меркатора б[атька] зусиллями Румольда Меркатора сина з дотриманням початкових довгот за магнітними принципами, які визначив батько, завдяки своїй великій вченості
1633 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator), Румольд Меркатор (Rumold Mercator)
Видавець: Генрик Гондій (Henricus Hondius)
Гравер: Генрик Гондій
В атласі: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII. ATLAS OU REPRESENTATION DU MONDE UNIVERSEL, ET DES PARTIES D'ICELUI, FAICTE EN TABLES ET DESCRIPTIONS TRESAMPLES, ET EXACTES: DIVISE EN DEUX TOMES. EDITION NOUVELLES. AUGMENTE D'UN APPENDICE DE PLUSIEURS NOUVELLES TABLES ET DESCRIPTIONS... A AMSTERDAM CHEZ HENRY HONDIUS, DEMEURANT SUR LE DAM, A L'ENSAIGNE DU CHIEN VIGILANT. A.D. 1633. – S. 54–55
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica communia*
Мідерит
Одноколірна
Папір
46,6 × 38,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в овальному картуші, у правому нижньому куті. Картуш прикрашений орнаментом у стилі бароко. Карта має трьохлінійну рамку. Під заголовком, у прямокутній рамці, – текст: *Medius meridianus 50. Reliqui ad hunc inclinantur pro ratione 60.40. Parallelorum*. Під ним – видавнича примітка: *Duyſburgi Cliuorum typis æneis*. В лівому нижньому куті – шкала лінійного масштабу.

Карта охоплює територію від Атлантичного океану до східного узбережжя Каспійського моря з заходу на схід, від Північної землі *(Terrae Polaris Pars)* до Середземного моря та узбережжя Малої Азії з півночі на південь. Розмежування між Європою і Азією проходить по Волзі.

З українських територій виділено: Поділля *(Podolia)* та Кримський півострів (*Taurica*). Показано Чорне *(Pontvs Evxinvs Italis Mare maior)* та Азовське *(Meotis Palus)* моря. Гідрографічна мережа охоплює річки Дніпро *(Nieper fl)* та Дністер (без назви) з притоками та неіснуючим Амадоцьким озером (без назви) на території Поділля. На карті позначені Карпати. Густа мережа населених пунктів, серед яких Житомир *(Szitomirz)*, Чорнобиль *(Czernobel)*, Овруч *(Owrucz)*, Чуднів *(Czudnow)*, Львів *(Leopolis)*, Белз *(Belz)*. На Кримському півострові та на західному узбережжі Чорного моря – італійські колонії: Каламіта *(Calamita)*, Підея *(Pidea)*, Кафа *(Caffa)*, Монкастро *(Moncastro)*.

Карта є зменшеною копією карти Європи Ґ. Меркатора 1572 р., яка в свою чергу була доповненим і виправленим варіантом карти Європи 1554 р. Вперше надрукована у атласі Меркатора 1595 р., який видавав його син Румольд по смерті батька. Входила в усі атласи Ґ. Меркатора, які видавалися упродовж XVII ст.

EVROPA, AD MAGNÆ EVROPÆ GERARDI MERCATORIS P. IMITATIONEM, RUMOLDI MERCATORIS F. CURA EDITA. ÆRUATO TAMEN INITIO LONGITUDINIS EX RATIONE MAGNETIS, QUOD PATER IN MAGNA ſUA VNIUERSALI POſUIT
Europe according to the drawing of the Great Europe of Gerard Mercator Father published by his son Rumold Mercator with preservation of initial longitudes based on magnetic principles determined by his learned father
1633, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Rumold Mercator
Publisher: Henricus Hondius
Engraver: Henricus Hondius
In the atlas: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII. ATLAS OU REPRESENTATION DU MONDE UNIVERSEL, ET DES PARTIES D'ICELUI, FAICTE EN TABLES ET DESCRIPTIONS TRESAMPLES, ET EXACTES: DIVISE EN DEUX TOMES. EDITION NOUVELLES. AUGMENTE D'UN APPENDICE DE PLUSIEURS NOUVELLES TABLES ET DESCRIPTIONS... A AMSTERDAM CHEZ HENRY HONDIUS, DEMEURANT SUR LE DAM, A L'ENSAIGNE DU CHIEN VIGILANT. A.D. 1633. - S. 54-55
Line scale: *Miliaria Germanica communia*
Copperplate engraving
One-color
Paper
46.6 × 38.5 cm
Language: Latin

The map title is in the lower right-corner Baroque oval cartouche. The map has a three-line margin. The text is under the title in a rectangular frame: *Medius meridianus 50. Reliqui ad hunc inclinantur pro ratione 60. 40. Parallelorum*. The publisher's note is below it: *Duyſburgi Cliuorum typis æneis*. The line scale is in the lower left corner.

The map shows the territory form the Atlantic Ocean eastwards to the east Caspian-Sea shore, from the North Land *(Terrae Polaris Pars)* to Mediterannean and the shore of Asia Minor north-south. The borfer between Europe and Asia runs along the Volga.

Podillia (*Podolia)* та Crimean Peninsula (*Taurica*) are brought out in Ukraine. The Black *(Pontvs Evxinvs Italis Mare maior)* and Azov *(Meotis Palus)* seas are shown. The surface water is represented by the rivers Dnipro (*Nieper fl)* and Dnister (unnamed) with the tributaries and non-existent Amadoc Lake (unnamed) in Podillia. The Carpathians are mapped. The dense network of settlements includes Zhytomyr (*Szitomirz)*, Chornobyl (*Czernobel)*, Ovruch (*Owrucz)*, Chudniv (*Czudnow)*, Lviv (*Leopolis)*, Belz (*Belz)*. On the Crimean Peninsula and on the west Black-Sea shore there are Greek colonies: *Calamita, Pidea*, Kafa *(Caffa)*, *Moncastro*.

This is a diminished copy of the map of Europe of G. Mercator from 1572, which in its turn was the revised variant of the map of Europe from 1554. After his father's death, Rumold Mercator included this map into Mercator's atlas for the first time in 1595. It stayed in this atlas during the whole 17th c.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 108–109;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 89;
Кордт В. Материалы по истории... 1910. – С. 1, 2;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 26;
Buczek K. Dzieje... – S. 28, 34, 36;
Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich... – S. 228–230;
Encyklopedia... – S. 1512;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 47.

Україна на стародавніх картах

TABULA RUSSIÆ EX AUTOGRAPHO, QUOD DELINEANDUM CURAVIT. FEODOR FILIUS TZARIS BORIS DESUMTA ET AD FLUVIOS DWINAM ZUCHANAW ALIAQUE LOCA QUANDUM EX TABULIS NOTITŸS AD NOS DELATIS FIERI POTUIT AMPLIFICATA ALIAS DICTA MOSCOVIA
Карта Росії, званої Московією, виготовлена нами з рукопису, накресленого стараннями і коштом Федора, сина царя Бориса, і від річки Двіни до інших місць, які відомі як з карт, так і нами додані
[1633 р. ?], Амстердам

Автор: Гессель Ґеррітц (Hessel Gerritsz)
Мідерит
Одноколірна
Папір
40 × 36,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у лівому нижньому куті, в овальному картуші із зображенням військової арматури і щита з гербом Московії й імператорською короною. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси. Праворуч, посередині, у прямокутній рамці – вид міста Архангельськ, над яким зображено три постаті вельмож.

Карта охоплює територію від Нової Землі *(Nova Zembla)* на півночі до південного узбережжя Чорного моря *(Pontus Euxinus Zorno More)* на півдні, від Північного моря *(Norzee)* на заході, до Каспійського моря *(Mare Caspium olim Mare de Bachu)* на сході.

Землі України представлені на півдні Поліссям *(Polesie)*, Волинню *(Wolynia)* – від Західного Бугу, включно з Правобережжям до Чорного моря; Поділлям *(Podolia)* – між Дністром і Південним Бугом; Сіверщиною *(Severa)* – у верхів'ї Десни. В Приазов'ї і Криму показана територія кримських або перекопських татар *(Crimea)*.

Від верхів'їв лівих приток Дніпра до Волги дугою позначена оборонна лінія.

На Кримському півострові нанесено міста: Перекоп *(Perecop)*, Козлів *(Coslovia)*, Бахчисарай *(Bacassarajum)*, Кафа *(Caffa)*, Судак *(Suda)*, Інкерман *(Ingermenum)*, Старий Крим *(Crim)*, Мангуп *(Mancopia)*, Балаклава *(Balachejum)*.

Вздовж Десни і на лівому березі Дніпра нанесено міста: Навоз *(Nawos)*, Остер *(Ostrz)*, Муравське *(Morawiesk)*, Переяслав *(Przejaslaw)*, Кременчук *(Krzemienczyk)*, Аслан-Кермен *(Oslam Kiermen)*. На правому березі Дніпра позначено міста: Черкаси *(Czyrkasi)*, Київ *(Kiow)*, Чорнобиль *(Czernobel)*, Біла Церква *(Bialazerkiew)*, Острог *(Ostrog)*, Олика *(Olyka)*, Ізяслав *(Saslaw)*, Луцьк *(Lucic)*, Володимир *(Wlodzimirz)*, Кременець *(Krzemieniec)*; на Поділлі: Тернопіль *(Tarnopol)*, Бучач *(Buczacz)*, Кам'янець *(Kamieniec)*, Брацлав *(Braslaw)*, Березань *(Berezan)*, Очаків *(Oczakow)*, Білгород *(Bialogrod)*. На заході зображені міста Галич *(Halicz)*, Львів *(Leopolis)*, Снятин *(Sniatyn)*. На карті подана досить густа гідрографічна мережа, однак підписано назви лише деяких річок: Дніпро *(Dnieper ol. Borystenes)* та його лівих приток: Оріль *(Orel fl)*, Самара *(Samar fl)*, Кінська *(Konskawoda fl)*, а також Бог (Південний Буг) *(Bog fl)*.

Карта є переопрацюванням карти Росії Гесселя Ґеррітца, від якої вона, однак, дуже відрізняється – змінено заголовок карти, в ньому відсутня присвята цареві. На місці плану Москви, у лівому верхньому куті, подано зображення Скандинавського півострова. Відсутні шкали лінійного масштабу, підпис оборонної лінії та позначення державних кордонів і меж адміністративних одиниць.

TABULA RUSSIÆ EX AUTOGRAPHO, QUOD DELINEANDUM CURAVIT. FEODOR FILIUS TZARIS BORIS DESUMTA ET AD FLUVIOS DWINAM ZUCHANAW ALIAQUE LOCA QUANDUM EX TABULIS NOTITŸS AD NOS DELATIS FIERI POTUIT AMPLIFICATA ALIAS DICTA MOSCOVIA
The map of Russia, called Muscovy, made by us mainly on the basis of manuscript, drawn due to the efforts and sponsorship of Fiodor, son of Tsar Boris, and from the River Dvina to other places, which we had known from maps or added anew
[1633 ?], Amserdam

Author: Hessel Gerritsz
Copperplate engraving
One-color
Paper
40 × 36.5 cm
Language: Latin

The map title is in the oval cartouche decorated with military armament and topped by the escutcheon with the National Emblem of Muscovy and imperial crown in the lower left corner. The map has two-line borders with degrees marked. In the middle on the right , in the rectangular frame, there is the cityscape of Arkhangelsk with three figures of noblemen above.

The map shows the territory from Novaya Zemlya (*Nova Zembla)* in the north down to the southern shore of the Black Sea *(Pontus Euxinus Zorno More)*, from the Northern Sea *(Norzee)* in the west to the Caspian Sea *(Mare Caspium olim Mare de Bachu)* in the east.

The lands of Ukraine are represented in the south by Polissia *(Polesie)*, Volyn *(Wolynia)* from Zakhidny Buh, with Pravoberezha to the Black Sea including; Podillia (*Podolia*) between Dnister and Pivdenny Buh, Sivershchyna *(Severa)* near the head of Desna. In Pryazovya and Crimea the territory of Crimean or Perekop Tatars (*Crimea*).

The arc marks the defense line from the upper reaches of the tributaries of Dnipro down to the Volga.

The Crimean Peninsula is shown to include such cities as Perekop *(Perecop)*, Kozliv *(Coslovia)*, Bakhchysarai *(Bacassarajum)*, Kafa *(Caffa)*, Sudak *(Suda)*, Inkerman *(Ingermenum)*, Old Crimea *(Crim)*, Manhup *(Mancopia)*, and Balaklava *(Balachejum)*.

Along Desna and on the left bank of Dnipro the following cities are mapped: Navoz (Nawos), Oster *(Ostrz)*, Muravske *(Morawiesk)*, Pereyaslav (*Przejaslaw)*, Kremenchuk (*Krzemienczyk)*, Aslan-Kermen (*Oslam Kiermen)*. On the right bank of Dnipro there are cities Cherkasy (*Czyrkasi)*, Kyiv (*Kiow)*, Chornobyl (*Czernobel)*, Bila Tserkva (*Bialazerkiew)*, Ostroh (*Ostrog)*, Olyka (*Olyka)*, Iziaslav (*Saslaw)*, Lutsk (*Lucic)*, Volodymyr (*Wlodzimirz)*, Kremenets (*Krzemieniec)*; in Podillia–Ternopil (*Tarnopol)*, Buchach (*Buczacz)*, Kamyanets *(Kamieniec)*, Braclaw (*Braslaw)*, Berezan (*Berezan)*, Ochakiv (*Oczakow)*, Bilhorod (*Bialogrod)*. In the west the denoted cities include Halych (*Halicz)*, Lviv (*Leopolis)*, Sniatyn (*Sniatyn)*. There is a dense network of surface water with only several rivers signed: Dnipro (*Dnieper ol. Borystenes)* and its left tributaries Oril (*Orel fl)*, Samara (*Samar fl)*, Kinska (*Konskawoda fl)*, as well as Boh (Pivdenny Buh) (*Bog fl)*.

This is the amended map of Russia of Hessel Gerritz; there are great differences though. For example, the title was changed, from which the dedication to Tsar Mikhailovich was removed. Instead of the plan of Moscow in the upper left corner there is the Scandinavian Peninsula. There are no line scale, signature of the referent defense line and state and administrative borders.

Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 90;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 13–15;
Кордт В. Материалы по истории... 1906. – С. 18–21;
Рыбаков Б. А. Русские карты... – С. 57–68;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 34;
Alexandrowicz S. Ziemie ruskie... – S. 107–116;
Bagrow L. A the sources... – P. 33–48; *Katalog* dawnych map...– T. II. – S. 70–71, 164–166;
Keuning J. Hessel Gerritsz – P. 49 – 66;
Keuning J. Jodocus Hondius. – P. 63–71;
Keuning J. The Novus Atlas... – P. 71–98.

TABULA RUSSIÆ
MOSCOVIA
OCEANUS SEPTENTRIONALIS
Nova ZEMBLA
MOURMANSKOY MORE
LAPPI
FINMARCHIA
NORTEE
MARE BALTICUM
LITTAW
POLONI
MOLDAVIA
VALACHIA
BULGARIA
ROMANIA
NATOLIA
ARCHIPELAGO
PONTUS EUXINUS ZORNO MORE
CRIMEA
PODOLIA
SEVER
MOSCUA
WOLOGDA
MORDWA
Permia
Condora
obdora
Pega orda
TARTARIÆ
ASTRACAN
PARS
TURCMEN
CALMACKI
BOCHAR
MARE CASPIUM olim nunc MARE DE BACHU
GUALENTSCHA MORE
GILAN REGIO
ZIRPHANS CKA REGIO.

POLONIA REGNUM, ET SILESIA DUCATUS
Королівство Польща і Князівство Сілезія
1638 р., Амстердам

Автор: Мартін Гельвіґ (Martin Helwig), Матеус Меріан (Mathaei Merian)
Видавець: Матеус Меріан
Гравер: Матеус Меріан
У книзі: ARCHONTOLOGIA COSMICA, SIVE IMPERIORUM, REGNORUM... OPERA ET STUDIO I. LUDOWICI GOTOFREDI,... FRANCOFRUTI, SUMTIBUS MATTHAEI MERIAMI. ANNO M.DC.XXXVIII
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica*
Мідерит
Одноколірна
Папір
35,6 × 27,1 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в овальному картуші, в лівому верхньому куті. Карта має однолінійну рамку зверху і знизу та дволінійну – з правого і лівого боків з вказаними сторонами світу: *Occidens, Oriens* та підписами градусів. У правому нижньому куті напис: *M. Meriam fecit*. У правому верхньому куті – герб Польщі; в лівому нижньому куті – герб Сілезії, під ним – шкала лінійного масштабу.

На карті представлено територію Польщі та Сілезії, де позначено частину Русі *(Rvſſiaę pars)* та Богемії *(Bohemiæ pars)*, Підляшшя *(Podlachia)*, Мазовію *(Mazovia)*, Куявію *(Cuiauia)*.

На українських територіях нанесено річки: Віслок *(Wyslok)*, Буг (Західний Буг) *(Bug flu)* з притокою Ратою *(Ratha flu)* і трьома притоками без назв на півночі. Густа мережа населених пунктів, зокрема: Дубечне *(Dubiecz)*, Динів *(Dinow)*, Риманів *(Rimanow)*, Лєско *(Lisko)*, Сянок *(Sanok)*, Перемишль *(Przomyſlia)*, Радимно *(Rodnimo)*, Олешичі *(Oleſcze)*, Прухник *(Prochnik)*, Ярослав *(Iaroſlaw)*, Мостиська *(Mosticzo)*, Яворів *(Iaworow)*, Городок *(Grodetz)*, Куликів *(Kulikow)*, Буськ *(Buſko)*, Потелич *(Poſilitz)*, Белз *(Belz)*, Сокаль *(Sokal)*, Щебрешин *(Sczebreſzin)*, Крилів *(Krÿlon)*, Грабів *(Grabow)*, Войславичі *(Wojſlawicze)*, Холм *(Chelvo)*, Любомля *(Lubomla)*, Межиріччя *(Miedzyrzecz)*, Лосичі *(Loſicze)*, Дорогичин *(Drogiczin)*, Карів *(Karew)* та ін.

Карта є одним із багатьох переопрацювань карти Сілезії, створеної 1561 р. Мартіном Гельвіґом. Найвідомішим став варіант карти, створений А. Ортелієм і вперше вміщений у його атласі *Theatrum Orbis Terrarum* 1570 р. При створенні карти М. Маріан надавав перевагу вдосконаленому варіанту А. Ортелія, на якому карту було зорієнтовано на північ, її зміст виправлено, збільшено охоплення території. Карта М. Меріана вперше була додана до його видання *Archontologia cosmica* в 1632 р. і повторювалася в наступних томах цієї праці, ілюструючи розділ, присвячений Польщі.

POLONIA REGNUM, ET SILESIA DUCATUS
Polish Kingdom and Silesian Duchy
1638, Amsterdam

Author: Martin Helwig, Mathaei Merian
Publisher: Mathaei Merian
Engraver: Mathaei Merian
In the book: ARCHONTOLOGIA COSMICA, SIVE IMPERIORUM, REGNORUM... OPERA ET STUDIO I. LUDOWICI GOTOFREDI,... FRANCOFRUTI, SUMTIBUS MATTHAEI MERIAMI. ANNO M.DC.XXXVIII
Line scale: *Miliaria Germanica*
Copperplate engraving
One-color
Paper
35.6 × 27.1 cm
Language: Latin

The map title is in the upper left-corner oval cartouche. The upper and bottom borders are one-line and lateral ones are two-line with cardinal points marked *Occidens, Oriens* and degrees signed. The inscription in the lower left corner reads: *M. Meriam fecit*. The National Emblem of Poland is in the upper right corner. In the lwer left corner there is the National Emblem of Silesia followed by the line scale below.

The map shows Poland and Silesia with a part of Rus *(Rvſſiaę pars)* and a part of Bohemia *(Bohemiæ pars)*, Pidliasha *(Podlachia)*, Mazovia *(Mazovia)*, Kuyavia *(Cuiauia)*.

The rivers mapped here are as follows: Vislok *(Wyslok)*, Buh (Zakhidny Buh) *(Bug flu)* with the tributary Rata *(Ratha flu)* and three tributaries on the north. There is a dense network of settlements including: Dubechne (*Dubiecz)*, Dyniv (*Dinow)*, Rymaniv (*Rimanow)*, Liesko (*Lisko)*, Sianok (*Sanok)*, Peremyshl (*Przomyſlia)*, Radymno (*Rodnimo)*, Oleshychi (*Oleſcze)*, Prukhnyk (*Prochnik)*, Yaroslav (*Iaroſlaw)*, Mostyska (*Mosticzo)*, Yavoriv (*Iaworow)*, Horodok (*Grodetz)*, Kulykiv (*Kulikow)*, Busk (*Buſko)*, Potelych (*Poſilitz)*, Belz (*Belz)*, Sokal (*Sokal)*, Shchebreshyn (*Sczebreſzin)*, Kryliv (*Krÿlon)*, Hrabiv (*Grabow)*, Voislavychi (*Wojſlawicze)*, Kholm (*Chelvo)*, Liubomlia (*Lubomla)*, Mezhyricha (*Miedzyrzecz)*, Losychi (*Loſicze)*, Dorohochyn (*Drogiczin)*, Kariv (*Karew)* etc.

This is a revision of the map of Silesia made by Martin Helwig in 1561. The best known is a the variant made by A. Ortelius and for the first time included into his atlas *Theatrum Orbis Terrarum* in 1570. While making his map, M. Merian gave preference to the revised variant of A. Ortelius with the map north-oriented, amended content and expanded territory shown. For the first time this map of M. Merian was supplemented to his edition of *Archontologia cosmica* in 1632 and appeared in the following volumes of this work illustrating the content related to Poland.

Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 63–65;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 90–92;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 166–167;
Wytyczak R. Śląsk... – S. 26–27, 157.

та Азовське *(Maeotis Palus)* моря. Позначені Карпати *(Carpates mons)* та Пеуцинські гори *(Peuce mons)*, річки Дніпро (без назви), Південний Буг *(Hypanis flu.)*, Дністер *(Tyras flu.)*. Підписані місця осілості племен: карпів *(Carpiani)*, бастернів *(Basternae)*, агатирсів *(Agarthyrſi)*, амаксобіїв *(Amaxobij)*, гунів *(Chuni)*, меотів *(Mæotæ)*. Показано небагато населених пунктів, зокрема у верхів'ї Дністра – Кародунум *(Carodunum)*, у його гирлі – Гермонактіс *(Hermonactis)*, в гирлі Південного Бугу – Ольвія *(Olbia)*, на узбережжі Чорного моря – Тамирака *(Tamyraca)*, на Кримському півострові – Феодосія *(Theodosia)*.

Географічна *сучасна карта (tabula moderna)* з елементами карти Птолемея.

Scarce settlements are shown in the upper reaches of Dnister–*Carodunum*, in its mouth–*Hermonactis*, in the mouth of Pivdenny Buh–Olvia (*Olbia)*, on the Black-Sea shore–*Tamyraca)*, on the Crimean Peninsula–Feodosiya *(Theodosia)*.

This is geographical *tabula moderna* with the elements of the Ptolemy's map.

EVROPAM ЛVE CELTICAM VETEREM. ЛC DEЛCRIBERE CONABAR ABRAHAMUS ORTELIUS
Європа або давня Кельтія, тепер описана зусиллями Абрагама Ортелія 1638 р., Амстердам

Автор: Абрагам Ортелій (Abraham Ortelius)
Видавець: Генрік Гондій (Henricus Hondius), Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
Гравер: Еверард фон Гамерсвельдт (Everard Symonsz von Hamersveldt)
В атласі: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII. ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIUM, 1638. – T. I. – P. I
Шкала лінійного масштабу: *Milliaria Germanica, Milliaria Gallica*
Мідерит
Одноколірна
Папір
47 × 35,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у прямокутному картуші, прикрашеному візерунком у стилі бароко, у правому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів. Сторони світу підписані на полі карти: *Septemtrio, Meridies, Occidens, Oriens.* У лівому верхньому куті, у фігурному картуші, що має вигляд завіси, міститься шкала лінійного масштабу. Внизу зліва, над рамкою – напис: *Evert Sÿmons z. Hamersveldt ſculpſit.*

Карта охоплює територію від Скандинавського півострова *(Thvle, que et Scandia, cuius incolæ Celto ſiue Germanoſcythæ)* до північного узбережжя Африки *(Africæ Pars)* з півночі на південь, від Атлантичного океану *(Oceanus Atlanticvs)* до Волги *(Rha flu. Ptolemeo qui Atel Diacono)* із заходу на схід.

Населені пункти, ліси, гори позначені на карті стилізованими малюнками. Через усю територію Європи, від Рейну до гирла Обі, тягнеться Герцинський ліс *(Hercynia ſilua, tantæ longitudinis ut qui dierum ſexoginta iter proceſſerit, ad eius initium minime peruenerit)*.

На карті відображена вся територія України *(Scythia)* з Кримським півостровом *(Tavrica Cherſoneſus)*; тут показано також Чорне *(Pontvs Axenvs poſtea Evxinvs dictus)*

EVROPAM ЛVE CELTICAM VETEREM. ЛC DEЛCRIBERE CONABVR ABRAHAMUS ORTELIUS
Europe or the Old Land of Celts described now by the efforts of Abrahamus Ortelius 1638, Amsterdam

Author: Abraham Ortelius
Publisher: Henricus Hondius, Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
Engraver: Everard Symonsz von Hamersveldt
In the atlas: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII. ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIUM, 1638. – T. I. – P. I
Line scale: *Milliaria Germanica, Milliaria Gallicà*
Copperplate engraving
One-color
Paper
47 × 35.5 cm
Language: Latin

In the lower right corner the map title is in the rectangular Baroque cartouche. The map has two-line borders with degrees marked. The cardinal points are inscribed on the map: *Septemtrio, Meridies, Occidens, and Oriens.* The line scale is in the upper left-corner figured curtain-like cartouche. This signature is on the left over the bottom: *Evert Sÿmons z. Hamersveldt ſculpſit.*

The map shows the territory from Scandinavia *(Thvle, que et Scandia, cuius incolæ Celto ſiue Germanoſcythæ)* southwards to the northern coast of Africa *(Africæ Pars)*, and west-east from the Atlantic Ocean *(Oceanus Atlanticvs)* to the Volga *(Rha flu. Ptolemeo qui Atel Diacono)*.

Settlements, woods and mountains are mapped with stylized pictures. The Harzian Wood stretches across Europe from Rein to the Ob Estuary *(Hercynia ſilua, tantæ longitudinis ut qui dierum ſexoginta iter proceſſerit, ad eius initium minime peruenerit)*.

The map shows the whole territory of Ukraine *(Scythia)* with the Crimean Peninsula *(Tavrica Cherſoneſus)*, Black *(Pontvs Axenvs poſtea Evxinvs dictus)* and Azov *(Maeotis Palus)* seas. The objects marked include the Carpathians (*Carpates mons)* and Peutsin Mountains *(Peuce mons)*, rivers Dnipro (unnamed), Pivdenny Buh *(Hypanis flu.)*, and Dnister *(Tyras flu.)*. The signed tribal settlements are shown for *Carpiani, Basternae, Agathyrſi, Amaxobij,* Huns *(Chuni), Mæotæ.*

Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 89;
Buczek K. Dzieje... – S. 28, 34, 36;
Lelevel J. Géographie... – T. II. – P. 184–190;
Katalog dawnych map...– T. II. – S. 120–121;
Sirko S. Zarys Historii Kartografii. – S. 121–126.

TRANSYLVANIA, SIBENBURGEN
Трансільванія, Семигород
1638 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Генрік Гондій (Henricus Hondius), Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
Гравер: Генрік Гондій
В атласі: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII. ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIUM, 1638. – T. I. – P. 430–431
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria germanicorum communia*
Мідерит
Одноколірна
Папір
43,5 × 34 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у правому нижньому куті, в картуші, прикрашеному гербом Семигорода. З обох боків герба – дві символічні жіночі постаті: зліва – постать жінки з хрестом у правій руці, з правого боку – постать жінки з пальмовою гілкою у правій руці. Під заголовком – шкала лінійного масштабу. Карта має дволінійну рамку, в якій подано поділки та підписи градусів, а також підписано сторони світу: *Occidens, Oriens, Septentrio, Meridies.* Під шкалою лінійного масштабу – напис: *Amſtelodami, Apud Ioannem Ianſsonium.*

Карта охоплює територію від Угорщини *(Hungariae Pars)* на заході до Волощини *(Walachiae Pars)* на південному сході. На півночі Трансільванія межує з Руським воєводством *(Russiae Pars).* На землях України позначено Карпати *(Carpatus nunc Crapak mons a Ruſſis Bieſcid dictus),* міста: Чернівці *(Cernouec),* Гвіздець *(Guozdzjec),* Коломия *(Colonia),* Жуків *(Zukou).* Позначено, без назв, дві річки – Прут і Дністер. На північному заході від Чернівців зображено лісовий масив – малюнком у вигляді групи листяних дерев.

Карта є переробленим варіантом карти Трансільванії Ґ. Меркатора. Увійшла в перше видання *Atlas Novus*, який випустили в світ Г. Гондій та Я. Янсон. Од 1638 р. входила в усі атласи амстердамської фірми цих видавців до 1662 р.

TRANSYLVANIA, SIBENBURGEN
Transylvania, Semyhorod
1638, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Henricus Hondius, Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
Engraver: Henricus Hondius
In the atlas: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII. ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIUM, 1638. - T. I. - P. 430–431
Line scale: *Miliaria germanicorum communia*
Copperplate engraving
One-color
Paper
43.5 × 34 cm
Language: Latin

The map title is in the lower right-corner cartouche decorated with the coat of arms of Semyhorod. On both sides of the coat of arms thereare two symbolic female figures: on the left a woman holding a cross in her right hand and on the right a woman holding a palm branch in er right hand. The line scale is under the title. There is a two-line margin with degrees marked and signed, as well as cardinal points: *Occidens, Oriens, Septentrio, and Meridies.* There is an inscription under the line scale: *Amſtelodami, Apud Ioannem Ianſsonium*.

The map shows the territory from Hungary (*Hungariae Pars)* in ther west to Walachia *(Walachiae Pars)* in the SE. On the north Transylvania borders on Rus Principality *(Russiae Pars).* In Ukraine there are Carpathians (*Carpatus nunc Crapak mons a Ruſſis Bieſcid dictus),* cities Chernivtsi (*Cernouec),* Hvizdets (*Guozdzjec),* Kolomyiya (*Colonia),* Zhukiv (*Zukou),* and two unnamed rivers–Prut and Dnister. On the NW of Chernivtsi there is a wood drawn as a cluster of broad-leaved trees.

This is a revised variant of G. Mercator's map of Transylvania included into the first edition of *Atlas Novus* published by H. Hondius and J. Janszoon. From 1638 it appeared in all Amsterdam atlases of this firm up to 1662.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 101–109;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 10; *Дашкевич Я. Р.* Територія України... – С. 88–93;
Buczek K. Dzieje... – S. 25–26, 29–30;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 103;
Keuning J. Jodocus Hondius. – P. 63–67;
Keuning J. The Novus Atlas... – P. 71–98.

TAVRICA CHERSONESVS. NOSTRA ÆTATE PRZECOPSCA ET GAZARA DICITUR
Таврика Херсонеська, в наші часи звана Перекопською або Ґазарою
1638 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Генрік Гондій (Henricus Hondius), Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
В атласі: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII. ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIUM, 1638. – T. I. – P. 166–167
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica Communia*
Мідерит
Одноколірна
Папір
50 × 38 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у прямокутній рамці з декоруванням у стилі бароко, у лівому верхньому куті. Карта має дволінійну рамку з поділками та підписами градусів і підписами сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. Внизу, зліва, – шкала лінійного масштабу, під нею – підпис: *Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio*.

Карта охоплює територію від верхів'я Богу (Південного Бугу) *(Bog flu.)* та гирла Дунаю *(Danubij)* на заході до Передкавказзя на сході, від Смоленська *(Smolenck)* на півночі до Кримського півострова *(Tavrica Chersonesvs)* на півдні.

На карті зображені: частина Росії *(Rvsiae Pars)*, Литви *(Lithvaniae)*, Молдавії *(Moldaviae Pars)*, Поділля *(Podolia)*, Перекопська Татарія, названа Кримом *(Crimea ſeu Tartaria pzecopenſis)*, частина Азії *(Aziae Pars)*.

На території України показані: Кримський півострів, річки Дніпро *(Boristenes ſlu nunc Nieper)*, Бог (Південний Буг) *(Bog ſlu.)*, Дунай *(Danudij ſl.)*, Дністер *(Tyras ſlu.)*, Тилігул[1] *(Axiaces ſlu.)*, Оріль *(Ariel ſlu.)*, Савранка *(Sauran ſlu.)*, Синюха *(Szinouoda ſlu.)*, Тясмин *(Taſmena ſlu.)*, Самара *(Samara ſlu.)*, Ворскла *(Vorſkola ſlu.)*, Кінська *(Conſkauoda ſlu.)*, Псел *(Pſola ſlu.)*, Десна *(Deſna ſlu.)*, Сейм *(Sem ſlu.)*. Ліва неназвана притока Дністра витікає з озера (без назви) біля міста Кучурган *(Cutzurhan)*, позначено два озера – Обидове *(Obidouo lac.)* та Куяльницьке *(Coyaſnyk lac.)*.

Показана густа мережа населених пунктів, здебільшого генуезьких колоній, на Кримському півострові: Херсонес *(Creſsona)*, Каламіта *(Calamita)*, Інкермен *(Incerme)*, Солдая *(Soldaia)*, Феодосія *(Theodoſia Caffa)*, Чимбало *(Sembalo)*, Євпаторія *(Eupatorium)*, Перекоп *(Precop)*, Ґросіда *(Hrozida)*, Керкел *(Kerkel)*, Бахчисарай *(Baccasaraium)*. На південно-західному узбережжі півострова позначено також дві річки – Кабарда *(Caburcta ſlu.)* та Кача *(Casse ſlu.)*.

На північно-західному узбережжі Чорного моря показано міста: Очаків *(Oczakow, Orzahow, Daſſaw)*, Аслан *(Oſlam)*, Ніґрополь *(Nigropon)*, Ольвія *(Olbia)*, Білгород *(Bialigrod)*, колонії: Тамирака *(Tamyraca)*, Каркіна *(Carcina)*, Ґеркамона *(Hermonactus)*, Ніконія *(Niconia)*, Фальконара *(Falconara)*, Монкастро *(Moncaſtro)*. Навпроти дельти Дунаю зображений острів Зміїний *(Fidonixi)*.

Карта є переопрацьованим варіантом карти Таврики Херсонеської Ґ. Меркатора. Увійшла в перше видання *Atlas Novus*, який випускали в світ Г. Гондій та Я. Янсон, починаючи з 1638 р. Входила в усі атласи амстердамської фірми цих видавців до 1662 р.

[1] Витікає з озера Тетикол *(Tetykol lac)*, від якого походить пізніша назва річки.

TAVRICA CHERSONESVS. NOSTRA ÆTATE PRZECOPSCA ET GAZARA DICITUR
Chersonesus Taurica, now called Perekop or Gazara
1638, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Henricus Hondius, Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
In the atlas: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII. ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIUM, 1638. - T. I. - P. 166-167
Line scale: *Miliaria Germanica Communia*
Copperplate engraving
One-color
Paper
50 × 38 cm
Language: Latin

The map title is in the upper left-corner Baroque rectangular frame. It has a two-line margin with degrees marked and signed, as well as cardinal points: *Septentrio, Meridies, Occidens, and Oriens*. The line scale is on the left below followed with an inscription further down: *Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio*.

The map shows the territory from the river head of Boh (Pivdenny Buh) *(Bog flu.)* and Danube Estuary *(Danubij)* on the west to Predkavkazye on the east, from Smolensk *(Smolenck)* in the north down to the Crimean Peninsula *(Tavrica Chersonesvs)*.

The map shows a part of Russia *(Rvsiae Pars)*, Lithuania (*Lithvaniae)*, Moldova (*Moldaviae Pars)*, Podillia (*Podolia)*, Perekop Tatary named the Crimea (*Crimea ſeu Tartaria pzecopenſis)*, and a part of Asia *(Aziae Pars)*.

On the territory of Ukraine there are the Crimean Peninsula, rivers Dnipro (*Boristenes flu nunc Nieper)*, Boh (Pivdenny Buh) *(Bog flu.)*, Danube *(Danudij fl.)*, Dnister (*Tyras flu.)*, Tylihul[1] *(Axiaces flu.)*, Oril (*Ariel flu.)*, Savranka (*Sauran flu.)*, Syniukha (*Szinouoda flu.)*, Tiasmyn (*Tasmena flu.)*, Samara (*Samara flu.)*, Vorskla (*Vorſkola flu.)*, Kinska (*Conſkauoda flu.)*, Psel (*Pſola flu.)*, Desna (*Deſna flu.)*, Seim (*Sem flu.)*. The unnamed left tributary of Dnister flows out of the lake (unnamed) near the city of Kuchurhan *(Cutzurhan)*; two lakes are marked: Obydiv *(Obidouo lac.)* and Kuyalnyk *(Coyaſnyk lac.)*.

There is a dense network of settlements, mostly Genoese colonies, on the Crimean Peninsula: Chersonesus *(Creſsona), Calamita,* Inkerman *(Incerme), Soldaia,* Feodosiya *(Theodoſia Caffa)*, Chymbalo *(Sembalo)*, Yevpatoriya *(Eupatorium)*, Perekop (*Precop), Hrozida, Kerkel,* Bakhchisarai *(Baccasaraium)*. On the NW shore two rivers are shown: Kabarda *(Caburcta flu.)* and Kacha *(Casse flu.)*.

On the NW shore of the Black Sea there are cities Ochakiv (*Oczakow, Orzahow, Daſſaw)*, Aslan (*Oſlam)*, Nigropol *(Nigropon)*, Olvia (*Olbia)*, Bilhorod *(Bialigrod)*; colonies *Tamyraca, Carcina,* Hercamona *(Hermonactus), Niconia, Falconara, Moncaſtro*. Opposite the Danube Estuary there is the Zmiyiny Island *(Fidonixi)*.

This is the revised variant of the Chersonesus Taurica of G. Mercator. It was included into the first edition of the *Atlas Novus* published by H. Hondius and J. Janszoon from 1638. It appeared in all Amsterdam atlases of this firm up to 1662.

[1] Flows out of the Tetykol Lake *(Tetykol lac)*, whence the later name of the river.

Вавричин М. Г. Карти українських земель... – С. 240–245; *Дашкевич Я. Р.* Початки історичної картографії... – С. 25–26;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Кордан Б. Земля козаків... – С. 12, 13;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 434–435;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 52.

MOSCOVIÆ PARS AVSTRALIS. AUCTORE IſAACO MAſSA
Частина південної Московщини. Автор Ісаак Масса
1638 р., Амстердам

Автор: Ісаак Масса (Isaac Massa)
Видавець: Генрик Гондій (Henricus Hondius), Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
В атласі: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII. ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIUM, 1638. – T. I. – P. 162–163
Шкала лінійного масштабу: *Milliaria Germanica quorum 15. uni gradui reſpondent. Wirſt, seu Mill. Ruſsica, quorum 80. uni gradui reſpond[ent]*
Мідерит
Одноколірна
Папір
51 × 38,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у художньому картуші, у правому верхньому її куті. Картуш з двох сторін підтримують зображення чоловічої і жіночої постатей. Карта має дволінійну рамку, в якій позначено градуси та підписано сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* У правому нижньому куті, над рамкою, – шкали лінійного масштабу. У лівому верхньому куті, в декорованій рамці, вміщено текст: *D. Isaaco Massa Equiti Nobilisſsimo et Regiæ Suecorum Maieſtatis Delegato Ampliſsimo D. D. Joannes Janſsonius.*

Карта охоплює територію від Вологди *(Wologda)* на півночі до північної частини Кримського півострова *(Taurica Cherſoneſus)* на півдні, від течії Дніпра (без назви) на заході, до течії Волги *(Wolga olim Rha fl.)* на сході.

В тій частині, що охоплює територію України, на карті позначені: частково Лівобережжя, Приазов'я, Азовське море *(Mare della Zabache olim Mæotis Palvs)*, північ Кримського півострова, Сіверщина *(Ducatus Severiensis)* – в басейні річки Сейм, Кримська або Перекопська Татарія *(Crimea seu Tartaria Przecopensis)* – в Приазов'ї, між течіями Дону *(Tanais flu.)* та Сіверського Дінця *(Donetz Reca, Sevensci Donetz fl.)*. На північний схід від Приазов'я розміщено напис: *Ograina. Dikoia Pole*, між течіями річок Сосна *(Soſna reca)* і Донець *(Donetz Reca)* – *Resania* і *Mordua.* З заходу Дике Поле обмежене Окою *(Occa reca)*. Вся карта вкрита зображенням лісів, які позначені малюнком у вигляді окремих листяних дерев.

Населені пункти на землях України позначені на узбережжі Азовського моря, півночі Криму та на берегах Сивашу *(Golfo de Nigropoli)*. Назви населених пунктів свідчать про те, що автор використав для створення карти середньовічні портолани. Позначено такі населені пункти: *Palestra, Portetti, Combra, Polonixe, Cabardi, Piſan, Lena de Isal, Lena de Gospo, S. Giordgio,* показані також соляні копальні – *Salinea,* на Перекопському перешийку – *Sescam, Nouamoenia, Przecop.* На лівому березі Дніпра позначене тільки місто Путивль *(Potwlo)* та річки. Вздовж річок, з яких підписано назви лише двох, – Кінська *(Konſka Wolda flu)* та Сейм *(Sem fl.)*, і ті, що впадають в Чорне море, позначені міста *Nigropol, Naubarum, Pasiris, Hercanum, Torracca, Carcina, Tamiracca, Bonus Portus.*

Карта створена голландським купцем і картографом Ісааком Массою, який неодноразово бував у Москві у 1601–1634 рр. Для створення карти Росії він використав власні відомості та карти, виготовлені в Росії. Вперше карта була надрукована в доповненні *Appendix Atlantis* до атласу Г. Меркатора *Atlas Novus*, виданому Йодоком Гондієм 1633 р. Пізніше входила до всіх атласів Меркатора, які видавали Йодок Гондій та Ян Янсон, а також – до атласів В. Блау.

MOSCOVIÆ PARS AVSTRALIS. AUCTORE IſAACO MAſSA
The part of southern Muscovy.
Author Isaac Massa
1638, Amsterdam

Author: Isaac Massa
Publisher: Henricus Hondius, Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
In the atlas: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII. ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIUM, 1638. – T. I. – P. 162–163
Line scale: *Milliaria Germanica quorum 15. uni gradui reſpondent. Wirſt, seu Mill. Ruſsica, quorum 80. uni gradui reſpond[ent]*
Copperplate engraving
One-color
Paper
51 × 38.5 cm
Language: Latin

In the upper right corner the map title is in the artistic cartouche held on both sides by a man and a woman. The map has two-line margin with degrees marked and cardinal points inscribed: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* The line scales are in the lower right corner over the border. The text in a decorated frame is in the upper left corner: *D. Isaaco Massa Equiti Nobiliſsimo et Regiæ Suecorum Maieſtatis Delegato Ampliſsimo D.D. Joannes Janſsonius.*

The map shows the territory from Vologda *(Wologda)* in the north down to the north of Crimean Peninsula *(Taurica Cherſoneſus)*, from Dnipro (unnamed) in the west to the Volga *(Wolga olim Rha fl.)* in the east.

The Ukrainian lands are shown to include a part of Livoberezha, Pryazovya, Sea of Azov *(Mare della Zabache olim Mæotis Palvs)*, north of Crimean Peninsula, Sivershchyna (*Ducatus Severiensis)* in the Seym Basin, Crimean or Perekop Tartary (*Crimea seu Tartaria przecopensis)* in Pryazovya, between channels of Don (*Tanais flu.)* and Siversky Donets *(Donetz Reca, Sevensci Donetz fl.)*. To the NE of Pryazovya there is a signature: *Ograina. Dikoia Pole*, between the channels of the river Sosna *(Soſna reca)* and Donets (*Donetz Reca)–Resania* and *Mordua.* On the west the Dyke Pole is limited by Oka *(Occa reca).* The whole map is covered with woods denoted as pictures of single broad-leaved trees.

Ukrainian settlements are shown on the shore of the Sea of Azov, north of the Grimea and on the shores of Syvash *(Golfo de Nigropoli).* The names of the settlements show that the author used the Middle-Age portolan charts to make his map. There are such settlements as *Palestra, Portetti, Combra, Polonixe, Cabardi, Piſan, Lena de Isal, Lena de Gospo, S. Giordgio,* and salt mines *Salinea.* On the Perekop Isthmus we find *Sescam, Nouamoenia, Przecop.* On the left bank of Dnipro there are only rivers and the city Putyvl (*Potwlo).* Down along the riversides, only two of which are inscribed–Kinska (*Konſka Wolda flu)* and Seym (*Sem fl.)*–and which flow into the Black Sea the cities *Nigropol, Naubarum, Pasiris, Hercanum, Torracca, Carcina, Tamiracca, Bonus Portus* are marked.

This map was executed by the Dutch trader and mapmaker Isaac Massa, which frequented Moscow in 1601–1634. For his map of Russia he used his own data and maps of Russian origin. For the first time it appeared in the *Appendix Atlantis* to the *Atlas Novus* of G. Mercator, published by Jodocus Hondius in 1633. Later it was included into all atlases of Mercator published by Jodocus Hondius and Jan Janszoon, as well as atlases of W. Blaeu.

Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 90;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 13–15;
Кордт В. Материалы по истории... 1906. – С. 18–21;
Рыбаков Б. А. Русские карты... – С. 57–68;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 34;
Alexandrowicz S. Ziemie ruskie... – S. 107–116;
Bagrow L. A the sources... – P. 33–48;
Katalog dawnych map...– T. II. – S. 70–71, 164–166;
Keuning J. Jodocus Hondius. – P. 63–71;
Keuning J. The Novus Atlas... – P. 71–98.

NOVISSIMA RUSSIÆ TABULA
Auth: re Isaaco Massa.
OCEANUS SEPTENTRIONALIS
MOURMANSKOY MORE
Norvegicum et Danicorum Mare
NOVA ZEMLA
NIAREN MORE
TARTARIÆ PARS
LUCOMORYE
MARE BALTHICUM
GERMANIÆ PARS
POLONIÆ PARS
PODOLIA
OCRAINA
RESANIA
CASAN
BULGARIA
NAGAIA HORDA
ASTRACAN
NAGAYSKI
PETIGORI
PONTUS EUXINUS
Rhutenis ZORNO MORE
MARE CASPIUM quod Russi vocant GUALENTSCHA MORE vocatur etiam MARE DE SALA vel de BACHU
PERSIÆ CONFINIA
Iveria sive Gruzinæ Imperium

NOVISSIMA RUSSIÆ TABULA AUTHORE ISAACO MASSA
Найновіша карта Росії Ісаака Масси
1638 р., Амстердам

Автор: Ісаак Масса (Isaac Massa)
Видавець і гравер: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon), Генрік Гондій (Henricus Hondius)
В атласі: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII. ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIUM, 1638. – T. I. – P. 158–159
Шкала лінійного масштабу: *Wirſt ſeu Milliaria Ruſsica, quorum 80 uni gradui reſpondent. Milliaria germanica quorum 15 uni gradui Reſpondent*
Мідерит
Одноколірна
Папір
57 × 47 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у прямокутному картуші, що має вигляд постамента, у лівому нижньому куті карти. Над заголовком, в овальній рамці, – текст: *Doctrina et humanitate prædito D. Iſaaco Bernart, rerum quæ per Moſcoviam maxime trahuntur mercatori peritiſsimo, hanc Moſcoviae tabula dedicat affnis suis. Hen. Hondius*. Над текстом зображено п'ять постатей, які підтримують герб Росії. Під заголовком – шкала лінійного масштабу. Карта має дволінійну рамку. На полі карти нанесено картографічну сітку.

Карта охоплює територію від Нової Землі *(Nova Zemla)* на півночі до Малої Азії *(Natolia ſive Asia Minor)* на півдні, від півострова Ютландія на заході до східного берега Каспійського моря *(Mare Caspium quod Ruſsi vocant Gualentscha more, vocatur etiam Mare sala vel de Bachu)* на сході.

В тій частині карти, що охоплює територію України, позначено Поділля *(Podolia)*, Сіверщину *(Ducatus Severiensis)*, Перекопську Татарію *(Crimea seu Tartaria Przecopensis)*, Кримський півострів *(Taurica Cherſoneſus)*, Чорне *(Pontus euxinus Ruthenis Zorno More)* і Азовське *(Mare della Zabache olim Maeotis Palus)* моря. Показаний Дніпро з розгалуженою мережею приток, назви більшості з них відсутні. Течія Дніпра зображена прямою лінією, що тягнеться з півночі на південь. Позначено міста: Берестя *(Bressia)*, Пінськ *(Pinsk)*, Турів *(Turow)*, Городок *(Horodok)*, Петриковичі *(Petrykowycze)*, Чорторийськ *(Czartorysko)*, Степань *(Stepen)*, Олика *(Olyka)*, Чуднів *(Czudnow)*, Овруч *(Owrucz)*, Чорнобиль *(Czernobel)*, Київ *(Kyowia)*, Навоз *(Nawos)*, Біла Церква *(Biallacerkiew)*, Летичів *(Latyczow)*, Кам'янець *(Kamieniec)*, Брацлав *(Braclaw)*, Галич *(Halicz)*, Коломия *(Colonia)*, Снятин *(Sniatyn)*, Білгород *(*двічі – *Byalogorod, Bialigrod)*, Очаків *(Orczakow)*, Аслан-Кермен *(Oſlam Kiermen)*. На лівому березі Дніпра позначені міста: Чернігів *(Czernihow)*, Путивль *(Potwlo)*, Переяслав *(Przìaslow)*, Налюбів *(Nalubow)*, Русанів *(Russinow)* та ін.

Густа мережа населених пунктів позначена у Приазов'ї та на Кримському півострові, назви їх запозичені з італійських портоланів – *Palastra, Polonixi, Porteli, Combra, Zagon, Pidea, Bonus Portus, Nigropoli.*

Карта створена голландським купцем і картографом Ісааком Массою, який неодноразово бував у Москві в 1601–1634 рр. Для створення карти Росії він використав власні відомості та карти, виготовлені в Росії. Для укладання території Правобережжя автор використав польське картографічне джерело, можливо карту Польщі В. Гродецького або її переопрацьований варіант. Вперше карта була надрукована в доповненні *Appendix Atlantis* до атласу Г. Меркатора *Atlas Novus*, виданому Йодоком Гондієм 1633 р. Пізніше входила до всіх атласів Меркатора, які публікували Йодок Гондій та Ян Янсон, а також – до атласу В. Блау.

NOVISSIMA RUSSIÆ TABULA AUTHORE ISAACO MASSA
The most recent map of Russia of Isaac Massa
1638, Amsterdam

Author: Isaac Massa
Publisher and engraver: Johannes Janssonius (Jan Janszoon), Henricus Hondius
In the atlas: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII. ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIUM, 1638. - T. I. - P. 158-159
Line scale: *Wirſt ſeu Milliaria Ruſsica, quorum 80 uni gradui reſpondent. Milliaria germanica quorum 15 uni gradui Reſpondent*
Copperplate engraving
One-color
Paper
57 × 47 cm
Language: Latin

The map title is in the pedestal-like rectangular cartouche down in the left corner. There is this text in an oval frame over the title: *Doctrina et humanitate prædito D. Iſaaco Bernart, rerum quæ per Moſcoviam maxime trahuntur mercatori peritiſsimo, hanc Moſcoviae tabula dedicat affnis suis. Hen. Hondius*. Over the text there are five figures holding the National Emblem of Russia. The line scale is under the title. The map has two-line borders. The grid is marked on the map.

The map shows the territory from Novaya Zemlya (*Nova Zemla)* in the north to Asia *(Natolia ſive Asia Minor)*, from Jutland in the west to the eastern shore of the Caspian Sea (*Mare Caspium quod Ruſsi vocant Gualentscha more, vocatur etiam Mare sala vel de Bachu)* in the east.

The territory of Ukraine is shown to include Podillia (*Podolia)*, Sivershchyna *(Ducatus Severiensis)*, Perekop Tatary *(Crimea seu Tartaria Przecopensis)*, Crimean Peninsula (*Taurica Chersonesus)*, Black *(Pontus euxinus Ruthenis Zorno More)* and Azov *(Mare della Zabache olim Maeotis Palus)* seas. Dnipro is shown with the network of mostly unsigned tributaries. The channel of Dnipro is mapped as the straight north-south line. The cities shown are as follows: Berestia (*Bressia)*, Pinsk *(Pinsk)*, Turiv (*Turow)*, Horodok (*Horodok)*, Petrykovychi *(Petrykowycze)*, Chortoryisk *(Czartorysko)*, Stepan (*Stepen)*, Olyka *(Olyka)*, Chudniv (*Czudnow)*, Ovruch (*Owrucz)*, Chornobyl (*Czernobel)*, Kyiv (*Kyowia)*, Navoz (Nawos), Bila Tserkva (*Biallacerkiew)*, Letychiv (*Latyczow)*, Kamyanets (*Ęamieniec)*, Braclaw (*Braclaw)*, Halych (*Halicz)*, Kolomyia (*Colonia)*, Sniatyn (*Sniatyn)*, twice Bilhorod (*Byalogorod, Bialigrod)*, Ochakiv (*Orczakow)*, Aslan-Kermen *(Oſlam Kiermen)*. On the left bank of Dnipro there are cities Chernihiv (*Czernihow)*, Putyvl (*Potwlo)*, Pereyaslav (*Przìaslow)*, Naliubiv *(Nalubow)*, Rusaniv (*Russinow)* etc.

The dense settlement network is shown in Pryazovya and on the Crimean Peninsula. Their names are from the Italian portolans: *Palastra, Polonixi, Porteli, Combra, Zagon, Pidea, Bonus Portus, Nigropoli.*

This map was executed by the Dutch trader and mapmaker Isaac Massa, which frequented Moscow in 1601-1634. For his map of Russia he used his own data and maps of Russian origin. To map Pravoberezha the author used a Polish cartographic source, maybe the map of Poland by W. Grodecki or its revision. For the first time it appeared in the *Appendix Atlantis* to the *Atlas Novus* of G. Mercator, published by Jodocus Hondius in 1633. Later it was included into all atlases of Mercator published by Jodocus Hondius and Jan Janszoon, as well as atlases of W. Blaeu.

Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 90;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 13–15;
Кордт В. Материалы по истории... 1906. – С. 18–21;
Рыбаков Б. А. Русские карты... – С. 57–68;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 34;
Alexandrowicz S. Ziemie ruskie... – S. 107–116;
Bagrow L. A the sources... – P. 33–48;
Katalog dawnych map...– T. II. – S. 70–71, 164–166;
Keuning J. Jodocus Hondius. – P. 63–71;
Keuning J. The Novus Atlas... – P. 71–98;
Sirko S. Zarys Historii Kartografii. – S. 120–121.

Borisow
Smolensko
Serensko
RESAN
Minsk
Belesk
Casilska
Liveyn
Resanskoi ozera
Mscislaw
Bransko
Vercous
Mohilow
Kreczow
Bernesti
Olba Lac
Rohaczow
Propoisk
Streschyn
DUCATUS
Coratsess
OCRAINA
Petrikowycze
Pocolo
Ostol
Owrucze
SEVE
SE
Putimle
Woloyca
Rylesch
DIK
Czernihow
RIENSIS
Moranieskorz
CRIMEA SEU TAR
TA
Kiowia
Kanow
SIS
Rusimow
Lukne
Biallacerkiew
Czyrehassy
Mare delle Zabache
Monaster
Konsha wodda fl.
Nigropoli
Tamiraca
Bracslaw
PODOLIA
Rohut-Kiermen
Oslam-kirmen
elim
MÆOTIS PALUS
Rhombites
Oczakow
Pilea
Ungaricho
Precop
Taurica
Cherso
nesus
Theodosia
Cassa
Soldaia
Manco Zichia
Zuzaco
Tazosolim
Alba Zichi
Biatogrod
Kilia
Proslauiza
Bialogrod
Mancopia
Gimaonda
PONTUS EUXINUS
Rhutenis ZORNO MORE

POLONIA
Regnum, et
SILESIA
Ducatus.
Maris Baltici pars.
Cassubia.
New Marck
Crossen Duc
POD LACHIA.
Warsovia
Cracovia
Sandomiria
BOHEMIÆ PARS.
Moraviæ pars.
Russiæ pars.
Guiljelmus Blaeu excudit.

POLONIA REGNUM, ET SILESIA DUCATUS.
Польське королівство та Сілезьке князівство.
1641 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator), Віллем Блау (Willem Blaeu)
Видавець: Віллем Блау, Йоан Блау (Joan Blaeu)
Гравер: Віллем Блау
У атласі: примірник без титульного аркуша. – P. 70–71
Шкала лінійного масштабу: *Milliaria Germanica*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
59,3 × 50,6 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в прямокутному картуші, під верхньою рамкою, із зміщенням до середини. Картуш підтримують богиня достатку Помона з рогом достатку (вона сидить) та богиня багатства Церера зі снопом збіжжя і колосками у волоссі (теж сидить). Зверху, посередині, – картуш, прикрашений маскароном. У правому верхньому куті, у щиті, який підтримують два путті, – герб Польщі. У лівому нижньому куті, на частині основи колони, – шкала лінійного масштабу, обабіч – два путті з глобусом та циркулем. Над шкалою лінійного масштабу, у щиті, – герб Сілезії. В правому нижньому куті – напис: *Guiljelmus Blaev excudit.* На тлі Балтійського моря – малюнок парусного корабля.

Карта має дволінійну рамку, на бокових частинах якої позначено географічну широту та підписано сторони світу: *Occidens, Oriens.*

Карта представляє територію Польщі та Сілезії з позначеними частинами Русі *(Rvſſiaę pars)* та Богемії *(Bohemiæ pars)*, Підляшшям *(Podlachia)*, Мазовією *(Mazovia)*, Куявією *(Cuiavia)*.

На карті позначено кордон Русі, який охоплює Підляшшя, західну Волинь. На півдні кордон Русі проходить по течії Віслока *(Wyſlok fl.)*, частково по Сяну *(San flu.)* і далі від міста Олешичі *(Oleſicze)* повертає на північ, вздовж Мазовії. На українських територіях показано річки Віслок, Буг (Західний Буг) *(Bug flu)* з притокою Ратою *(Ratha flu.)* та трьома притоками без назв на півночі. Густа мережа населених пунктів, зокрема: Дубечне *(Dubiecz)*, Динів *(Dinow)*, Риманів *(Rimanow)*, Лєско *(Lizſko)*, Собень *(Sobien)*, Сянок *(Sanock)*, Перемишль *(Przomyſlia)*, Радимно *(Rodnimo)*, Переворськ *(Przevorſko)*, Олешичі *(Oleſicze)*, Прухник *(Prochnik)*, Ярослав *(Iaroſlaw)*, Мостиська *(Moſticzko)*, Яворів *(Iaworow)*, Кам'янка *(Kamionka)*, Городок *(Grodetz)*, Куликів *(Kulikom)*, Буськ *(Buſko)*, Потелич *(Poſilitz)*, Белз *(Belz)*, Сокаль *(Sokal)*, Тишівці *(Tyſowcze)*, Щебрешин *(Sczebreſzin)*, Крилів *(Krÿlon)*, Грабів *(Grabow)*, Войславичі *(Woiſlawicze)*, Холм *(Chelvo)*, Городло *(Hrodlow)*, Любомля *(Lubomla)*, Межиріччя *(Miedzyrzecz)*, Лосичі *(Losicze)*, Дорогичин *(Drogiczin)*, Карів *(Karew)* та ін.

Зміст і навантаження карти є ідентичними карті Ґ. Меркатора, це особливо добре простежується на західноукраїнських територіях. Відрізняється від неї багатим оформленням, технікою і рівнем виконання, а також розширенням зображення до узбережжя Балтійського моря.

Вперше карта увійшла в *Atlas Appendix* Віллема Блау 1630 р., пізніше – у *Atlas Novus* та *Atlas Major*.

POLONIA REGNUM, ET SILESIA DUCATUS.
Polish Kingdom and Silesian Duchy
1641, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Willem Blaeu
Publisher: Willem Blaeu, Joan Blaeu
Engraver: Willem Blaeu
In the atlas: copy w/o title page. – P. 70–71
Line scale: *Milliaria Germanica*
Copperplate engraving
Full color
Paper
59.3 × 50.6 cm
Language: Latin

The map title is shifted to the center of the rectangular cartouche below the upper border. The cartouche is upheld by Pomona (sitting), the goddess of fruit trees, with the horn of plenty and Ceres (also sitting), the goddess of agriculture, with a sheaf and ears in her hair. Up in the center there is a cartouche decorated with a mascherone. The National Emblem of Poland is on the upper right-corner escutcheon held by two putti. The line scale is on the base of the lower left-corner column held on both sides by two putti with a globe and compasses. The National Emblem of Silesia is on the escutcheon over the line scale. There is an inscription in the lower right corner: *Guiljelmus Blaev excudit*. There is a drawing of a sailer on the Baltic Sea.

The map has the two-line margin; on the lateral sides the geographical latitude is marked and cardinal points signed: *Occidens, Oriens.*

The map shows Poland and Silesia with the brought out parts of Rus *(Rvſſiaę pars)* and Bohemia (*Bohemiæ pars.)*, Pidliasha (*Podlachia)*, Mazovia (*Mazovia)*, Kuyavia*(*Cuiavia)*.

The mapped border of Rus embraces Pidliasha and western Volyn. Southern border of Rus runs along the course of Visloka *(Wyſlok fl.)*, partially along Sian (*San flu.)* and further turns north from the city of Oleshychi (*Oleſicze)* along Mazovia. On Ukrainian territories there are rivers Vislok, Buh (Zakhidny Buh) *(Bug flu)* with its tributary Rata *(Ratha flu.)* and three unnamed tributaries on the north. The dense network of settlements includes Dubechne (*Dubiecz)*, Dyniv (*Dinow)*, Rymaniv (*Rimanow)*, Liesko (*Lizſko)*, *Sobien*, Sianok (*Sanock)*, Peremyshl (*Przomyſlia)*, Radymno (*Rodnimo)*, Perevorsk (*Przevorſco)*, Oleshychi (*Oleſicze)*, Prukhnyk (*Prochnik)*, Yaroslav (*Iaroſlaw)*, Mostyska (*Moſticzko)*, Yavoriv (*Iaworow)*, Kamyanka (*Kamionka)*, Horodok (*Grodetz)*, Kulykiv (*Kulikom)*, Busk (*Buſko)*, Potelych (*Poſilitz)*, *Belz*, *Sokal*, Tyshivtsi (*Tyſowcze)*, Shchebreshyn (*Sczebreſzin)*, Kryliv (*Krylow)*, Hrabiv (*Grabow)*, Voislavychi (*Woiſlawicze)*, Kholm (*Chelvo)*, Horodlo (*Hrodlow)*, Liubomlia (*Lubomla)*, Mezhyricha (*Miedzyrzecz)*, Losychi (*Losicze)*, Dorohochyn (*Drogiczin)*, Kariv (*Karew)* etc.

The map content is identical with that of the Mercatorãs map, especiallz in the westrn Ukrainian territories. However, it differs in better design and execution and vaster territorz mapped toward the shore of the Baltic Sea.

For the first time it was included into the *Atlas Appendix* Willem Blaeu in 1630, later–in the *Atlas Novus* та *Atlas Major*.

Вавричин М. Г. Карти українських земель... – С. 240–245;
Демченко Г. Атласи... – С. 40–45;
Ляскоронский В. Г. Блавианов атлас... – С. 116–121;
Bzinkowska J. Luźne mapy... – S. 29, 30;
Katalog dawnych map...– T. II. – S. 66–67;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S.1524;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 105–106.

Volinza
Crossin
Bissupice
Consou
Mons S. Crucis
Vrzedow
Woislawiecze
Hrodlow
Lagow
Piotrawin
Czmielow
Crasnik
Vehano
Slupia
Korzessow
Opatow
Krassunystow
Bubyelz
Zawichost
Grabaw
Obarkow
Conary
Turobin
Sandomiria
Rakow
Goray
Szczebroszin
Krylon
Grodeck
Pokriwnice
Osfolin
Osyek
Conna flu.
Curosiean
Wixel flu.
Tysowcze
Polaniecz
San flu.
Mielecz
Cresschow
Belz
Sochow
Sdechow
Lezanko
Posilitz
Rzemien
Reslhow
Iaroslaw
Debicza
Przeworsco
Olesiecze
Lubazow
Brzosrek
Lantzhut
Prochnik
Ratha flu.
Mosty
Strzow
Rodnimo
Rus
Dubiecz
Mostiszko
Busko
Smigrod
Latz
Przemyslia
Iaworow
Kulikow
Dukla
Dinaw
sie
Prozzon
Nouemiasto
pars.
Leopolis
Glyniani
Rimanow
Iasslisska
Crzucza
Vilna
Igneos
Sanock
Grodetz
Sobien
Iiesko
Grot flu.
Comarno
Guiljelmus
Blaeu excudit

TAVRICA CHERSONESVS,
Nostra ætate
PRZECOPSCA,
et GAZARA dicitur.
TARTARIÆ
PARS
ASIÆ
PARS
MARE DELLE ZABACHE,
MEOTIS PALVS
MARE MAGGIORE
Seu
Pontus Euxinus, quondam Axenos
id est inhospitabilis dictus, teste Plinio.
Meridies.
Septentrio.
Occidens.
Oriens.
Milliaria Germanica
Golfo de Nigropoli
Moskow
Copa
Terecus
Novogrod

TAVRICA CHERSONESVS. NOſTRA ÆTATE PRZECOPSCA, ET GAZARA DICITUR
Таврика Херсонеська, у наші часи звана Перекопською або Ґазарою
1641 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Віллем Блау (Willem Blaeu)
Видавець: Віллем Блау
У атласі: примірник без титульного аркуша. – P. 64–65
Шкала лінійного масштабу: *Milliaria Germanica*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
50 × 38 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в прямокутному картуші, прикрашеному візерунком в стилі бароко, у правому верхньому куті. У прямокутній рамці, в лівому нижньому куті – шкала лінійного масштабу. На тлі Чорного та Азовського морів – зображення вітрильних човнів. Карта має дволінійну рамку з позначками та підписами градусів. Сторони світу –*Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens* – підписані на полі карти.

Карта охоплює територію від Москви *(Moskow)* на півночі до північного узбережжя Чорного моря *(Maggiore Seu, Pontus Euxinus)* на півдні, від дельти Дунаю *(Danubij oſtia)* до східного узбережжя Азовського моря *(Mare delle Zabache)*.

Землі України представлені частиною Русі *(Russiæ Pars)*, Поділлям *(Podolia)*, перекопською Татарією *(Crimea sev Tartaria Przecopensis)*, Кримом *(Tavrica Chersonesvs)*.

Гідрографічна мережа на карті зображена з великими помилками: Дніпро *(Boriſthenes flu. nunc Nieper)* показаний прямою лінією , що проходить з півночі на південь (його русло значно відхилене на захід), Буг (Південний Буг) *(Boh sive Bog Latine Deum significat)* та його притоки Савранка *(Sauran flu.)* та Інгул *(Inskul sive Ingula flu.)* зображені зі значним відхиленням на схід. Подано густу мережу лівих приток Дніпра – Десна *(Dziesna flu.)*, Хорол *(Horol flu.)*, Псел *(Psol flu.)*, Ворскла *(Worskla flu.)*, Оріль *(Orel flu.)*, Самара *(Samara flu.)*, Кінська *(Konſka Wolda flu.)*.

У Придніпров'ї позначені міста: Київ *(Kyovia)*, Ржищів *(Rzyczow)*, Канів *(Kaniow)*, Богуслав *(Bohuslaw)*, Вільшанка *(Olczanka)*, Корсунь *(Korſun)*, Мошни *(Moſsny)*, Черкаси *(Czyrkaſſy)*, Монастир *(Monaster)*, Очаків *(Orczakow)*, на Лівобережжі – Чернігів *(Czernihow)*, Муравське *(Morawiesk)*, Переяслав *(Przeiaslow)*, Трахтимирів *(Terechtymiraw)*, Домонтів *(Domatow)*, Аслан-Кермен *(Oſlam Kiermen)*.

Північне Причорномор'я, Приазов'я і Кримський півострів, зокрема підписи об'єктів на цих територіях, подані за античними картами та середньовічними портоланами.

Карта є переробкою карти Ґ. Меркатора, вперше надрукованої в атласі Віллема Блау *Theatrum orbis Terrarum* у 1635 р.

TAVRICA CHERSONESVS. NOſTRA ÆTATE PRZECOPSCA, ET GAZARA DICITUR
Chersonesus Taurica, now called Perekop or Gazara
1641, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Willem Blaeu
Publisher: Willem Blaeu
In the atlas: copy w/o title page. – P. 64–65
Line scale: *Milliaria Germanica*
Copperplate engraving
Full color
Paper
50 × 38 cm
Language: Latin

The map title is in the upper right-corner rectangular Baroque cartouche. The line scale is in the lower left-corner rectangular frame. The sailers are drawn on the Black and Azov seas. The map has the two-line margin with degrees marked and signed. The cardinal points are inscribed on the map: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*.

The map shows the territory from *Moscow* in the north to the north shore of the Black Sea *(Maggiore Seu, Pontus Euxinus)* in the south, from the Danube mouth *(Danubij oſtia)* to the eastern shore of the Sea of Azov *(Mare delle Zabache)*.

Ukraine is shown to include Rus *(Russiæ Pars)*, Podillia *(Podolia)*, Perekop Tatary *(Crimea sev Tartaria Przecopensis)*, and the Crimea *(Tavrica Chersonesvs)*.

The surface water network is mapped with numerous mistakes: Dnipro (*Boriſthenes flu. nunc Nieper)* is marked with a north-south straight line (its course is shifted way westward), Boh (Pivdenny Buh) *(Boh sive Bog Latine Deum significat)* and its tributaries Savranka (*Sauran flu.)* and Inhul (*Inskul sive Ingula flu.)* are shown shifted way eastward. The dense network of the left tributaries of Dnipro includes Desna (*Dziesna flu.)*, Khorol (*Horol flu.)*, Psel (*Psol flu.)*, Vorskla (*Worskla flu.)*, Oril (*Orel flu.)*, Samara (*Samara flu.)*, Kinska (*Konſka Wolda flu.)*.

There are following cities in Prydniprovya: Kyiv (*Kyovia)*, Rzhyzhchiv (*Rzyczow)*, Kaniv (*Kaniow)*, Bohuslav (*Bohuslaw)*, Vilshanka (*Olczanka)*, Korsun (*Korſun)*, Moshny (*Moſsny)*, Cherkasy (*Czyrkaſſy)*, Monastyr (*Monaster)*, Ochakiv (*Orczakow)*; in Livoberezha–Chernihiv (*Czernihow)*, Muravske (*Morawiesk)*, Pereyaslav (*Przeiaslow)*, Trakhtymyriv (*Terechtymiraw)*, Domontiv (*Domatow)*, Aslan-Kermen (*Oſlam Kiermen)*.

Northern Prychornomorya, Pryazovia and Crimean Peninsula, especially the inscriptions here, follow the antique and medieval portolan charts.

This is the revision of G. Mercator's map published for the first time in the atlas of Willem Blaeu *Theatrum orbis Terrarum* in 1635.

Вавричин М. Г. Карти українських земель... – С. 240–245;
Дашкевич Я. Р. Початки історичної картографії... – С. 25–26;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Кордан Б. Земля козаків... – С. 12, 13;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 434–435;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 52.

PODOLIA
MOLDA.
VIÆ PARS
Orczakow
CRIMEA
SEV
PRZECOPENSIS
TAR
MARE DELLE
Olim
MEOTIS
Golfo de Nigropoli
TAURICA
CHERSONESUS
MARE
Pont
Meridies.
Milliaria Germanica
5 10 15 20 25
Kyovia
Czyrkassy
Korsun
Konska wolda flu.
Danubij ostia
Przecop
Eupatorium
Caffa
Soldaia
Nigropoli
Zenonis Chersonesus
Scamena als Schosna
Donetz il est

MOSCVA
ad Architypum Foedori Borissowitz
Moscua fluvius
MOVRMANSKOY MORE
NOVA ZEMLA
SAMOIEDA
Tingoesi.
BAIDA.
obdora
SIBIRIA.
Jugoria
Pega orda.
Condora
Permia
Album mare
CARELIA.
CARGAPOLIA
WAG
WOLOGDA
SWEDEN.
Finlandt
NOORDZEE
DANIA
MARE BALTICVM
LIEFLANT
PRUSSIA
LITTAW.
POLONIA
SEVERA
MOSCOVIA
WOLODIMERA
MORDWA
CAZAN
Wiatka
TARTARIÆ
PARS
ARCHANGELSCA GORODA
BOCHAR.
TVRCMEN.
CALMVCKI.
IVRMEN.
CRIMEA, SEV TARTARIA
PEREC OPEN. SIS
ASTRACAN
PETIGORI
CIRCASSI
MOLDAVIA
VALACHIA.
BVLGARIA.
ROMANIA.
PONTVS EVXINVS qui ZORNO MORE
NATOLIA.
ARMENIA.
Iveria sive Grusinæ Imperium
MARE CASPIVM, quod Russi vocant GVALENTSCHA MORE
PERSIÆ CONFINIA.
GILAN REGIO.
ZIRPHANSCKA REGIO.
TABVLA RVSSIÆ
M.DC.XIII.
Amstelodami. Excusum Apud Guilhelmum Blaeu

TABVLA RUSSIÆ EX AUTOGRAPHO, QUOD DELINEATUM CURAVIT. FOEDOR FILIUS TZARIS BORIS DESUMTA; ET AD FLUVIUS DWINAM, ZUCHANAM ALIAQUE LOCA, QUANTUM EX TABULIS NOTITIIS AD NOS DELATIS FIERI POTUIT AMPLIFICATA: AC MAGNO DOMINO, TZARI ET MAGNO DUCI MICHÄELI FOEDROWITS OMNIUM RUſSORUM... DEDICATA AB HEſſELO GERARDO M.DC.XIIII
Карта Росії, званої по-іншому Московією, виготовлена нами з рукопису, накресленого стараннями і коштом Федора, сина царя Бориса, і від річок Двіни, Зухани до інших місць, які відомі як з карт, так і нами додані, присвячена Гесселем Герардом великому панові, цареві й великому князеві всієї Русі Михайлові Федоровичу... 1614
1641 р., Амстердам

Автор: Гессель Ґеррітц (Hessel Gerritz)
Видавець: Віллем Блау, Йоанн Блау (Joan Blaeu)
Гравер: Віллем Блау (Willem Blaeu)
В атласі: примірник без титульного аркуша. – S. 50–51
Шкала лінійного масштабу: *Milliaria Russica quorum 87 uni gradui reſpondent. Milliaria Germanica quorum 15 uni gradui reſpondent*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
59,5 × 51,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в декорованому картуші, в лівому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси. На полі карти нанесено картографічну сітку. Картуш декорований малюнками зброї, увінчаний гербом Росії. Над заголовком – текст: *Thomas Makovius Tabula...* У верхньому лівому куті подано карту-врізку з планом Москви, з підписом: *Moscva ad Archetypum Feodori Boriſsovitsi*. З правого боку, посередині, – вид міста Архангельськ і дві шкали лінійного масштабу.

Над видом Архангельська – зображення трьох постатей російських вельмож: дві чоловічі і одна жіноча. Над нижньою рамкою – видавнича примітка: *Amstelodami. Excuſum Apud Guiljelmum Blaeu.*

Карта охоплює територію од Вісли на заході до басейну Обі і Каспійського моря на сході. Кольоровими кантами позначено кордони держав та межі історико-географічних областей.

Землі України представлені Поліссям *(Polesia)*, Волинню *(Wolynia)* – від Західного Бугу до Чорного моря; Поділлям *(Podolia)* – між Дністром і Південним Бугом; Сіверщиною *(Severa)* – у верхів'ї Десни. В Приазов'ї і Криму позначено територію кримських або перекопських татар *(Crimea, sev Tartaria Perecopensis)*.

Від впадіння Орілі *(Orel fl)* у Дніпро до Волги позначена оборонна лінія у вигляді дуги, яка повторює конфігурацію верхньої течії Дону з підписом: *Saisec constans nemoribus desectis et vallis, a Tzar Foedor Iwanowitz aggestum contra irruptiones Tartarorum Crimenſium.*

На Кримському півострові позначено міста: Перекоп *(Perecop)*, Козлів *(Coſlovia)*, Бахчисарай *(Bacasſarajum)*, Кафа *(Caffa)*, Судак *(Suda)*, Інкерман *(Ingermenum)*, Старий Крим *(Crim)*, Мангуп *(Mancopia)*, Балаклава *(Balachejum)*.

Уздовж Десни і на лівому березі Дніпра нанесено міста: Навоз *(Nawos)*, Остер *(Ostrz)*, Муравське *(Morawiesk)*, Переяслав *(Przejaslaw)*, Кременчук *(Krzemienczyk)*, Аслан-Кермен *(Oſlamkiermen)*. На правому березі Дніпра позначені міста: Черкаси *(Czyrkaſsi)*, Київ *(Kiow)*, Чорнобиль *(Czernobel)*, Біла Церква *(Bialazerkiew)*, Острог *(Ostrog)*, Олика *(Olyka)*, Ізяслав *(Saſlaw)*, Луцьк *(Lucuc)*, Володимир *(Wlodzimirz)*, Кременець *(Krzemieniec)*; на Поділлі – Тернопіль *(Tarnopol)*, Бучач *(Buczacz)*, Кам'янець *(Kamieniec)*, Брацлав *(Braſlaw)*, Березань *(Berezan)*, Очаків *(Oczakow)*, Білгород *(Bialogrod)*. У межах Польщі подані міста: Галич *(Halicz)*, Львів *(Leopolis)*, Снятин *(Sniatyn)*. На карті зображена доволі густа гідрографічна мережа, однак підписано лише Дніпро *(Dnieper ol. Boryſtenes)* та його ліві притоки: Оріль *(Orel fl)*, Самара *(Samar fl)*, Кінська *(Konſkawoda fl)*, а також Дністер *(Nieſter ol. Tyras fl.)*, Бог (Південний Буг) *(Bog fl)*, Савранка *(Sauran fl)*, Прип'ять *(Przipiec fl)*. На карті підписані пороги Дніпра: *Porohas Cataractis*, на лівому березі гирла Дніпра – солоні озера *(Lacus Salſz)*.

Основою для створення карти Росії Г. Ґеррітца стали рукописна карта Росії царевича Федора Борисовича Годунова, карта Великого Литовського князівства Т. Маковського, яку він видав у 1613 р., а також карта Росії Ісаака Масси. За картою Т. Маковського Г. Ґеррітц показав територію Литви, Дніпро і його басейн, зберігши польський правопис географічних назв. На карті виправлено нижню течію Дніпра, Південного Бугу і Дністра. Над картою Росії автор працював у 1610–1614 рр. Вперше вона була видана в 1614 р. з присвятою царю Федору Михайловичу в майстерні Блау в Амстердамі.

Копія карти надрукована у першому томі атласу В. Блау і його сина Й. Блау *Theatrum Orbis Terrarum, sive Atlas novus* 1635 р., пізніше входила до всіх перевидань цього атласу, останнє з яких побачило світ у 1665 р. В 1651 р. карта без імені Г. Ґеррітца і зі зміненим оформленням була видана М. Фішером (Піскатором). Описана карта міститься у німецькомовному виданні атласу 1641 р.

TABVLA RUSSIÆ EX AUTOGRAPHO, QUOD DELINEATUM CURAVIT. FOEDOR FILIUS TZARIS BORIS DESUMTA; ET AD FLUVIUS DWINAM, ZUCHANAM ALIAQUE LOCA, QUANTUM EX TABULIS NOTITIIS AD NOS DELATIS FIERI POTUIT AMPLIFICATA: AC MAGNO DOMINO, TZARI ET MAGNO DUCI MICHÄELI FOEDROWITS OMNIUM RUſSORUM... DEDICATA AB HEſſELO GERARDO M.DC.XIIII
The map of Rus, called Muscovy, made by us mainly on the basis of manuscript, drawn due to the efforts and sponsorship of Fiodor, son of Tsar Boris, and from the Rivers Dvina, Zukhana to other places, which we had known from maps or added anew, dedicated by Gerard Hessel to grand master, tsar and Grand Prince of the whole Rus Mikhail Fiodorovich... 1614
1641, Amsterdam

Author: Hessel Gerritz
Publisher: Willem Blaeu, Joan Blaeu
Engraver: Willem Blaeu
In the atlas: the copy w/o title page. - S. 50–51
Line scale: *Milliaria Russica quorum 87 uni gradui reſpondent. Milliaria Germanica quorum 15 uni gradui reſpondent*
Copperplate engraving
Full color
Paper
59.5 × 51.5 cm
Language: Latin

The map title is in the lower left decorated cartouche. The map has two-line borders with degrees marked. There is a map grid. The cartouche is decorated with the pictures of armament and crowned with the National Emblem of Russia. The text is over the title: *Thomas Makovius Tabula...* In the upper left corner the inset map shows the plan of Moscow with an inscription: *Moscva ad Archetypum Feodori Boriſsovitsi*. In the middle on the right there is a cityscape of Arkhangelsk and two line scales.

Over Arkhangelsk the picture shows three drawings of Russian nobles: two men and one woman. The publisher's note is over the bottom border: *Amstelodami. Excuſum Apud Guiljelmum Blaeu.*

The map shows the territory from the Vistula on the west to the Ob Basin and Caspian Sea in the east. Colored edges show the borders of states and historical geographical areas.

The Ukrainian lands are shown to include Polissia *(Polesia)*, Volyn *(Wolynia)* from the Zakhidny Buh to the Black Sea; Podillia *(Podolia)* between Dnister and Pivdenny Buh, Sivershchyna *(Severa)* in the upper reaches of Desna. In Pryazovya and Crimea the territory of Crimean or Perekop Tatars is shown *(Crimea, sev Tartaria Perecopensis)*.

From the inflow of Oril *(Orel fl)* into Dnipro to the Volga the defense line is marked as an arc following the configuration of the upper reaches of Don with inscription: *Saisec constans nemoribus desectis et vallis, a Tzar Foedor Iwanowitz aggestum contra irruptiones Tartarorum Crimenſium.*

The following cities are shown on the Crimean Peninsula: Perekop *(Perecop)*, Kozliv *(Coſlovia)*, Bakhchisarai *(Bacasſarajum)*, Kafa *(Caffa)*, Sudak *(Suda)*, Inkerman *(Ingermenum)*, Stary Krym *(Crim)*, Manhup *(Mancopia)*, Balaklava *(Balachejum)*.

The following cities are shown along Desna and the left bank of Dnipro: Navoz (Nawos), Oster *(Ostrz)*, Muravske *(Morawiesk)*, Pereyaslav *(Przejaslaw)*, Kremenchuk *(Krzemienczyk)*, Aslan-Kermen *(Oſlamkiermen)*; on the right bank of Dnipro: Cherkasy *(Czyrkasi)*, Kyiv *(Kiow)*, Chornobyl *(Czernobel)*, Bila Tserkva *(Bialazerkiew)*, Ostroh *(Ostrog)*, Olyka *(Olyka)*, Iziaslav *(Saſlaw)*, Lutsk *(Lucuc)*, Volodymyr *(Wlodzimirz)*, Kremenets *(Krzemieniec)*; in Podillia–Ternopil *(Tarnopol)*, Buchach *(Buczacz)*, Kamyanets *(Kamieniec)*, Braclaw *(Braſlaw)*, *Berezan*, Ochakiv *(Oczakow)*, Bilhorod *(Bialogrod)*. The following cities are marked in Poland: Halych *(Halicz)*, Lviv *(Leopolis)*, Sniatyn *(Sniatyn)*. The map shows the dence network of surface water with only Dnipro *(Dnieper ol. Boryſtenes)* and its left tributaries Oril *(Orel fl)*, Samara *(Samar fl)*, Kinska *(Konſkawoda fl)*, as well as Dnister *(Nieſter ol. Tyras fl.)*, Boh (Pivdenny Buh) *(Bog fl)*, Savranka *(Sauran fl)*, and Prypyat *(Przipiec fl)* inscribed. The Dnipro cataracts are inscribed: *Porohas Cataractis*; on the left bank of Dnipro Estuary there are salt lakes *(Lacus Salſz)*.

H. Gerritz based his work on the manuscript map of Russia of tsarevitch Fiodor Borisovich Godunov, map of the Grand Duchy of Lithuania by T. Makowski published by him in 1613, and the map of Russia of Isaac Massa. According to the T. Makowski's map H. Gerritz showed the territory of Lithuania, Dnipro with its basin, preserving Polish spelling of geographical names. The mapmaker revised the lower reaches of Dnipro, Pivdenny Buh and Dnister. The author kept working on the map of Russia in 1610–1614. It was published in 1614 with dedication to the tsar Fiodor Mikhailovich in Blaeu's Amsterdam shop.

The copy of the map appeared in the first volume of the atlas of W. Blaeu and his son J. Blaeu *Theatrum Orbis Terrarum, sive Atlas novus* in 1635; later it was included into all reprints of this atlas with the last one brought out in 1665. In 1651 the map w/o the name of H. Gerritu and with another design was published by M. Fischer (Piscator). This map is in the German edition of the atlas from 1641.

Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 2–3;
Кордт В. Материалы по истории... 1906. – С. 20–21;
Чечулин Н. О так называемой карте... – С. 335–344;
Рыбаков Б. А. Русские карты... – С. 57–68;
Alexandrowicz S. Ziemie ruskie... – S. 107–116;
Bagrow L. A the sources... – P. 33–48;
Katalog dawnych map...– T. II. – S. 71–72, 164–166;
Keuning J. Blaeu's Atlas. –P. 74–89;
Keuning J. Hessel Gerritsz. – P. 49–66;
Sirko S. Zarys Historii Kartografii. – S. 126–128.

LITTAW.
SEVERA
MOSCOVIA
WOLLYNIA.
PODOLIA.
MOLDAVIA.
CRIMEA, SEV TA
PALVS MEOTIS
Cumuhia regio.
Sinus Carcinitis
PONTVS EVXINVS qua ZORNO MORE Rhuteni vocant
Kiow
Czernihow
Smolensko
Moscua
Oczakow
Bialogrod
Perecop
Caffa
Bog flu.
Samar fl.
Bogdan flu.
Denowe flu

RVSSIÆ, VULGO MOSCOVIA, PARS AUſTRALIS. AUCTORE IſAACO MASSA
Південна частина Росії, в простріччі Московщини, Ісаака Масси
1641 р., Амстердам

Автор: Ісаак Масса (Isaac Massa)
Видавець: Віллем Блау (Willem Blaeu), Йоан Блау (Joan Blaeu)
Гравер: Йоан Блау, Корнеліс Блау (Cornelis Blaeu)
В атласі: примірник без титульного аркуша. – P. 62–63
Шкала лінійного масштабу: *Wirſt, seu Milliaria Ruſsica; Milliaria Germanica communia*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
53 × 39 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в овальному картуші, у правому верхньому куті. Картуш прикрашений зображеннями бунчуків та чотирьох левів. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси та підписано сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* У правому нижньому куті, у картуші з оздобленням в стилі бароко, який підтримують зображення п'яти постатей купців, міститься шкала лінійного масштабу. У лівому верхньому куті – щит з гербом Московії, увінчаний імператорською короною, який підтримують зображення постатей чотирьох московських стрільців. Над нижньою рамкою, посередині, – підпис: *Apud Johan et Cornelium Blaeu.*

Карта охоплює територію від Вологди *(Wologda)* на півночі до північної частини Кримського півострова *(Taurica Cherſoneſus)* на півдні, від течії Дніпра (без назви) на заході до течії Волги *(Wolga olim Rha fl.)* на сході.

В тій частині карти, що охоплює територію України, позначено частково Лівобережжя, Приазов'я. На цій території показані Азовське море *(Mare delle Zabache olim Mæotis Palvs)* та Сиваш *(Golfo de Nigropoli)* з кількома островами, один з яких названий *Zagori*, північ Кримського півострова; Сіверщина *(Ducatus Severiensis)* – в басейні річки Сейм, Кримська або Перекопська Татарія *(Crimea sev Tartaria Przecopensis)* – в Приазов'ї, між течіями Дону *(Tanais flu.)* та Сіверського Дінця *(Donetz Reca, Sevensci Donetz fl.)*. На північний схід від Приазов'я розміщено підпис: *Ocraina. Dikoia Pole*; між течіями річок Сосна *(Sosna fl)* і Донець *(Donetz Reca)* – підписи *Resania* і *Mordva.* Із заходу Дике Поле обмежене Окою *(Occa reca).* Вся площина карти вкрита лісами, зображеними у вигляді окремих листяних дерев.

Гідрографічна мережа представлена течією Дніпра, помилково зображеною прямою лінією, що тягнеться з півночі на південь, з лівими притоками, з яких названі тільки Кінська *(Konsba Wolda flu)* та Оріль *(Orel fl.)*, а також багатьма річками, без назви, які впадають в Азовське море і Сиваш, річкою Сіверський Донець з лівою притокою Оскол *(Oscol reca).*

На лівому березі Дніпра показані міста: Путивль *(Potwo)*, Навоз *(Nawos)*, Муравське *(Moraniska)*, Чернігів *(Czernibow)*, Переяслав *(Prziaslow)*, Русанів *(Russiniw)*, Лубни *(Lubne)*, Налюбів *(Nalubow)*, Рогут-Кермен *(Rohut Kiermen)*, Аслан-Кермен *(Oslam Kiermen)*, на Перекопському перешийку – Перекоп *(Przecop).*

Побережжя Сивашу, Азовського моря, північне узбережжя Криму укладені на основі середньовічних портоланів та карти Сарматії К. Птолемея. Тут зустрічаються такі назви населених пунктів, як *Megaricho, Pidea, Bonus Portus, Tamiracca, Palestra, S. Giordgio, Lena de Gospo, Combra, Portetti, Papacoma, Cibardi, Pisan*, а також позначені соляні копальні – *Salinea,* на Перекопському перешийку – *Sescam, Nouamoenia, Przecop.*

Карта створена голландським купцем і картографом Ісааком Массою, який неодноразово бував у Москві у 1601–1634 рр. Для створення карти Росії він використав власні відомості та карти російського походження. Вперше карта була надрукована в доповненні *Appendix Atlantis* до атласу Ґ. Меркатора *Atlas Novus*, виданому Йодоком Гондієм 1633 р. Пізніше входила до всіх атласів Меркатора, які публікували Йодок Гондій та Ян Янсон, а також до атласів В. Блау.

RVSSIÆ, VULGO MOSCOVIA, PARS AUſTRALIS. AUCTORE IſAACO MASSA
The southern part of Russia, Muscovy colloquially, by Isaac Massa
1641, Amsterdam

Author: Isaac Massa
Publisher: Willem Blaeu, Joan Blaeu
Engraver: Joan Blaeu, Cornelis Blaeu
In the atlas: the copy w/o title page. - P. 62-63
Line scale: *Wirſt, seu Milliaria Ruſsica; Milliaria Germanica communia*
Copperplate engraving
Full color
Paper
53 × 39 cm
Language: Latin

The map title is in the oval cartouche in the upper right corner. The cartouch is decorated with the drawings of horse-tails and four lions. The map has two-line borders with degrees marked and cardinal points signed: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* In the lower right corner Baroque cartouch supported by five figures of traders, there is the line scale. In the upper left corner there is the escutcheon with the National Emblem of Muscovia topped with an imperial crown supported by the figures of four streltsy. There is an inscription over the middle of the bottom border: *Apud Johan et Cornelium Blaeu.*

The map shows the territory from Vologda *(Wologda)* in the north down to the north of Crimean Peninsula *(Taurica Cherſoneſus)*, from Dnipro (unnamed) in the west to the Volga *(Wolga olim Rha fl.)* in the east.

The portion showing Ukraine features on ly a part of Livoberezha and Pryazovya. Here we find the Sea of Azov *(Mare delle Zabache olim Mæotis Palvs)* and Syvash *(Golfo de Nigropoli)* with several islands, one of which is named *Zagori*, north of Crimean Peninsula, Sivershchyna (*Ducatus Severiensis)* in the Seym Basin, Crimean or Perekop Tartary (*Crimea sev Tartaria Przecopensis)* in Pryazovya, between the Don (*Tanais flu.)* and Siversky Donets *(Donetz Reca, Sevensci Donetz fl.)*. NE from Pryazovya there is an inscription: *Ocraina. Dikoia Pole*, between rivers Sosna *(Sosna fl)* and Donets (*Donetz Reca)* inscriptions read *Resania* and *Mordva.* On the north the Dyke Pole is bounded by Oka *(Occa reca).* The whole map is covered withwoods denoted as separate broad-leaved trees.

The surface water system includes Dnipro, erroneously marked with a straight north-south line with the left tributaries, only Kinska (*Konsba Wolda flu)* and Oril *(Orel fl.)* of which are named, as well as numerous unnamed rivers flowing into the Sea of Azov and Syvash, river Siversky Donets with the left tributary Oskol *(Oscol reca).*

The cities shown on the left bank of Dnipro include: Putyvl (*Potwo)*, Navoz (Nawos), Muravske *(Moraniska)*, Chernihiv (*Czernihow)*, Pereyaslav (*Prziaslow)*, Rusaniv (*Russiniw)*, Lubny (*Lubne)*, Naliubiv *(Nalubow)*, Rohut-Kermen *(Rohut Kiermen)*, Aslan-Kermen (*Oslam Kiermen)*, Perekop (*Przecop)* on Perekop Isthmus.

The shores of Syvash, Sea of Azov, and the coast of northern Crimea are shown on the basis of the Middle-Age portolan charts and C. Ptolemy's map of Sarmatia. Here we meet such settlement names as *Megaricho, Pidea, Bonus Portus, Tamiracca, Palestra, S. Giordgio, Lena de Gospo, Combra, Portetti, Papacoma, Cibardi, Pisan,* and salt mines *Salinea,* on the Perekop Isthmus–*Sescam, Nouamoenia, Przecop.*

This map was executed by the Dutch trader and mapmaker Isaac Massa, which frequented Moscow in 1601–1634. For his map of Russia he used his own data and maps of Russian origin. For the first time it appeared in the *Appendix Atlantis* to the *Atlas Novus* of G. Mercator, published by Jodocus Hondius in 1633. Later it was included into all atlases of Mercator published by Jodocus Hondiuŝ and Jan Janszoon, as well as atlases of W. Blaeu.

Александрович С. Русские карты. – С. 116–121;
Кордт В. Материалы по истории... 1906. – С. 20–21;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 13–15;
Рыбаков Б. А. Русские карты... – С. 57–68;
Alexandrowicz S. Ziemie ruskie... – S. 107–117;
Katalog dawnych map...– T. II. – S. 71–72, 164–166.

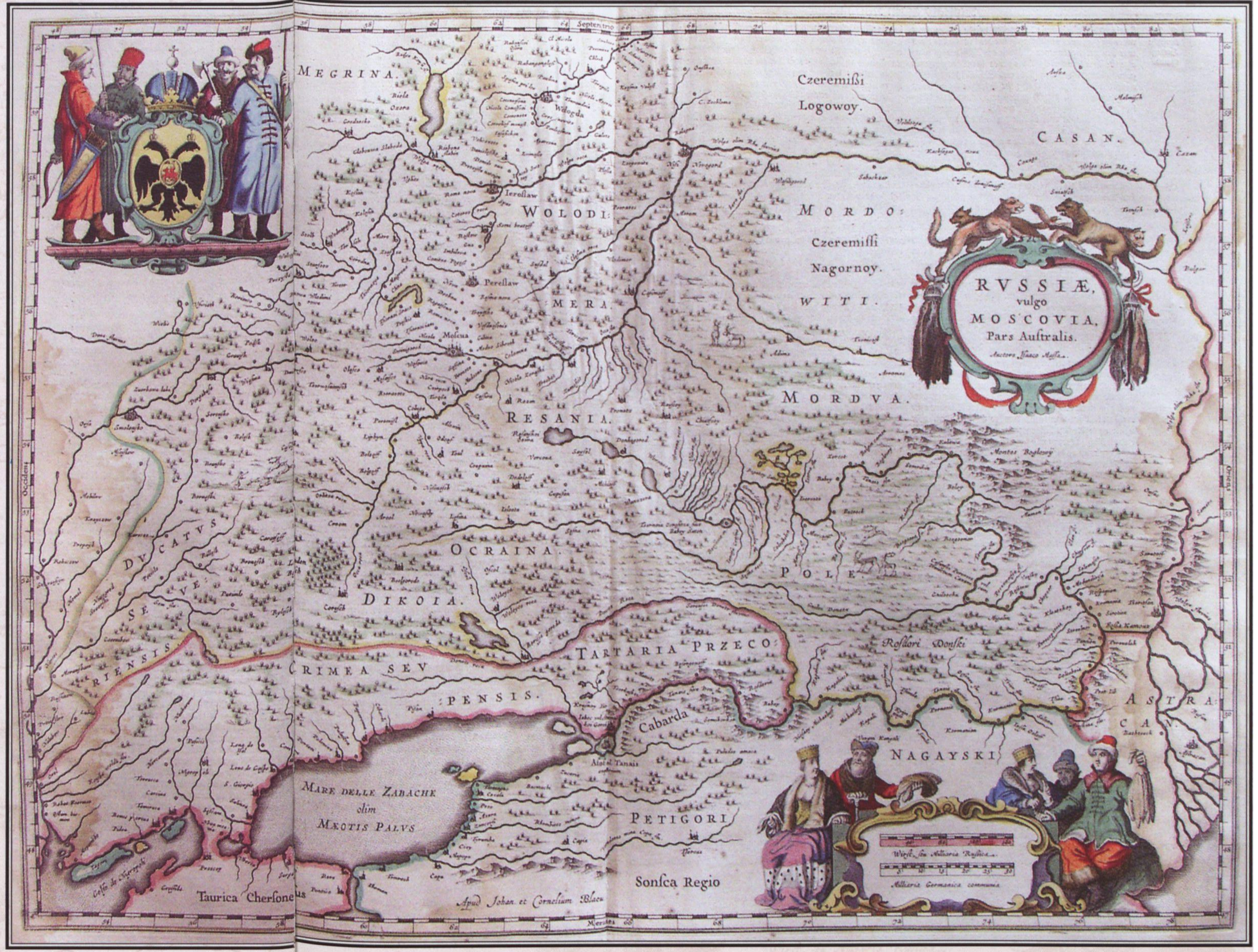

MAGNI DVCATVS LITHVANIAE, CAETERARVMQVE REGIONVM ILLI ADIACENTIVM EXACTA DESCRIPTIO JLL[U]S[TRI]S[I]MI AC EXCELLS[I]S[I]MI PRI[N]CIPIS ET D[OMI]NI. D. NICOLAI CHRISTOPHORI RADZIWIL. D.G. OLYCAE AC IN NIESWIS DUCIS, S. ROM. IMPERII PRINCIPIS IN SZYŁOWIEC AC MIR COMITIS ET S. SEPULCHRI HIEROSOLIMITANI MILITIS ETC. OPERA, CURA ET IMPENSIS FACTA AC IN LUCEM EDITA
Велике Князівство Литовське з багатьма краями, що до нього належать, останньо описане. Найсвітлішому і найвищому володареві і панові п. Миколі-Кшиштофу Радзивіллу, Божою Матір'ю князеві на Олиці й Несвіжі, князеві Священної Римської імперії, графові на Шилівці й Мірі, лицареві Св. Гробу у Єрусалимі та ін., чиїм старанням і коштом ця праця вийшла у світ 1643 р., Амстердам

Автор: Томаш Маковський (Tomasz Makowski), Віллем Янсон Блау (Willem Jansoon Blaeu)
Видавець: Йоан Блау (Joan Blaeu)
Гравер: Ґессель Ґеррітц (Hessel Gerritz)
В атласі: LE THEATRE DV MOND OU NOVVEL ATLAS CONTENANT LES CHARTES ET DESCRIPTIONS DE TOUS LES PAIS DE LA TERRE MIS EN LUMIER PAR GUILLAUM ET IEAN BLAEU. AMSTERODAMI. APUD IOHANNEM GUILJELMI F. BLAEU. ANNO MDCXXXXIII. – T. I. – P. 21–22
Шкала лінійного масштабу: *Milliaria magna, Milliaria mediocria, Milliaria communia sive usitata*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
73 × 75; 69 × 73 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у фігурному картуші, прикрашеному малюнками листя і плодів. Картуш знаходиться посередині, під верхньою рамкою. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів. У лівому нижньому куті, в овальному картуші, прикрашеному гірляндами, путті і спіральним орнаментом, увінчаному гербом Литви – легенда з дев'ятьма умовними позначеннями міст, що поділені на категорії: *Signorvm vel caracterum declaratio*. Під картушем з умовними позначеннями зображено стрічку з видавничою приміткою: *Amsterodami Excudebat Guilhelmus Janſsonius ſub ſigno Solarij deaureati. Anno 1613*. Під стрічкою, біля лівої рамки, – підпис гравера: *Sculptum apud Hesſelum Gerardum*. Під легендою, на зображенні стрічки, що прикрашена циркулем, – три шкали лінійного масштабу. На тлі Балтійського моря *(Balticvm Mare)* – зображення кораблів і рози вітрів. На тлі Дикого Поля – зображення батальних сцен. На карті багато історичних текстів, три з них – у картушах: *Illustratio sinum M Lithuaniæ..., Palvdes Polesiae in provinciæ..., Spectatori humano. Regiones M. Ducati Lithuania...*

Карта охоплює територію від Балтійського моря *(Balticvm Mare)* на півночі до Брацлава *(Braclaw)* на півдні, від витоків Вісли *(Vistula)* на заході до Чернігова *(Czernihow)* на сході. Позначені державні кордони між Річчю Посполитою, Великим Московським князівством, Курляндським князівством, Лівонією, а також межі земель, воєводств, князівств.

В тій частині карти, що охоплює українські землі, позначені: Червона Русь *(Ruſsia rubra)*, Покуття *(Pokutiæ Pars)*, Поділля *(Podolia)*, Полісся *(Polesia)*, Західна Волинь *(Wolynia citerior)*, Східна Волинь, яку звали також Україною та Низом *(Volynia ulteririor, quae tum Vkraina tum Nis ab altis vocitatur)*, Підляшшя *(Podlachia)*, частина Сіверського князівства *(Severiensis Pars)*. На цій території показано багато річок, а саме: Дніпро *(Borustenes fl. nunc Niepr fl.)*, Рось *(Ros fl.)*, Бог (Південний Буг) *(Bog fl.)*, Десна *(Dziesna fl.)*, Прип'ять *(Przipiec fl.)*, Тетерів *(Ciecieref fl.)*, Уж *(Uſza fl.)*, Ірпінь *(Irpien fl.)*, Кам'янка *(Kamionka fl.)*. На Поділлі і Покутті подано річки: Дністер *(Dniestr fl.)*, Серет *(Seret fl.)*, Буг (Західний Буг) *(Bug fl.)* з притоками Ратою *(Rotha fl.)*, Полтвою *(Poltew fl.)*, Стирем *(Ster fl.)*, Лугою *(Lug fl.)*. Обабіч Дніпра, північніше Черкас, зображене Дике Поле *(Campi deserti ultra Boristenem)*.

Карта показує густу мережу населених пунктів, особливо на Поліссі і Волині: Мошни *(Mossnÿ)*, Корсунь, заснований королем Стефаном 1581 р. *(Korſun oppidum a Rege Stephano extructum Anno 1581)*, Канів *(Kaniow)*, Богуслав *(Bohuslaw)*, Біла Церква *(Biallacerkiew)*, Київ *(Kÿouia)*, Трахтимирів *(Terechtymucw)*, Брусилів *(Brusilow)*, Радомишль *(Radomÿsl)*, Житомир *(Zÿtomirz)*, Чорнобиль *(Czernobel)*, Овруч *(Owrucze)*, Звягель *(Zwiachel)*, Ковель *(Kowel)*, Деражне *(Deraznia)*, Клевань *(Klewan)*, Олика *(Olÿka)*, Острог *(Oſtrog)*, Ізяслав *(Zaslaw)*, Бердичів *(Berdiczow)*, Клекотів *(Klekotyn)*, Плоскирів (Хмельницький) *(Ploskirow)*; на лівому березі Дніпра позначені: Переяслав *(Przeiaslow)*, Лубни *(Lubne)*, Пирятин *(Piratÿn)*, Русанів *(Ruscinow)*, Світильня *(Swiecelnow vroczÿsscze)*, фортеця Морівськ, збудована московитами *(Morawieſk arx nuper a Moſchis extructa)*, Чернігів *(Czernihow)*, Навоз *(Nawos)*, Любеч *(Lubiecz)*; в Червоній Русі, на Покутті і Поділлі: Львів *(Leopolis)*, Куликів *(Kulikow)*, Рогатин *(Rohatÿn)*, Бібрка *(Bobrca)*, Перемишль *(Przemÿsl)*, Белз *(Belz)*, Яворів *(Iaworow)*, Буськ *(Busk)*, Золочів *(Zloczow)*, Галич *(Halicz)*, Монастирище *(Manasteryscze)*, Войнилів *(Woynilow)*, Тернопіль *(Tarnopol)*, Броди *(Brodÿ)*, Мартинів *(Martynow)*, Сатанів *(Satanow)*, Летичів *(Latÿczow)*, Хмільник *(Chmielnik)*, Вінниця *(Winnica)*, Шаргород *(Szarhorod)*, Кам'янець *(Kamieniec)*, Гусятин *(Huſiatÿn)*, Сухостав *(Suchoſtaw)*, Теребовля *(Trebowla)*, Бучач *(Buczacz)*, Устя *(Vscie)*, Підгайці *(Podhayce)*.

На карті частково деформовано територію Полісся, Волині, північної частини Правобережної України, Червоної Русі і Малопольщі, помилково показані напрямки течій деяких річок. Незважаючи на ряд помилок, карта до кінця XVII ст. була важливим джерелом вивчення цієї частини Європи.

Карта Великого Литовського князівства, в роботі над якою брали участь картографи Т. Маковський і М. Струбич, правдоподібно, створена у 1603 р. Од 1631 р. голландський видавець Віллем Блау друкував у своїх атласах копію цієї карти, виконану амстердамським гравером Гесселем Геррітцом у 1613 р. Меценатом підготовки і створення карти 1613 р. був князь Микола-Кшиштоф Радзивілл, званий Сиріткою. Початково на карті Литовського князівства справа була розміщена карта-врізка нижньої течії Дніпра, але вже в другому виданні *Apendix Theatri* (1631 р.) В. Блау помістив ці дві карти, видрукувані на окремих аркушах. В такому вигляді карти входили до атласів *Theatrum Orbis Terrarum* і *Novus Atlas* фірми Блау до 1647 р.

MAGNI DVCATVS LITHVANIAE, CAETERARVMQVE REGIONVM ILLI ADIACENTIVM EXACTA DESCRIPTIO JLL[U]S[TRI]S[I]MI AC EXCELLS[I]S[I]MI PRI[N]CIPIS ET D[OMI]NI. D. NICOLAI CHRISTOPHORI RADZIWIL. D.G. OLYCAE AC IN NIESWIS DUCIS, S. ROM. IMPERII PRINCIPIS IN SZYŁOWIEC AC MIR COMITIS ET S. SEPULCHRI HIEROSOLIMITANI MILITIS ETC. OPERA, CURA ET IMPENSIS FACTA AC IN LUCEM EDITA
The latest description of the Grand Duchy of Lithuania with many lands belonging to it. To His Worship Noble Lord Mikolaj Krzysztof Radziwill, God Blessed Duke of Olycia and Nesvizh, Prince of the Holy Roman Empire, Count of Shylivka and Mira, Knight of the Holy Sepulchre in Jerusalem etc., due to whose efforts and sponsorship this book has been brought out 1643, Amsterdam

Author: Tomasz Makowski, Willem Jansoon Blaeu
Publisher: Joan Blaeu
Engraver: Hessel Gerritz
In the atlas: LE THEATRE DV MOND OU NOVVEL ATLAS CONTENANT LES CHARTES ET DESCRIPTIONS DE TOUS LES PAIS DE LA TERRE MIS EN LUMIER PAR GUILLAUM ET IEAN BLAEU. AMSTERODAMI. APUD IOHANNEM GUILJELMI F. BLAEU. ANNO MDCXXXXIII. – T. I. – P. 21–22
Line scale: *Milliaria magna, Milliaria mediocria, Milliaria communia sive uſitata*
Copperplate engraving
Full color
73 × 75 cm; 69 × 73 cm
Paper
Language: Latin

The map title is in the figured cartouche decorated with pictures of leaves and fruits below the upper border, in the middle. The map has two-line borders with degrees marked. In the lower left corner, in the oval cartouche decorated with garlands, putti and spiral ornament topped with the National Emblem of Lithuania, there is the legend explaining denotations of categorized cities: *Signorvm vel caractervm declaratio*. Under the cartouche with the legend there is the band with the publisher's note: *Amsterodami Excudebat Guilhelmus Janſsonius ſub ſigno Solarij deaureati. Anno 1613*. The engraver's signature is below the band, near the left border: *Sculptum apud Hesſelum Gerardum*. Under the legend, on the band decorated with a compasses, there are three line scales. The sailers and the wind rose are shown on the Baltic Sea *(Balticvm Mare)*. Battlepieces are drawn against the background of Dzke Pole. There are manz historical texts on the mp three of them are in cartouches: *Illustratio sinum M Lithuaniæ..., Palvdes Polesiae in provinciæ..., Spectatori humano. Regiones M. Ducati Lithuania...*

The map shows the territory from the Baltic Sea *(Balticvm Mare)* in the north down to *Braclaw*, from the river head of Vistula *(Vistula)* in the west to Chernihiv *(Czernihow)* in the east. The borders are shown for states–Rzeczpospolita, Moscow Principality, Kurland Duchy, Livonia,–lands, and provinces.

The Ukrainian lands are representen by Chervona Rus *(Ruſsia rubra)*, Pokuttia *(Pokutiæ Pars)*, Podillia *(Podolia)*, Polissia *(Polesia)*, Western Volyn *(Wolynia citerior)*, Eastern Volyn, also called Ukraine and Nyz *(Volynia ulterrior, quae tum Vkraina tum Nis ab altis vocitatur)*, Pidliashia *(Podlachia)*, and part of Siversk Principality *(Severiensis Pars)*. On Ukrainian territories many rivers are mapped, namely: Dnipro *(Borustenes fl. nunc Niepr fl.)*, Ros *(Ros fl.)*, Boh (Pivdenny Buh) *(Bog fl.)*, Desna *(Dziesna fl.)*, Prypyat *(Przipiec fl.)*, Teteriv *(Ciecieref fl.)*, Uzh *(Uſza fl.)*, Irpin *(Irpien fl.)*, Kamyanka *(Kamionka fl.)*; in Podillia and Pokuttia: Dnister *(Dniestr fl.)*, Seret *(Seret fl.)*, Buh (Zakhidny Buh) *(Bug fl.)* with tributaries Rata *(Rotha fl.)*, Poltva *(Poltew fl.)*, Styr *(Ster fl.)*, Luha *(Lug fl.)*. The Dyke Pole *(Campi deserti ultra Boristenem)* is shown on both banks of Dnipro, to the north of Cherkasy.

The map shows the dense network of settlements, especially in Polissia and Volyn: Moshny *(Mossnÿ)*, Korsun founded by the King Stefan in 1581 *(Korſun oppidum a Rege Stephano extructum Anno 1581)*, Kaniv *(Kaniow)*, Bohuslav *(Bohuslaw)*, Bila Tserkva *(Biallacerkiew)*, Kyiv *(Kÿouia)*, Trakhtemyriv *(Terechtymucw)*, Brusyliv *(Brusilow)*, Radomyshl *(Radomÿsl)*, Zhytomyr *(Zÿtomirz)*, Chornobyl *(Czernobel)*, Ovruch *(Owrucze)*, Zviahel *(Zwiachel)*, Kovel *(Kowel)*, Derazhne *(Deraznia)*, Klevan *(Klewan)*, Olyka *(Olÿka)*, Ostroh *(Oſtrog)*, Iziaslav *(Zaslaw)*, Berdychiv *(Berdiczow)*, Klekotiv *(Klekotyn)*, Ploskyriv (Khmelnytsky) *(Ploskirow)*; on the left bank of Dnipro: Pereyaslav *(Przeiaslow)*, Lubny *(Lubne)*, Pyriatyn *(Piratÿn)*, Rusaniv *(Ruscinow)*, Svitylnia *(Swiecelnow vroczÿsscze)*, Morivsk fortress built by Muscovites *(Morawieſk arx nuper a Moſchis extructa)*, Chernihiv *(Czernihow)*, Navoz (Nawos), Liubech *(Lubiecz)*; in Chervona Rus, in Pokuttia and Podillia: Lviv *(Leopolis)*, Kulykiv *(Kuli-*

kow), Rohatyn (*Rohatўn),* Bibrka (*Bobrca),* Peremyshl (*Przemўsl),* Belz (*Belz),* Yavoriv (*Iaworow),* *Busk,* Zolochiv (*Zloczow),* Halych (*Halicz),* Monastyryshche (*Manasteryscze),* Voinyliv (*Woynilow),* Ternopil (*Tarnopol),* Brody (*Brodў),* Martyniv (*Martynow),* Sataniv (*Satanow),* Letychiv (*Latўczow),* Khmilnyk (*Chmielnik),* Vinnytsia (*Winnica),* Sharhorod (*Szarhorod),* Kamyanets (*Kamieniec),* Husiatyn (*Huſtatўn),* Sukhostav (*Suchuſtaw),* Terebovla (*Trebowla),* Buchach (*Buczacz),* Ustia (*Vscie),* Pidhaitsi (*Podhaўce).*

The territory of Polissia, Volyn, north of Pravoberezha, Chervona Rus and Malopolska are partially deformed; thereare many mistakes in mapping river channels. Nevertheless, the map was important source of data on this part of Europe up to the end of the 17th c.

The map of the Great Duchy of Lithuania, in which creation cartographers T. Makowski and M. Strubych participated, was most likely made in 1603. From 1631 on the Dutch publisher Willem Blaeu included into his atlases its copy made by the Amsterdam engraver Hessel Goerritz in 1613. The Duke Mikolaj-Kszysztof Radziwill called Orphan sponsored the map in 1613. Initially the map of the Duchy of Lithuania featured on the right the inset map of the lower reaches of Dnipro; however, in the second edition of *Apendix Theatri* (1631) W. Blaeu placed these maps on separate sheets. In such a form they entered the atlases *Theatrum Orbis Terrarum* and *Novus Atlas* of the Blaeu Co. up to 1647.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 101–109;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 94–100;
Демченко Г. Атласи... – С. 40–45;
Ляскоронский В. Г. Блавианов атлас... – С. 116–121;
Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 75–136;
Alexandrowicz S. Mapa... – S. 33–67;
Buczek K. Dzieje... – S. 47–51;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 190–191;
Keuning J. Hessel Gerritsz. – P. 49–66;
Lithuania... – P. – S. 210–215;
Merczyng H. Mapa Litwy... – 416–440;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 362–364;
Ugryn K. La nation de «Russie»... – P. 114–117.

PALVDES POLESIAE.
in provincie hoc tractu plurima reperiun:
tur loca adeo cœnosa et plerumq ita magna
ut aliquibus in locis maximi laci formam
prœ se ferre videantur, quæ causæ sunt ut
horum locorum distantiam veram non
anotaverimus, tamen ne te eorum cogni:
tio lateat et quantum distat alterum ab
altero animadvertas numeros posuimus
punctosq anfractus in ijs traximus.
Nam si voluisses hæc loca ut circulus
denotat cognoscere efficiet ut Pripetius
fluvius qui non amplius 60 millaribus
Grodeka Kioviam suo tractu distendat
PODLESIA
PO LE SIA.
WOLYNIA
CITERIOR.
VOLYNIA
VLTERIOR, quæ tum VKRAINA tum NIS ab aliis vocitatur
PODOLIA.
Pokutie pars
Campi deserti citra Boristenem
Campi deserti ultra Boristenem
Rzeczycensis terra
SEVERIENSIS.
DVCATVS
Korsun oppidum a Rege Stephano extructum Anno 1581
Morawiesk arx nuper a Moschis extructa
Kijowa
Czernihow
Braclaw
Kamieniec
Luck vel Luceoria
Ostrog
Zytomirz
Biala cerkiew
Czyrkassy
Mozyr
Pinsk
42
43
44
45
46
47
48
49

SIGNORVM vel CARACTERVM DECLARATIO
Vrbs
Civitas
Civitas cum Palatinatu
Civitas judicialis vel districtualis vbi causæ Nobilium disceptantur
Domicilium Ducum
Sedes Episcopi Romani
Sedes Episcopi Græcorum quas vulgo Wladicas appellant
Oppidum
Pagus cum domo Nobilis
Amsterodami Excudebat Guilhelmus Janssonius sub signo Solarij deaurati. Anno 1613.
Sculptum apud Hesselum Gerardum.
Spectatori humao.
Regiones M. Ducati Lithuanie adiacentes, non tamen adeo quam res ipsa postulabat (aliorum Geographorum morem secuti) in hanc tabulam inserimus: hic enim M. D. Lithuanie vt antiquis terminis continebatur accurate ac diligenter describitur, Quare non mireresi quantitati circino, secundum miliarium longitudinem hic expressa, quivis locus exacte non respondebit: iter enim obliquum, ac inæqualitas miliarium cum Lithuanica Polonicis, Russica item ac Polotica Lithuanicis ampliora simul efficiunt
Milliaria magna
Milliaria mediocria
Milliaria communia sive usitata
CVIAVIÆ PROVINCIÆ MAIORIS POLONIÆ PARS
MAZOVIÆ PARS
Podlachia
Russia
MINORIS POLONIÆ PARS
Sbra
CWARSZAVIA
CRACOVIA
Lublin
Leopolis
Pokutie
Vistula vel Weisel flu.
Niemen fl.
Bug fl.
Pod

LECTORI S. HUNC BORYſTHENIS TRACTUM UT AD NOſTRAM GEOGRAPHIÆ TABULAM ADJICIANIUS DUO NOS PRÆCIPUE IMPULERUNT...
Читачеві цього ми додаємо Борисфенський шлях з двох [частин], який належить до нашої географічної карти ... 1643 р., Амстердам

Автор: Томаш Маковський (Tomasz Makowski), Віллем Янсон Блау (Willem Jansoon Blaeu)
Видавець: Йоан Блау (Joan Blaeu)
Гравер: Гессель Ґеррітц (Hessel Gerritz)
В атласі: LE THEATRE DV MOND OU NOVVEL ATLAS CONTENANT LES CHARTES ET DESCRIPTIONS DE TOUS LES PAIS DE LA TERRE MIS EN LUMIER PAR GUILLAUM ET IEAN BLAEU. AMSTERODAMI. APUD IOHANNEM GUILJELMI F. BLAEU. ANNO MDCXXXXIII. – T. I. – P. 21–22
Шкала лінійного масштабу: *Scala milliarium ad hunc tractum Boristenis pertinens*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
32 × 72 см
Мова: латинська

Заголовок розташовано внизу, під картою, у фігурному картуші, який підтримують два ангели. Карта складається з двох склеєних між собою вертикальних смуг. Кожна частина має рамку. Між заголовком і картою – шкала лінійного масштабу. На лівій частині карти, посередині, – роза вітрів.

На карті є чотири фігурні картуші, які містять історичну, політичну і топографічну інформацію: лівий нижній кут лівої карти – *Progi vel Porohi* (текст має 21 рядок з описом порогів на Дніпрі); посередині лівої карти – *De kozacys* (текст має 25 рядків про козаків); правий нижній кут лівої карти і правий верхній кут правої карти – *Nomina Limitum vel Progo* (містить назви дев'яти найбільших порогів); посередині правої карти – умовні позначення міст (чотири категорії). На карті також багато написів, які подають інформацію про історичні традиції козаків, їхні садиби на Хортиці і Томаківці, про розміщення і стратегічне значення фортець Очаків і Перекоп, про добування солі та ін.

На карті зображена нижня течія Дніпра *(Dniepr Flvvivs a Ptolomeo Borystenes vocatvs)* від Черкас *(Czyrkasy)* до Дніпровського лиману *(Il Mien lacvs)* з узбережжям Чорного моря *(Pontvs evxinii Pars)* аж до Очакова *(Oczakow)*. Позначені річки Оріль *(Orel fl.)*, Ворскла *(Worskla fl.)*, Псел *(Psol fl.)*, Сула *(Svla fl.)*, Інгул *(Inskvl flu ab aliis Ingvla vocatvr)*, Інгулець *(ab aliis Inskvlec flu)*, Бог (Південний Буг) *(Boh fl.)*; міста: Очаків, Чигирин *(Czyhyryn)*, Перекоп *(Perekop)*, Аслан-Кермен *(Oslam kirmen)*, Рогат-Кермен *(Rohat kirmen)*, острови Хортиця *(Chortica)* і Томаківка *(Nomakowka)*; поля між Богом (Південним Бугом) і Дніпром *(Campus inter Bohum et Borysfenem)*; Чорний ліс *(Nigra Sylva)* нижче Черкас. На лівому березі Дніпра, нижче порогів, показані володіння Кримського ханства *(Imperii Chami Perekopensis pars)*.

Карта нижньої течії Дніпра, як частина Радзивіллової карти Великого Литовського князівства Т. Маковського 1613 р., з'явилася окремим відбитком у другому виданні атласу Віллема Блау *Appendix Theatri A. Ortelii et Atlantis G. Mercatoris* 1631 р.[1] Цей варіант карти є точним відтворенням доданої до карти Т. Маковського карти-врізки Дніпра. Як окрема карта вона друкувалася в атласах фірми Блау *Theatrum Orbis Terrarum* і в перших виданнях *Novus Atlas* до 1647 р.

Питання походження і авторства цієї карти донині залишається не до кінця дослідженим. Правдоподібно, вона була створена під час подорожі австрійського дипломата й військового Еріха Лясоти із Стеблева, який, виконуючи дипломатичне доручення германського імператора Рудольфа II, у 1594 р. здійснив подорож на Запорозьку Січ і прожив там понад місяць. Відповідність текстів на карті Дніпра і записів у щоденнику Лясоти[2] в тій частині, де йдеться про подорож від Черкас по Дніпру через Дике Поле й пороги, дозволяє припустити, що, коли не сам Лясота, то супроводжуючі його військові інженери брали участь у створенні ескізів карти. Проте Лясота і його люди могли користуватися і картами, створеними раніше, і наносити на них свої зауваження і виправлення. Не виключена також участь київського воєводи Костянтина Василя Острозького, який за дорученням Радзивілла збирав матеріал на Волині, Київщині та сусідніх землях для створення карти Литовського князівства. З листування М.-К. Радзивілла Сирітки відомо, що готові ескізи карти нижньої течії Дніпра він отримав у кінці 1596 р., відразу після подорожі Лясоти, отже, правдоподібно, вже з урахуванням його відомостей.

Карта русла Дніпра, як додаток до карти Великого Литовського князівства, так і окремий відбиток, є найкращим відомим прикладом давньої карти річки і важливим картографічним матеріалом, який об'єднує в собі епістолярне і графічне історичні джерела XVI ст. Незначні помилки стосуються позначення відстаней між населеними пунктами. Напрям течії Дніпра показано помилково: річка на карті тече з півночі на південь.

[1] Перше видання цього атласу 1631 р. містило Радзивіллову карту Т. Маковського, відбиту з плит голландського гравера Гесселя Ґерріца з картою-врізкою Дніпра з правого боку.

[2] Щоденник Лясоти містить багато топографічної інформації, історичну інформацію, відомості про фортифікації міст і замків, архітектуру й побут, написаний німецькою мовою, багато разів публікувався, перекладений російською і польською мовами. Українською мовою див: Сварник І. Лясота Еріх зі Стеблева. Щоденник. – Жовтень. – 1984. – № 10. – С. 94–110.

LECTORI S. HUNC BORYſTHENIS TRACTUM UT AD NOſTRAM GEOGRAPHIÆ TABULAM ADJICIANIUS DUO NOS PRÆCIPUE IMPULERUNT...
For the reader of this we append the Borysthenis Road of two [parts] belonging to our geographic map ... 1643, Amsterdam

Author: Tomasz Makowski, Willem Jansoon Blaeu
Publisher: Joan Blaeu
Engraver: Hessel Gerritz
In the atlas: LE THEATRE DV MOND OU NOVVEL ATLAS CONTENANT LES CHARTES ET DESCRIPTIONS DE TOUS LES PAIS DE LA TERRE MIS EN LUMIER PAR GUILLAUM ET IEAN BLAEU. AMSTERODAMI. APUD IOHANNEM GUILJELMI F. BLAEU. ANNO MDCXXXXIII. – T. I. – P. 21–22
Line scale: *Scala milliarium ad hunc tractum Boristenis pertinens*
Copperplate engraving
Full color
Paper
32 × 72 cm
Language: Latin

The title is under the map in the figured cartouche supported by two angels. The map consists of two vertical sheets stuck together. Every part has its margins. The line scale is between the title and the map. In the middle on the left there is the wind rose.

The map features four figured cartouches with historical, political and topographical information: the lower left corner of the left map – *Progi vel Porohi* (twenty-one-line text with the description of the Dnipro cataracts); in the middle of the left map – *De kozacys* (twenty-five-line text about Kozaks); the lower right corner of the left map and upper right corner of the right map – *Nomina Limitum vel Progo* (names of 9 major cataracts); in the middle of the right map – notations of cities (4 categories). Besides there are many inscriptions on the map about hystorical traditions of Kozaks and their settlements on Khortytsia and Tomakivka, strategic place of Ochakiv and Perekop fortresses, salt-mining etc.

The map shows the lower reach of Dnipro *(Dniepr Flvvivs a Ptolomeo Borystenes vocatvs)* from Cherkasy *(Czyrkasy)* down to Dnipro Estuary *(Il Mien lacvs)* with the Black Sea shore *(Pontvs evxinii Pars)* down to Ochakiv *(Oczakow)*. The tributaries: Oril (*Orel fl.*), Vorskla (*Worskla fl.*), Psel (*Psol fl.*), Sula (*Svla fl.*), Inhul (*Inskvl flu ab aliis Ingvla vocatvr*), Inhulets (*ab aliis Inskvlec flu*), Boh (Pivdenny Buh) (*Boh fl.*). The cities: Ochakiv, Chyhyryn (*Czyhyryn*), Perekop (*Perekop*), Aslan-Kermen (*Oslam kirmen*), Rohat-Kermen (*Rohat kirmen*); islands: Khortytsia (*Chortica*) and Tomakivka (*Nomakowka*); there are also marked fields between Boh (Pivdenny Buh) and Dnipro *(Campus inter Bohum et Borysfenem)*, and Chorny wood *(Nigra Sylva)* down from Cherkasy. The Khanate of the Crimea is shown on the left bank of Dnipro, down south from the cataratcts *(Imperii Chami Perekopensis pars)*.

The map of the lower reach of Dnipro as a part of the Radziwiłł map of the Great Duchy of Lithuania of T. Makowski (1613) appeared as a separate print in the second edition of the atlas of Willem Jansoon Blaeu *Appendix Theatri A. Ortelii et Atlantis G. Mercatoris* 1631 p.[1] This variant is a precise copy of the inset map of Dnipro attached to the map of T. Makowski. As a separate map it was included into the atlases of the Blaeu firm *Theatrum Orbis Terrarum* and initial editions of the *Novus Atlas* up to 1647.

The question of the origin of this map is still open. Maybe, it was created during the travel of the Austrian diplomat and military Erich Lasota from Stebliv carrying out the diplomatic errand of the German Emperor Rudolf II; in 1594 he went to Zaporog Sich and stayed there for a month. The correspondences among the terxts on the map of Dnipro and notes in Lasota's diary[2] concerning his travel from Cherkasy down Dnipro via Dyke Pole and cataracts, allows us to assume that either Lasota or accompanying military engineers took part in sketching maps. However, both Lasota and his men could use earlier maps making their own amendments. It is also likely that Kyiv provincial governor Kostiantyn Vasyl Ostrozky took part in it, as far as he was charged by Radziwill with gathering material in Volyn, Kyiv and neighboring lands for the future map of the Duchy of Lithuania. It is known from the letters of M. K. Radziwill Syritka that ready sketches of the lower reach of Dnipro were received by him late in 1596, right after Lasota's travel; therefore, the latter's information was taken into account.

The map of Dnipro both as a supplement to the map of the Great Duchy of Lithuania, and a separate print is the best known example of the old map of a river and an important cartographic material combining epistolary and graphic historic sources from the 16th c. There are errors in distances between settlements. The river bed of Dnipro is shown incorrectly: the river in the map is shown to flow from the north down south.

[1] The first edition of this atlas (1631) contained the Radziwill map of T. Makowski printed from the plates of the Dutch engraver Hessel Gerritz with the inset map of Dnipro on the right.

[2] The Lasota's Diary contains a lot of information on topography, history cities and castles fortification, architecture and everyday life in German; its many editions were translated into Russian and Polish. There is also a Ukrainian edition, – *see*: Сварник І. Лясота Еріх зі Стеблева. Щоденник. – Жовтень. – 1984. – № 10. – С. 94–110.

Вавричин М. Г. Карти українських земель... – С. 240–245;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 13–21;
Кордан Б. Земля козаків... – С. 14–16;
Сварник І. Лясота Еріх... – С. 94–110;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 34–35, 36;
Шелухин С. Україна... – С.162–171;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 34–35;
Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 95–99;
Alexandrowicz S., Buczek K. Polska kartografia... – S. 30–36;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 190–191;
Keuning J. Blaeu's Atlas. – P. 74–89;
Lithuania... – P. 210–215;
Merczyng H. Mapa Litwy... – S. 416–440;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 380–382;
Ugryn K. La nation de «Russie»... – P. 11–27.

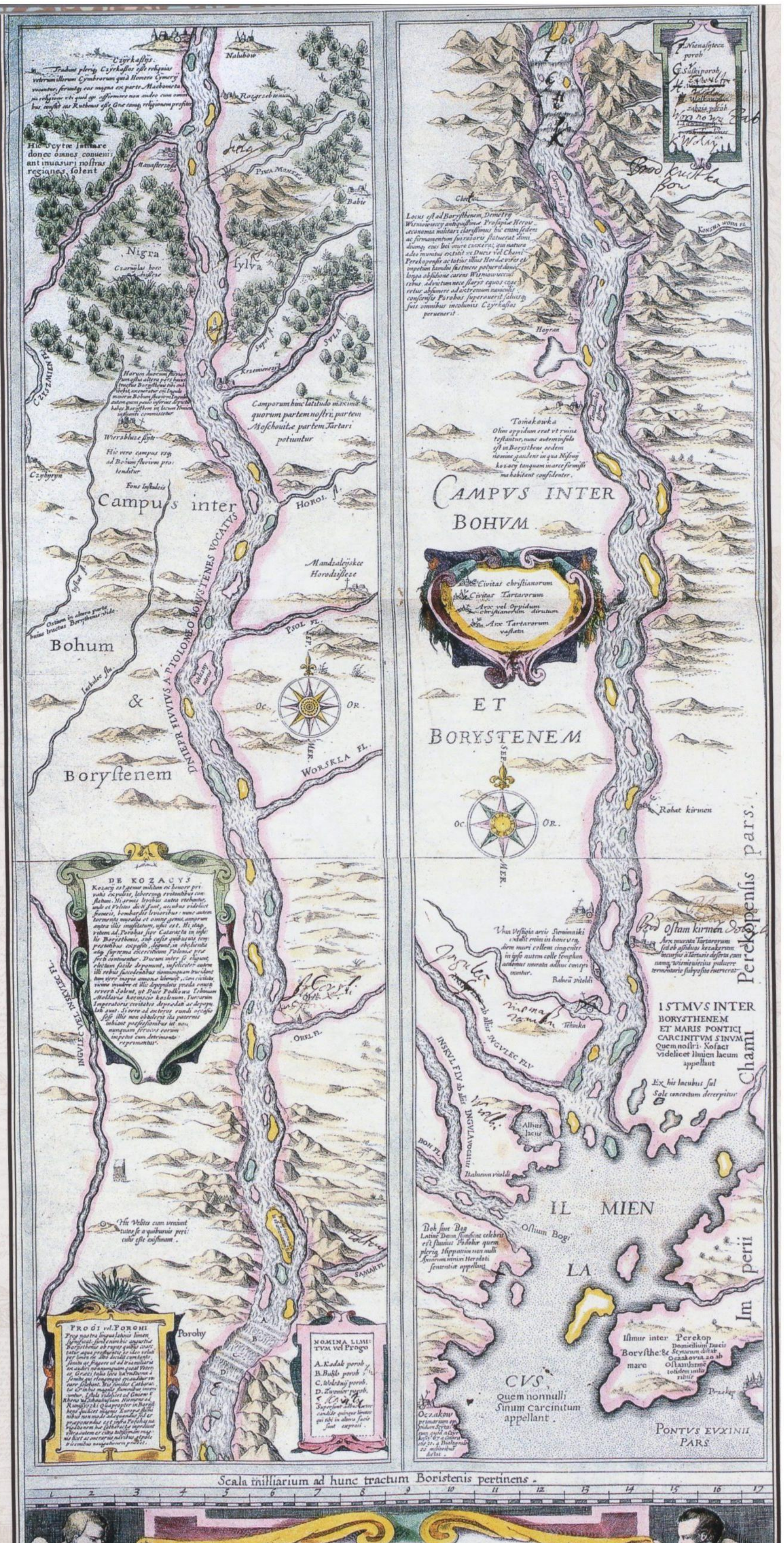
Campus inter
Bohum
&
Borysthenem
DNIEPR FLVVIVS A PTOLOMEO BORYSTENES VOCATVS
Nigra
Sylva
CAMPVS INTER
BOHVM
ET
BORYSTENEM
ISTMVS INTER
BORYSTHENEM
ET MARIS PONTICI
CARCINITVM SINVM
Quem nostri Kosaci
videlicet illum lacum
appellant
Chami Perekopensis pars.
Im perii
IL MIEN
LA
CVS,
Quem nonnulli
Sinum carcinitum
appellant.
PONTVS EVXINII
PARS
DE KOZACYS
NOMINA LIMITVM vel Progo
A. Kadak poroh
B. Bulilo poroh
C. Wołczny poroh
D. Zwonier poroh
Scala milliarium ad hunc tractum Boristenis pertinens.
Lectori S.

HVNGARIA REGNVM.
Amsterdami Apud Guiljelmum et Iohannem Blaeu
Milliaria Hungarica communia
MORAVIÆ PARS.
AVSTRIÆ PARS.
RVSSIÆ PARS.
TRANSYLVANIÆ PARS.
BOSNIÆ PARS.
Cumanus Campus.
Marons Campus.
Bachmeghe deserta.
Im Schumat
Im Sigeth
H. Steyrmark
Sopron comit.
Castri ferrei com.
Albensis com.
Simigiensis com.
Zaladiensis com.
Waraſdiensis comit.
Ristensis comit.
Zagrabiensis com.
Poſegiensis com.
Sirmiensis com.
Bathiensis com.
Bodroghiensis comitat.
Zolnocensis com.
Bihoriensis com.
Zabolcsensis
Torantaliensis com.
Orodiensis comit.
Chonadiensis com.
Temesiensis com.
Hewesiensis com.
Novicradiensis com.
Pesthiensis com.
Barsiensis com.
Posoniensis com.
Comaromiensis com.
Turocz comit.
Liptoviensis com.
Cepusiensis com.
Gewinariensis comitatus.
Abaviwariensis com.
Zemliniensis com.
Borsodiensis com.
Tornensis comit.
Ungvarensis com.
Mormarusiensis com.
Ugochiensis comit.
Zatmariensis com.
Perigiensis comit.
Warasiensis com.
Ratzen
Danubius fluvius

HVNGARIA REGNVM
Королівство Угорщина
1643 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Віллем Блау (Willem Blau)
Видавець: Йоан Блау (Joan Blaeu)
В атласі: LE THEATRE DU MONDE AU NOUVEL ATLAS. AMSTERDAM. 1643. – P. 46
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Hungarica communia*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
51,5 × 43 см
Мова: латинська, угорська

Заголовок карти розташовано у фігурному картуші, в лівому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів і вказаними сторонами світу у бокових сторонах: *Occidens, Oriens.* Над заголовком, у щиті, увінчаному королівською короною, – герб Угорського королівства. Поряд із щитом зображено чоловічу і жіночу постаті, з протилежного боку – путті з пташкою. Шкала лінійного масштабу – у правому нижньому куті. Над нижньою рамкою, посередині, – напис: *Amsterdami. Apud Guiljelmum et Johannem Blaeu.*

Карта охоплює територію Південно-Східної Європи од міста Коломия *(Colonia)* на півночі до міста Пітешть *(Piteszti)* на півдні, від річки Кереш *(Kerez flu.)* на заході до міста Бакеу *(Bachono)* на сході.

Гори на карті показані стилізованим малюнком, ліси – малюнком у вигляді груп дерев. Населені пункти не поділені на категорії. Болота показані горизонтальним штрихуванням; для надання об'ємності зображенню подане штрихування на тлі водної поверхні.

З українських земель позначена частина Прикарпаття: Городок *(Grodetz)*, Комарно *(Comarno)*, Дрогобич *(Dobrobicz)*, Самбір *(Sanibor)*, Стара Сіль *(Sol)*, Сянок *(Sanock)*, річки Дністер *(Nyeſter fl.)* і Уж *(Vza fl.)*, в районі міст Комарно і Городок – неіснуючу річку *Groc fl.* (можливо – Верещиця). Позначено також Карпати *(Crapate mons)*, на них – Холодну гору *(Kaltberg)* з витоками річок Тиса *(Thisz fontes)* і Ріка *(Reca fl.)*. Нижче Дністра окреслена територія Мармарощини *(Moramaruſienſ com.)*, Угоцький *(Vgoghienſis comit.)* і Затмарський *(Zatmarienſ com.)* комітати. Територія Закарпаття відтворена з великими похибками, проте з густою мережею населених пунктів, названих угорською мовою.

Карта є копією карти Угорщини Ґ. Меркатора, створеної на основі карти Південної Сарматії Б. Ваповського (1528 р.) і великої карти Європи Ґ. Меркатора (1554 р.). У атласах фірми Блау карта друкувалася з невеликими змінами од 1631 р.

HVNGARIA REGNVM
The Kingdom of Hungary
1643, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Willem Blau
Publisher: Joan Blaeu
In the atlas: LE THEATRE DU MONDE AU NOUVEL ATLAS. AMSTERDAM. 1643. – P. 46
Line scale: *Miliaria Hungarica communia*
Copperplate engraving
Full color
Paper
51.5 × 43 cm
Language: Latin, Hungarian

The map title is in the lower left corner figured cartouche. The map has two-line borders with degrees and cardinal points denoted in the side margines: *Occidens, Oriens.* The National Emblem of the Hungarian kingdom is on the crowned escutcheon over the title. A male and female figures are depicted near the escutcheon; a putto with a bird is on the opposite. The line scale is in the lower right corner. Over the bottom margin in the middle there is an inscription: *Amsterdami. Apud Guiljelmum et Johannem Blaeu.*

The map shows the territory of the NE Europe from the city of Kolomyia *(Colonia)* in the north down to Pitesht *(Piteszti)*, from Keresh River *(Kerez flu.)* in the west to Bakeu city *(Bachono)* in the east.

Mountains are mapped with stylized pictures; woods are draw as clusters of trees. Settlements are not categorized. Bogs are hatched horizontally; the hatching over the water surface is intended to bring out the image.

The Ukrainian lands are shown to include a part of Prykarpattia–Horodok *(Grodetz)*, Komarno *(Comarno)*, Drohobych *(Dobrobicz)*, Sambir *(Sanibor)*, Stara Sil (*Sol*), Sianok (*Šanock*); rivers Dnister (*Nyeſter fl.)* and Uzh (*Vza fl.)*; in the vicinity of Komarno and Horodok there is a non-existent river *Groc fl.* (maybe Vereshchytsia). The Carpathians (*Crapate mons)* are shown with Kholodna Mountain *(Kaltberg)* and river heads of Tisza (*Thisz fontes*) and Rika (*Reca fl.)*. Below Dnister the borders are mapped of Maramor *(Moramaruſienſ com.)*, Ugog *(Vgoghienſis comit.)* and Zatmar *(Zatmarienſ com.)* regions. The Transcarpathians are shown with blunders though with the dense network of settlements named in Hungarian.

This is a copy of Mercator's map of Hungary based on the map of Southern Sarmatia of B. Wapowski (1528) and big map of Europe of G. Mercator (1554). The atlases of Blaeu Co. included the map with minor amendments after 1631.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 101–109;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 94–100;
Демченко Г. Атласи... – С. 40–45;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 10;
Ляскоронский В. Г. Блавианов атлас... – С. 116–121;
Buczek K. Dzieje... – S. 25–26, 29–30;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 103;
Keuning J. Blaeu's Atlas. – P. 74–89.

RVS SIÆ PARS.
Sanock
Vilna
Sobien
Grodc
Staktz
Iesko
Comarna
Berezowez
Homora
Crapak mons
Vnghen . com.
Bukontz
Zobrantz
Cyla
Raina
Baletzna
Sol
Sanibor
Lups
Reletzen
Peretzke
Dobrobicz
Vngwar
Zeredine
Broka
Gerend
Newyezke
Bertz
Keles
S. Salmen
Sarkad
Mor amaru$ienf.com.
Zygeth
Kamlos
Albone
Beda
Beretzaz
Perigienfis comit.
Bodolo
Vary
Vlzka
Tarpa
Tibifcus flu.
Nadd
Bogdan
Karas
Zaznar
Rofal
Olzow
Samos
Forgolati
Batar
Irebes
ghienfis comit.
Ugo
Tekabalza
Zeplencha
Maromarufius flu.

TRANSYLVANIA, SIBENBURGEN
Трансільванія, Семигород
1643 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator), Віллем Блау (Willem Blaeu)
Видавець: Віллем Блау
В атласі: LE THEATRE DU MONDE OU NOUVEL ATLAS. AMSTERDAM. 1643. – V. II. – P. 47
Шкала лінійного масштабу: *Milliaria Germanica communia*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
51,5 × 43 см
Мова: латинська, угорська

Заголовок карти розташовано у правому нижньому куті, у прямокутній рамці, над якою зображено дві жіночі постаті, що сидять і підтримують герб Трансільванії. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси та вказано сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* Під заголовком – шкала лінійного масштабу, під нею – підпис: *Amſtelodami Apud, Guiljelmum et Ioannem Blaeu.*

Карта охоплює територію Південно-Східної Європи від міста Коломия *(Colonia)* на півночі до міста Пітешть *(Piteszti)* на півдні, від річки Кереш *(Kerez flu.)* на заході до міста Бакау *(Bachono)* на сході.

Гори, болота, деякі міста показані художніми малюнками, ліси – малюнком у вигляді невеликих груп дерев. Більшість міст позначені пунсонами.

З українських територій *(Rusiae Pars)* позначені Карпати *(Carpatus nunc Crapak mons a Ruſſis Bieſcid dictus)* і частина Прикарпаття. Позначено річку Прут (без назви), міста: Чернівці *(Cernoucz),* Коломия *(Colonia),* Гвіздець *(Guczdziecz),* Снятин *(Snatin),* Устя *(Vſczye),* Жуків *(Zukou)* та кілька населених пунктів без назв.

Карта є варіантом карти Трансільванії Ґерарда Меркатора. Вперше друкувалася в атласах Г. Меркатора 1554 і 1572 рр., а з 1595 р., по смерті автора, входила в атласи, укладені його сином Румольдом. Карту Трансільванії Меркатор створив на основі своєї великої карти Європи (1572 р.), карт Угорщини Лазаря (1513 р.) та Південної Сарматії Б. Ваповського (1528 р.). Після 1595 р. плити атласу Меркатора викупив Йодок Гондій I, який з синами Генріком та Йодоком II друкували карти з невеликими змінами, додавши на них видавничу примітку Гондіїв, але зберігши примітку Меркатора. В атласах амстердамської картографічної фірми Блау карта з'явилася у 1630 р., коли Віллем Блау для свого атласу *Atlantis Appendix* (Амстердам, 1630 р.) використав плити, придбані у фірми Гондіїв. Друкуючи карти, Віллем та Йоан Блау затерли видавничі примітки Меркатора та Гондіїв, замінивши їх своєю приміткою.

TRANSYLVANIA, SIBENBURGEN
Transylvania, Semyhorod
1643, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Willem Blaeu
Publisher: Willem Blaeu
In the atlas: LE THEATRE DU MONDE OU NOUVEL ATLAS. AMSTERDAM. 1643. - V. II.–P.47
Line scale: *Milliaria Germanica communia*
Copperplate engraving
Full color
Paper
51.5 × 43 cm
Language: Latin, Hungarian

The map title is in the lower right corner, in a rectangular frame with two sitting female figures above which held the Natioal Emblem of Transylvania. The map has two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* The line scale is under the title followed further down by a signature: *Amſtelodami Apud, Guiljelmum et Ioannem Blaeu.*

The map shows the territory of the NE Europe from Kolomyya *(Colonia)* in the north down to *Piteszt*, from Keresh River *(Kerez flu.)* in the west to Bakau City *(Bachono)* in the east.

Mountains, bogs, certain cities are shown as artistic pictures; woods are depicted as small clusters of trees. The majority of cities is marked with the help of letter-punches.

Ukrainian territories *(Rusiae Pars)* are represented with Carpathians (*Carpatus nunc Crapak mons a Ruſſis Bieſcid dictus)* and a part of Prycarpattia. There are also the river Prut (unnamed), cities Chernivtsi (*Cernoucz),* Kolomyia (*Colonia),* Hvizdets (*Guczdziecz),* Sniatyn (*Snatin),* Ustia (*Vſczye),* Zhukiv (*Zukou)* and several unnamed settlements.

This is the first variant of the map of Transylvania of Gerard Mercator. For the first time it appeared in the atlases of G. Mercator in 1554 and 1572, after the author's death in 1595, it was included into the atlases, compiled by his son Rumold. Mercator based his map of Transylvania on his big map of Europe (1572), maps of Hungary of Lazar (1513) and Southern Sarmatia of B. Wapowski (1528). After 1595 the plates of Mercator's atlas were acquired by Jodocus Hondius I, which together with his sons Henrick and Jodocus II printed the maps with minor changes, having added the publisher's note of Hondius but preserved the note of Mercator. In the Amsterdam atlases of the Blaeu's cartographic firm the map appeared in 1630, when for his *Atlantis Appendix* (Amsterdam, 1630) Willem Blaeu used the plates acquired from the Hondius'. Printing the maps, Willem and Joan Blaeu effaced the publisher's notes of Mercator and Hondius' and replaced it with their note.

Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 10;
Ляскоронский В. Г. Блавианов атлас... – С. 116–121;
Buczek K. Dzieje... – S. 25–26, 29–30;
Katalog dawnych map...– T. I. – S. 103;
Lelevel J. Géographie... – T. II. – P. 181–190;
Szathmáry T. Descriptio Hungariae... – Ol. 214.

TRANSYLVANIA
Sibenburgen.
Milliaria Germanica communia
Amsterdami, Apud Guiljelmum et Ioannem Blaeu
Carpatus nunc Crapak mons
RVSSIAE PARS
a Russis Biesceid dictus
Sed Marcos
Noesner land
Com: Dobacen
Wein land
Alt landt
Sed Chyck at Czick
Sed Kys: di Sie:
Com: Gyrgio
Com: Sie:
Com: Sessi
Wurtz land
Land vor dem
Harnag Vallis
Transalpina
Vaskapu h:
HVNGARIAE PARS
WALACHIAE
Occidens
Oriens

WALACHIA, SERVIA, BVLGARIA, ROMANIA
Волощина, Сербія, Болгарія, Румунія
1643 р., Амстердам

Автор: Ґерард Меркатор (Gerard Mercator), Віллем Блау (Willem Blaeu)
Видавець: Віллем Блау
Гравер: Віллем Блау
В атласі: LE THÉATRE DU MONDE AU NOUVEL ATLAS. – AMSTERDAM, 1643. – VOL. II. – P. 336
Шкала лінійного масштабу: *Millaria Germanica, Milliaria Italica*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
51 × 39 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в лівому верхньому куті, у прямокутному картуші, прикрашеному зображенням мусульманської військової арматури і гербового щита з білим півмісяцем на синьому тлі. В правому нижньому куті – шкала лінійного масштабу. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів та вказаними сторонами світу: *Occidens, Oriens.* Над нижньою рамкою, в лівому куті карти, – примітки: *Per Gererdum Mercatorum* та *Guiljelmus Blaeu excudebat.*

Карта охоплює територію Південно-Східної Європи від Коломиї *(Colonia)* на півночі до Охрідського озера на півдні, від витоків Дунаю *(Danubius fluvis)* на заході до західного узбережжя Чорного моря *(Mare Magiore Turcis Manrotha Lassa)* на сході.

Гори, ліси та міста з поділом на категорії зображені художнім малюнком.

З українських територій зображена Бессарабія *(Bessarabia)* та Карпати (без назви), північно-західне узбережжя Чорного моря. Показані міста: Маяки *(Maiak),* Орява *(Oriawa),* Стеца *(Steca),* Кілія та Кілія Нова *(Kilia, Kilia Nova).* Білгород *(Bialigrod)* позначений в дельті Дунаю і двічі – нижче Дністровського лиману, під назвами Монкастро *(Moncastro)* і Гермонактія *(Hermonactia),* які були у вжитку в XIV ст., коли місто було генуезькою колонією.

На узбережжі Чорного моря позначені генуезькі колонії: Гінестра *(Ginestra),* Ніконія (*Niconia,* тепер Овідіополь), Офіка *(Ofnisia, Ofica),* Фальконара *(Falconara),* яких на час створення карти вже не існувало, а на їхньому місці утворилися міста з іншими назвами. В Карпатах позначені міста Чернівці *(Cerrneucz)* і Коломия *(Colonia).* На карті є помилки у зображенні русел річок, назви деяких населених пунктів спотворені.

Карта створена Ґ. Меркатором на основі його великої карти Європи (1572 р.), карти Угорщини Лазаря (1513 р.) та карти Південної Сарматії Б. Ваповського (1528 р.). Вперше увійшла в атлас Ґ. Меркатора, який видав його син Румольд у 1595 р. В атласах амстердамської картографічної фірми Блау карта з'явилася у 1630 р., коли Віллем Блау для свого атласу *Atlantis Appendix* (Амстердам, 1630 р.) використав плити, придбані у фірми Гондіїв. З невеликими змінами у картографічному зображенні та зі збереженою авторською приміткою Ґ. Меркатора карта друкувалася в усіх атласах фірми Блау.

WALACHIA, SERVIA, BVLGARIA, ROMANIA
Walachia, Serbia, Bulgaria, Rumania
1643, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Willem Blaeu
Publisher: Willem Blaeu
Engraver: Willem Blaeu
In the atlas: LE THÉATRE DU MONDE AU NOUVEL ATLAS. –AMSTERDAM, 1643. – VOL. II. – P. 336
Line scale: *Millaria Germanica, Milliaria Italica*
Copperplate engraving
Full color
Paper
51 × 39 cm
Language: Latin

The map title is in the upper left corner, in a rectangular cartouche, decorated with Muslim armament and escutcheon with a white crescent against the blue background. The line scale is in the lower right corner. The map has two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Occidens, Oriens.* The notes are over the bottom border in the left corner of the map: *Per Gererdum Mercatorum* та *Guiljelmus Blaeu excudebat.*

The map shows the teriitory of the NE Europe from Kolomyya *(Colonia)* in the north down to Ochrid Lake, from the head of the Danube (*Danubius fluvis)* in the west to the western shore of the Black Sea *(Mare Magiore Turcis Manrotha Lassa)* in the east.

Mountains, woods and categorized cities are shown as artistic pictures.

The Ukrainian territories are shown to contain Besarabia (*Bessarabia)* and Carpathians (unnamed), NW shore of the Black Sea. The cities shown are Maiaky (*Maiak),* Oriava (*Oriawa),* Stetsa *(Steca), Kilia* and *Kilia Nova.* Bilhorod (*Bialigrod)* is denoted in the Danube Estuary and twice below the Dnister Estuary under the names of *Moncastro* and *Hermonactia* which were in use in the 16th c., when it was a Genoese colony.

On the Black Sea shore Genoese colonies *Ginestra, Niconia* (now Ovodoopol), Ofika *(Ofnisia, Ofica), Falconara* which were non-existing at the time of mapping being replace by other cities with different names. The cities marked in the Carpathians are Chernivtsi (*Cerrneucz)* and Kolomyia (*Colonia).* There are mistakes in mapping rivers and the names of several settlements are misspelled.

G. Mercator based this map on his own big map of Europe (1572), maps of Hungary of Lazarus (1513) and Southern Sarmatia of B. Wapowski (1528). It was included into G. Mercator's atlas published by his son Rumold in 1595. The atlases of the Amsterdam cartographic firm of Blaeu contained it in 1630, when Willem Blau used plates acquired from the Hondius Co. to make his atlas *Atlantis Appendix* (Amsterdam, 1630). With minor changes of cartographic content and retained author's note of G. Mercator the map entered all atlases of the Blaeu firm.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії... – С. 101–109;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 94–100;
Демченко Г. Атласи... – С. 40–45;
Кордт В. Материалы по истории... 1899. – С. 10;
Ляскоронский В. Г. Блавианов атлас... – С. 116–121;
Buczek K. Dzieje... – S. 29–30.
Keuning J. Blaeu's Atlas. – P. 74–89.

MAGNI DVCATVS LITHVANIÆ CŒTERARUMQ; RGIORUM ILLI ADIACENTIUM EXACTA DESCRIP ILLSS[MI] AC EXCELL[MI] PRINCIPIS AC DNI. D. NICOLAI CHRISTOPHORI RADZIWIL D.G.OLYCAE AC IN NIESWIES DUCIS, S. ROM. IMP. PRINCIPIS IN SZYLOWIEC AC MIR COMITIS, ET SEPULCHRI HIROSYLIMITANI MILITIS ETC. OPERA ET CURA IN LUCEM EDITA

Велике Князівство Литовське та інші прилеглі райони, останньо описані. Вийшло в світ завдяки праці і турботі Найяснішого і найдостойнішого князя і пана п. Миколи Христофора Радзивілла Б[ожою] м[илістю] князя на Олиці й Несвіжі, князя С[вященної] Рим[ської] імп[ерії], графа на Шилівці й Мирі і лицаря С[вятого] Гробу Єрусалимського та ін. 1649 р., Амстердам

Автор: Томаш Маковський (Tomasz Makowski), Генрік Гондій (Henricus Hondius)
Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)
Гравер: Генрік Гондій
В атласі: примірник без титульного аркуша. – P. 152
Шкала лінійного масштабу: *Milliaria Magna, Milliaria Communia*
Мідерит
Одноколірна
Папір
54 × 45,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в овальному картуші, прикрашеному орнаментом в стилі бароко, у правому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку з поділками і підписами градусів і вказаними сторонами світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens.* Зліва внизу, в прямокутній рамці, увінчаній гербом Литви, – легенда з поясненням дев'яти умовних позначень: *Signorum vel Caracterum declaracio*. Над нижньою рамкою, зліва, у прямокутній рамці – шкала лінійного масштабу, справа – примітка: *Sumtibus Ioannis Ianſsonii.*

З правого боку карти, у прямокутній рамці, – карта-врізка нижньої течії Дніпра (складається з двох частин у вигляді вертикальних смуг), нижче – шкала лінійного масштабу: *Scala militarium ad hunc tractu Boriſthensis pertines*. Під нею, у прямокутній рамці розміщено легенду: *Lectori Sal. Hunc Boryſhenis tractu...*(19 рядків).

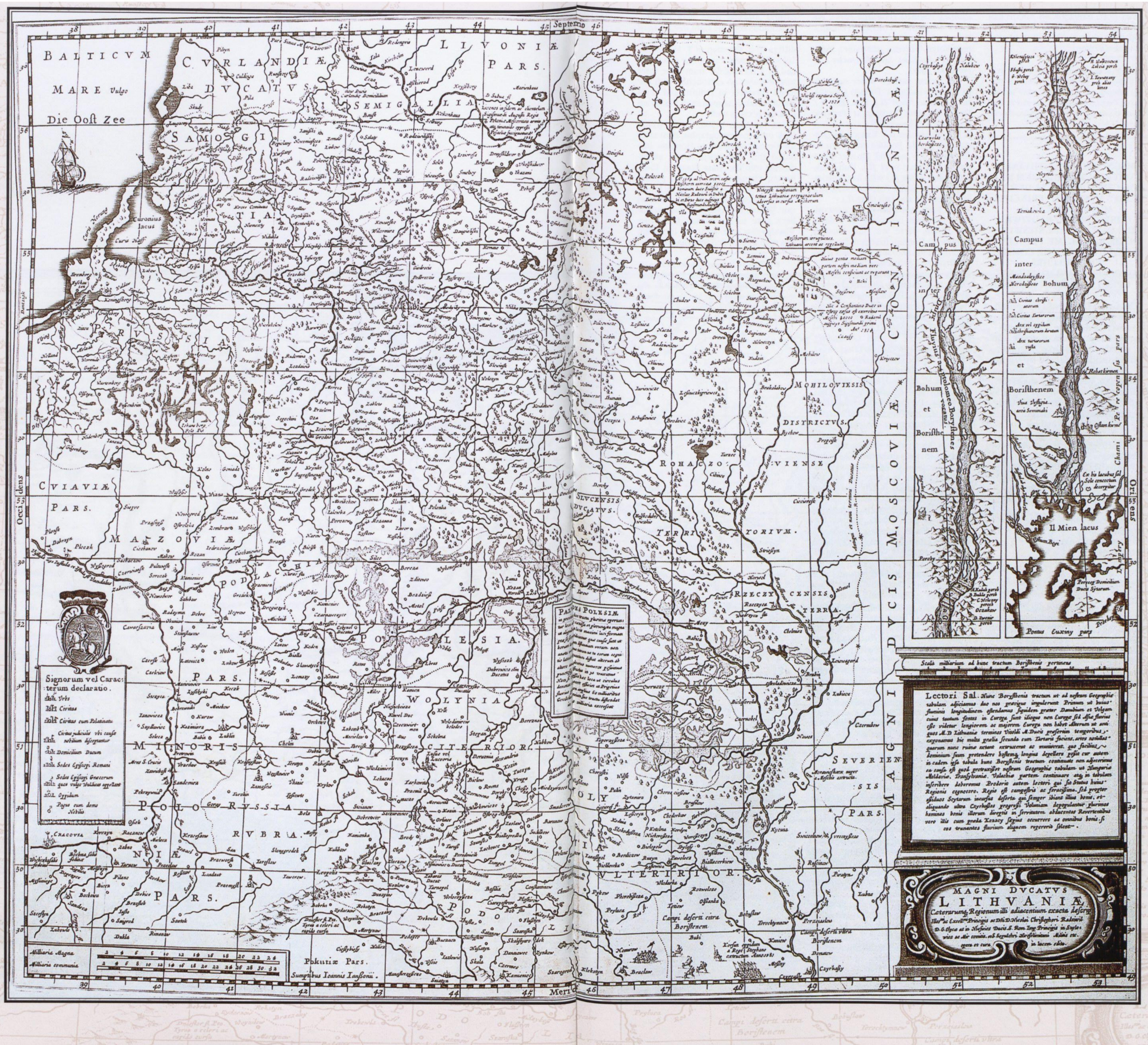

Посередині карти, в прямокутній рамці, – текст про поліські болота: *Palvdes Polesiæ* (14 рядків). На полі карти подано багато написів, що містять історичну та топографічну інформацію.

Карта охоплює територію від Балтійського моря *(Balticvm Mare)* на півночі до Брацлава *(Braclaw)* на півдні, від витоків Вісли *(Vistula)* на заході до Чернігова *(Czernihow)* на сході. На карті позначені державні кордони між Річчю Посполитою, Великим Московським князівством, Курляндським князівством, Лівонією, межі земель, воєводств, князівств.

Територія України представлена Червоною Руссю *(Russia Rubra)*, Покуттям *(Pokutiæ Pars)*, Поділлям *(Podolia)*, Поліссям *(Polesia)*, Західною Волинню *(Wolynia citerior)*, Східною Волинню *(Volynia ulteririor)*, Підляшшям *(Podlachia)*, Сіверським князівством *(Severiensis Pars)*.

На українських територіях позначена густа гідрографічна мережа: Дніпро *(Boriſtenes fl. Nunc Niepr fl.)*, Рось *(Ros fl.)*, Десна *(Dziesna fl.)*, Прип'ять *(Przipiec fl.)*, Тетерів *(Ciecierev fl.)*, Узин *(Ussa fl.)*, Ірпінь *(Irpien fl.)*, Кам'янка *(Kamionka fl.)*. На Поділлі і Покутті подано річки: Дністер *(Dniestr fl.)*, Серет *(Seret fl.)*, Буг (Західний Буг) *(Bug fl.)* з притоками Ратою *(Rotha fl.)*, Полтвою *(Poltew fl.)*, Стирем *(Ster fl.)*, Лугом *(Lug fl.)*.

Карта має густу мережу населених пунктів, особливо на Поліссі і Волині. Тут позначено міста: Мошни *(Mossnÿ)*, Корсунь, заснований королем Стефаном 1581 р. *(Korsun oppidum a Rege Stephano extructum Annj 1581)*, Канів *(Kaniow)*, Богуслав *(Bohuslaw)*, Біла Церква *(Biallacerkiew)*, Київ *(Kyouia)*, Трахтимирів *(Terechtymucw)*, Брусилів *(Brusilow)*, Радомишль *(Radomysl)*, Житомир *(Zytomirz)*, Чорнобиль *(Czernobel)*, Овруч *(Owrucz)*, Звягель *(Zwiachel)*, Ковель *(Kowel)*, Деражня *(Deraznia)*, Клевань *(Klewan)*, Олика *(Olyka)*, Острог *(Ostrog)*, Ізяслав *(Zaslaw)*, Бердичів *(Bierdiczow)*, Клекотів *(Klekotyn)*, Плоскирів (Хмельницький) *(Ploskirow)*; на Лівобережжі позначені міста: Переяслав *(Przeiaslaw)*, Лубни *(Lubne)*, Пирятин *(Piratyn)*, Русанів *(Russinow)*, Світильня *(Swiecelnow vroczÿsscze)*, фортеця Морівськ, збудована московитами *(Morawiesk arx nuper a Moschis extructa)*, Чернігів *(Czernihow)*, Навоз *(Nawos)*, Любеч *(Lubiecz)*; в Червоній Русі, на Покутті і Поділлі: Львів *(Leopolis)*, Куликів *(Kulikow)*, Рога-

тин *(Rohatÿn)*, Бібрка *(Bobrca)*, Перемишль *(Przemÿsl)*, Белз *(Belz)*, Яворів *(Iaworow)*, Буськ *(Busk)*, Золочів *(Zloczow)*, Галич *(Halicz)*, Монастирище *(Manasteryscze)*, Войнилів *(Woynilow)*, Тернопіль *(Tarnopol)*, Броди *(Brody)*, Мартинів *(Martynow)*, Сатанів *(Satanow)*, Летичів *(Latÿczow)*, Хмільник *(Chmielnik)*, Вінниця *(Winnica)*, Шаргород *(Szarhorod)*, Кам'янець *(Kamieniec)*, Гусятин *(Hussiatÿn)*, Сухостав *(Suchostaw)*, Теребовля *(Trebowla)*, Бучач *(Buczacz)*, Устя *(Vscie)*, Підгайці *(Podhaÿce)*.

На карті-врізці зображена течія Дніпра від Черкас *(Czyrkassy)* до узбережжя Чорного моря *(Pontus Euxinus pars)* з Очаковом *(Ozahow)*, а також притоки Дніпра: Оріль *(Orel)*, Ворскла *(Worskla)*, Псел *(Psol)*, Сула *(Svla)*, Інгул *(Inskvl flv ab aliis Ingvla vocatvr)*, Інгулець *(ab aliis Inskvlec flv)*, річка Бог (Південний Буг) *(Boh fl.)*. Позначено міста: Очаків, Чигирин *(Czyhyryn)*, Перекоп *(Perekop)*, Аслан-Кермен *(Oslam kirmen)*, Рогат-Кермен *(Rohat kirmen)*, острови Хортиця *(Chortica)* і Томаківка *(Nomakowka)*; поля між Богом (Південним Бугом) і Дніпром *(Campus inter Bohum et Borysfenem)*; Чорний ліс *(Nigra Sylva)* нижче Черкас. На лівому березі Дніпра, нижче порогів, позначено володіння Кримського ханства *(Imperii Chami Perekopensis pars)*.

Карта є зменшеним, але доволі детальним переопрацюванням видання Ґеррітца–Блау Радзивіллової карти Великого Литовського князівства Т. Маковського з картою-врізкою нижньої течії Дніпра. В атласах фірми Гондіїв карта з'явилася переопрацьованою Генріком Гондієм[1]. Од 1636 р. він замінив нею карту Литви Ґ. Меркатора в атласі *Gerardi Mercatoris Atlantis novi pers tercia...* Г. Гондій зберіг з правого боку карту-врізку нижньої течії Дніпра, проте вона має певні відмінності від карти Т. Маковського 1613 р.: фігурний картуш замінений на прямокутну рамку, на карті-врізці немає картушів з переліком порогів Дніпра та з текстами про козаків, а на самій карті відсутні додаткові тексти.

Ян Янсон (1588–1664 рр.), який по смерті Генріка Гондія керував його картографічною фірмою, друкував цю карту з невеликими змінами в *Atlas Novus* 1649 р., змінивши в нижній частині карти, біля шкали лінійного масштабу, видавничу примітку на: *(Sumtibus) Ioannis Ianſsonii.* Пізніше цю саму карту без змін друкував у своїх атласах його нащадок Ян Янсон ван Васберґен, змінивши видавничу примітку на таку: *(Sumtibus) Janssonio-Waesbergior*.

[1] П. М. Мойський (Cartographia Rappersviliana Polonorum. – Rapperswil, 1995. – S. 374–376) автором цієї переробки карти називає Йодока Гондія, хоча з'явилася вона в атласах фірми Гондіїв уже по його смерті, приблизно 1633 р.

MAGNI DVCATVS LITHVANIÆ CŒTERARUMQ; RGIORUM ILLI ADIACENTIUM EXACTA DESCRIP ILLSS^MI AC EXCELL^MI PRINCIPIS AC DNI. D. NICOLAI CHRISTOPHORI RADZIWIL D.G.OLYCAE AC IN NIESWIES DUCIS, S. ROM. IMP. PRINCIPIS IN SZYLOWIEC AC MIR COMITIS, ET SEPULCHRI HIROSÓLIMITANI MILITIS ETC. OPERA ET CURA IN LUCEM EDITA

The Great Duchy of Lithuanian and neighboring regions described of late. Published under the auspices of noble and worthy Grand Duke Nicolai Christophor Radziwill by Divine Mercy duke of Olytsia and Nesvizh, Princeps of the Holy Roman Empire Count of Shylivka and Mir and Knight of the Holy Sepulchre in Jerusalem etc. 1649, Amsterdam

Author: Tomasz Makowski, Henricus Hondius
Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)
Engraver: Henricus Hondius
In the atlas: copy w/o title page. – P. 152
Line scale: *Milliaria Magna, Milliaria Communia*
Copperplate engraving
One-color
Paper
54 × 45.5 cm
Language: Latin

The title is in the oval decorated Baroque cartouche in the lower right corner. The map has two-line borders with divisions, degree signatures and marked cardinal points: *Septentrio, Meridies, Occidens, and Oriens.* Down on the left, in the rectangular frame crowned with the National Emblem of Lithuania, there is a legend explaining nine symbols: *Signorum vel Caracterum declaracio.* The line scale is over the lower left margin in a rectangular frame; on the right there is a note: *Sumtibus Ioannis Ianſsonii.*

In a rectangular frame on the right there is the map inset of the lower reach of Dnipro (in two vertical-stripe parts) with the line scale below: *Scala militarium ad hunc tractu Boriſthensis pertines.* The framed legend is below it: *Lectori Sal. Hunc Boryſhenis tractu...*(19 lines).

In the rectangular mid-frame there is a text on Polissia bogs: *Palvdes Polesiæ* (14 lines). The map features many inscriptions with historical and topographical information.

The map shows the territory from the Baltic Sea *(Balticvm Mare)* in the north to *Braclaw* in the south, from the river head of the *Vistula)* in the west to Chernihiv *(Czernihow)* in the east. The borders are marked among Rzeczpospolita, Great Principality of Moscow, Duchy of Kurland, Livonia, lands, provinces, and duchies.

The territory of Ukraine is represented with Chervona Rus *(Russia Rubra)*, Pokuttia *(Pokutiæ Pars)*, Podillia *(Podolia)*, Polissia *(Polesia)*, Western Volyn *(Wolynia citerior)*, Eastern Volyn *(Volynia ulteririor)*, Pidliasha *(Podlachia)*, Siversk Duchy *(Severiensis Pars)*.

The dense surface water network in Ukraine includes: Dnipro *(Boriſtenes fl. Nunc Niepr fl.)*, Ros *(Ros fl.)*, Desna *(Dziesna fl.)*, Prypyat *(Przipiec fl.)*, Teteriv *(Ciecierev fl.)*, Uzyn *(Ussa fl.)*, Irpin *(Irpien fl.)*, Kamyanka *(Kamionka fl.)*. In Podillia and Pokuttia the rivers are mapped: Dnister *(Dniestr fl.)*, Seret *(Seret fl.)*, Buh (Zakhidny Buh) *(Bug fl.)* with its tributaries Rata *(Rotha fl.)*, Poltva *(Poltew fl.)*, Styr *(Ster fl.)*, and Luh *(Lug fl.)*.

The map shows the dense network of settlements especially in Polissia and Volyn. Here we find Moshny *(Mossnÿ)*, Korsun founded by King Stefan in 1581 *(Korsun oppidum a Rege Stephano extructum Annj 1581)*, Kaniv *(Kaniow)*, Bohuslav *(Bohuslaw)*, Bila Tserkva *(Biallacerkiew)*, Kyiv *(Kyouia)*, Trakhtemyriv *(Terechtymucw)*, Brusyliv *(Brusilow)*, Radomyshl *(Radomysl)*, Zhytomyr *(Zytomirz)*, Chornobyl *(Czernobel)*, Ovruch *(Owrucz)*, Zviahel *(Zwiachel)*, Kovel *(Kowel)*, Derazhnia *(Deraznia)*, *Klewan, Olyka,* Ostroh *(Ostrog)*, Iziaslav *(Zaslaw)*, Berdychiv *(Bierdiczow)*, Klekotiv *(Klekotyn)*, Ploskyriv (Khmelnytsky) *(Ploskirow)*; in Livoberezhia: Pereyaslav *(Przeiaslaw)*, Lubny *(Lubne)*, Pyriatyn *(Piratyn)*, Rusaniv *(Russinow)*, Svitylnia *(Swiecelnow vroczÿsscze)*, Morivsk fortress built by Muscovites *(Morawiesk arx nuper a Moschis extructa)*, Chernihiv *(Czernihow)*, Navoz (Nawos), Liubech *(Lubiecz)*; in Chervona Rus, Pokuttia and Podillia – Lviv *(Leopolis)*, Kulykiv *(Kulikow)*, Rohatyn *(Rohatÿn)*, Bibrka *(Bobrca)*, Peremyshl *(Przemÿsl)*, Belz *(Belz)*, Yavoriv *(Iaworow)*, *Busk*, Zolochiv *(Zloczow)*, Halych *(Halicz)*, Monastyryshche *(Manasterysczе)*, Voinyliv *(Woynilow)*, Ternopil *(Tarnopol)*, Brody *(Brody)*, Martyniv *(Martynow)*, Sataniv *(Satanow)*, Letychiv *(Latÿczow)*, Khmilnyk *(Chmielnik)*, Vinnytsia *(Winnica)*, *Szarhorod*, Kamyanets *(Kamieniec)*, Husiatyn *(Hussiatÿn)*, Sukhostav *(Suchostaw)*, Terebovla *(Trebowla)*, Buchach *(Buczacz)*, Ustia *(Vscie)*, Pidhaitsi *(Podhaÿce)*.

The inset map shows the channel of Dnipro from Cherkasy *(Czyrkassy)* to the Black Sea shore *(Pontus Euxinus pars)* with Ochakiv *(Ozahow)* and such tributaries of Dnipro as Oril *(Orel)*, Vorskla *(Worskla)*, Psel *(Psol)*, Sula *(Svla)*, Inhul *(Inskvl flv ab alitis Ingvla vocatvr)*, Inhulets *(ab aliis Inskvlec flv)*, Boh (Pivdenny Buh) *(Boh fl.)*. The cities shown are as follows: Ochakiv, Chyhyryn *(Czyhyryn)*, Perekop *(Perekop)*, Aslan-Kermen *(Oslam kirmen)*, Rohat-Kermen *(Rohat kirmen)*; islands – Khortytsia *(Chortica)* and Tomakivka *(Nomakowka)*; there are islands between Boh (Pivdenny Buh) and Dnipro *(Campus inter Bohum et Borysfenem)*, Chorny wood *(Nigra Sylva)* down from Cherkasy. The Crimean Khanate is mapped on the left bank below the Dnipro cataracts *(Imperii Chami Perekopensis pars)*.

This is a diminished though detailed remake of the Gerritz-Blaeu edition of the Radziwill map of the Great Duchy of Lithuania of T. Makowski with the inset map of the lower reach of Dnipro. The atlases of Hondius' firm included the map remade by Henricus Hondius[1]. In 1636 he used it to replace the map of Lithuania of G. Mercator in the atlas *Gerardi Mercatoris Atlantis novi pers tercia....* H. Hondius kept the right inset map of the lower each of Dnipro, though it differs from the map of T. Makowski, 1613: the figured cartouche was replaced by a rectangular frame; the inset map features no cartouches with the listed cataracts of Dnipro and texts about Kozaks; the map itself has no additional texts as well.

Jan Janszoon (1588–1664), which took over the cartographic firm after the demise of Henticus Hondius, included this map with minor amendments into the *Atlas Novus* in 1649, having changed the bottom publisher's note near the lime scale to: *(Sumtibus) Ioannis Ianſsonii.* Jan Janszoon van Wasbergen changed the publisher's note to *(Sumtibus) Janssonio-Waesbergior* and went on including this map unchanged into his atlases.

[1] P. M. Mojski (Cartographia Rappersviliana Polonorum. – Rapperswil, 1995. – S. 374–376) considers Jodocus Hondius the author, though the map appeared in the atlases of the firm after his demise c. 1633.

Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 94–100;
Alexandrowicz S. Mapa... – S. 33–67;
Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 75–137;
Encyklopedia... – S. 894;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 194–195;
Lithuania... – P. 210–215;
Merczyng H. Mapa Litwy... – S. 416–440;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 380–382;
Rastawiecki E. Mapografia... – S. 117–119;
Ugryn K. La nation de «Russie»... – P. 11–27.

PALVDES POLESIÆ
in provinciæ hoc tractu plurima reperiuntur loca adeo cænosa et plerumque magna ut aliquibus in locis maximi laci formam præ se ferre videantur quæ causæ sunt ut horum locorum distantiam veram non anota verimus tamen ne te eorum cognitio lateat et quantum distat alterum ab altero animadvertas numeros posuimus punctosq, anfractus in ys traximus Nam si Voluisses hæc loca ut circulus denotat cognoscere efficiet ut Prigetius fluvius qui non amplius 60 milliaribus Grodeka Kioviam suo tractu distendat in 120 milliaria excrescat
SLVCENSIS DVCATVS.
TERRI
PODLACHIA
POLESIA.
WOLYNIA
CITERIOR.
VOLY
NIA
VLTERIOR.
RVSSIA
RVBRA.
PODO
LIA
Campi deserti citra Boristenem
Dniester fl. Pto. Tyras a celeri ac rapido cursu
Sluczk
Pinsk
Brześć
Kowel
Luceoria
Olyka
Włodzimierz
Chelm
Leopolis
Zamoscie
Krzemieniec
Ostrog
Zaslaw
Konstantinow
Zytomirz
Owrucze
Berdiczow
Biała Cerkiew
Tarnopol
Brody
Dubno
Winnica
Bobrka
Rohatyn
Busk
Belz
Sokal

Список використаної літератури

Bibliography cited

Александрович С. Рец.: Русские карты. Рец.: Б. А. Рыбаков: Русские карты Московии XV – начала XVI века. – М., 1974. – 111 с. // Russia Mediaevalis. – 1977. – Т. III. – С. 116–121.

Вавричин М. Г. Карти українських земель XVI–XVIII ст. у бібліотеках і архівах Львова // Бібліотека – скарбниця духовності: Міжнародна наукова конференція, присвячена 50-річчю Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України, Львів, 5–8 вересня 1990 р. – К., 1993. – С. 240–245.

Вавричин М. Г. Матеріали до історії картографії України XVI ст. у фондах ЛНБ АН УРСР // Бібліотека і науково-технічний прогрес. – Львів, 1975. – С. 101–109.

Вавричин М. Г. Нижнє Подніпров'я у європейській картографії першої половини XVII ст. // Запорозьке козацтво в пам'ятках історії та культури: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Запоріжжя, 2–4 жовтня 1997. – Запоріжжя, 1997. – Секції 1, 2. – С. 110–114.

Вавричин М. Г. Українські землі на географічних картах XV–XVII ст. // II Республіканська наукова конференція з історичного краєзнавства, Вінниця, 19–21 жовтня 1982 р.: Тези доповідей. – К., 1982. – С. 155–229.

Височенко С. М., Симутіна А. Л. Антична Таврида у ранніх картографічних зображеннях // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України. – Львів, 1994. – С. 107–147.

Геродот. История. – Ленинград, 1972. – 599 с.

Гордєєв А. Ю. Картографування Чорного та Азовського морів з найдавніших часів до кінця XVII століття // Геоморфологія в Україні: Новітні напрямки і завдання. – К., 1999. – С. 155–159.

Дашкевич Я. Поділля на картах XV–XVII ст. // Проблеми історичної географії Поділля: Тези доповідей обласної наукової конференції. – Кам'янець-Подільський, 1982. – С. 131–132.

Дашкевич Я. Р. Покрайні нотатки про українські степи у «Географії» Птолемея 1562 р. // Боплан і Україна: Збірник наукових праць. – Львів, 1998. – С. 82–87.

Дашкевич Я. Р. Початки історичної картографії Поділля (XV–XVI ст.) // Тези доповідей VIII Вінницької обласної історико-краєзнавчої конференції. – Вінниця, 1989. – С. 25–26.

Дашкевич Я. Східне Поділля на картах XVI ст. Флора, анотації та іконографія (джерелознавче значення) // Історико-географічні дослідження на Україні: Збірник наукових праць. – Київ, 1992. – С. 13–21.

Дашкевич Я. Східне Поділля на картах XVст. // Географічний фактор в історичному процесі. – К., 1990. – С. 155–169.

Дашкевич Я. Р. Територія України на картах XIII–XVIII ст. // Історичні дослідження: Вітчизняна історія. – Київ, 1981. – Вип. 7. – С. 88–93.

Дашкевич Я. Р. Україна на картах XIV–XVI ст.: Стан і проблема дослідження // Історико-географічне вивчення природних та соціально-економічних процесів на Україні. – К., 1988. – С. 94–100.

Демченко Г. Атласи картографічної фірми Блау – найвище досягнення голландського атласного картографування XVII ст. // Картографія та історія України: Збірник наукових праць. – Львів; Київ; Нью-Йорк, 2000. – С. 40–45.

Демченко Г. Картографічні видання XVI – першої половини XVII ст. як взірець друкарського мистецтва: (На матеріалах відділу рукописів та рідкісної книги Наукової бібліотеки Львівського університету) // Збірник наукових праць / Відділ рукописів, стародруків та рідкісної книги ім. Ф. П. Максименка. – Львів, 1997. – С. 107–127.

Дитмар Ф. Б. От Птолемея до Колумба. – Москва, 1989. – 254 с.

Кордан Б. Земля козаків: старовинні карти України. – Вінніпег, 1987. – 57 с.

Кордт В. Материалы по истории русской картографии. – К., 1899. – Вып. I. Карты всей России и южных ее областей до половины XVII века. – 15 с., XXXII на 42 л. карты.

Кордт В. Материалы по истории русской картографии.– К., 1906. – 2 серия. Вып. I. Карты всей России, Северных ее областей и Сибири. – 28 с., XXXVI на 46 л. карт.

Кордт В. Материалы по истории русской картографии. – К., 1910. – 2 серия. Вып. II. Карты всей России и Западных ее областей до конца XVII века. – 31 с., XLV на 56 л. карты.

Кордт В. Матеріали до історії картографії України. – К., 1931. – Ч. 1. – 198 с.

Кравців Б. Картографія // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. III. – С. 977–980.

Люта Т. Україна на старожитніх мапах // Пам'ятки України: історія та культура. – К., 1996. – № 2. – С. 51–65.

Ляскоронский В. Г. Блавианов атлас второй половины XVII в. // Чтения Историческаго общества Нестора Летописца – К., 1899. – Кн. 13. – С. 116–121.

Ляскоронский В. Г. Иностранные карты и атласы XVI и XVII вв., относящиеся к Южной России // Чтения Историческаго общества Нестора Летописца – К., 1898. – Кн. 12. – С. 97–137, 4 карты.

Огородник Т. М., Падюка Н. В. Картографічна збірка з бібліотеки Й. Г. Павліковського // Записки ЛНБ ім. В. Стефаника. – Львів, 2000.– Вип. 7/8. – С. 85.

Постников А. Развитие картографии и вопросы использования старых карт. – Москва, 1985. – 214 с.

Рыбаков Б. А. Русские карты Московии XV – начала XVI века. – М., 1974. – 112 с.

Сварник І. Лясота Еріх зі Стеблева: Щоденник // Жовтень. – Львів, 1984. – № 10. – С. 94–110.

Сосса Р. І. Історія картографування території України. – К., 2000. – 247 с.

Український радянський енциклопедичний словник (УРЕС). – К., 1986. – Т. I–III.

Чечулин Н. О так называемой карте Царевича Феодора Борисовича Годунова // Журнал Министерства Народнаго Просвещения – СПб., 1903. – Ч. CCCXLVI. – С. 335–344.

Шелухин С. Україна – назва нашої землі з найдавніших часів. – Прага, 1936. – С. 162–202; репр.: Дрогобич, 1992.

Alexandrowicz S., Buczek K. Polska kartografia wojskowa do połowy XVII wieku // Dzieje polskiej kartografii wojskowej i myśli sirategieznej: Materiały z konferencii. – Warszawa, 1982. – S. 7–32.

Alexandrowicz S. Mapa Wielkiego Księstwa Litewskiego Tomasza Makowskiego z 1613 r. tzw. «radziwiłłowska», jako źródło do dziejów Litwy i Białorusi // Studia źródłoznawcze. – Warszawa; Poznań, 1965. – T. X. – S. 33–67.

Alexandrowicz S. Rozwój kartografii Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do połowy XVIII wieku. – Poznań, 1989. – Wyd. 2. – 279 s.

Alexandrowicz S. Ziemie ruskie w kartografii polskiej XVI–XVII wieku // Studia źródłoznawcze. – Warszawa; Poznań, 1978. – T. XXIII. – S. 107–116.

Alexandrowicz S. Stosunki z Turcją i Tatarszczyzną w Kartografii staropolskiej XVI–XVIII w. // Polska: Niemcy. Europa. Studia. – Poznań, 1977. – S. 91–100.

Bagrow L., Skelton R.A. Meister der Kartographie. –Berlin, 1994. – 591 s.

Bagrow L. A History of the cartography of Russia up to 1600 / Ed. H. W. Costner. – Ontario, 1975. – T. I. – 139 p.

Bagrow L. A the sources of the cartography of Russia // Imago Mundi. A review of carly cartography. – N. Israel; Amsterdam, 1962. – T. XVI. – P. 33–48.

Buczek K. Dzieje kartografii polskiej od XV do XVIII wieku. Zarys analityczno-syntetyczny. – Wrocław; Warszawa; Kraków, 1963. – 120 s., 48 map.

Buczek K. Grodecki (Grodziecki, Grodetus) Wacław // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław; Warszawa; Kraków, 1959. – T. 8. – S. 609–610.

Buczek K. Wacław Grodecki (studium biograficzn) // Polski Przegląd Kartograficzny. – 1933. – R. XI. – T. VI. – № 43. – S. 69–86.

Bzinkowska J. Luźne mapy ziem polskich do końca XVIII wieku w zbiorach kartograficznych Biblioteki Jagellońskiej. – Warszawa, 1993. – 156 s.

Centralny katalog zbiorów kartograficznych w Polsce / Red. M. Łodyński, T. Paćko. – Warszawa, 1961–1968. – T. 1–4.

Correctior V. Historia orbis terrarum, geographica et civilis. – Francofurti et Lipsiae, M DCIIC. – 775 p.

Cosmography. Maps from Ptolemy's geography / Introductio by Lelio Pagani. – Wigston, 1990. – XXVII p.

Dzikowski M. Katalog atlasów Biblioteki Uniwersyteckiej ze szczególnym uwzlędnieniem zbioru J. Lelewela i map Polski. – Wilno, 1940. – 676 s.

Encyklopedia wiedzy o ksiązce. – Wrocław; Warszawa; Kraków, 1971. – 2873 s.

Estereicher K. Bibliografia polska. – Kraków, 1899. – Cz. III, T. VI – 488 s.

Fabiani-Madeyska J. Hondius (Hondt) Wilhelm // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław; Warszawa; Kraków, 1961. – S. 606–608.

Hajdukiewicz L. Pograbka (Pograbius) Andrzej // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław; Warszawa; Kraków, 1983. – T. 27. – S. 220–221.

Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita na mapach, dokumentach i starodrukach w zbiorach Tomasza Niewodniczańskiego / Autorzy katalogu: K. Kozica, J. Pezda. – Warszawa, 2002. – T. II. – 324 s.

Katalog wystawy zbiorów kartograficznych Biblioteki Narodowej w Warszawie. – Warszawa, 1934.

Katalog dawnych map Rzeczypospolitej Polskiej w kolekcji Emeryka Hutten Czapskiego i w innych zbiorach / Opracował Wojciech Kret. – Wrocław, 1978. – T. I. Mapy XV–XVI wieku. – 164 s.

Katalog dawnych map Rzeczypospolitej Polskiej w kolekcji Emeryka Hutten Czapskiego / Opracowały Tereza Paćko, Danuta Stachnal-Talanda, Ewa Gołąb-Jancowska. – Wrocław; Warszawa; Kraków, 1992. – T. II. Mapy XVII wieku. – 250 s.

Keuning J. Blaeu's Atlas // Imago Mundi. – N. Israel; Amsterdam, 1959. – T. XIV. – P. 74–89.

Keuning J. Hessel Gerritsz // Imago Mundi. – N. Israel; Amsterdam, 1949. – T. VI. – P. 49–66.

Keuning J. Jodocus Hondius // Imago Mundi. – Amsterdam, 1965. – T. V. – P. 63–71.

Keuning J. The Novus Atlas of Johannes Janssonius // Imago Mvndi. – N. Israel; Amsterdam, 1967. – T. VIII. – P. 71–98.

Koeman Ir. C. Jodocus Hondius' wall-map of Europe, 1595 // Imago Mundi. A Review of early cartography. – N. Israel; Amsterdam, 1965. – T. XVII. – P. 108–110.

Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich kartografów niederlandskich XVI i XVII w. – Warszawa, 1987. – 263 s.

Lelevel J. Géographie de Moyen Age. – Bruxelles, 1852. – T. I–II.

Lithuania on the Map / Compiled by: Bieliūnienė A., Kulnytė B., Subatniekienė R. – Vilnius, 2002. – 218 p.

Merczyng H. Mapa Litwy z r. 1613 ks. Radziwiłła Sierotki pod względem matematycznym i kartograficznym: Jubileusz 300-letni wydanej pracy na polu matematyki stosowanej // Sprawozd. z posiedzeń Twowarzystwa Naukowego Warszawskiego. – Wydz. III. – Warszawa, 1913. – T. VI, № 6. – S. 416–440.

Mojski P. M. Cartographia Rappersviliana Polonorum: Katalog zbiorów kartograficznych Muzeum Polskiego w Rapperswilu. – Rapperswil, 1995. – 642 s.

Nowy Dykcyonarz historyczny, albo Historya skrocona wszystkich ludzi. – Warszawa, 1783–1786. – T 1–7.

Olszewicz B. Kartografia polska XV i XVI wieku. (Przegląd chronologiczno-bibliograficzny) // Polski przegląd kartograficzny. – Lwów; Warszawa, 1930. – T. IV, № 31. – S. 147–168.

Ortelius A. Thesaurus Geographicus. Recognitus et auctus. – Antverpia, 1594.

Peliwo S. Mapy ziem Polskich w wydawnictwach książkowych XVI–XVIII wieku. – Warszawa, 1985. – 151 s.

Pomponius Mela. De Orbis situ. Libri III. & C. Ivlii Solini, Polyhistor. – Basileae, 1595. – 397 p.

Potter J. Antique maps: An introduction to the history of maps and how to appreciate them. – London, 1999.

Rastawiecki E. Mappografia dawnej Polski. – Warszawa, 1846. – 159 s.

Ruland H. L. A Survey of the duble-page maps in thirty-five editions of the Cosmographia Universalis 1544–1628 of Sebastian Münster and in his Editions of Ptolemy's Geographia 1540–1552 // Imago Mvndi. – N. Israel; Amsterdam, 1962. – T. XVI. – S. 84–96.

Sirko S. Zarys Historii Kartografii. – Lublin, 1999. – 351 c.

Szaniawska L. Analiza wybranych małoskalowych map ziem Polskich (XVI–XVIII w.) – Warszawa, 1 987. – 421 s.

Szaniawska L. Sarmacja na mapach Ptolemeusza w edycjach jego «Geografii». – Warszawa, 1993. – 228 s.

Szathmáry T. Descriptio Hungariae: Magyarország és erdély nyomtatott térképei 1477–1600. – Budapest, 1987. – 254 ol.

Szeliga J. Mapy ziem i Rzeczypospolitej w Atlasach Bidlioteki Gdańskiej PAN. – Warszawa, 1993. – 184 s.

Szykula K. Mapa Rosji Jenkinsona (1562) – kolejne podsumowanie wyników badań // Czasopismo geograficzne LXXI. – 2000. – № 1. – S. 67–97.

Szykula K. Zbiory kartograficzne Biblioteki Universyteckiej wie Wroclawiu. – Wrocław, 1978. – 200 s.

Ugryn K. La nation de «Russie» dan la cartographie occidentale (XVI e – XVIII e siecle). – Paris; Munich, 1975. – 144 p.

Wytyczak R. Śląsk w dawnej kartografii. – Wrocław, 1998. – 76 s.

Z kroniki Sarmacyi Europskiej, Alexandra Gwagnina z Werony / Red.: K. J. Turowskiego. – Kraków, 1860. – 375 s.

ЗМІСТ   CONTENTS

Зміст		Contents
Переднє слово	5	**Foreword**
[Карта Середньої та Східної Європи], Є. Мюнцер, Микола з Кузи, 1493 р., Нюрнберґ	8	**[Map of the Central and Eastern Europe]**, H. Münzer, N. Cusanus, 1493, Nuremberg
Четверта карта Європи, К. Птолемей, Б. Сильван, 1511 р., Венеція	10	**The fourth map of Europe**, C. Ptolemaeus, B. Sylvanus, 1511, Venice
Восьма карта Європи, К. Птолемей, Б. Сильван, 1511 р., Венеція	12	**The eighth map of Europe**, C. Ptolemaeus, B. Sylvanus, 1511, Venice
Дев'ята карта Європи, К. Птолемей, Б. Сильван, 1511 р., Венеція	14	**The ninth map of Europe**, C. Ptolemaeus, B. Sylvanus, 1511, Venice
Друга карта Азії, К. Птолемей, Б. Сильван, 1511 р., Венеція	16	**The second map of Asia**, C. Ptolemaeus, B. Sylvanus, 1511, Venice
Генеральна карта світу Птолемея, К. Птолемей, Н. Герман, 1513 р., Страсбурґ	18	**The general map of the world of Ptolemy**, C. Ptolemaeus, N. Germanus, 1513, Strasbourg
Восьма карта Європи, К. Птолемей, Н. Герман, 1513 р., Страсбурґ	20	**The eighth map of Europe**, C. Ptolemaeus, N. Germanus, 1513, Strasbourg
Сучасна карта Європейської Сарматії або Угорщини, Польщі, Русі, Пруссії і Волощини, К. Птолемей, М. Вальдзеемюллер, 1513 р., Страсбурґ	22	**Modern map of European Sarmatia or Hungary, Poland, Rus, Prussia, and Walachia**, C. Ptolemaeus, M. Waldseemüller, 1513, Strasbourg
Друга карта Азії, К. Птолемей, Н. Герман, 1513 р., Страсбурґ	26	**The second map of Asia**, C. Ptolemaeus, N. Germanus, 1513, Strasbourg
Нова карта Польщі та Угорщини, Б. Ваповський, С. Мюнстер, 1540 р., Базель	28	**The new map of Poland and Hungary**, B. Wapowski, S. Münster, 1540, Basel
Про Польщу. Опис усіх країн, які коли-небудь підкорило Королівство Польщі, або взагалі мали з ним справу. Розділ 54, Й. Гонтер, С. Мюнстер, 1550 р., Базель	30	**About Poland. Description of all countries the Kingdom of Poland ever conquered or dealt with. Chapter 54**, J. Honter, S. Münster, 1550, Basel
Про Королівство Польщі, що також розташоване у Сарматії, із зображенням інших земель, які належать до цього Королівства. Розділ 49, Й. Гонтер, С. Мюнстер, 1550 р., Базель	31	**On the Kingdom of Poland, which is situated in Sarmatia as well, with mapping of other lands which belong to this Kingdom. Part 49**, J. Honter, S. Münster, 1550, Basel
Опис Московщини Джакомо Ґастальді, п'ємонтійця, космографа у Венеції 1550, Дж. Ґастальді, С. Герберштайн, 1550 р., Венеція	32	**The description of Muscovy by Giacomo Gastaldi from Pidmont, cosmographer in Venice, 1550**, G. Gastaldi, S. Herberstein, 1550, Venice
Московія Сиґізмунда, вільного барона в Герберштайні, Нейберзі та Гуттенгазі 1549 року, С. Герберштайн, 1551 р., Базель	34	**The Muscovy of Sigismund, free baron in Herberstein, Neuburg and Gettenhag, in 1549**, S. Herberstein, 1551, Basel
Московія Сиґізмунда, вільного барона в Герберштайні, з позначенням лісів, С. Герберштайн, 1556 р., Базель	36	**The Muscovy of Sigismund, free baron in Herberstein, with woods denoted**, S. Herberstein, 1556, Basel
Європа, третина землі, за станом на наш час, К. Птолемей, С. Мюнстер, 1559 р., Базель	40	**Contemporary Europe as one third of the Earth**, C. Ptolemaeus, S. Münster, 1559, Basel
Новий опис Польщі та Угорщини, С. Мюнстер, 1559 р., Базель	42	**New description of Poland and Hungary**, S. Münster, 1559, Basel
Польща, описана в [її] кордонах і місцевостях Вацлавом Гродецьким, поляком, В. Ґродецький, 1570 р., Антверпен	44	**Poland with its bounds and lands described by Wacław Grodeski, the Pole**, W. Grodeski, 1570, Antwerp
Опис усіх країн, які коли-небудь підкорило Королівство Польщі, або взагалі мали з ним справу, Й. Гонтер, С. Мюнстер, 1578 р., Базель	48	**The description of all countries, which the Kingdom of Poland ever conquerred or dealt with**, J. Honterus, S. Münster, 1578, Basel
Карта Угорщини, Польщі, Литви, Русі, Волощини та Болгарії, С. Мюнстер, 1578 р., Базель	50	**The map of Hungary, Poland, Lithuania, Rus, Walachia and Bulgaria**, S. Münster, 1578, Basel

Трансільванія / Семигород,
Й. Гонтер, С. Мюнстер, 1578 р., Базель 52
Transylvania / Semyhorod,
J. Honterus, S. Münster, 1578, Basel

[Карта Московщини],
Дж. Ґастальді, С. Мюнстер, 1578 р., Базель 54
[The map of Muscovy],
G. Gastaldi, S. Münster, 1578, Basel

Карта світу за Птолемеєм,
К. Птолемей, Ґ. Меркатор, 1584 р., Кельн 56
The map of the world according to Ptolemy,
C. Ptolemaeus, G. Mercator, 1584, Cologne

Карта Європи VIII,
К. Птолемей, Ґ. Меркатор, 1584 р., Кельн 58
Map of Europe VIII,
C. Ptolemaeus, G. Mercator, 1584, Cologne

Карта Азії II,
К. Птолемей, Ґ. Меркатор, 1584 р., Кельн 60
Map of Asia II,
C. Ptolemaeus, G. Mercator, 1584, Cologne

Польща, у її кордонах і територіях, описана автором Вацлавом Ґродецьким, поляком, зображена Йоганном Буссемехером, виконана Генріхом Наґелем,
В. Ґродецький, 1592 р., Кельн 62
The borders and territories of Poland described by Wacław Grodecki, a Pole, drawn by Johann Bussemecher, and made by Henricus Nagel,
W. Grodecki, 1592, Cologne

Загальний опис усього відомого світу. Який також має зображення тих самих частин світу, що містяться на двох півкулях, з додатком численних рідкісних документів про цей опис світу. Року 1589,
Ґ. де Йоде, 1593 р., Антверпен 64
The general description of the whole known world. It delineates the parts of the world in both hemispheres with supplemented admirable documents related to this description of the world. 1589,
G. de Jode, 1593, Antwerp

Нова карта всієї Європи, укладена з великої Ґерардом з Юдеїв батьком. Присвячена шляхетному і вельможному панові Теодорікові Ехтерові з Меспельбруна, першому радникові Цісарської величності і Превелебного князя єпископа гербіполенського. Року 1593,
Ґ. де Йоде, 1593 р., Антверпен 68
The new map of the whole Europe reduced from the big one of Gerard the Jew Senior and dedicated to the noble honorable Theodoric Echter from Mespelbrun, the first councilor to His Majesty the Caesar and Reverend Principal Bishop of Herbipolens. 1593,
G. de Jode, 1593, Antwerp

Найпросторіше Королівство Польщі у географічному зображенні,
Ґ. де Йоде, 1593 р., Антверпен 72
The geographic presentation of the amplest Kingdom of Poland,
G. de Jode, 1593, Antwerp

Московія, найпросторіше велике князівство. Опис із місцевостями автора Антонія Дженкінсона, англійця,
А. Дженкінсон, Ґ. де Йоде, 1593 р., Антверпен 74
Muscovy, the amplest great duchy. The chorography by Anthonius Jankinson, Englishman,
A. Jankinson, G. de Jode, 1593, Antwerp

Перша частина Азії...,
Дж. Ґастальді, Ґ. де Йоде, 1593 р., Антверпен 76
The carefully drawn first part of Asia...,
G. Gastaldi, G. de Jode, 1593, Antwerp

Азія, найбільша частина світу,
Ґ. де Йоде, 1593 р., Антверпен 78
Asia, the major part of the world,
Gerard de Jode, 1593, Antwerp

Європейська Скіфія,
К. Птолемей, 1595 р., Базель 82
European Scythia,
C. Ptolemaeus , 1595, Basel

Карта Європи VIII,
К. Птолемей, Дж. А. Маджіні, 1597 р., Кельн 83
Map of Europe VIII,
C. Ptolemaeus, G.A. Magini, 1597, Cologne

Королівство Польщі,
В. Ґродецький, Дж. А. Маджіні, 1597 р., Кельн 84
Kingdom of Poland,
W. Grodecki, G.A. Magini, 1597, Cologne

Московська Імперія,
Дж. А. Маджіні, 1597 р., Кельн 86
The Empire of Muscovites,
G.A. Magini, 1597, Cologne

Карта Азії II,
К. Птоломей, Дж. А. Маджіні, 1597 р., Кельн 88
Map of Asia II,
C. Ptolemaeus, G.A. Magini, 1597, Cologne

Опис Русі, Московії і Тартарії...,
А. Дженкінсон, 1598 р., Антверпен 90
The description of Rus, Muscovy, and Tartary...,
A. Jenkenson, 1598, Antwerp

Європа,
М. Квад, 1600 р., Кельн 92
Europe,
M. Quad, 1600, Cologne

Польща,
В. Ґродецький, 1600 р., Міддельбурґ 94
Poland,
W. Grodeski , 1600, Middleburg

Московська імперія. Видана у Кельні Йоганном Буссемехером 1600, Дж. А. Маджіні, 1600 р., Кельн — 95 — **Moscow Empire. Published in Cologne by Johann Bussemecher in 1600**, G.A. Magini, 1600, Cologne

Опис Угорщини Вольфґанґа Лаціо, В. Лаціо, 1601 р., Антверпен — 96 — **The description of Hungary by Wolfgang Lazio**, W. Lazio, 1601, Antwerp

Європа, А. Ортелій, 1602 р., Антверпен — 98 — **Europe**, A. Ortelius, 1602, Antwerp

Опис Румунії (яку колись називали Фракією) із сусідніми краями, в тім числі Болгарією, Волощиною, Сирфією і т. д. Автора Джакомо Ґастальді, Дж. Ґастальді, А. Ортелій, 1602 р., Антверпен — 100 — **The description of Romania (in former times called Thracia) with the neighboring countries, including Bulgaria, Walachia, Syrfia etc., executed by Giacomo Gastaldi**, G. Gastaldi, A. Ortelius, 1602, Antwerp

Опис Польщі і Литви автора Вацлава Ґродецького і коректора Андрія Поґрабки пілзненського, В. Ґродецький, А. Пограбка, А. Ортелій, 1602 р., Антверпен — 102 — **The description of Poland and Lithuania by Wacław Grodeski and corrector Andreas Pograbius from Plzeň**, W. Grodeski, A. Pograbius, A. Ortelius, 1602, Antwerp

Польща і Сілезія, Ґ. Меркатор, 1602 р., Дюссельдорф — 104 — **Poland and Silesia**, G. Mercator, 1602, Dusseldorf

Угорщина з попередніми, повернутими місцевостями, виправлена і видана Йоанном Самбуком Панонським, істориком Імператорської величності. 1579, Й. Самбук, А.Ортелій, 1602 р., Антверпен — 108 — **Hungary with earlier returned territories, amended and published by Joannes Sambucus Panonian, historian of His Majesty. 1579**, J. Sambucus, A. Ortelius, 1602, Antwerp

Литва, Ґ. Меркатор, 1609 р., Амстердам — 110 — **Lithuania**, G. Mercator, 1609, Amsterdam

Карта або опис Московського князівства з усіма приналежними державами та околицями, С. Герберштайн, 1611 р., [?] — 112 — **The map and description of the Moscow principality with all belonging states and neighborhood**, S. Herberstein, 1611, [?]

Нова карта Польщі, Й. Гондій II, 1620 р., Амстердам — 114 — **The new map of Poland**, J. Hondius II, 1620, Amsterdam

Нова карта Європи, Ґ. Меркатор, Й. Гондій, 1628 р., Амстердам — 118 — **The new map of Europe**, G. Mercator, J. Hondius, 1628, Amsterdam

Польща і Сілезія, Ґ. Меркатор, 1628 р., Амстердам — 120 — **Poland and Silesia**, G. Mercator, 1628, Amsterdam

Литва, Ґ. Меркатор, Й. Гондій, 1628 р., Амстердам — 122 — **Lithuania**, G. Mercator, J. Hondius, 1628, Amsterdam

Таврика Херсонеська, Ґ. Меркатор, Й. Гондій, 1628 р., Амстердам — 124 — **Chersonesus Taurica**, G. Mercator, J. Hondius, 1628, Amsterdam

Росія з прилеглими територіями, Ґ. Меркатор, 1628 р., Амстердам — 126 — **Russia and neighboring territories**, G. Mercator, 1628, Amsterdam

Карта Турецької імперії, Ґ. Меркатор, Й. Гондій, 1628 р., Амстердам — 128 — **The map of Turkish Empire**, G. Mercator, J. Hondius, 1628, Amsterdam

Нова Європа, описана автором Йодоком Гондієм, Й. Гондій I, 1630 р., Амстердам — 130 — **The New Europe described by Jodocus Hondius**, J. Hondius I, 1630, Amsterdam

Угорщина, Ґ. Меркатор, 1630 р., Амстердам — 134 — **Hungary**, G. Mercator, 1630, Amsterdam

Трансільванія, Ґ. Меркатор, Г. Гондій, 1630 р., Амстердам — 136 — **Transylvania**, G. Mercator, J. Hondius, 1630, Amsterdam

Волощина, Сербія, Болгарія, Румунія, Ґ. Меркатор, 1630 р., Амстердам — 138 — **Walachia, Serbia, Bulgaria, Rumania**, G. Mercator, 1630, Amsterdam

Таврика Херсонеська, у наш час звана Перекопською або Ґазарою, Ґ. Меркатор, 1630 р., Амстердам — 140 — **Chersonesus Taurica, now called Perekop or Gazara**, G. Mercator, 1630, Amsterdam

Росія з прилеглими територіями, Ґ. Меркатор, 1630 р., Амстердам — 142 — **Russia with the neighboring territories**, G. Mercator, 1630, Amsterdam

Азія, велика частина світу, описана Ґерардом Меркатором і [виготовлена] коштом, зусиллями і працею Ґ.[ерарда] М.[еркатора] молодшого, Ґ. Меркатор, 1630 р., Амстердам	146	**Asia, a major part of the world, described by Gerard Mercator and [executed] due to funds, efforts and industriousness of G.[erard] M.[ercator] Junior**, G. Mercator, 1630, Amsterdam
Карта Турецької імперії, Ґ. Меркатор, Й. Гондій, 1630 р., Амстердам	148	**The map of Turkish Empire**, G. Mercator, J. Hondius, 1630, Amsterdam
Європа, видана за зображенням великої Європи Ґерарда Меркатора б[атька] зусиллями Румольда Меркатора сина..., Ґ. Меркатор, Р. Меркатор, 1633 р., Амстердам	150	**Europe according to the drawing of the Great Europe of Gerard Mercator Father published by his son Rumold Mercator...**, G. Mercator, R. Mercator, 1633, Amsterdam
Карта Росії..., Г. Ґеррітц, [1633 р. ?], Амстердам	152	**The map of Russia...**, H. Gerritsz, [1633 ?], Amsterdam
Королівство Польща і Князівство Сілезія, М. Гельвіґ, М. Меріан, 1638 р., Амстердам	154	**Polish Kingdom and Silesian Duchy**, M. Helwig, M. Merian, 1638, Amsterdam
Європа або давня Кельтія, тепер описана зусиллями Абрагама Ортелія, А. Ортелій, 1638 р., Амстердам	156	**Europe or the Old Land of Celts described now by the efforts of Abrahamus Ortelius**, A. Ortelius, 1638, Amsterdam
Польща, Ґ. Меркатор, Й. Гондій, 1638 р., Амстердам	158	**Poland**, G. Mercator, J. Hondius, 1638, Amsterdam
Трансільванія, Семигород, Ґ. Меркатор, 1638 р., Амстердам	160	**Transylvania, Semyhorod**, G. Mercator, 1638, Amsterdam
Таврика Херсонеська, в наші часи звана Перекопською або Ґазарою, Ґ. Меркатор, 1638 р., Амстердам	162	**Chersonesus Taurica, now called Perekop or Gazara**, G. Mercator, 1638, Amsterdam
Частина південної Московщини. Автор Ісаак Масса, І. Масса, 1638 р., Амстердам	164	**The part of southern Muscovy. Author Isaac Massa**, I. Massa, 1638, Amsterdam
Найновіша карта Росії Ісаака Масси, І. Масса, 1638 р., Амстердам	166	**The most recent map of Russia of Isaac Massa**, I. Massa, 1638, Amsterdam
Польське королівство та Сілезьке князівство, Ґ. Меркатор, В. Блау, 1641 р., Амстердам	170	**Polish Kingdom and Silesian Duchy**, G. Mercator, W. Blaeu, 1641, Amsterdam
Таврика Херсонеська, у наші часи звана Перекопською або Ґазарою, Ґ. Меркатор, В. Блау, 1641 р., Амстердам	174	**Chersonesus Taurica, now called Perekop or Gazara**, G. Mercator, W. Blaeu, 1641, Amsterdam
Карта Росії..., Г. Ґеррітц, 1641 р., Амстердам	178	**The map of Rus...**, H. Gerritz, 1641, Amsterdam
Південна частина Росії, в простріччі Московщини, Ісаака Масси, І. Масса, 1641 р., Амстердам	182	**The southern part of Russia, Muscovy colloquially, by Isaac Massa**, I. Massa, 1641, Amsterdam
Велике Князівство Литовське..., Т. Маковський, В. Я. Блау, 1643 р., Амстердам	184	**The latest description of the Grand Duchy of Lithuania...**, T. Makowski, W.J. Blaeu, 1643, Amsterdam
Читачеві цього ми додаємо Борисфенський шлях з двох [частин], який належить до нашої географічної карти ..., Т. Маковський, В. Я. Блау, 1643 р., Амстердам	188	**For the reader of this we append the Borysthenis Road of two [parts] belonging to our geographic map...**, T. Makowski, W.J. Blaeu, 1643, Amsterdam
Королівство Угорщина, Ґ. Меркатор, В. Блау, 1643 р., Амстердам	190	**The Kingdom of Hungary**, G. Mercator, W. Blaeu, 1643, Amsterdam
Трансільванія, Семигород, Ґ. Меркатор, В. Блау, 1643 р., Амстердам	194	**Transylvania, Semyhorod**, G. Mercator, W. Blaeu, 1643, Amsterdam
Волощина, Сербія, Болгарія, Румунія, Ґ. Меркатор, В. Блау, 1643 р., Амстердам	196	**Walachia, Serbia, Bulgaria, Rumania**, G. Mercator, W. Blaeu, 1643, Amsterdam
Велике Князівство Литовське..., Т. Маковський, Г. Гондій, 1649 р., Амстердам	198	**The Great Duchy of Lithuanian...**, T. Makowski, H. Hondius, 1649, Amsterdam
Список використаної літератури	202	**Bibliography cited**

Наукове видання

Вавричин Марія Григорівна
Дашкевич Ярослав Романович
Крищталович Уляна Романівна

УКРАЇНА НА СТАРОДАВНІХ КАРТАХ
Кінець XV – перша половина XVII ст.

Технічний редактор *Л. Васильківська*
Фото *М. Іващенко*
Художнє редагування *О. Гутман*

Підп. до друку 19.01.06. Формат 70x100/8.
Папір крейдяний, 150 г/м².
Гарн. Garamond. Ум. друк. арк. 33,7.
Обл.-вид. арк. 41,5. Наклад 3 000 прим.
Зам. 1529с.

Державне науково-виробниче підприємство «Картографія»
вул. Попудренка, 54, м. Київ-94, МСП-660, 02660
Свідоцтво про державну реєстрацію № 02570463 від 08.02.01

ТОВ «Новий друк»
вул. Магнітогорська, 1, м. Київ, 02094

В12 **Вавричин М., Дашкевич Я., Крищталович У. Україна на стародавніх картах. Кінець XV – перша половина XVII ст.** – К.: ДНВП «Картографія», 2006. – 208 с.; іл.
ISBN 966-631-526-2

Альбом «Україна на стародавніх картах» включає репродукції західноєвропейських середньовічних карт із зображенням території України, що зберігаються у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. Василя Стефаника НАН України та Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. Івана Франка. В альбомі подані в хронологічному порядку 83 карти із зображенням українських земель, що були видані од кінця XV до середини XVII ст. Факсиміле стародавніх карт доповнені ґрунтовними описами українською та англійською мовами.

Альбом з репродукціями стародавніх карт продовжує започатковану в Україні традицію перевидання факсимільних картографічних творів, що мають історичне та наукове значення.

The album *Ukraine On Old Maps* includes reproductions of Western European medieval maps showing the territory of Ukraine, which are preserved in the funds of the Vasyl Stefanyk Lviv Scientific Library of the NAS of Ukraine and Scientific Library of the Ivan Franko Lviv National University. Eighty three chronologically sequenced maps showing Ukrainian lands were published from the late 15th to the mid-17th centuries. The facsimile reproductions are accompanied by the detailed descriptions in Ukrainian and English.

This album of reproductions of the old maps is a continuation of the series of reproductions of cartographic works in Ukraine which have historical and scientific value.

УДК 528.9(477)(091)(084)
ББК 26.17.(4УКР)я6